

**TEKERLEKLİ SANDALYE KULLANAN ENGELLİLERİN KENTSEL
MEKÂNLARI KULLANIM OLANAKLARININ İRDELENMESİ; ÖZGÜRLÜK
PARKI ÖRNEĞİ, KADIKÖY-İSTANBUL**

SİBEL KURŞUN

Bartın Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

BARTIN

Şubat 2014

KABUL :

Sibel KURŞUN tarafından hazırlanan “TEKERLEKLİ SANDALYE KULLANAN ENGELLİLERİN KENTSEL MEKÂNLARI KULLANIM OLANAKLARININ İRDELENMESİ; ÖZGÜRLÜK PARKI ÖRNEĞİ, KADIKÖY-İSTANBUL” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından değerlendirilerek, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

21/02/2014

Başkan : Doç. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ (BÜ)

Üye : Doç. Dr. Selma ÇELİKAY (BÜ)

Üye : Doç. Dr. Aysel USLU (AÜ)

ONAY :

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım. / / 2014

Doç. Dr. Selma ÇELİKAY

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

“Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.”

Sibel KURŞUN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TEKERLEKLİ SANDALYE KULLANAN ENGELLİLERİN KENTSEL MEKÂNLARI KULLANIM OLANAKLARININ İRDELENMESİ; ÖZGÜRLÜK PARKI ÖRNEĞİ, KADIKÖY-İSTANBUL

Sibel KURŞUN

Bartın Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ

Şubat 2014, 239 sayfa

Bu çalışmanın amacı tekerlekli sandalye kullanan fiziksel engelli bireylerin rekreasyon ihtiyacının karşılandığı bir kentsel mekân olan kent parklarından İstanbul Kenti Özgürlük Parkı ele alınarak uluslararası standartlar doğrultusunda karşılaştıkları sorunların saptanmasıdır. Ayrıca fiziksel engellilerin kullanımına uygunluğunun irdelenmesidir.

Birinci bölümde kentlerin insanların toplumsal yaşamı üzerindeki etkileri vurgulanarak, fiziksel engelli bireylerin kent parklarında hiçbir engel yaşamadan topluma ve sosyal yaşama katılması gerektiği vurgulanmıştır.

ÖZET (devam ediyor)

İkinci bölümde; engelliliğe ilişkin kavramlar tanımlanmış, nedenleri incelenmiş, sınıflandırılmış, dünyada ve ülkemizdeki engelli bireylerin sayısı araştırılmış, ABD, AB ve Ülkemizde fiziksel engelli bireylere yönelik yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Üçüncü bölümde tez çalışmasına temel teşkil eden materyaller ile çalışma alanı olarak seçilen parkın fiziksel engelliler açısından irdelenme yöntemleri açıklanmıştır. Tezin yöntemi, alan araştırmasını içeren gözlem, belgeleme, parkın engelli standartları açısından irdelenmesi, engellilerle araştırma alanı olan Özgürlük Parkı'nın kullanımına yönelik anket çalışması ve anket verilerinin betimsel analiz yöntemi ile analizi ve yorumlanmasına dayanmaktadır.

Dördüncü bölümde; araştırma alanının konumu belirtilerek, araştırma alanına erişim ve alanın fonksiyonelliği tekerlekli sandalye kullanan bedensel engellilere göre değerlendirilmiştir. Ayrıca Özgürlük Parkı'nı kullanan bedensel engellilere yönelik yapılan anket çalışması ve T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın "Açık Alanlar İçin Erişilebilirlik Tespit Formu" bu bölümde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde ise; Özgürlük Parkı'nın fiziksel engellilerin kullanımına kısmen uygun olduğu saptanmıştır. Kentin daha yaşanılabilir olması adına sorumlu belediyenin bu konu üzerinde hassasiyetle durması ve yapılan öneriler doğrultusunda yeniden düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent Parkları, Erişilebilirlik, Peyzaj Erişilebilirliği, Engelsiz Tasarım, Evrensel Tasarım, Herkes İçin Tasarım, İstanbul Kadıköy İlçesi Özgürlük Parkı.

Bilim Kodu: 502.11.01

ABSTRACT

M.Sc.Thesis

**STUDYING THE USE OF URBAN SPACES BY DISABLED PEOPLE USING A
WHEELCHAIR FACILITIES: IN THE EXAMPLE OF OZGURLUK PARK/ IN
KADIKOY COUNTY-OF ISTANBUL PROVINCE**

Sibel KURŞUN

Bartın University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Landscape Architecture

Thesis Advisor:

Assoc. Prof. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ

February 2014, 239 pages

This study aims to identify the problems encountered by the physically disabled individuals who use a wheelchair while enjoying their recreational needs in a city park of Istanbul called Özgürlük Park. The problems are identified according to the compliance of the park's conditions with the international standards.

The first part of the study emphasizes that parks have important impact on the social life of people. The physically disabled people should be able to participate in the social life of city parks without obstacles.

The second part studies disability identification, causes and classification of disability, number of individuals with disabilities in the world and in our country, the USA, EU and the work done in our country in advantage of the individuals with physical disabilities.

ABSTRACT (continued)

The third part describes the methods and resources used in the study to analyze the compliance conditions of the park for the disabled individuals.

The method used in the thesis is based on field research with observation, documentation, studying the park in terms of standards for disabled people who use wheelchairs, survey study examining the use of the Özgürlük Park, descriptive analysis of the survey results, and interpretation of the survey results.

The fourth part evaluates the research field according to the criteria of accessibility and functionality for disabled people who use wheelchairs. This part also covers the survey study conducted for the physically disabled people using Özgürlük Park and evaluation of "Accessibility Assessment Form for Outdoor" that was prepared by Ministry of Family and Social Policies of Turkish Republic.

The fifth part of the study identifies that Özgürlük Park is partially suitable for the use of physically disabled. The municipality should make the rearrangements required since making this city a livable place is the responsibility of them.

Keywords: City Parks, Accessibility, Accessibility Landscape, Barrier-Free Design, Universal Design, Design for Everyone, Istanbul Kadikoy district in Ozgurluk Park.

Science Code: 502.11.01

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının yüksek lisans tezi olarak planlanıp ve yürütülmesinin her aşamasında yardımlarını esirgemeyerek bilimsel açıdan olduğu kadar insani açıdan da fevkalade ilgi gösteren ve beni yönlendiren; Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Öğretim Üyesi, hocam ve danışmanım Doç. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ ve Arş. Gör. Pınar BOLLUKCU'ya derin şükranlarımla teşekkür ederim.

Tezimle ilgili verilerin sağlanmasında ve oluşmasında; önemli bilgilerini ve fikirlerini benimle paylaşan, bana yardımcı olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü çalışanlarından Sayın Emrah BAŞ'a, Keçiören Belediyesi'nden gerekli bilgileri edinmeme yardımcı olan Nurgül GÜRSOY'a, çalışmalarındaki katkılarından dolayı engelli arkadaşlarıma, istatistiksel değerlendirmelerde gönülden yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Hasret NUHOĞLU ve eşi Mert NUHOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim.

Bütün eğitim ve öğretim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen benim bu günlere gelmemi sağlayan canım anneciğim Türkan NURAL ve canım babacığım Hamdi NURAL'a (rahmetle anıyorum), kardeşlerime, her zaman destekçim olan ve mutluluk kaynağım eşim Muhsin KURŞUN'a, sabır ve anlayışlarından dolayı çocuklarım Batuhan, Bilgenur ve Beyzanur'a, yeğenim Ece DURMUŞ'a ve çalışmam esnasında çocuklarıma bakarak bana yardımcı olan kayınvalidem Fatma KURŞUN'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Sibel KURŞUN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
TABLOLAR DİZİNİ	xxi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xxiii
BÖLÜM 1 GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 2 KURAMSAL TEMELLER	5
2.1. KENTSEL MEKÂN TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI	5
2.1.1. Kentsel Dış Mekân	7
2.1.2. Kentsel Açık-Yeşil Alan.....	8
2.2. PARK TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI	11
2.2.1. Park Kavramının Açıklanması	11
2.2.2. Parkların Tarihsel Gelişiminin Açıklanması ve Sınıflandırılması	13
2.3. KENT PARKLARI	14
2.3.1. Kent Parklarının Sınıflandırılması	15
2.3.2. Kent Parklarının İşlevleri.....	16
2.3.3. Kent Parklarının Planlama İlkeleri.....	18
2.4. ENGELLİLİK NEDENLERİ, TÜRLERİ ve ORTOPEDİK ENGELLİLİK TANIMI.....	20
2.4.1 Engellilik Nedenleri ve Türleri	20
2.4.2 Ortopedik Engellilik Tanımı	21

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

	<u>Sayfa</u>
2.5. ULUSLARARASI VE ULUSAL MEVZUATTA YAPILAN ENGELLİLİK TANIMLARI.....	25
2.5.1. Uluslararası Mevzuatta Yapılan Engellilik Tanımları.....	25
2.5.2. Ulusal Mevzuatta Yapılan Engellilik Tanımları	27
2.6. ENGELLİLERE YÖNELİK EVRENSEL HAKLAR VE YASAL DÜZENLEMELER.....	31
2.6.1. Engellilere Yönelik Evrensel Haklar	31
2.6.2. Engellilere Yönelik Yasal Düzenlemeler	33
2.6.2.1. İmar Mevzuatı	35
2.6.2.2. Engelliler Kanunu.....	36
2.6.2.3. Yerel Yönetimler Mevzuatı.....	39
2.6.2.4. Erişilebilirlik Standartları ve Yapılı Çevrenin Düzenlenmesi	40
2.7. ENGELLİLİĞİN DÜNYA’DA VE TÜRKİYE’DE YAYGINLIĞI	42
2.7.1. Dünya’daki Engellilerin Nüfusu ve Oranları.....	42
2.7.2. Türkiye’deki Engellilerin Nüfusu ve Oranları	44
2.7.3. İstanbul İl’indeki ve Kadıköy İlçesi’ndeki Engellilerin Nüfusu ve Oranları.....	45
2.8. BEDENSEL ENGELLİLERİN KENTSEL MEKÂNLARDA ULAŞIM SORUNLARI	48
2.9. TEKERLEKLİ SANDALYE KULLANAN ENGELLİLERE YÖNELİK KENTSEL MEKÂNLARIN TASARIMI İLE İLGİLİ ÖZELLİKLER	52
2.9.1. Tekerlekli Sandalye Kullanımına İlişkin Özellikler.....	53
2.9.1.1. Tekerlekli Sandalye Standartları	53
2.9.1.2. Tekerlekli Sandalyenin Hareketine İlişkin Özellikler	56
2.9.2. Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilere Yönelik Ulaşım Alanlarının Tasarımına İlişkin Özellikler	59
2.9.2.1. Yaya Yolları ve Kaldırımlar.....	60
2.9.2.2. Yaya Geçitleri Standartları.....	65
2.9.2.3. Rampalar	69
2.9.2.4. Otoparklar.....	72
2.9.3. Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilere Uygun Rekreasyon Alanı	

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

	<u>Sayfa</u>
Standartları.....	77
2.9.3.1. Hobi Bahçeleri.....	78
2.9.3.2. Parklar	79
2.9.3.3. Çocuk Oyun Alanları	82
2.9.3.4. Spor Alanları	88
2.9.3.5. Piknik Alanları.....	89
2.9.3.6. Açık Hava Sinemaları, Tiyatroları ve Tribünler.....	93
2.9.4. Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilere Yönelik Kent Mobilyalarının	
Standartları.....	94
2.9.4.1. Dinlenme Alanları	95
2.9.4.2. İşaret Levhaları.....	97
2.9.4.3. Tuvaletler	97
2.9.4.4. Çeşmeler.....	100
2.9.4.5. Çöp Kutuları	101
2.9.4.6. Otobüs Durakları	102
2.10. DÜNYA’DAN, TÜRKİYE’DEN VE İSTANBUL’DAN ENGELSİZ	
REKREASYON ALANI ÖRNEKLERİ.....	103
2.10.1. Dünyadan Engelsiz Rekreasyon Alanı Örnekleri.....	103
2.10.1.1. John Dillon Parkı	103
2.10.1.2. Mount Isa Aile Eğlence Parkı	105
2.10.2. Türkiye’den Engelsiz Rekreasyon Alanı Örnekleri	109
2.10.2.1. Ankara İli Keçiören İlçesi Engelsiz Parkı.....	109
2.10.2.2. Eskişehir İli Odunpazarı İlçesi Engelsiz Parkı	112
2.10.3. İstanbul’dan Engelsiz Rekreasyon Alanı Örnekleri	113
2.10.3.1. Sarıyer İlçesi Emirgân Korusu	113
2.10.3.2. Kadıköy İlçesi Göztepe 60. Yıl Parkı	115
BÖLÜM 3 MATERYAL ve YÖNTEM.....	119
3.1. MATERYAL	119
3.2. YÖNTEM.....	121

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

	<u>Sayfa</u>
BÖLÜM 4 ARAŞTIRMA BULGULARI	125
4.1. ARAŞTIRMA ALANININ KONUMU	125
4.2. ÖZGÜRLÜK PARKI'NIN ERİŞİM VE FONKSİYONELLİĞİNİN TEKERLEKLİ SANDALYE KULLANANLARA YÖNELİK DEĞERLENDİRİLMESİ.....	128
4.3. TEKERLEKLİ SANDALYE KULLANAN ENGELLİLERİN ÖZGÜRLÜK PARKI'NA ERİŞİMİ VE PARKIN KULLANIMLARINA İLİŞKİN ANKETİN DEĞERLENDİRİLMESİ	148
4.3.1. Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin özellikleri ile ilgili anket sonuçlarının değerlendirilmesi.....	149
4.3.2. Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin tez konusu ile ilgili anket sonuçlarının değerlendirilmesi.....	153
4.3.3. Özgürlük Parkı'nın T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün "Açık Alanlarda Ulaşılabilirlik Tespit Formu"na göre değerlendirilmesi.....	171
BÖLÜM 5 SONUÇ ve ÖNERİLER	191
5. 1. Parka ulaşım için bulgular ve öneriler	191
5. 2. Donatı elemanları için öneriler	194
5. 3. Spor alanları için öneriler	196
5.4. Çocuk oyun alanları için öneriler	196
5. 5. Alandaki WC için öneriler.....	196
KAYNAKLAR	201
BİBLİYOGRAFYA	209
EK AÇIKLAMALAR A ÖZGÜRLÜK PARKI ANKET FORMU	211
EK AÇIKLAMALAR B AÇIK ALANLAR TESPİT FORMU.....	215
ÖZGEÇMİŞ	239

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
2.1 Kentsel mekânların sınıflandırılması.....	6
2.2 Kentlerde açık yeşil alanların sınıflandırılması.....	10
2.3 Rampa düşünülmemesi nedeni ile engellenen birey	49
2.4 Yapılan yanlış uygulamalar sonucu engelli bireyin ulaşılabilirliğinin engellenmesi.....	49
2.5 Yaya yollarında düzenlenmiş rampalarda eğimin %6'dan yüksek olması sebebiyle bir başka kişiye ihtiyaç duyan birey	50
2.6 Tekerlekli sandalye kullanan engellinin ulaşım sorunu	50
2.7 Karşıdan karşıya geçerken hiçbir önlem bulunmaması	51
2.8 Merdiven basamaklarını aşamama	52
2.9 Tekerlekli sandalye çeşitleri ve genişlikleri.....	54
2.10 Tekerlekli sandalye yandan boyutları.....	54
2.11 Tekerlekli sandalye için çeşitli ölçüler	56
2.12 Tekerlekli sandalye için en az geçiş genişliği	56
2.13 İki tekerlekli sandalye için en az geçiş genişliği	57
2.14 Tekerlekli sandalyenin 90° dönüşü için gerekli alan.....	57
2.15 Tekerlekli sandalyenin 360° dönüşü için gerekli alan.....	58
2.16 Tekerlekli sandalyenin U dönüşü için gerekli alan	58
2.17 Tekerlekli sandalyenin engel etrafında dönme alanı	59
2.18 Düşük, az, orta ve yüksek yoğunluktaki yaya kaldırımında engellerden arındırılmış en az net geçiş genişliği.....	62
2.19 Yaya kaldırımında ve taşıt yolunda drenaj örneği	64
2.20 Yaya kaldırımında ızgaraların konumlandırılması.....	65
2.21 Yaya geçitlerinde kaldırımın yükseltilmesi	66
2.22 Yaya geçidinde zebra işaretlemesi	66
2.23 Pelikan geçitlerde buton yüksekliği.....	67
2.24 Yaya geçidinde kaldırım rampası.....	68
2.25 Yaya geçitli kavşakta metal yaya korkuluğu	68

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

No
Sayfa

2.26 Rampada eğim ve dinlenme alanı	69
2.27 Sahanlıkta rampanın yön değiştirmesi.....	70
2.28 Rampalarda güvenli eğim aralıkları	70
2.29 Rampalarda dinlenme ve oturma alanları	72
2.30 Park yeri genişliği.....	73
2.31 Erişim koridoru ile düzenlenmiş park yeri.....	74
2.32 Taşıt yolu kenarındaki park yerleri ile ilgili özellikler	75
2.33 Taşıt yolu kenarındaki park yerleri ile ilgili özellikler	76
2.34 Açık otoparkta engelli park alanı	77
2.35 Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için tasarlanmış bitki alanları	78
2.36 Engelli bireyin rahat bir şekilde park içinde dolaşması.....	79
2.37 Engelli bireyler için ayrılan otopark alanı	80
2.38 Engelli bireyin aracından inerken gerekli alanın bırakılması örneği	80
2.39 Rampa ve sahanlık boyutları.....	81
2.40 Başında ve sonunda düz bir zemin olan rampalı merdiven örneği.....	81
2.41 Herkes için tasarlanmış oyun alanı.....	82
2.42 Farklı şekilde düzenlenmiş kum havuzu örnekleri.....	83
2.43 Engelli çocuklar için tasarlanmış su havuzu	83
2.44 Engelli çocuklara yönelik oyun elemanı.....	84
2.45 Engelli çocuklara yönelik oyun elemanından başka bir örnek.....	84
2.46 Engelli çocuklara yönelik yaylı oyun elemanı	85
2.47 Engelli çocukların bitkilerle ve doğayla kaynaştıkları bitki yatakları.....	85
2.48 Fiziksel ve zihinsel gelişim için farklı oyun çarklarından örnekler	86
2.49 Fiziksel ve zihinsel gelişim için döner platformlar	86
2.50 Tekerlekli sandalyedeki engelli çocuğun oynayabileceği kum yükleme ve boşaltma yapabildiği kepçe oyun elemanı	87
2.51 Herkes için kullanılabilir salıncak örneği	87
2.52 Engelliler için tasarlanmış kum havuzu.....	88
2.53 Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için pota yüksekliği.....	88
2.54 Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin tenis oynayabilmesi örneği.....	89

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

	<u>No</u> <u>Sayfa</u>
2.55 Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için tasarlanmış piknik masası.....	90
2.56 Tekerlekli sandalye kullanan engellilere yönelik piknik alanlarında uygun piknik masası çözümleri	90
2.57 Engelli bireyler için çok yönlü kullanılabilen piknik masası örneği.....	91
2.58 Piknik alanlarında engelli bireyin kullanımına uygun çeşme örneği	91
2.59 Piknik masasına ve ızgaraya rahatça erişim sağlanmalıdır	91
2.60 Engelli ve diğer bireyleri kullanımına uygun piknik masası ve barbekü örneği.....	92
2.61 Engelli bireyler için piknik alanlarında tuvalet örneği	92
2.62 Engelli bireye yönelik düzenlenen tuvalet örneği	93
2.63 Sinema ve tiyatro salonlarında çözüm önerileri	93
2.64 Tekerlekli sandalye kullanan engellilere uygun amfityatro örneği.....	94
2.65 Dinlenme alanlarının konumlandırılması	95
2.66 Oturma ceplerinin tasarımı	96
2.67 Dinlenme bankının yüksekliği	96
2.68 Dinlenme alanlarındaki masaların boyutları	97
2.69 Lavabo ve tuvalet için gerekli ölçüler	99
2.70 Çeşme ve sebiller.....	101
2.71 Çöp kutusu	101
2.72 John Dillon Parkı'nın tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanımına uygun olduğunu gösteren giriş tabelası	103
2.73 John Dillon Parkı'nda tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanımına uygun iskele platformu.....	104
2.74 John Dillon parkta engellilerin kullanımına uygun yaya yolları.....	104
2.75 John Dillon Park'ında tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanımına uygun piknik alanları	105
2.76 Mount Isa Aile Eğlence Parkı leke planı	106
2.77 Mount Isa Aile Eğlence Parkı girişi	107
2.78 Mount Isa Aile Eğlence Parkı'nda herkes için kullanılabilmesini gösteren su oyun alanı'nın kurallarına ilişkin tabela	107
2.79 Herkes için kullanılabilir salıncak örneği	108
2.80 Çocuk oyun alanları a. Su oyun alanı b. Etrafı çevrili 0-6 yaş çocuk oyun alanı	108

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

No
Sayfa

2.81 Duyu bahçesi.....	108
2.82 Keçiören Belediyesi Engelsiz Parkı	110
2.83 Keçiören Belediyesi Engelsiz Parkı çocuk oyun alanında salıncak, kaydırak ve tahterevalli örneği	111
2.84 Keçiören Belediyesi Engelsiz Parkı çocuk oyun alanında engelliler için özel tasarlanmış oyun elemanları.....	111
2.85 Keçiören Belediyesi Engelsiz Parkı çocuk oyun alanında engelliler için özel tasarlanmış salıncak ve basketbol sahası örneği	112
2.86 Engelsiz Park giriş tabelası (a) Engelsiz fitness aletleri (b)	112
2.87 Engelsiz çocuk oyun alanı (a) Engelsiz fitness alanı (b)	113
2.88 Emirgân Korusu'nda rampa, korkuluk ve görme engelliler için kılavuz yol örneği.....	114
2.89 Emirgân Korusu'nda koru girişi görme ve diğer engellilere uygun yaya yolu uygulaması örneği	114
2.90 Emirgân Korusu'nda engellilere uygun tuvalet girişi.....	114
2.91 Emirgân Korusu'nda engellilere uygun tuvalet örneği.....	115
2.92 Emirgân Korusu'nda engelli otoparkı örneği.....	115
2.93 Göztepe 60.Yıl Parkı genel görünümü	116
2.94 Göztepe 60. Yıl Parkı'nda engellilere uygun tuvaletin dış görünümü	116
2.95 Göztepe 60. Yıl Parkı'nda a. Engellilere uygun lavabo b. Engellilere uygun tuvalet örneği.....	116
2.96 Göztepe 60. Yıl Park'ının girişinde engellilere uygun rampa örneği.....	117
2.97 Göztepe 60. Yıl Park girişinde engellilere uygun rampa'dan bir başka örnek	117
2.98 Göztepe 60. Yıl Parkı'nda engellilere uygun çocuk oyun elemanı örnekleri	118
2.99 Göztepe 60. Yıl Parkı'nın içinde araç yolu ile yaya yolu arasında kot farkı olmaması örneği	118
3.1 Araştırma alanı olan Özgürlük Parkı'nın ülke sınırları içerisindeki konumu	119
3.2 Yöntem Şeması	124
4.1 Kadıköy İlçesi'nin İstanbul İli'ndeki konumu	125
4.2 Araştırma alanının İstanbul Anadolu yakasındaki konumu.....	126
4.3 Özgürlük Parkı'nın uydu görüntüsü	127
4.4 Kadıköy Belediyesi tarafından hazırlanan Özgürlük Parkı projesinin Google earth	

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
(2013) uydu görünümü ile geliştirilmiş hali	129
4.5 Özgürlük Parkı ana giriş kapısı	130
4.6 Özgürlük Parkı 2. giriş kapısı	131
4.7 Özgürlük Parkı 3. giriş kapısı önünde kaldırım üzeri engelleyiciler.....	131
4.8 Özgürlük Parkı 3. giriş kapısı	132
4.9 Özgürlük Parkı 4. giriş kapısı	132
4.10 Özgürlük Parkı yürüyüş yollarından genel bir görünüm a. Kırmızı ve gri renkte granit küp taş ile birlikte beton plak taş kaplı yürüyüş yolu b. Beton plak taş kaplı tekerlekli sandalyeli engellinin geçişini zorlamayan ana yürüyüş yolu	133
4.11 Özgürlük Parkı içindeki oturma banklarından genel bir görünüm.....	134
4.12 Park içindeki çöp kutularından görünüm.....	134
4.13 Özgürlük Parkı'nda yer alan aydınlatma elemanı	135
4.14 Özgür Cafe dinlenme alanından genel bir görünüm.....	135
4.15 Özgür Cafe dinlenme alanına tekerlekli sandalyeli engellinin tek başına geçişine olanak vermeyen % 8'den fazla eğimi olan rampa	136
4.16 Zemini sıkıştırılmış toprak ile kaplı 1. çocuk oyun alanından genel bir görünüm.....	137
4.17 Zemini sıkıştırılmış toprak ile kaplı çocuk oyun elemanlarının yakın görünümü	137
4.18 Zemini kauçuk malzeme ile kaplı, oyun elemanlarının tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanımına uygun olmadığı 2. çocuk oyun alanı	138
4.19 Zemini kauçuk malzeme ile kaplı girişi çocuk tren yolu üzerinden sağlanan ve engellinin geçişine uygun olmayan 3. çocuk oyun alanı	138
4.20 Zemini kauçuk malzeme ile kaplı girişi çocuk tren yolu üzerinden sağlanan ve engellinin geçişine uygun olmayan 4. çocuk oyun alanı	139
4.21 Park alanına sonradan eklenen piknik alanlarına yakın fakat bedensel engellilerin kullanımına uygun olmayan 5. çocuk oyun grubu	139
4.22 Erişimi uygun olmayan çeşme örneği	140
4.23 Bisiklet Parkuru örneği	140
4.24 Koşu Parkuru'ndan genel bir görünüm a. Koşu parkuru, bisiklet parkuru ve yürüyüş yolunun aynı kot seviyesinde olması b. Koşu parkuru ile yürüyüş yolunun birleşmesi	141
4.25 Park içerisindeki tuvaletlerin genel görünümü	141

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
4.26 Tuvaletlere erişim. Tuvalet ana girişi (a) Tuvalet bay girişi (b) Tuvalet bayan girişi (c)	142
4.27 Kum havuzu	143
4.28 Bedensel engellilere uygun olmayan fitness aletleri	143
4.29 Kameriye ve pergolalı dinlenme alanlarına düz bir zeminle geçişin sağlanarak tekerlekli sandalyeli engellinin kullanımına uygun olması	144
4.30 Amfitiyatro girişi ve tribünleri	144
4.31 Özgürlük Parkı'nda yer alan basketbol, tenis ve futbol sahaları.....	145
4.32 Özgürlük Parkı'nda yer alan süs havuzu kenarı dinlenme alanları	145
4.33 Özgürlük Parkı için ayrılmış otopark alanları.....	146
4.34 Herkes için kullanıma uygun köpek oyun alanı	146
4.35 Piknik alanından genel bir görünüm.....	147
4.36 Yaşlı insanlar için ayrılmış özel dinlenme alanından genel bir görünüm	148
4.37 Ankete katılan engellilerin cinsiyet durumuna göre dağılımının grafik gösterimi	149
4.38 Ankete katılan engellilerin yaş gruplarına göre dağılımının grafik gösterimi	150
4.39 Ankete katılan engellilerin eğitim seviyesine göre dağılımının grafik gösterimi	151
4.40 Ankete katılan engellilerin katılan engellilerin engellilik nedenine göre dağılımının grafik gösterimi	152
4.41 Ankete katılan engellilerin engellilik nedeni sonradan ise nedenine göre dağılımının grafik gösterimi	153
4.42 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı'na erişimine göre dağılımının grafik gösterimi	154
4.43 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı'na erişimin rahat olmamasının sebebine göre dağılımının grafik gösterimi	155
4.44 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı'nı kullanma sıklığına göre dağılımının grafik gösterimi	156
4.45 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Park'ını kullanma amacına göre dağılımının grafik gösterimi	157
4.46 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı'ndaki kent mobilyalarından yararlanma durumuna göre dağılımının grafik gösterimi	158

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
4.47 Özgürlük Parkındaki kent mobilyalarından yararlanamama sebebine göre dağılımının grafik gösterimi	159
4.48 Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerini kullanma durumuna göre dağılımının grafik gösterimi	160
4.49 Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanamama nedenlerine göre dağılımının grafik gösterimi.....	161
4.50 Ankete katılan engellilerin spor alanlarından yaralanabilme durumuna göre dağılımının grafik gösterimi	162
4.51 Ankete katılan engellilerin spor alanlarından yararlanamama nedenlerine göre dağılımının grafik gösterimi	163
4.52 Ankete katılan engelli çocukların, çocuk oyun elemanlarından yararlanma durumlarına göre dağılımının grafik gösterimi.....	164
4.53 Ankete katılan çocukların oyun elemanlarını kullanamama nedenlerine göre dağılımının grafik gösterimi	165
4.54 Ankete katılan engellilerin kent parklarındaki yürüyüş yollarında karşılaştıkları sorunlarına göre dağılımının grafik gösterimi	166
4.55 Ankete katılan engellilerin merdiven ve rampa kullanımlarında karşılaştıkları sorunlarına göre dağılımının grafik gösterimi	167
4.56 Ankete katılan engellilerin genel kullanımlarda karşılaştıkları sorunlarına göre dağılımının grafik gösterimi	169
4.57 Ankete katılan engellilerin kent parklarından beklentilerine göre dağılımının grafik gösterimi	170

TABLolar DİZİNİ

No

Sayfa

2.1 Milli rekreasyon ve park kurulu park standartları	12
2.2 Bedensel engellerin sınıflandırılması	24
2.3 Özveri’de kayıtlı kişilerin engel durumuna göre dağılımı	44
2.4 Özveri’de kayıtlı kişilerin engel oranına göre dağılımı	45
2.5 İstanbul İli’ndeki engellilerin türlerine göre dağılımı	46
2.6 İstanbul İli’ndeki engellilerin türlerine göre oransal dağılımı	46
2.7 Kadıköy İlçesi’ndeki engellilerin cinsiyetlerine göre dağılımı	47
2.8 Kadıköy İlçesi’ndeki engellilerin yaş sıklık durumuna göre dağılımı	47
2.9 Kadıköy İlçesi’ndeki engellilerin türlerine göre dağılımı	47
2.10 Tekerlekli sandalye standart ölçüleri	55
2.11 Rampaların eğimi, uzunluğu ve yüksekliği	71
4.1. Ankete katılan engellilerin cinsiyete göre dağılımı	149
4.2 Ankete katılan engellilerin yaş gruplarına göre dağılımı	150
4.3 Ankete katılan engellilerin eğitim seviyesine göre dağılımı	151
4.4 Ankete katılan engellilerin engellilik nedenine göre dağılımı	152
4.5 Ankete katılan engellilerin engellilik nedeni sonradan ise nedenine göre dağılımı	153
4.6 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı’na erişimine göre dağılımı	154
4.7 Özgürlük Parkı’na erişimin rahat olmamasının sebebine göre dağılımı	155
4.8 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı’nı kullanma sıklığına göre dağılımı	156
4.9 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı’nı kullanma amacına göre dağılımı	157
4.10 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı’ndaki kent mobilyalarından yararlanma durumuna göre dağılımı	158
4.11 Özgürlük Parkı’ndaki kent mobilyalarından yararlanamama sebebine göre dağılımı	159
4.12 Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerini kullanma durumu	160

TABLÖLAR DİZİNİ (devam ediyor)

No

Sayfa

4.13 Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanamama nedenleri	161
4.14 Ankete katılan engellilerin spor alanlarından yararlanabilme durumu	162
4.15 Ankete katılan engellilerin spor alanlarından yararlanamama nedenleri	163
4.16 Ankete katılan engelli çocukların, çocuk oyun elemanlarından yararlanma durumları.....	164
4.17 Ankete katılan engelli çocukların oyun elemanlarını kullanamama nedenleri	165
4.18 Ankete katılan engellilerin kent parklarındaki yürüyüş yollarında karşılaştıkları sorunlar	166
4.19 Ankete katılan engellilerin merdiven ve rampa kullanımlarında karşılaştıkları sorunlar.	167
4.20 Ankete katılan engellilerin genel kullanımlarda karşılaştıkları sorunlar	168
4.21 Ankete katılan engellilerin kent parklarından beklentileri	170
4.22 Araştırma Alanının Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün “Açık Alanlar İçin Tespit Formu”na ve araştırma konusuna göre değerlendirilmesi.....	172

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADA	: American With Disabilities Act (Amerika Engelliler Yasası)
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
BM (UN)	: Birleşmiş Milletler (United Nations)
CS-RPD	: Committee of Experts on the Rights of People with Disabilities (Engellilerin Hakları ile ilgili Uzmanlar Komitesi)
Da	: Dekar
DDK	: Devlet Denetleme Kurumu
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
ICIDH	: International Classification of Impairments, Disabilities, and Handicaps (Bozukluklar Yeti Yitimi ve Engellilerin Uluslararası Sınıflandırılması)
ILO	: International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Teşkilatı)
İSEM	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü
NRPA	: National Recreation and Park Association (Milli Rekreasyon ve Park Kurulu)
ÖZİDA	: Özürlüler İdaresi Başkanlığı
ÖZVERİ	: Ulusal Engelliler Veri Tabanı
STÖ	: Sivil Toplum Örgütleri
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TS	: Türk Standardı
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 3. Maddesi'ne göre "Yaşamak, hürriyet ve kişi emniyeti her ferдин hakkıdır" (URL-1, 2013). Yine Engelli Kişilerin Hakları Bildirgesi'ne göre "Tüm insan haklarının ve temel özgürlüklerin evrensel, bölünmez, birbiriyle bağlantılı ve karşılıklı bağımlı olma niteliği ile engelli bireylerin bu haklardan herhangi bir ayrımcılığa uğramaksızın yararlanmalarının güvence altına alınması gerekliliği" belirtilmektedir (URL-2, 2013). Ayrıca T.C. Anayasasının 12. maddesine göre, "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir" ibareleri doğrultusunda her engelli veya engelsiz insan yaşam hakkına sahiptir. Gelişmiş ülke örneklerinde olduğu gibi fiziksel engelli bireylerin de diğer bireyler gibi sosyal hayata katılması için kentsel ortamlarda tüm engellerin kaldırılması gerekmektedir (URL-3, 2013).

Dünya Engellilik Raporu'nun 2011 yılında yayınladığı araştırma sonuçlarına göre bir milyardan fazla insanın veya (2010 dünya nüfus tahminlerine göre) dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 15'inin bir tür engellilik ile yaşadığı tahmin edilmektedir. Dünya'da yaşlı nüfusun giderek arttığı düşünülürse engellilik oranının da buna paralel olarak artış göstereceği söylenebilir (URL-4, 2013).

Yaşadığımız fiziksel çevre, bina iç mekânlarından kentsel dış mekânlara hatta kendini çevreleyen doğa parçalarına kadar zincirleme bir yapı göstermektedir. Bu yapı içinde yer alan her türlü mekân işlevini yerine getirebilmeli, kullanıcılarına yönelik tasarlanmasının yanı sıra erişilebilir, kullanılabilir ve yaşanabilir olmalıdır.

Yapılan araştırmalar engelli insanların genel nüfus içerisindeki yoğunluğunu ortaya koymakla birlikte, yaşantımızda cadde ve sokaklarda çok sayıda engelli insanla karşılaşmamamızın nedeni dış mekân kullanımlarında yardım almadan yaşayabilmelerinin olanaksız olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum, toplumu meydana getiren insanlar içerisindeki ruhsal veya fiziksel engelli bireylerin toplumdan soyutlanması gereken değil de

topluma ve sosyal yaşama katılması gereken bireyler olarak algılanması gerçeğini de ortaya koymaktadır.

İnsanın; barındığı, yaşadığı sosyal çevredeki mekânın tüm insanların gereksinimlerini karşılayacak bir şekilde tasarlanması gerektiği göz önünde tutulmalı ve erişilebilirliği, fonksiyonelliği ile ortak fiziksel çevre oluşturulmalıdır.

Engelli olmayan bireyler için düzenlenen kentsel mekânların çok fonksiyonel olması engelli insanlar tarafından erişilemez olduğundan hiçbir şey ifade etmemekle birlikte engelli insanlar kentsel mekânlara engelsiz olan arkadaşları ya da aile fertleri ile birlikte gelememektedir. Bu nedenle tüm insanların ortak kullanım alanı olan kentsel mekânlarda yapılacak peyzaj tasarım çalışmaları, estetik ve işlevsel özelliklerinin yanı sıra erişilebilir, kullanılabilir, yaşanabilir kentsel mekânlar oluşturmaktadır.

Bedensel engelli bir kişinin toplumla kaynaşabilmesi için erişilebilirlik çevre bazında ele alınarak ve bu alandaki kısıtlayıcı nedenler ortadan kaldırılarak sağlanmalıdır. Engeli olmayan birey için hiçbir problem oluşturmayan küçük bir tümsek bile engelli için aşılamaz konumda yer almaktadır. Sokağa çıkmayı düşünen bir engelli için sorunlar daha evin kapısını açtıktan sonra başlamakta, merdiven basamakları, asansör kabini, kaldırımlar, yaya geçitleri, ulaşım araçları aşılamaz engellere dönüşmektedir.

Engelli bireyler için yapılan bütün uygulamalar, onların engeli olmayan bireyler ile bir arada bağımsız, özgürce yaşamalarını sağlamakla birlikte onlara toplumdan soyutlanmadan bir bütün olarak yaşama imkânı vermekte ve psikolojik olarak da rehabilite etmektedir.

Avrupa Konseyi 2006-2015 Engelliler Eylem Planı'nda belirtildiği gibi: "Ulaşılabilirlik, engelli bireylerin toplumsal yaşama tam katılımını sağlamanın ön koşullarından biridir". Eylem Planı'nın genel amaçlardan biri yapıları çevrede ulaşılabilirliği teşvik etmek; özellikle kamu binaları ve diğer kamu alanları planlanırken olası engellerin kaldırılması veya yeni engellerin oluşturulmasından kaçınmaktır" (CS-RPD 2012). Bu ilke'den yola çıkarak bedensel nitelikleri ne olursa olsun engellileri toplumun ayrı bir kesimi olarak değil bir bütünün parçası olarak kabul edilmeli, kentsel alandaki ihtiyaçları belirlenerek tasarım anlayışına yansıtılmalı ve tasarımın "bütünleştirici" olması ilkesi benimsenmelidir.

Bu çalışmada ana materyal olarak, İstanbul İli'nin 120.000 m²'lik bir alanında konumlanarak büyüklüğü ile Kadıköy İlçesi'ni temsil eden Özgürlük Parkı seçilmiştir. Çalışmanın amacı, Özgürlük Parkı'nda yer alan yaya yolları, kaldırımlar, rampalar, otoparklar, çocuk oyun

alanları, piknik alanları, kent mobilyaları, dinlenme alanlarının fiziksel engelli bireylere yönelik ulusal standartlar (TSE) ve uluslararası standartlar doğrultusunda irdelenerek, mevcut sorunlarının saptanması ve öneriler oluşturulup, uygulamaya sunulması olmuştur.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır.

I. Bölüm: Araştırmanın ilk bölümünü araştırma konusu hakkında ön bilginin yer aldığı araştırma amacının, öneminin ve aşamalarının anlatıldığı “Giriş” bölümü oluşturmaktadır.

II. Bölüm- Kuramsal temellerin ortaya konulması: Bu aşama, çalışmada kullanılacak teorik bilgilerin araştırılması aşamasıdır. Literatür araştırması ve veri toplama aşamasını kapsayan bu aşamada; kentsel mekân, engellilik, engelliler için gerekli tasarımlar ve kent parkları temel konularına ilişkin yapılan çalışmalar, yayınlar taranarak konuyla ilişkin kaynak bilgisi elde edilmiştir. Ülkemizde ve İstanbul kentinde yaşayan engellilerin, engellilik türleri ve nedenleri, engelin ortaya çıkış zamanlarına ilişkin yapılan çalışmalar, istatistikler ve raporlar taranarak elde edilen veriler kuramsal temeller kısmına aktarılmıştır. Ayrıca bu bölüm Dünya’ndan ve Türkiye’den örnekleri kapsamaktadır.

III. Bölüm: “Materyal ve Yöntem” yer almaktadır. Materyal alt başlığı altında araştırma alanı ve araştırmada kullanılan araçlar konularına değinilmektedir. Yöntemde ise, araştırmanın yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir.

IV. Bölüm: Bu aşama, çalışmanın yapılacağı alana ilişkin doğal verilerin belirlenmesidir. Araştırma alanının konumu, erişim ve fonksiyonelliğinin bedensel engellilere yönelik değerlendirilmesi, araştırma alanını kullanan engellilere ilişkin anket değerlendirilmesi ve araştırma alanının T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün “Açık Alanlar İçin Tespit Formu”na göre değerlendirilmesi yapılmaktadır.

V. Bölüm-Araştırma alanı ile ilgili önerilerin oluşturulması: Bu aşamada izlenen yöntem alanda gerçekleştirilen bedensel engellilerin kullanımına uygun rekreasyonel aktivitelerin incelenmesi, eksik ve yanlış uygulamaların belirlenmesi, araştırma alanına gelen ziyaretçilerin beklentilerinin ve önerilerinin değerlendirilmesi şeklinde özetlenebilir.

Belirlenen sorunlara göre; araştırma alanı olan Özgürlük Parkı tekerlekli sandalyeli engelli bireylerin kullanımına kısmen uygun bulunmuştur. Bu veriler doğrultusunda İstanbul İli Kadıköy İlçesi Özgürlük Parkı fiziksel engelli bireylerin yaşamlarını sürdürmeleri açısından sorunlu bir kentsel açık mekân durumundadır. Kentin daha yaşanılabilir olması adına sorumlu belediyenin bu konu üzerinde hassasiyetle durması ve yapılan öneriler doğrultusunda yeniden düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir.

BÖLÜM 2

KURAMSAL TEMELLER

2.1 KENTSEL MEKÂN TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI

Kentler, toplumların ve bireylerin bir arada buldukları ve sosyalleştikleri, her türlü sosyal ve kültürel sınıftan, farklı etnik gruplardan, birbirlerinden çok farklı özelliklere sahip insanların bir araya geldiği toplumun birbirlerinden başkalaşan kesimleri için bir buluşma alanı rolü üstlenen mekânlardır (Erdönmez ve Akı 2005).

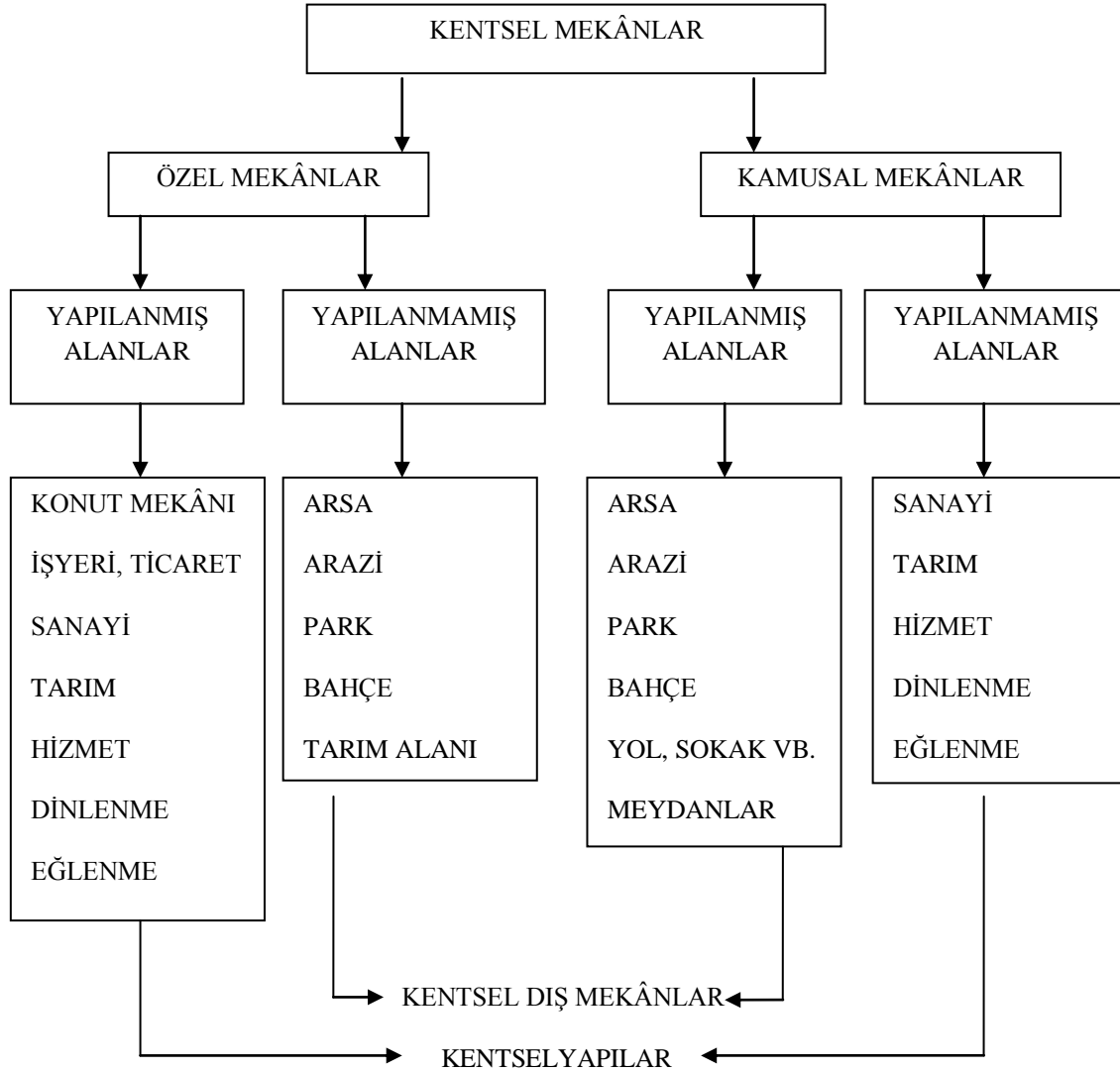
Kentlerin insanların toplumsal yaşamı üzerindeki etkileri son derece önemlidir. Sokaklar, meydanlar, parklar, açık alanlar, kentlinin toplanacağı birbiriyle karşılaşacağı, kaynaşacağı, bireysel ve birlikte kendini ifade edecekleri, kentli kültürü yaratacakları özgürlük ve toplumsal-davranışsal uzlaşma alanlarıdır. Kent mekânları ve bu mekânlara yüklenen anlamlar toplum ve bireyler arasındaki iletişimin en önemli unsurlarındandır (Erdönmez ve Akı 2005).

“Kent” kavramı; sunduğu hizmet, barındırdığı nüfus gibi ölçütlerle tanımlanmaktadır. Gibberd (1959), kenti; “Dış mekân ihtiyaçlarına uygun bütün standartları içeren, iklimsel farklılıklara karşı koyabilen, hijyenik koşullara sahip, insanın kolay ve güven içinde hareket edebileceği, yerleşme, çalışma ve eğlenme ortamları arasında iyi bir bağlantı sağlayan, insanların doğal ve kültürel çevre ile olan ilişkilerini üst düzeyde tutabilen, estetik, ekonomik ve teknik fonksiyonların çözümlendiği yerdir” diye tanımlamaktadır (Pamay 1978).

Simonds (1961), ise kenti; “Zaman, mekân ve karakter bakımından uyumlu fonksiyonlarıyla ideal bir çevre” veya “Ekonomik, sosyal ve politik aktivitelerin yaşandığı bir kültür merkezi” olarak tanımlamıştır (Polat 2001).

Uygarlık tarihinin başlangıç noktası olarak kabul edilen kentsel mekânlar, insanların toplu yaşama içgüdüleri veya sosyalleşme eğilimlerinin ortaya koyduğu bir yaşam biçimi ve mekânı olarak karşımıza çıkmaktadır (Gül ve Küçük 2001).

Kentsel ilişkilerin kentsel donatımlarla ele alınması sonucu kentsel mekânların bir nitelik, bir kimlik kazandığı görülmektedir. Buradan kentsel mekânların oluşumuna ve yapısına göre Şekil 2.1'deki gibi sınıflandırıldığı görülmektedir (Eyüboğlu 2008).

Şekil 2.1 Kentsel mekânların sınıflandırılması (Çubuk 1989; Eyüboğlu'ndan 2008).

2.1.1 Kentsel Dış Mekân

Kentsel dış mekânlar, yapıların oluşturduğu, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütündür. İnsanın yaşantısını sürdürdüğü, kapalı mekânların dışında kalan açık alanlar bir bakıma da açık yüzeylerdir. İnsanların ve toplumun çeşitli rekreatif

gereksinimleri için yararlandıkları, çoğunlukla yeşil elemanların yer aldığı yüzeyler ve boşluklardır (Bekiroğlu 2002).

Kentsel açık alanlar olarak da adlandırabileceğimiz kentsel dış mekânlar, insanın yaşantısını sürdürdüğü kapalı mekânların dışında kalan ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği açık serbest yüzeylerdir (Boyacı 2010).

Kentsel mekânın üretimi, uzmanlarca uzun ve yoğun çalışmalar sonucunda tasarlanmakta, projelendirilmekte ve uygulanarak kentlinin kullanımına sunulmaktadır. Bu aşamada yapılan çalışmalarda kent mekânını kentliden bağımsız düşünmeden sürdürmek gerekmektedir.

Tüm mahalleler ve semtlerdeki park ve merkezî kamusal mekânlar kentsel coğrafi referans noktası ve kamusal yaşamın odağı olan halkın bir araya geldiği mekânlardır. Bu tip açık mekânlar toplum karakterini geliştirmekte ve korumakta, engeli olmayan dış mekân aktivite olanakları ile yaşam kalitesini artırmakta ve toplumsallık duygusu da vermektedir. Bu yönüyle kentsel dış mekânlar kentleşme sürecinin bir ürünüdür. Kentsel dış mekânların oluşturduğu açık mekân sistemi yapılaşmış çevre ile aramızda tampon zon oluşturmaktadır. Halkın evlerinden parklara, okullara gitmek için kullandıkları yol sistemi için seçenekler sunmaktadır. Kentsel dış mekânların/açık mekânların kaybı yaşam kalitesini etkilemekte, yetersizliği sağlıksız kentleri oluşturmaktadır. Konutlar arası yeşil alanlar, spor alanları ve çocuk oyun alanları komşuluk alanının yeşil alanlar ağını meydana getirmektedir (Kara 2006).

Özkan ve Küçükerbaş (1999)'a göre kentsel dış mekânların genel özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Açık alanlar olmaları nedeniyle kullanımlarında meteorolojik olaylar etkilidir,
- Kalıcı değil geçici yaşam ortamlarıdır, kısa süreli zaman dilimlerinde kullanılır.
- Yapılar dışında kalan, çevrelenmiş / sınırlanmış alanlardır.
- İç mekânların 6 düzlemlili olmalarına karşın bu mekânlar en çok 5 düzlemlidir.
- Statik (durağan) ya da dinamik (devingen) nitelik taşırlar.
- Büyük çoğunluğu herkesin kullanımına açık toplumsal alanlardır.
- Teknik, ekonomik, rekreasyonel, sosyal, kültürel, politik, sportif, eğitsel, ekolojik vb. çok sayıda işleve sahiptir.
- Sorumlulukları, çok farklı kurum ve kuruluşların omuzlarındadır (Belediyelerin çeşitli birimleri, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı,

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı vb.).

- Çok çeşitli kullanımlar ve çok farklı grupları bir araya getirmekte, birden fazla kullanım üzerinde yer almaktadır.
- Karmaşık işlevler bünyesinde toplanmış olmasına karşılık, kentsel dış mekânları düzenleyen bütüncü bir yasa bulunmamaktadır.
- Teknik ve estetik yönden yeterli ve insanın yaşam gücünü arttıran dış mekânlar, ancak sanatsal yönü bulunan ciddi tasarım ürünleri olarak ortaya konulabilmektedir. Ayrıca bu tür mekânların oluşturulması ve yaşatılmaları konularında yasal düzenlemeler gerekmektedir.
- Çağdaş dış mekânlar oluşturmada başta peyzaj mimarları olmak üzere yapı mimarı, kent planı, endüstriyel tasarımcı, plastik sanatçı, inşaat mühendisi, canlı ve cansız dış mekân donatı elemanları üreticilerine önemli görevler düşmektedir.
- Dış mekânda yaşama kültürü yeterince gelişmemiş olup, ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde, dış mekân donatı elemanlarına, dolayısıyla dış mekânlara, vandalist davranışlar sık sık görülmektedir (Aydıner'den 2010).

2.1.2 Kentsel Açık-Yeşil Alan

Kentsel dış mekânın parçaları olan açık ve yeşil alanlar, genellikle bir bütünlük içinde yer almakta ve birbirini tamamlamaktadırlar. Bu nedenle açık-yeşil alanlar, kentin fiziksel yapısını ortaya koyan ve biçimlendiren temel alan kullanımlarından birisi olup, diğer alan kullanımlarını bütüncü denge unsurlarıdır (Gül ve Küçük 2001).

Yaşam kalitesi yüksek yani yaşanılabilir bir kentte, mahalle ölçeğinden başlayarak kent içi ve merkezi ile kentin yakın çevresinde çok farklı ölçek ve tipte yeşil alan kullanımı bulunması ve bunların toplamının da bir yeşil alan sistemi oluşturması beklenmektedir. Kent yerleşim planları incelendiğinde, kent içerisindeki açık-yeşil alanlar bazen belli planlar çerçevesinde bazen de plansız olarak kendiliğinden oluşabilmektedir (Gül ve Küçük 2001).

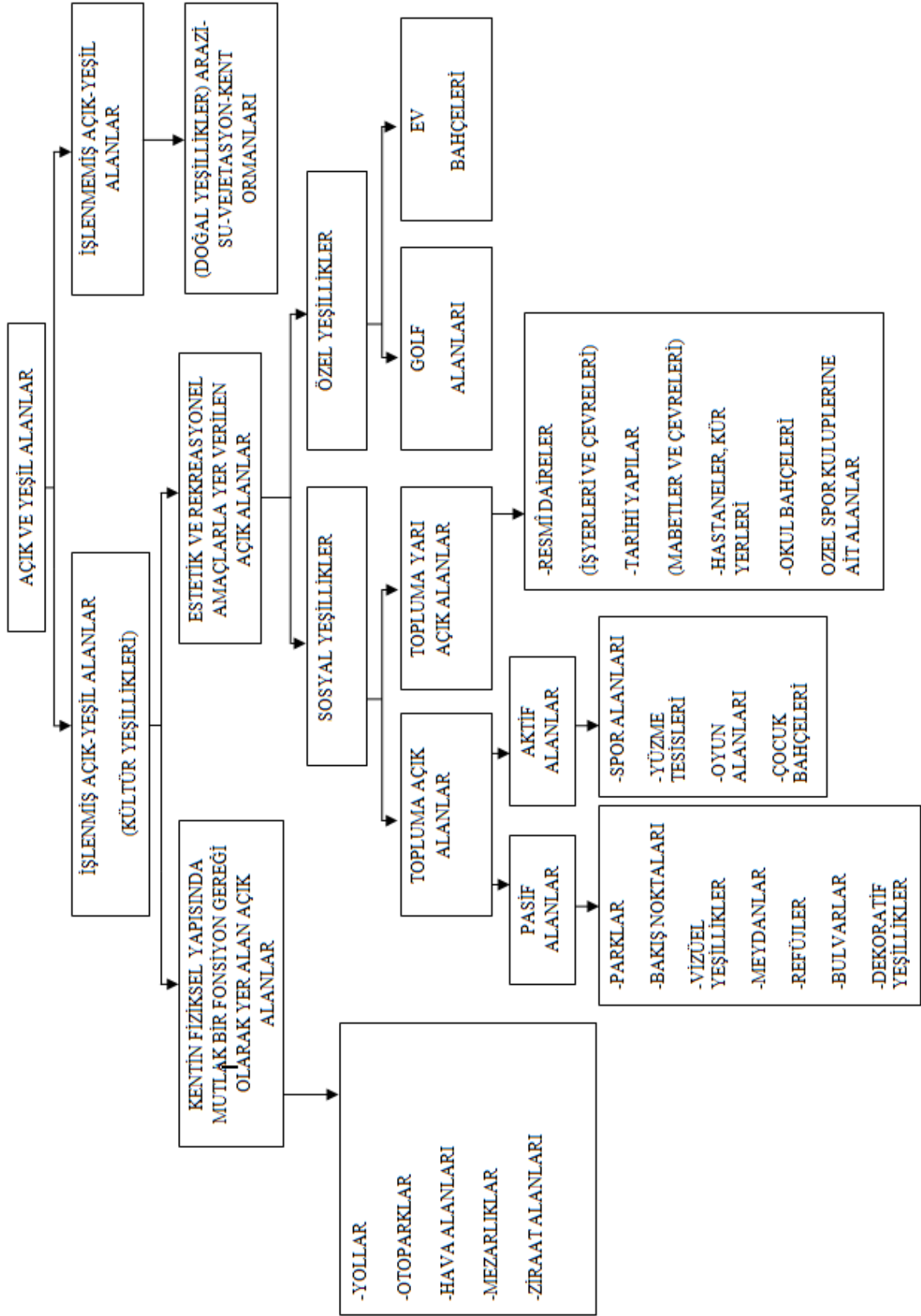
Genel anlamıyla açık alanlar, insanın yaşantısını sürdürdüğü, kapalı mekânların dışında kalan alanlar veya bir bakıma açık (serbest) yüzeylerdir. Bunlar, kent içi ve kırsal karakterdeki yerleşmelerde, insanların veya toplumun çeşitli rekreatif ihtiyaçları için yararlandıkları, çoğunlukla yeşil elemanların yer aldığı küçük-büyük yüzeyler ve boşluklardır. Kent içinde park ve bahçeler, oyun ve spor alanları, meydanlar, yol ve caddeler, su satırları vb.; kırsal

yerlerde kültür alanları, ormanlar, gller, akarsu boyları vb. yoğun Şehir ve kasaba halkının, doğa ile ilişkilerini devam ettirmeye yarayan doğal ve kültürel alanlardır (Pamay 1978).

Yine Pamay'a göre; Açık (serbest-yeşil) alanlar iki ana grupta toplanmıştır:

- Genel Alanlar; topluma/ kamuya ait alanlar olup, yine toplumun yararlanmasına açık alanlar olarak hizmet görürler. Bunların bir kısmından halkın tümü, diğer kısmından da halkın bazı kesimleri yararlanabilir.
- Özel Alanlar; çoğunlukla toplumun tümüyle yararlanamadığı özel ve tüzel kişilere ve kuruluŐlara ait alanlardır. Bu alanlardan özellikle, mülk sahipleri, kurum yeleri veya kuruluŐ mensupları özel surette veya belirli Őartlarla yararlanabilirler.

Bayraktar'a (1973) göre açık ve yeşil alanlar Şekil 2.2'de görüldüğü gibi ortaya konmuştur (Aydınyer'den 2010).

Şekil 2.2 Kentlerde açık yeşil alanların sınıflandırılması (Bayraktar 1973; Aydınyer'den 2010).

2.2 PARK TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI

2.2.1 Park Kavramının Açıklanması

Park sözcüğü daima ağaç ve çimle kaplı bir tür açık yeşil alanı anlatmaktadır. Sözcüğün türetilmesinde en kabul gören görüş kökenini bir alanın kuşatılmasında bulur. Bu tanıma göre park; etrafı çevrili yer demektir. Bunun yanı sıra park, içerisinde oyun veya ağaçları bulunduran yer olarak tanımlanmaktadır (Olmsted ve Kimball 1973; Özkır'dan 2007).

Akdoğan'a (1974) göre; park genel anlamda, sınırlı bir kullanım biçimi, esnek bir form özelliği, minimum konstrüksiyon ile maksimum doğal öğeleri kapsayan, dinlenme, eğlenme, meditasyon, serbest oyunlar vb. çeşitli pasif ve aktif rekreasyon gereksinmelerini karşılayan bir yeşil alan türüdür (Özkır 2007).

Bir kentin dış mekânlara uygun standartları içermesi, engeli olmayan koşullara sahip olması, insanın burada kolay ve güven içinde hareket edebilmesi, yerleşme, çalışma ve eğlenme ortamları arasında bağlantıyı ve insanların doğal ve kültürel çevre ile olan ilişkilerini en uygun düzeyde tutabilmesi, son olarak da estetik, ekonomik ve teknik işlevlerin çözümlendiği bir yer olması gerekmektedir (Pamay 1978).

Pamay'a (1978) göre parkları üç alt gruba ayırmak mümkündür:

- Mahalle parkları: Asgari 10 dekar büyüklükte olup mahalle halkı ihtiyacına göre düzenlenirler.
- Semt parkları: Asgari 50 dekar büyüklükte kurulan ve semt ihtiyaçlarına karşılık veren parklardır.
- Şehir parkı: Tüm şehir halkı için planlanmış sahalardır. Büyüklükleri 400 dekardan az olmamalıdır (Pamay1978).

Araştırmacıların parkları büyüklüklerine, işlevlerine, buldukları yerleşim yerlerinin nüfusuna ve kullanıcılara olan uzaklıklarına göre çeşitli şekillerde sınıflandırmaları sentezlenerek, parklar dokuz gruba ayrılmıştır (Boyacı 2010):

- Çocuk Bahçeleri,

- Mini Parklar,
- Özel Aktivite Alanları ve Spor Merkezleri,
- Yol Kenarı Parkları,
- Mahalle Parkları,
- Semt Parkları,
- Bölge Parkları,
- Milli Parklar,
- Kent Parkları.

Parklar doğanın kent içindeki sembolü/yansıması olarak, kentlilerin doğayla ilişkilerini sürdürmelerine olanak sağlamakta, zamanın getirdiği yeni kullanım ihtiyaçları doğrultusunda sürekli çeşitlenmekte ve yeni anlamlar kazanmaktadırlar. Kimi parklar el değmemiş doğaya öykünen görüntüleri ile tanımlanırken, kimileri açık alanda çağdaş tasarım yaklaşımlarının öncülüğünü yaparlar. Kimileri buldukları coğrafyanın temsilciliğini üstlenirken kimileri ait oldukları dönemin sözcüsüdürler. Kimileri geniş açıklıklarıyla törenseldir, kimileri gizli alanları, güneş ve gölge oyunları ile romantikliğin ifadesidir. Kimileri kent karmaşasından uzak sakin ortamlar sunarken, kimileri yoğun kullanımlarıyla eğlenceye davet ederler (Ulusoy 2000; Özkır'dan 2007).

A.B.D. Milli Rekreasyon ve Park Kurulu'na (NRPA- National Recreation and Park Association) göre; park standartları Tablo 2.1'de görüldüğü gibi ortaya konmuştur (Özkır 2007).

Tablo 2.1 Milli rekreasyon ve park kurulu park standartları (Özkır 2007).

MİLLİ REKREASYON ve PARK KURULU (NRPA) STANDARTLARI				
Çeşit	da/1000 kişi	Büyükük (da)	Hizmet Verdiği Nüfus	Ulaşılabilirlik (m)
Mahalle Parkı	10	20-80	2000-10 000	400-800
Semt Parkı	10	80-400	10 000- 50 000	800-4800
Kent Parkı	20	Değişken	Değişken	30 dakika sürüş uzaklığı
Bölge Parkı	80	1000 ve üzeri	Küçük şehirlerdeki tüm nüfus	1 saatlik sürüş uzaklığı
Özel Alanlar	Uyarlanabilir bir standart yoktur. Ağaçlı yollar, plajlar, taşkın alanları vb. yerleri kapsar.			

2.2.2 Parkların Tarihsel Gelişiminin Açıklanması ve Sınıflandırılması

Oğuz'a (1998) göre; tarihte planlı ilk kent parkları 19. yy.'da ve belli başlı dört kaygı ve düşünce ile ortaya konulmuştur:

- Halk sağlığının iyileştirilmesi,
- Toplumdaki bütün sınıfların moral ve fiziksel yönden doğal çevreden yararlanmalarının sağlanması,
- Ekonomik anlayış içinde yeni parkların oluşumu sonucunda çevredeki arazilerde değer artışının sağlanması,
- Gelişen endüstri şehirlerinin görsel niteliklerini iyileştirmek amacıyla romantizmin etkisinde estetik düşüncelerin geliştirilmesi (Al-Qudah 2006).

Avrupa kent parkları yönünden başarılı örneklerin bulunduğu İngiltere'de yeşil alanların çoğu eskiden asillerin av ormanları ya da özel bahçelerden geliştirilmiştir. Hyde Park, 1635'de halka açılmıştır. Londra'nın önemli parkları arasında sayılan St. James Park, Green Park ve Kensington Bahçeleri özel izin ile 18. yy.'ın son ikinci yarısında kamu alanları statüsüne geçirilmiştir. Amerikan kentlerindeki açık alanlar ise, genellikle özel mülkiyete ait alanlarında kamu kullanımına ayrılması ile çok amaçlı parklara dönüştürülmüştür (Arslan 1999; Yüce Eşkil'den 2011).

Osmanlı İmparatorluğu'nun 1703-1730 dönemini kapsayan Lale Devri'nde, Fransa'nın Versailles Sarayı bahçesinden etkilenen III. Ahmet boğazda ve haliçte çeşitli saray ve köşkler yaptırmıştır. Döneme adını veren lalelerin 800 çeşitli ve formu yetiştirilmiştir. Sadabad bahçesi özellikle şenliklerin düzenlenerek ve rekreasyon düşüncesinin ilk uygulandığı alan olmuştur. Türk bahçelerinde daha sonra Barok tasarım anlayışı etkisi ile aks ve simetri, yabancı türler, polikrom renk anlayışı görülmektedir (Yüce Eşkil 2011).

İnsanlık tarihi kadar eski olan kentler ve bahçeler çağlar boyu insanla birlikte gelişerek ve değişerek bugün çağın gerekleri ve getirdikleriyle biçimlenmekle birlikte kentlerin ayrılmaz parçaları haline gelmiştir. Günümüzde parkların ve yeşil alanların önemi, kentlerde yapılaşmanın artmasıyla doğru orantılı olarak artmaktadır.

2.3 KENT PARKLARI

Kamusal mekânlar; mülkiyetin ortak olduğu, ortak kullanımın ve toplumsal ilişkilerin sürdüğü mekânlardır. Bireysel isteklerin yanında toplumsal ihtiyaçlara da cevap verirler. Toplumsal değişimle birlikte değişim içinde olmaları diğer önemli özelliğidir. Kamu tarafından oluşturulur, düzenlenir, denetlenir ve ait olduğu toplumun özelliklerini gösterirler. Sokaklar, meydanlar, pazaryerleri, alışveriş merkezleri, yeşil alanlar gibi mekânlar kamusal mekânların en önemli türlerindedir. Bir kamusal alan türü olan kentsel parklar; yerel otoritelerin vizyonlarında, kent imajının bir parçası olarak önemle ele alınan konulardan biridir (Yılmaz 2006).

Kent parkları tüm kent halkına hizmet verebilecek nitelikte parklardır. Her türlü rekreasyonel etkinliğe olanak sağlamaktadırlar. Ayrıca sosyal ve kültürel etkinliklere de olanak verirler. Hizmet yarıçapı 5000 metre, büyüklükleri 400-1000 dekadır (Özkan 2001; Aydınyer'den 2010).

Gül ve Küçük'e göre Kent Parkı; her yaş grubunun yararlandığı içerisinde, aktif ve pasif rekreasyon olanaklarının bulunduğu, genellikle 400 dekar veya daha geniş büyüklükte olan etki alanı 30- 60 dakikalık yürüyüş mesafesinde yer alan aktif açık-yeşil alanlardır.

Kentsel doku içerisinde farklılaşan fonksiyonlar arasında parklar, en önemli kentsel dinlenme ve eğlenmeye olanak sağlayan rekreasyon alanlarıdır. İnsanların dinlenme, eğlenme, çeşitli sosyal etkinliklere katılma ihtiyacını karşılayan ve tüm kente hizmet veren en kapsamlı rekreasyon birimleri ise “ Kent Parkları” olarak ifade edilmektedir (Onsekiz ve Emür 2008).

Merkezi kent parkları, bünyesinde önemli ve farklı ölçekli üniteler barındırır. Kent büyüklüğüne bağlı olarak bir yada birkaç tane olabilir. Genellikle 70-80 dekardan az olmayan genişlikte planlanır ve mahalle parklarında bulunmayan fonksiyonları üstlenirler. Kent parklarının kapasite hesapları, her 100 kişi için 1 dekar olmak üzere 400 dekardan az olmayan bir büyüklükte ele alınmalıdır. Kent parkları; mahalle parklarından farklı olmak üzere yapay göller, açık hava sergi ve tiyatro amfileri, yüzme havuzu (Her 5000 kişiye 1 kapalı ve 1 açık yüzme havuzu) bulundurmalıdır (Uzun 1990; Yüce Eşkil'den 2011).

1997 yılında araştırmacı Peter Harnik 55 farklı Şehirde yapmış olduğu çalışma ile kent parklarının nasıl etkin kılınabileceği üzerine yedi farklı nokta belirlemiştir. Bunlar (Yılmaz 2006):

- Park açık bir Şekilde amacını ifade edebilmelidir.
- S¼rekliliđi sağlanabilen tasarım ve işletim sisteminde; toplumsal katılım sağlanmalıdır.
- Arazi kullanımının doğru planlanması gereklidir. G¼venlik, temizlik, y¼netim hizmetleri için yeterli ekip ve ekipman sağlanmalıdır.
- Park, toplumun farklı kesimlerinin faydalanabilmesine olanak sağlayabilmelidir.
- Kullanıcıların tatmin olup olmadıkları takip edilerek gerekli değişiklikler yapılmalıdır.
- Suç ve ihmal nedeniyle oluşabilecek beklenmedik kazalara karşı ¼nlem alınmalı g¼venliđi sağlanmalıdır.
- Kente ekonomik açıdan zarar değil, fayda sağlamalıdır. Kendi kendini işletebilmelidir.

2.3.1 Kent Parklarının Sınıflandırılması

Altinel'e (1998) g¼re kent parkları kullanım Őekillerine, yani temalarına g¼re aşağıdaki gibi sınıflandırılabilirler (¼zkır 2007):

- **Botanik bahçeleri:** Bu bahçelerde bir y¼rede bulunan ve bulunmayan bitkiler ¼zel koşullar altında yetiştirilerek insanlara bitkisel ¼rnekler sunulur. Bu t¼r alanlara "Botanik Eğitim Alanları" denilebilir. Burada bitkiler gruplar halinde yetiştirilir ve her birini tanıtan levhalarla, bitkilerin ¼zellikleri, yaşam, yetiştirme ve bakım koşulları ve hangi y¼rede normal Şartlarda yetiştikleri açıklanır.
- **Hayvanat bahçeleri:** Amaç, ¼rnekler sunarak ¼đretmektir. Bir y¼rede bulunmayan hayvan t¼rlerini orada yaşayanlara tanıtmaktır.
- **Eğlence parkları:** ¼zel ekipmanlara, b¼y¼k alanlara ve b¼y¼k b¼teye gereksinme g¼steren yerlerdir. ¼lkemizde bu t¼r alanlara ilişkin az sayıda ¼rnek bulunmaktadır. Çocukların ilgisini çeken merkezler oldukları gibi b¼y¼klerin de boş zamanlarını

eğlenceli bir şekilde geçirmesine olanak tanıyan yerlerdir. Eğlencenin yanı sıra bu tür alanlar eğitici aktiviteleri de içeren mekânlardır.

- **Sanat parkları:** Müze ve sergi galerileri gibi kapalı alanları gezme alışkanlıkları olmayanlar için ideal yerlerdir. Çünkü eserler açıkta ve doğa içerisinde sergilenmektedir.

- **Tarih parkları:** Kentlerin içinde bulunan küçük ölçekli alanlardır. Tanıtıcı ve eğitici amaç içeren bu alanlar, Sanayi Devrimi'nden kalma endüstriyel arkeolojik alanlar, eskiden çok önemli şahısların yaşadıkları çevreler olabilir.

- **Kültürparklar:** “Kültürpark” sözcüğü terimsel olarak Türkiye'ye özgü bir kullanımdır. Çok büyük alanlar olan kültürparklar, doğanın yanı sıra bünyelerinde eğlence, sergileme, sanat, eğitim vb çeşitli aktiviteleri barındırırlar. Kültürparklar, Türkiye'deki planlı kent parklarının ilk denemeleridir. Kültürparklar tam anlamıyla doğanın kopyası olmaya çalışan doğal parklar değildir. Kültürparklar konulu parklardır ve adından gelen kültür fonksiyonu, bir yerde tasarımcıyı; bilgilendirmek, parkta eğitsel ve eğlendirici aktiviteler bulundurmak yönünde şartlamaktadır.

2.3.2 Kent Parklarının İşlevleri

Kent parkları sosyo-kültürel aktiviteleri ve yeşil dokularıyla hem doğayı, hem de kenti ifade etmektedir. Ülkemizde Cumhuriyetin ilânıyla birlikte her alanda yaşanan gelişim süreci yeşil alanlarda da planlı park kavramını ortaya çıkarmıştır. Daha sonra planlı park kavramı kent merkezinde tasarlanan sosyal, kültürel ve rekreasyonel yeşil alanlar olarak gündeme gelmiştir. Zamanla kentlerin simgesi haline gelen kent parkları kentin büyümesini, gelişmesini kontrol eden, insanlara rekreasyon olanakları sunan mekânlar olmuştur (Özkır 2007).

Kent Parkları kent üzerinde farklı işlevsellikleri olan açık mekânlardır. Farklılaşan fonksiyonel kullanım alanları tampon ve bağlayıcı işlev görürler. Kentin hava sirkülasyonu ihtiyacına katkıda bulunarak mikroklima özelliği oluştururlar. Tampon özelliğine bağlı olarak gürültüyü absorbe ederler ve içinde barındırdıkları etkinlik ve hareketlilik özelliklerine göre insanların rekreasyon gereksinimlerini karşılarlar. Kentin park alanlarının diğer kentsel fonksiyonlar, örneğin konut ve çalışma alanları kadar planlanmış olması aynı zamanda o

kentin kültürel ve ekonomik zenginliğinin bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Ancak, bu bağlamda park alanları planlamasını salt yer seçim kararı olarak ve standart yüzölçümü değerleriyle özdeşleştirmemek gerekir (Onsekiz ve Emür 2008).

Kent parkları, park türleri içerisinde sahip oldukları işlevlerine göre kent düzeyinde hizmet vermesi öngörülen parklardır. Parkın planlanmasında ise yere ve yerleşiklere özgü özelliklerin göz önünde bulundurulması, kent parklarının işlevselliğinin sağlanması açısından önemlidir. Park içinde yer alan kullanımların ve etkinliklerin niteliğini tasarım kuralları, kullanıcı tercihleri ve kente özgü sosyo-kültürel, iklimsel ve coğrafik özellikler belirlemektedir (Onsekiz ve Emür 2008).

Parklar evrimleri süresince hep önemli alanlar olmuşlardır. Değişen yaşam koşulları içinde farklı boş zaman ve rekreasyon alışkanlıkları edinilmiştir. Spor merkezleri, alışveriş merkezleri, kafe ve restoranlar oldukça çok sayıda insanı çekebilmektedir. Ancak insanlar buldukları sosyo-ekonomik ve kültürel çevrenin olanakları çerçevesinde seçimlerini yapmaktadır. Bu nedenle bütün dünyada “Parkların kullanımı ve dolayısı ile işlevleri ne olmalıdır?” sorusu halen çok insanı ilgilendirmemektedir (Oğuz 1998; Yüce Eşkil’den 2011). Kent parklarının işlevleri aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Özkır 2007):

- Toplumun bütün bireyleri için rekreasyonel aktivitelere imkân sağlar (Spor alanları, dinlenme ve gezi alanları gibi).
- Her yaştan kullanıcılar arasında sosyal ve kültürel etkileşime olanak sağlar. Küçük yaştaki kullanıcılar için oyun ve eğitim gibi etkinliklere sahipken, gençler için sergiler, gösteriler ve konserlere olanak sağlar. Orta ve daha üstü yaştaki kullanıcılar için de daha engeli olmayan ortamlar yaratırlar.
- Kent parkları günlük hayatın karmaşasından sıkılan kent insanının doğaya olan özleminin giderilmesine imkân sağlarlar.
- Kent fauna ve florasının gelişimini destekleyerek, kentin ekolojik dengesinin korunmasını sağlarlar.
- Kentin kimlik kazanmasında estetik yönden katkı sağlarlar. Kentin tanıtımında büyük önem taşıyacağından kentin turizm gelirlerinin artmasını sağlarlar.
- İnsan-araç trafiğinin düzenlenmesine yardımcı olarak koruyucu ve rahatlatıcı açık alanlar oluşturulmasını sağlarlar.

2.3.3 Kent Parklarını Planlama İlkeleri

Kent parkları, planlamalarında çok çeşitli rekreasyonel olanak ve tesislere yer verebilmektedir. Bunların başlıcaları aşağıda sıralanmıştır (Özkan 2001):

- Yüzme havuzları,
- Hayvanat bahçeleri,
- Tabiat müzesi,
- Futbol, basketbol, voleybol, tenis alanları,
- Çocuk oyun alanları,
- Açık hava sergi ve tiyatro amfileri,
- Müzik pavyonları,
- Gölge yaya (Ülkesine göre güneşli) gezinti yolları,
- Bisiklet yolu, paten alanı,
- Çay bahçeleri, restoranlar,
- Çeşitli oturma ve seyir mekânları,
- Golf alanı,
- Çeşitli rekreasyonel etkinliklere olanak veren geniş su yüzeyi,
- Tepeler, ağaçlık alanlar, geniş çim yüzeyler,
- Piknik amaçlı bölümler,
- Kapalı sergi ve satış birimleri,
- Ayrıca teknik ve idari hizmet üniteleri ile büfe, tuvalet, sera, fidanlık gibi tesisler, otoparklar, banklar, çeşmeler, heykel ve plastik elemanlar, aydınlatma elemanları da kent parklarının vazgeçilmez tamamlayıcı parçalarıdır.

Kent parklarının planlanması, uygulanması ve sürekliliğinin sağlanmasında ortaya çıkan ilkeler aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Uzun 1990):

- Kent parkları, fonksiyonları gereği rekreasyonel bir kaynak olmaları yanında, en yararlı düzeyde ve ihtiyaçlara uyumlu olarak kullanılabilir şekilde tasarlanmalıdır. Çünkü yeterli şekilde kullanılmayan bir kaynak, bir potansiyel ve değer arz etmez.
- Kent parkları, öncelikle en yakın çevre ile ilişkili olmalıdır. Bu amaçla, yakın çevre insanının sosyo-ekonomik yapısı ve istekleri bilinmelidir.

- Kentin diğer açık ve yeşil alan sistemi içinde bir bütünlük yaratmalı ve yaya bağlantı düzeni ile güvenli ulaşım olanakları sağlamalıdır.
- Kent yeşil alan sistemi içinde, kendine özgü bir plan bütünlüğünde tasarlanmalıdır. Kent parkı içinde ilişkiler ve aktiviteler, arazi, plan ve tasarım bütünlüğünü birlikte göstermelidir.
- Topoğrafik özellikler ve fiziksel yapı, çevre ile ilişkili olarak tasarlanmalı, güzel görünüm ve doğa harikaları korunmalıdır.
- Yöresel iklim özellikleri ve yön durumu, plan karakterlerini doğrudan etkileyici olması nedeni ile tasarım açık ve net olarak belirli amaçlara yönelmiş olmalıdır. Bu amaçlar için, iklim karakterlerini olumlu yönde geliştirici plan yapısı düşünölmelidir.
- Kent parkları alan seçimi, çevre yapı yoğunluğu ile ilişkili olduğu kadar doğal kaynakların ve topoğrafik yapı özelliklerinin değeriendirilmesiyle de ilgili sayılmalıdır. İklim verileri ve diğer çevre faktörleri planlama ölçütleri olabildiği gibi, alan plastiği ve form çalışmaları çevre standardını yükseltici ve fonksiyonel işlevler üstlenebilir nitelik taşımalıdır. Özellikle fonksiyonlar arası ilişkiler kuran bir dizi ilgi çekici mekânların geliştirilmesi, park planlamada önemli plan ilkeleri olarak kabul edilmektedir.
- Bir kent parkı kullanılışlılığı ve yararlılığı, kullanım kapasitesi ve rahatlığı ile doğrudan ilişkilidir. İlk planda kolay ulaşım ve güvenli dolaşım en önemli hedefler arasında sayılmalıdır.
- Kent parklarının kullanıcılar için rahat ve huzur veren bir dinlenme ortamı olması plan ve karakteri ve yapılan tasarımlarla doğrudan ilişkili sayılmalıdır. Bu amaçlar için yapılacak su yüzeyleri, bitkilendirme ve çevreleme, plan özelliklerini doğrudan belirleyici olabilir.
- Kent parkı, yıl boyu kullanılabilir yapıda projelendirilmeli, gerekli olan bölüm ve imkânları gece saatlerinde de yararlanılabilen özellikler göstermelidir. Yoğun kullanışlar için uygun yüzey kaplamaları ve güvenli materyaller planlama safhalarında ele alınmalıdır.
- Yapılan plan ve uygulamalar, daha ileri yıllarda bakım ve süreklilik hizmetlerinde sorunlar çıkarmamalı ve mekanizasyona olanak verebilecek yapıda tasarlanmış olmalıdır.

2.4 ENGELLİLİK NEDENLERİ, TÜRLERİ ve ORTOPEDİK ENGELLİLİK TANIMI

2.4.1 Engellilik Nedenleri ve Türleri

Engelliliğin ortaya çıkış nedenleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir (URL-5, 2013);

- Doğum Öncesi Nedenler (Prenatal Nedenler); doğum öncesi engellilik nedenleri arasında beslenme bozukluğu, aşırı stres ve yorgunluk, akıl ve kalp rahatsızlıkları, hormonal bozukluklar yer almaktadır. Ayrıca hamileliğin ilk 3 ayında geçirilen ateşli hastalıklar, travmalar, bakteriyel ve viral enfeksiyonlar, annenin çeşitli metabolik ve sistemik hastalıkları, doğum kanalının yapısal bozuklukları, gebelik döneminde kontrolsüz kullanılan ilaçlar, alkol ve uyuşturucu maddeler, radyoaktif ışınlar, yakın akraba evlilikleri, kan uyumsuzluğu gibi hamilelik süresince oluşan olumsuzluklar engelliliğe yol açmaktadır.
- Doğum Sırasındaki Nedenler (Natal Nedenler); doğum kanalının enfeksiyonları, geliş pozisyonu anomalileri, forceps ve vakumla doğum, erken ve geç doğum, anne yaşının 17'den küçük, 35'ten büyük olması, dar pelvis, asfiksi, kordon komplikasyonları, çoğul gebelikler ve travma gibi doğum sırasında oluşan olumsuzluklar engelliliğe yol açmaktadır. Doğumun yetkili kişilerce ve uygun çevre şartlarında yapılmaması da anne ya da bebeğin ölümüne ya da çocuğun engelli olmasına neden olmaktadır.
- Doğum Sonrasındaki Nedenler (Postnatal Nedenler); diyare, menenjit, kızamık, kızamıkçık, difteri, boğmaca, su çiçeği, ensefalit, çocuk felci, sarılık, kalp rahatsızlıkları, dengesiz ve yetersiz beslenme, geçirilen ateşli hastalıklar, çocuğun sakinleşmesini sağlayacak uyuşturucu madde niteliğindeki ilaçların kullanımı, çocuğun kundaklanması, ayrıca bebeğin gürültülü ve sağlıksız şartlarda yetiştirilmesi gibi ilk bebeklik ve çocukluk yıllarında karşılaşılan sorunlar engelliliğe neden olmaktadır.
- Doğum sonrasında karşılaşılan olaylar arasında ise iş kazaları, ev kazaları, trafik kazaları, savaşlar, terör olayları, endüstriyel kazalar, deprem ve benzeri yıkım olayları büyük sanayi kazaları vb temel engellilik nedenleri arasındadır.

Dünya Engelliler Vakfı'nın "Engelsiz Şehir Planlaması Bilgilendirme Raporu"na göre; farklı nedenlere bağlı olarak oluşan engellilik temel olarak beş başlıkta incelenir (URL-6, 2013):

- Zihinsel engelli,
- Görme engelli,
- İşitme ve konuşma engelli,
- Ortopedik engelli,
- Süreğen Engelliler.

2.4.2 Ortopedik Engellilik Tanımı

Fiziksel bir engel olarak kabul edilen ortopedik engellilik, kişinin belli bir amaca ulaşabilmesini, çalışabilmesini, aktivitelerini gerçekleştirebilmesini, fiziksel engellemelerden dolayı çevresine uyum sağlayabilmesini zorlaştıran engellilik grubunu oluşturmaktadır. Ortopedik engellilik için birçok değişik terim kullanılmaktadır. Bu terimlerden bazıları: Sakat, felçli, kötürüm, yatalak, topal, çolak, düztaban, kambur vb.'dir (Özcan 2008).

Ortopedik engelliler ile ilgili ilk resmi tanım 1962 yılında Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Bu tanıma göre ortopedik özürlü "Kemik ve mafsalların şekil ve yapısında özür bulunan veya adale gücü gelişim koordinasyonu ve kontrolünde sapmalar gösteren kimselerdir". Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ne göre "Ortopedik engelli çocuk; iskelet, sinir sistemi, kas ve eklemlerindeki bozukluk ve sakatlık nedeniyle eğitim ve öğretim çalışmalarından yeterli ölçüde yararlanamayan çocuktur". Daha geniş tanımlama yapılırsa; doğuştan veya herhangi bir hastalık ya da kaza sonucu, iskelet, kas ve sinir sisteminde arıza meydana gelmesi ve buna bağlı olarak normal yaşam aktivitelerini gerçekleştiremeyecek derecede fiziksel yetersizliğe sahip olan kişilere ortopedik engelli denilmektedir (Çağlar 1982; Mülayim'den 2009).

Türk Standartları Enstitüsü (TSE) ise bu tanımlamayı iki gruba ayırarak oluşturmuştur. Bu tanımlamaya göre öncelikle bedensel engellilik; normal insan hareketliliğine sahip olmayan ve hareket organlarında eksiklik bulunduğundan yardımcı cihazlarla hareket edebilen kişi olarak tanımlanmakta olup, bu tanım "Tekerlekli sandalye kullanan engelliler ve yürüyebilen engelliler" olarak iki başlık altında kategorize edilmektedir. Tekerlekli sandalye kullanan engelliler; yürümesi sakıncalı görülen veya yürüme engeli olan kişi olarak tanımlanırken, yürüyebilen engelli ise baston, koltuk değneği, protez gibi araçlarla hareket edebilen kişi olarak tanımlanmaktadır (TSE 1999).

Birleşmiş Milletler, fiziksel engelli kişilerin kentsel mekândaki gereksinimlerini şu şekilde açıklamaktadır: Birleşmiş Milletler'e göre; dolanma, tekerlekli sandalye kullanan kişiler için en önemli hareketlilik olarak kabul edilmektedir. Tekerlekli sandalye kullananların, manevra alanına gereksinimi olduğundan, bu gruptaki engellilerin diğer engel gruplarından ve yürüyebilen engellilerden farklı gereksinimleri mevcuttur. Yardım alan tekerlekli sandalye hareketi, geniş dönme alanına ihtiyaç duyarken bağımsız olarak tekerlekli sandalye kullanan kişinin daha geniş bir alana ihtiyacı bulunmaktadır. Bu açıklamalar çerçevesinde kentsel mekânın bağımsız ve yardım alan tekerlekli sandalyenin hareketliliğine imkân verecek biçimde tasarlanmasının önemli bir zorunluluk olduğu açıktır (Gümüş 2001; Atıcı'dan 2007).

T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi'nin yapmış olduğu tanıma göre ise; bedensel engelli, kas ve iskelet sisteminde yetersizlik, eksiklik ve fonksiyon kaybı olan kişidir. El, kol, ayak, bacak, parmak ve omurgalarında, kısalık, eksiklik, fazlalık, yokluk, hareket kısıtlılığı, şekil bozukluğu, kas güçsüzlüğü, kemik hastalığı olanlar, felçliler, serabral palsi, spastikler ve sipina bifida olanlar bu gruba girmektedir (URL-7, 2013).

1981 yılında kurulan Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu, yaptığı çalışmalar sonucunda genel bir tanım ve sınıflandırma belirlemiştir. Buna göre engellilik türleri aşağıdaki gibidir (Bekiroğlu 2002):

Bedensel engel türlerini şu şekilde sınıflandırabiliriz;

- Kas ve iskelet engelliler,
- Beyin ve omurilik engelliler,
- İç organ engelliler,
- Belirli bir maddeye karşı duyarlılık.

Mimari önlemlere göre engele sahip engellileri iki şekilde sınıflandırabiliriz;

- Yürüyebilen engelliler,
- Tekerlekli sandalyeye bağlı engelliler.

Yürüyebilen Engelliler

Yürüyebilen engellileri kendi aralarında üç gruba ayırabiliriz (Bekiroğlu 2002);

- Hiçbir yardıma gerek olmadan yürüyebilenler,
- Tutunarak ya da bastonla yürüyebilenler,
- Koltuk değneği veya daha kompleks bir aparatla yürüyebilenler.

Tekerlekli Sandalye Kullanan Engelliler

Tekerlekli sandalye kullanan engellileri üç gruba ayırabiliriz (Bekiroğlu 2002);

- Tekerlekli sandalyeye bağlı olup zaman zaman yürüyebilenler,
- Vücudunun üst kısmını tamamen kullanabilen tekerlekli sandalyeye bağımlı engelliler,
- Vücudunun üst kısmını da kullanamayan engelliler.

Tablo 2.2'de bedensel engellerin sınıflandırması yapılmaktadır.

Tablo 2.2 Bedenssel engellerin sınıflandırılması (Raschko 1991; Müftüoğlu'ndan 2006).

Bedenssel Engel	Özelliği	Gereksinimi
Refleks kaybı	Kişiler genellikle yürüme yardımcı araçları kullanırlar, yavaş yürürler reaksiyon süreleri uzundur	Mobilya ve mefruşatta güvenlik önlemleri, özellikle zayıf, dengeli olmaları nedeniyle özel çözümler gerekir.
Koordinasyon bozukluğu	Parkinson, multiplesclerosis gibi hastalıklar nedeniyle basit işlevlerin yapılamaması.	Bazı yardımcı servisler gerekebilir. Bazı kendi bakım işlemleri eğitilebilir
Dayanaksızlık	Kalp, yüksek tansiyon, ileri yaşla bağlantılı hastalıklar, omurga bozuklukları ve benzeri ağrılı hareket yapmaya engel olan bozukluklar	Engellilik düzeyine bağlı olarak yardım düzeyi, merdiven olmamalı, güç harcamakta zorluklar, uzun süren yaralanmalardan korunmalı
Kola ilişkin	Kollarda güç ve hareket eksikliği, bursitis, eklem iltihabı ve parasisi gibi hastalıklar.	Orta ağırlıkta olan durumlarda gerekebilir.
EI hasarları	El hareketleri yapamayan insanlar, eklem iltihabı ve/veya doğuştan deformasyonlar sonucu oluşabilir.	Özel yardım gerekebilir. Mobilya ve ekipmanda iki elle tutma yerine bir elle iş yapma yönünde çözümler.
Üst uzuvları kullanamama	Üst uzuvların tümüyle felç olması.	Kendine yeterli olması için kullanılabilir yeteneklere bağlı olarak yardım gerekir.
Eğilme ve diz çökme sorunları	Eklem tutulmaları, eklem iltihabı sonucu oluşabilir, genellikle oturma ve diz çökme sırasında zorluklar.	Genellikle kendi işlerini görebilirler. Sık kullanılan araçların erişilebilir düzeylerde bulunması doğrudur.
Yürüme araçlarına bağımlılık	Baston, protez, koltuk değneği kullanımı gerektiren engellilik durumu. Çocuk felci, eklem iltihabı, travma vb. sonucu oluşur.	Görelî bağımsızlık mümkün olabilir. Özel yardımlar gerekebilir. Özellikle eğitim döneminde özel ekipman tasarımı yararlı olur.
Alt uzuvları kullanamama	Tekerlekli sandalye bağımlılığı (Felç, bacağın kesilmesi vb.)	Erişilebilir çevre oluşumuna gereksinim duyulur.

2.5 ULUSLARARASI VE ULUSAL MEVZUATTA YAPILAN ENGELLİLİK TANIMLARI

Birey doğduğu andan itibaren, içinde olduğu toplumla tanışmakta ve etkisinde kalmaktadır. Beden ve ruh sağlığı iyi olduğu sürece toplum içinde üretken olma niteliğini korumaktadır. Dünyanın en gelişmiş varlığı olan insan gerek doğum, gerek eğitim, gerekse iş yaşamı süresince, bütün fiziksel ve ruhsal etkenler karşısında “özürlü” kavramı ile karşı karşıyadır (Bekiroğlu 2002).

2.5.1 Uluslararası Mevzuatta Yapılan Engellilik Tanımları

Toplumda “engelli”, “özürlü” veya “sakat” kelimeleri ile tanımlanan bireylerin kapsamı ve büyüklüğü; modern toplumun sosyal anlayış ve davranışlarının devamlı gelişim halinde olması nedeniyle değişmektedir. Bu nedenle konuyu açıklayabilmek ve bu gelişimi anlatabilmek için engelli kelimesinin taşıdığı kavramların tanımlanması ve açıklanması gerekmektedir (Bekiroğlu 2002).

İngilizce'de “Handicapped”, Fransızca'da “Infirmes, invalides”, Almanca'da “Behinderte” ve Türkçe'de “Engelli” veya engelliliğin türünü belirten kelimeler ile ifade edilen bu bireyler doğuştan, hastalıklar veya kaza sonucu edinilen engellilik durumunu anlatmak için kullanılmaktadır (Bekiroğlu 2002).

Engelliler konusunda uluslararası örgütler tarafından yapılan tanımlar aşağıda özetlenmiştir:

- **Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization-ILO);**

1 Haziran 1983 tarih ve 159 no'lu “Sakatların Mesleki Rehabilitasyonu ve İstihdamı” sözleşmesinin 1. Maddesine göre “sakat” terimi uygun bir iş temini, muhafazası ve işinde ilerlemesi hususundaki beklentileri kabul edilmiş fiziksel veya zihinsel bir engel sonucu önemli ölçüde azalmış olan bir bireyi ifade etmektedir (URL-8, 2013).

- **Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization -WHO);**

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün tıbbi açıdan yapmış olduğu özürlü tanımı şu şekildedir (Mutluer 1997): “Sağlık yalnız hastalık ve özürlülüğün olmaması değil, aynı zamanda

bedensel, ruhsal ve toplumsal yönden tam bir iyilik durumudur. Özürlülük ise bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerinden belirli bir oranda ve sürekli olarak fonksiyon ve görüntü kaybına neden olan organ yokluğu veya bozukluğu sonucu kişinin normal yaşam gereklerine uyamama durumudur. Bu durumdaki kişiye özürlü denilmektedir” (Artar ve Karabacakoğlu 2003).

Hastalık sonuçlarına dayanan ve sağlık yönüne ağırlık veren bir tanımlama ve sınıflandırma yapılmış, sakatlık için üç ayrı kategoride tanım geliştirilmiştir (URL-6, 2013):

- Noksanlık (Impairment): “Sağlık bakımından ‘noksanlık’ psikolojik, anatomik veya fiziksel yapı ve fonksiyonlardaki bir noksanlığı veya dengesizliği ifade eder.”
- Engellilik (Disability): “Sağlık alanında ‘sakatlık’ bir noksanlık sonucu meydana gelen ve normal sayılabilecek bir insana oranla bir işi yapabilme yeteneğinin kaybedilmesi ve kısıtlanması durumunu ifade eder”.
- Maluliyet (Handicap): “Sağlık alanında ‘maluliyet’ bir noksanlık veya sakatlık sonucunda, belirli bir kişide meydana gelen ve o kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal sayılabilecek faaliyette bulunma yeteneğini önleyen ve sınırlayan dezavantajlı bir durumu ifade eder”.

Engelliliğin tanımlanmasında DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü), Avrupa ülkelerinin ve gelişmiş ülkelerin yeni yaklaşımı, engellilik kavramını çok boyutlu toplumsal bir olgu olarak kabul etme ve sadece bireyin uzuv kaybı ya da organın çalışma gücü kaybı şeklinde görmek yerine, sosyal hayatta karşılaşılan güçlükler, çevresel etmenler, vücut yapısı, vücut işlevleri ve etkinliklere katılımın sınırlanması durumunun bütünü ele alan bir tanımlama yapmaktır (DDK 2009).

- **Birleşmiş Milletler (United Nations-UN);**

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 9 Aralık 1975’deki toplantısında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’ne ek 3447 sayılı Engelli Kişilerin Hakları Bildirisi’nin 1. maddesine göre engelli tanımı; “Normal bir kişinin kişisel ya da sosyal yaşamında kendi kendisine yapması gereken işleri, bedensel veya ruhsal yeteneklerindeki kalımsal ya da sonradan olma herhangi bir noksanlık sonucu yapamayanlar sakattır” şeklinde tanımlanmaktadır (URL-6, 2013).

2.5.2 Ulusal Mevzuatta Yapılan Engellilik Tanımları

- **5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu**

17.06.1949 tarihinde kabul edilen 5434 sayılı söz konusu kanunun 44. maddesinde devlet memurları, “Her ne sebep ve suretle olursa olsun vücutlarında hâsıl olan arızalar veya yakalandıkları tedavisi imkânsız hastalıklar yüzünden vazifelerini yapamayacak duruma giren iştirakçilere ‘malul’ denir ve haklarında bu kanunun malullüğe ait hükümleri uygulanır” (URL-9, 2013).

- **657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu**

14.07.1965 tarihinde kabul edilen 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda ise bu konu, 27 Temmuz 1983 tarih ve 18117 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Sakatların Devlet Memurluğuna Alınma Şartları ile Hangi İşlerde Çalıştırılacakları Hakkında Yönetmelik” ile belirlenmiştir. Yönetmeliğin 9 Ekim 1998 tarih ve 23488 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan değişikliği ile “Bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerinden en az % 40 oranında yoksun olduğu resmi sağlık kurulu raporu ile belgelenenler” uygulama bakımından sakat sayılmıştır (URL-10, 2013).

- **1475 Sayılı İş Kanunu**

25 Ağustos 1971 tarihinde kabul olunan 1475 Sayılı İş Kanunu ülkemizde çalışma hayatını düzenleyen bir yasadır. Kanunun değişik 25. Maddesinde, sakatların toplumsal hayata kazandırılmaları hususu göz önüne alınarak işverenlere elli veya daha fazla işçi çalıştırdıkları işyerlerinde % 2 oranında engelli kimseyi meslek, beden ve ruhi durumlarına uygun bir işte çalıştırma yükümlülüğü getirilmiştir (URL-11, 2013).

16.01.1987 tarih ve 19402 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sakatların İstihdamı” hakkındaki tüzükte 06.01.1997 tarihinde yapılan değişiklik ile çalışma gücünü kıstas alan tanımla, “Bedensel, zihinsel ve ruhsal engelleri yüzünden çalışma güçlerinin en az %40’ından yoksun bulunanlar ‘sakat’ olarak kabul edilmiştir”. Yukarıda söz edilen çalışma gücündeki yoksunluk ya da azalma yüzdesi, hekimler tarafından oluşturulan bir kurul tarafından Sağlık Bakanlığı’na bağlı hastanelerde belirlenmektedir (URL-11, 2013).

- **193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu**

18.03.1981 tarihinde kabul edilen kanunun 3. Maddesi'ne göre (URL-12, 2013);

Birinci Derece Sakatlık: Çalışma gücünün % 80'inden fazlasını (% 80 dahil) kaybetmiş bulunan hizmet erbabı birinci derecede sakat sayılır.

İkinci Derece Sakatlık: Çalışma gücünün % 60'ından fazlasını (% 60 dahil % 80'e kadar) kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ikinci derecede sakat sayılır.

Üçüncü Derece Sakatlık: Çalışma gücünün % 40'ından fazlasını (% 40 dahil % 60'a kadar) kaybetmiş bulunan hizmet erbabı üçüncü derecede sakat sayılır.

- **2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu**

24.05.1983 tarihinde kabul edilen 2828 sayılı kanunun 3. Maddesine göre; "engelli", doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişiyi, "bakıma muhtaç engelli" ise; resmî sağlık kurulu raporu ile ağır engelli olduğu belgelendirilenlerden, günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede düşkün olan kişiyi ifade etmektedir (URL-13, 2013).

- **2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun**

01.07.1976 tarihinde kabul edilen bu kanuna göre yapılan engelli tanımı; “65 yaşını doldurmadığı halde başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek şekilde malul olduklarını tam teşekküllü hastanelerden alacakları sağlık kurulu raporu ile kanıtlayanlarla, durumlarına uygun bir işe yerleştiremeyen sakatlar” şeklindedir (URL-14, 2013).

- **5378 Sayılı Özürlüler Kanunu**

01.07.2005 tarihinde kabul edilen kanunun 3. Maddesinde;

- a) Engelli: Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlüğü olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiyi,
- b) Engellilik ölçütü: Uluslararası temel ölçütler esas alınarak hazırlanan ve gerek duyuldukça revize edilen ölçütleri,
- c) Hafif engelli: Engellilik ölçütüne göre, hafif engelli olarak tanımlanan kişiyi,
- d) Ağır engelli: Engellilik ölçütüne göre, ağır engelli olarak tanımlanan kişiyi,
- e) Bakıma muhtaç engelli: Engellilik sınıflandırmasına göre resmi sağlık kurulu raporu ile ağır engelli olduğu belgelendirilenlerden, günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede düşük olan kişileri ifade etmektedir (URL- 15, 2013).

- **5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu**

31.05.2006 tarihinde kabul edilen kanunun 25. maddesine göre; “Sigortalının veya işverenin talebi üzerine Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usulüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbi belgelerin incelenmesi sonucu, çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 60'ını kaybettiği Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalı, malullük sigortası bakımından malul sayılmaktadır” (URL-16, 2013).

- **6462 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu**

03.05.2013 tarihinde yürürlüğe giren kanunun 1. maddesiyle değişen ibarede; çalışma gücünün asgarî % 80'ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabı birinci derece engelli, asgarî % 60'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ikinci derece sakat, asgarî % 40'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ise üçüncü derece engelli sayılır ve engellilik dereceleri itibariyle belirlenen aylık tutarlar, hizmet erbabının ücretinden indirilir (URL-17, 2013).

- **Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**

31.05.2006 tarihinde kabul edilen yönetmeliğin 4. Maddesine göre (URL-18, 2013);

- a) Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi de dahil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,
- b) Çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Bireyin zihinsel yetersizliği yanında başka yetersizlikleri bulunması nedeniyle öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamaması nedeniyle yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan bireyi,
- c) Dil ve konuşma güçlüğü olan birey: Dili kullanma, konuşmayı edinme ve iletişimdeki güçlük nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,
- d) Duygusal ve davranış bozukluğu olan birey: Yaşına uygun olmayan sosyal ve kültürel normlardan farklı duygusal tepki ve davranışlar göstermesi nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,
- e) Görme yetersizliği olan birey: Görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybindan dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,
- f) Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireyi,
- g) İşitme yetersizliği olan birey: İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybindan dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanma ve iletişimde yaşadığı güçlükler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,
- h) Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan bireyi,
- ı) Ortopedik yetersizliği olan birey: Hastalıklar, kazalar ve genetik problemlere bağlı olarak kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi sonucunda meydana gelen hareket ile ilgili yetersizlikler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

- i) Otistik birey: Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılığı erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bu özellikleri nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,
- j) Özel eğitime ihtiyacı olan birey: Çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi ifade etmektedir.

Engelliliğin tanımlanmasında DSÖ'nün, Avrupa ülkelerinin ve gelişmiş ülkelerin yeni yaklaşımı, özürülük kavramını çok boyutlu toplumsal bir olgu olarak kabul etme ve sadece bireyin uzuv kaybı ya da organın çalışma gücü kaybı şeklinde görmek yerine, sosyal hayatta karşılaşılan güçlükler, çevresel etmenler, vücut yapısı, vücut işlevleri ve etkinliklere katılımın sınırlandırılması durumunun bütünü ele alan bir tanımlama yapmaktır. Bu yaklaşıma benzer şekilde, ülkemizde bireysel bir durumu ifade eden “özürlü” veya “özürülük” kavramları yerine, çevresel koşulların, bireyin toplumsal yaşama katılımını olumsuz etkilemesine vurgu yapmak üzere “engelli” veya “engellilik” kavramları kullanılmaktadır. Bu kavramlaştırma, bireyin aslında çevresel koşulların iyileştirilmemesi nedeniyle engellenmiş, “engelli” haline getirilmiş olduğunu vurgulamaktadır. Özürülük, kişideki eksikliklere odaklanan bir kavram olarak algılanırken engellilik kavramının, kişinin kendisinden çok, yapılı çevrenin uygun olmaması nedeni ile hayata tam olarak katılımının engellenmesini ifade ettiği kabul edilmektedir. Bu yüzden, ülkemizde son zamanlarda, “engelli” kavramını kullanma eğilimi ağırlık kazanmaktadır. Özürülük kavramının negatif bir anlam ihtiva ettiği değerlendirmesinin de bunda rolü vardır (DDK 2009).

2.6 ENGELLİLERE YÖNELİK EVRENSEL HAKLAR VE YASAL DÜZENLEMELER

2.6.1 Engellilere Yönelik Evrensel Haklar

Engellilerle ilgili evrensel ölçüdeki ilk yasal haklar Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 1945 ve 1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 25. Maddesinde yer almaktadır. Bildirgenin bu maddesinde;

- Madde 25: Her şahsın, gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek

uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır (URL- 19, 2013).

Kuruluşundan bu yana (BM), engellilerin statüsünü yükseltmeye ve yaşamlarını iyileştirmeye çabalamıştır. BM'nin engellilerin hakları ve refahı konusundaki bu hassasiyetinin kökeni, BM'nin kurucu ilkeleri olan insan hakları, temel özgürlükler ve tüm insanların eşitliği ilkeleridir (URL- 19, 2013).

BM Genel Kurulu'nun 9 Aralık 1975'deki Toplantısında Kabul Edilen 3447 Sayılı “Sakat Kişilerin Hakları Beyannamesi”nde engelli kişilerin temel hakları ile ilgili 13 maddeden oluşan bir bildiri ilân edilmekte ve bu bildiri ile engelli haklarının korunması için hem ulusal hem de uluslararası tedbirlerin alınmasını istemektedir. Bu beyannamenin 3. maddesinde özürlü/engelli/sakat kişilerle ilgili; engelli kişinin insan haysiyetine saygı gösterilmesi onun en doğal hakkıdır. Fakat kişilerin, engellilik veya noksanlıklarının sebebi ne olursa olsun sahip oldukları düzgün yaşama şartlarına mümkün olduğu kadar normal ölçüde ve çok sahip olmak haklarıdır (URL-2, 2013).

1981 “Uluslararası Engelliler Yılı” engellilerin haklarını teşvik için bir politika çerçevesi niteliğindeki *Engellilerle İlgili Dünya Eylem Programı*'nın Genel Kurul'da kabul edilmesini sağlamıştır. Bu program konuyla ilgili uluslararası işbirliği için iki hedef belirlemiştir: Fırsat eşitliği, engellilerin toplumsal hayata ve kalkınmaya tam katılımıdır. 1983–1992 yılları arasındaki “Birleşmiş Milletler Engelliler On Yılı”nın en önemli sonuçlarından biri de, politika oluşturma için bir araç, teknik ve ekonomik işbirliği için bir temel işlev gören “*Engellilere Eşit Fırsatlarla İlgili Standart Kuralları*”nın 1993'te Genel Kurul'da kabul edilmesi olmuştur (URL- 19, 2013).

1994'te BM Genel Kurul'u “*Dünya Eylem Programı*”nın uygulanışını ilerletmek amacıyla, “Toplum herkes içindir” hedefiyle uzun dönemli bir stratejiye karar vermiştir. 1997'de ise erişilebilirlik, istihdam, sosyal hizmetler ve sosyal güvenlik ağları hususlarını öncelikli konular olarak önüne koymuştur (URL- 19, 2013).

Engelli bireylere tanınacak fırsat eşitliği 20 Aralık 1996, Konsey İlke Kararı'nda, engellerin kaldırılması ile engelli kişilerin topluma tam olarak katılmalarının sağlanması amaçlanmıştır (URL- 19, 2013).

BM'nin 50 maddeden oluşan Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 9. Maddesi'ne göre "Taraflar devletler engellilerin bağımsız yaşamlarının ve toplumun tüm alanlarına tam katılımının sağlanması ve engellilerin diğerleriyle eşit bir şekilde fiziksel çevreye, ulaşım, bilgi, iletişim teknolojisi ve sisteme dahil bilgiye ve iletişime, hem kırsal hem de kentsel bölgelerde halka açık olan veya halka sunulan diğer tesislere ve hizmetlere erişiminin sağlanması için uygun tedbirleri almalıdır. Bu tedbirler erişime yönelik engellerin tespitini ve ortadan kaldırılmasını da içermelidir" (URL- 2, 2013).

Ayrıca taraflar devletler açık alanlarda erişilebilirliği sağlayabilmek için aşağıdaki ölçütleri belirlemişlerdir:

- Kamuya açık olan veya kamuya sunulan tesis ve hizmetlere erişime ilişkin asgari standart ve kılavuz ilkeler geliştirmek, ilân etmek ve bunların uygulanmasını izlemek,
- Kamuya açık tesisleri işleten veya kamuya hizmet sunan özel teşebbüslerin, engellilerin erişilebilirliğini her açıdan dikkate almalarını sağlamak,
- Engellilerin karşılaştığı erişim sorunlarına yönelik olarak ilgili kişileri eğitmek,
- Kamuya açık binalarda ve diğer tesislerde Braille (görme engelliler için kabartmalı yazı sistemi) ve anlaşılması kolay formda işaretleme sağlamak,
- Kamuya açık binalara ve tesislere erişimi kolaylaştırmak için rehberler, okuyucular ve profesyonel işaret dili tercümanları dahil çeşitli canlı yardımları ve vasıtaları sağlamaktır.

2.6.2 Engellilere Yönelik Yasal Düzenlemeler

Dünyada başta ABD ve AB olmak üzere engellilerin toplumsal yaşama entegrasyonu amacıyla geliştirilmeleri yönünde çalışmalar yoğun bir şekilde sürdürülmektedir. Bu konuda yürütülen çalışmalar; yasal mevzuatların hazırlanması, uygulamaların hazırlanmış olan yasal mevzuata göre yapılmalarının denetlenmesi, engellilerin geliştirilmesine yönelik programların

uygulanması ve engellilerin istihdam olanaklarının artırılmasına yönelik düzenlemelerin yapılması kapsamında sürdürülmektedir (URL- 20, 2013).

- **Amerika Birleşik Devletlerinde Engellilere Yönelik Yasalar ve Hizmetler**

Engellilere yönelik mevzuatın ana çerçevesini oluşturan ve en etkili hukuki düzenleme “Amerika Engelliler Yasası” (ADA- American With Disabilities Act)’dır. ADA, başta istihdam olmak üzere; eyalet ve yerel yönetim birimlerinde, kamuya açık veya ticari yerleşim mekânlarında, ulaştırma ve telekomünikasyonda sakatlık sebebiyle insanlar arasındaki ayrımcılığı ilke olarak yasaklamıştır. ADA’nın engellilere yönelik koruyucu hükümleri dört ana başlıkta toplanmaktadır. Bunlar istihdam, eyalet ve yerel yönetim birimlerinin faaliyetleri, kamu ulaşımı, kamuya açık yerleşimler ve iletişim hizmetleridir (Artar ve Karabacakoğlu 2003).

ABD’de engellilere ilişkin hususların yer aldığı diğer yasalar şunlardır; İletişim Yasası, Adil Yerleşim Yasası, Havayolu Yasası, Havayolu Taşımacılığı Erişim Yasası, Yaşlı ve Engellilerin Oy Verme Yasası, Ulusal Seçmen Kayıt Yasası, Kısıtlı İnsanların Medeni Hakları İle İlgili Yasa, Özürlülerin Eğitimi Yasası, Rehabilitasyon Yasası ve Mimari Engeller Yasası’dır (Artar ve Karabacakoğlu 2003).

- **AB’de Engellilere Yönelik Yasalar ve Hizmetler**

AB’de özürllülere yönelik temel hukuki kaynak, Avrupa Topluluğunu kuran anlaşmanın 13. Maddesi’dir. Genel olarak toplum hayatının tüm alanlarında her türlü ayrımcılığı yasaklayan bu maddeye dayanarak AB Komisyonu, 26 Kasım 1999 tarihinde ayrımcılık karşıtı bir paket hazırlamıştır. AB Komisyonunun, 12 Mayıs 2000 tarihli bildirgesinde; engellilerin toplum hayatından dışlanmasına yol açan en büyük sebebin sistematik engeller olduğu ve bu engellerin ulaştırma, eğitim ve çalışma fırsatlarını azalttığı, buna karşılık, engellilere ekonomik ve sosyal hayata dâhil olmaları için verilen desteklerin yetersiz kaldığı belirtilmiştir (Artar ve Karabacakoğlu 2003).

AB’nin doğrudan özürllülere yönelik bir projesi olan Helios II’nin amacı, üye devletlerle ve işlevsel rehabilitasyon, eğitim, ekonomik ve sosyal katılım alanlarında doğrudan çalışan Sivil Toplum Örgütleriyle (STÖ) işbirliği yaparak, birlik boyutunda oluşturulacak politikalar

aracılığıyla, engellilerin fırsat eşitliğinin ve topluma entegrasyonunun geliştirilmesidir (Artar ve Karabacakoğlu 2003).

- **Türkiye Cumhuriyeti’nde “Ulaşılabilirlik- Erişilebilirlik” ile ilgili Yasal Haklar ve Standartlar**

Herkes mekândan bağımsız ve eşit olarak faydalanma hakkına sahiptir. Ulaşılabilirlik “Yaşamın tüm alanlarındaki hak ve hizmetlere ulaşabilmek ve bunlardan yararlanabilmek” anlamına gelmektedir. Bu kapsamda ulaşılabilirlik iki temel erişimi içermektedir (ÖZİDA 1997) :

- Fiziksel çevreye (mekâna ve burada sunulan hizmetlere) ulaşabilmek,
- Bilgi ve mesaja ulaşabilmektir.

1982 yılında Anayasamızın 5. Maddesi’nde ifade bulan bir Sosyal Hukuk Devleti’nde devlet, yine anayasamızın 10. Maddesi’ne göre “Her vatandaşına kanun önünde eşit davranmalı”, 56. Maddesi’ne göre “Herkesengeli olmayan ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı tesis etmeli”, 60. Maddesi’ne göre ise devlet “Herkesin güvenliğini sağlayacak tedbirler almalıdır” (URL-3, 2013).

Ülkemizde ulaşılabilirlik mevzuatı dört ana başlık altında toplanmaktadır (Güllü 2013):

- İmar Mevzuatı,
- Engelliler Kanunu,
- Yerel Yönetimler Mevzuatı,
- Erişilebilirlik Standartları.

2.6.2.1 İmar Mevzuatı

- Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği (02.09.1999 ve 13.07.2000 tarihli düzenlemeler): İlk kez Engelli Kavramı, ulaşılabilirlik ve TSE’nin engellilerle ilgili standartları; Açık alanlarda (Yol, otopark, park, yaya bölgesi, meydan ve kaldırımlarda), ulaşım ve haberleşme noktalarında, peyzaj elemanlarında;

engellilerin ulaşabilirliğinin sağlanması için TSE standartlarına uygun düzenleme yapılması koşulu getirilmiştir.

- Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği (02.09.1999 tarihli düzenleme): TSE standartlarına bazı ölçülerde ve ticari kullanımlara ilişkin maddelerde düzenlemeler yapılmıştır.
- Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik (02.09.1999 tarihli düzenleme): Kentsel kullanımlar, sosyal ve teknik altyapı alanlarında ulaşabilirliğini sağlayıcı tedbirlerin alınması amacıyla engellilere yönelik her türlü mevzuat ve TSE standartları dikkate alınır, kentsel, sosyal ve teknik altyapı standardını belirleyen tabloya, sosyal tesis alanlarının “rehabilitasyon merkezlerini kapsamaları” hususu eklenmiştir.
- Gecekondu Kanunu Uygulama Yönetmeliği (02.09.1999 tarihli düzenleme): TSE standartlarına uyulması zorunluluğu, binaların çeşitli bölümlerindeki ölçülendirmelerinde ve özelliklerde düzenlemeler yapılmıştır.
- Otopark Yönetmeliği (02.09.1999 tarihli düzenleme): TSE standartlarına uyulması, umumi bina, bölge otoparkları ve genel otoparklarda, 1’den az olmamak şartıyla park yerlerinin %5’inin engelli işareti koyularak engellilere ayrılması şartları getirilmiştir.
- Sığınaklarla İlgili Ek Yönetmelik (02.09.1999 tarihli düzenleme): Sığınakların yapımında TSE standartlarına uyulması hükmü getirilmiştir.

2.6.2.2 Engelliler Kanunu

- **5378 Sayılı Engelliler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (01.07.2005)**

5378 Sayılı Engelliler Kanununun 19. maddesi ile 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanununun 42. maddesinin birinci fıkrasından sonra gelmek üzere; “Engellilerin yaşamı için zorunluluk göstermesi hâlinde, proje tadili kat maliklerinin en geç üç ay içerisinde yapacağı toplantıda görüşülerek sayı ve arsa payı çoğunluğu ile karara bağlanır. Toplantının bu süre içerisinde yapılamaması veya tadilat talebinin çoğunlukla kabul edilmemesi durumunda; ilgili kat malikinin talebi üzerine bina güvenliğinin tehlikeye sokulmadığını bildirir komisyon raporuna

istinaden ilgili mercilerden alınacak tasdikli proje değişikliği veya krokiye göre inşaat, onarım ve tesis yapılır. İlgili merciler, tasdikli proje değişikliği veya kroki taleplerini en geç altı ay içinde sonuçlandırır.

- **Yapılarda Engellilerin Kullanımına Yönelik Proje Tadili Komisyonları Teşkili, alışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (22.04.2006)**

Geçici 2. maddesinde; “Kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmî yapılar, mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel altyapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapılar bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sekiz yıl içinde engellilerin erişebilirliğine uygun duruma getirilir” hükmü yer almaktadır.

Geçici 3. madde; “Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler, şehir içinde kendilerince sunulan ya da denetimlerinde olan toplu taşıma hizmetlerinin engellilerin erişilebilirliğine uygun olması için gereken tedbirleri alır. Mevcut zel ve kamu toplu taşıma araçları, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sekiz yıl içinde engelliler için erişilebilir duruma getirilir.”

- **5378 Sayılı Kanun ile Yürürlüğe Giren Değişiklikler**

- Erişilebilirlik standartlarının uygulanmasının izlenmesi ve denetimi her ilde oluşturulacak komisyonlarca yapılacaktır.
- Eksikleri tamamlaması için belirtilen sürenin bitiminden itibaren iki yılı geçmemek üzere ek süre verilebilecektir.
- Srenin bitiminden itibaren yükümlülüklerini yerine getirmeyen kamu kurumları ve gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine idari para cezası uygulanacaktır.
- 5378 sayılı Kanunun Geçici 3 üncü maddesine 6353 sayılı Kanun ile eklenen fıkralar gereği erişilebilirliğin izlenmesi ve denetlenmesi için yönetmelik taslağı çalışmalarına devam edilmektedir.

- **“Erişilebilirliğin Sağlanması İlişkin İzleme ve Denetleme Komisyonlarının Teşkili ve alışma Usul ve Esaslarının Belirlenmesi İle İdari**

Para Cezalarının Uygulanması ve Genel Bütçeye Gelir Kaydedilen İdari Para Cezalarının Kullanılmasına İlişkin Yönetmelik”

Yönetmelik Taslağında;

- Komisyonun Teşkilî ve Çalışma Usulü,
- Komisyon Tespitinin (Denetiminin) Usulü,
- Standarda Uygunsuzluğun Tespiti,
- Denetimin Teknik Usulü,
- Ek Süre Verilmesinin Koşulları,
- Ek İdari Para Cezası Uygulanması,
- Genel Bütçeye Gelir Kaydedilen İdari Para Cezalarının Kullanılması bölümleri yer almaktadır.

- **Başbakanlık Genelgesi (12 Temmuz 2006 Tarih ve 2006/18 Sayılı)**

5378 sayılı Kanunun geçici 2. maddesinde, belirtilen uygulamaların gerçekleştirilmesi için tanınan 7 yıllık sürenin 07.07.2005 tarihinde başladığını hatırlatarak, bu konudaki en büyük görevin yerel yönetimlere düştüğü belirtilmektedir.

- **Başbakanlık Talimatı (12.09.2008)**

Yapılı çevredeki uygulamaların standartlara uygun olmadığına değinilerek yeni yapılaşma alanlarında veya yeniden düzenleme yapılan alanlarda ve kamu binalarının veya kamunun kullanımına tahsis edilmiş bulunan diğer yapılarda, mevzuata uygun şekilde düzenlemelerin yapılması için gereken önlemlerin alınması zorunluluğu talimatı verilmiştir.

- **Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik (31.07.2009)**

Engellilerle İlgili Tedbirler başlıklı 7. maddede; “İdare, sunduğu kamu hizmetlerinin özürllüleri tarafından kolayca erişilebilir olması için gerekli tedbirleri alır.” hükmü bulunmaktadır.

- **Mevzuat Düzenlemeleri**

İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan Genelgeler ile çalışmalarına hız verilmesi sağlanmıştır.

- **Üniversite Müfredatı Çalışması**

16-17 Haziran 2011’de “Herkes İçin Tasarım Müfredatı Çalıştayı” düzenlenmiştir. Çalıştayda alınan kararlara istinaden 22 Eylül 2011 tarihli Yükseköğretim Genel Kurul toplantısında üniversitelerde “Herkes için Tasarım” konusunun müfredata dâhil edilmesine ilişkin Genelge Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından tüm üniversitelere gönderilmiştir.

Belediyeler tarafından hizmete sunulmuş veya belediyelerin denetimlerinde olan, 13 Şubat 2009 tarihinden sonra imal edilen ve şehiriçi toplu taşımacılıkta kullanılan araçların, 5378 sayılı Kanunun geçici 3 üncü maddesinde öngörülen sürenin bitimine kadar engellilerin kullanımına uygun hale getirilmesi amacıyla söz konusu Yönetmeliğin VII No’lu Eki’ne uygun biçimde tadil edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca;

- Şehir içi otobüs durak yerlerinin ulaşılabilir güzergâhta seçilmesi,
- Otobüse biniş ve inişler için gerekli fiziksel koşulların sağlanması,
- Toplu taşımaya ait bilgilendirme için gerekli sesli ve görsel donanımların eklenmesi,
- Diğer yandan özürllüler için ayrı otobüs, ayrı güzergâh belirlenmesi gibi ayrımcılığa neden olacak uygulamalardan kaçınılması;

Konuya ilişkin denetim faaliyetlerini yürüten kamu kurumlarının yaptıkları denetimlerde yukarıda yer alan hususları göz önünde bulundurmaları gerektiği belirtilmiştir.

2.6.2.3 Yerel Yönetimler Mevzuatı

- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (10.07.2004)

Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları ve büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri başlıklarında engellilere

yönelik hükümler yer almaktadır. Kanununda ayrıca, engelli hizmet birimleri oluşturulmasına yönelik hüküm bulunmaktadır.

- 5393 sayılı Belediye Kanunu (03.07.2005)

Kanunun 14 üncü maddesinde hizmet sunumu, belediye başkanının görev ve yetkileri ve belediyenin giderleri konularında özürllülere yönelik hükümler yer almaktadır.

- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (22.02.2005)

Kanunda hizmet sunumu ve il özel idaresinin giderleri konularında engelliler için düzenlemeler bulunmaktadır.

- İstanbul İmar Yönetmeliği 20. Madde (15.06.2007 tarih 1512 sayılı Meclis Kararı ile 23.06.2007 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir).

Yasal dayanak; 5393 15. Madde, 5216 124. Madde ve 3194 İmar Kanunu'dur.

2.6.2.4 Erişilebilirlik Standartları ve Yapılı Çevrenin Düzenlenmesi

Binalar ve açık alanlarla ilgili yayınlanmış olan standartlarda mevzuatın bir parçasıdır.

- TS 12460/ Nisan 1998: Şehir İçi Yollar- Raylı Taşıma Sistemleri Bölüm 5:Özürllü ve Yaşlılar İçin Tesislerde Tasarım Kuralları,
- TS 9111/ Kasım 2011: Engelliler ve Hareket Kısıtlılığına Sahip Bireyler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Kuralları,
- TS 12576/ Haziran 2012: Şehir İçi Yollar- Engelli ve Yaşlılar İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemlerin Tasarım Kuralları,
- TS 12174/ Haziran 2012: Şehir İçi Yollar-Yaya yolu ve Yaya Bölgeleri Tasarım Kuralları,
- TS 23599 /Haziran 2012: Görme Engelli veya Az Görenler için Yardımcı Mamuller -Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi İşaretleri,
- TS 12716/ Temmuz 2012: Şehir İçi Yollar-Yaya Kaldırımlarındaki Koruyucu Engeller için Tasarım Kuralları,

- TS 23599/ Aralık 2012: Görme Engelli veya Az Görenler için Yardımcı Mamuller -Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi İşaretleri,
- TS ISO 23600 Aralık 2012: Görme Engelliler ile Görme ve İşitme Engelliler için Yardımcı Mamuller- Yaya Trafik Işıkları İçin Sesli ve Hissedilebilir Sinyaller,
- TS ISO 13536 Aralık 2012: TS ISO 23599'un uygulamasına yönelik tamamlayıcı Standart.

Ayrıca ülkemizde ulaşılabilirliğin daha iyi anlaşılabilmesi için “Ulaşılabilirlik Stratejisi ve Eylem Planı” ile “Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Yayınları” aşağıda belirtilmiştir (URL-2, 2013);

- **Ulaşılabilirlik Stratejisi ve Eylem Planı**

Yüksek Planlama Kurulu'nun 25.10.2010 tarihinde 2010/35 sayılı Kararı ile kabul edilmiş ve 12 Kasım 2010 tarihli ve 27757 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

- **Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları**

Ülkemizde “Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü”nün ulaşılabilirlik ile ilgili bazı yayınları bulunmaktadır. Bunlar;

- Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı (2011),
- Ulaşılabilir Türkiye Broşürleri 1-2-3,
- Ulaşılabilirlik Tespit Formlarıdır.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün “Açık Alanlarda Ulaşılabilirlik Tespit Formu” bedensel engellilere göre Ek Açıklamalar B'de verilmiştir (URL-2, 2013).

2.7 ENGELLİLİĞİN DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE YAYGINLIĞI

2.7.1 Dünya'daki Engellilerin Nüfusu ve Oranları

Bir milyardan fazla insanın veya (2010 dünya nüfus tahminlerine göre) dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 15'inin bir tür engellilik ile yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu, DSÖ'nün yaklaşık %10 olduğunu ileri sürdüğü 1970'lere ait önceki tahminlerden daha yüksektir (WHO 2011).

15 yaş ve üstünde kişiler arasında engellilik ile yaşamak durumunda olan kişi sayısını Dünya Sağlık Araştırması (World Health Survey) 785 milyon (% 15.6) olarak belirtirken, Küresel Hastalık Yükü (Global Burden of Disease) çalışması bu sayıyı yaklaşık 975 milyon (% 19.2) olarak tahmin etmektedir. Dünya Sağlık Araştırması bu kişiler arasından 110 milyon kişinin (% 2.2) işlevlerini yerine getirme konusunda çok ciddi zorluklar yaşadığını tahmin etmekteyken, Küresel Hastalık Yükü-kuadripleji, şiddetli depresyon veya körlük gibi durumlara denk düşen engellilik kategorisi olarak “şiddetli engellilik” yaşayan kişi sayısını 190 milyon (% 3.8) olarak tahmin etmektedir. 13 milyonu (% 0.7) “şiddetli engellilik” olmak üzere 95 milyon olarak tahmin edilen çocuk engelliliğini (0-14 yaş) sadece Küresel Hastalık Yükü çalışması ölçmektedir (DSÖ 2011).

13 Aralık 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen, 30 Mart 2007 tarihinde taraf devletlerin imzasına açılan ve aynı tarihte ülkemiz tarafından da imzalanmış olan “BM Engellilerin Hakları Sözleşmesi” toplam 50 maddeden oluşarak taraf olan devletlere engellilere karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve onların yaşam standartlarını yükseltmek gibi yükümlülükler getirmektedir. Bu sözleşmenin ilkeleri şunlardır (URL-2, 2013):

- Kendi seçimlerini yapma özgürlükleri ve bağımsızlıkları da dahil olmak üzere kişilerin doğuştan sahip oldukları onura ve bireysel özerkliklerine saygı gösterilmesi,
- Ayrımcılık yapılmaması,
- Topluma tam ve etkili katılım sağlanması ve dahil olması,
- Farklılıklara saygı gösterilmesi ve engelliliğin insan çeşitliliğinin ve insanlığın bir parçası olarak kabul edilmesi,
- Fırsat eşitliği,
- Erişilebilirlik,

- Kadın ve erkek arasında eşitlik,
- Engelli çocukların gelişen kapasitelerine saygı duyulması ve engelli çocukların kendi kimliklerini koruyabilmeleri için haklarına saygı duyulmasıdır.

Avrupa Konseyi Özürlüler Eylem Planı 2006-2015, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına, ayrımcılıkla mücadeleye, fırsat eşitliğine, tam vatandaşlığa ve engelli bireylerin önümüzdeki on yıl içinde Avrupa özürlüler politikasına katılımlarının sağlanmasına ilişkin amaçlarını gerçekleştirmeyi hedeflemektedir (URL-21, 2013).

Avrupa'nın bazı ülkelerinde engelli nüfusunun saptanması için genel nüfusa oranına göre yapılan engelli istatistikleri aşağıda belirtilmiştir (URL-22, 2013):

- Almanya'da yaklaşık olarak 8.6 milyon engelli vatandaş bulunduğu dile getirilmiştir. Rutin Hane Halkı Araştırmaları'nın 2005 yılında yaptığı anket çalışmaları sonucunda engelli vatandaşların büyük bir çoğunluğunun çalışma hayatı dışında olduklarını tespit etmiştir. Bu rakam 6.4milyon'dur. İstihdama katılım oranlarına bakıldığında engelli erkeklerin %30'u, kadınların ise %23'ü iş hayatına katılmaktadır. Genel popülasyon için bu oranların erkek %70, kadın %53 olduğu bir ülkede engelli bireylerin istihdamının düşük olmasının verilen sosyal yardımlardan kaynaklandığı düşüncesi yaygındır.
- Fransa'da yapılan araştırmalarda tüm yaşlardan genel nüfusa sorulduğunda, araştırmaya katılan insanların, %39'u hane içerisinde günlük aktivitelerini yerine getirmede çeşitli derecelerde zorluklar yaşadığını bildirmiştir. Bunların %53,8'i hareket ve duyuşsal kısıtlılıklar, %7,7'si öğrenme ve ruhsal sağlık kısıtlılıkları, %10'u hem fiziksel hem de öğrenme bozuklukları, tanımlanmayan % 28,2'si kısıtlılık ifade etmiştir. 59 yaş üstü nüfusun %50'si listelenen 40 alanın en azından birinde kısıtlılık rapor etmiştir.
- İsveç'te nüfus araştırmaları göstermiştir ki; İsveç'te istihdam yaş aralığındaki (15-65) nüfusun %15,7'si (919,000) engele sahiptir. Bunların %60,5'inin çeşitli derecelerde çalışma gücü kaybı bulunmaktadır. En sık karşılaşılan engel durumu ise hareket kısıtlılığı (%31,9), Zihinsel (%9,3), İşitme (%8,6). 2006 yılında yapılan bir

araştırmada engelli bireylerin %67'sinin istihdama katılmış durumda olduğu tespit edilmiştir.

2.7.2 Türkiye'deki Engellilerin Nüfusu ve Oranları

Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) verilerine göre 2013 yılı Türkiye nüfusu toplam 76.667.864'dr (URL-23, 2013).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde yer alan Ulusal Engelliler Veritabanı (zveri), bazı kamu kurum ve kuruluşlarına herhangi bir sebepten dolayı başvurmuş engelli bireylerin verilerinin derlenmesi ile oluşmaktadır. Özveri'de kayıtlı, adresi ve Engelli Sağlık Kurulu Rapor bilgisi bilinen engelli kişilerin illere göre dağılımları incelendiğinde ülkemizde toplam 1.776.421 engelli bulunmaktadır (zveri 2013).

Özveri'de kayıtlı, adresi ve Engelli Sağlık Kurulu Rapor bilgisi bilinen engelli kişilerin engel durumuna göre dağılımı Tablo 2.3'te belirtilmiştir. Bu Tabloda süreğen hastalığı olanlar, zihinsel ve ortopedik engellilerin diğer engellilere oranla daha gök olduğu görülmektedir.

Tablo 2. 3 zveri'de kayıtlı kişilerin engel durumuna göre dağılımı (zveri 2013).

Engel Grubu	Engelli Sayısı*
Süreğen Hastalıklar	947.648
Dil ve Konuşma	46.045
Zihinsel	547.011
İşitme	189.412
Ortopedik	389.761
Ruhsal ve Duygusal	205.649
Görme	259.397
TOPLAM	1.776.421**

*Kasım 2013 verilerine göre

**Bir kişi birden fazla engel grubunda yer alabilir. Satırlar toplamı TOPLAM'ı yansıtma.

Özveri’de kayıtlı, adresi ve Engelli Sağlık Kurulu Rapor bilgisi bilinen engelli kişilerin engel oranına göre dağılımı Tablo 2.4’te belirtilmiştir. Bu Tabloda engelliliğin en çok 90-100 ve 50-59 yaş aralığında olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 2.4 Özveri’de kayıtlı kişilerin engel oranına göre dağılımı (Özveri 2013).

Engel Oranı	Engelli Sayısı
00-19	132.611
20-39	219.751
40-49	195.159
50-59	285.951
60-69	159.233
70-79	239.366
80-89	233.418
90-100	310.932
TOPLAM	1.776.421

2.7.3 İstanbul İli’ndeki ve Kadıköy İlçesi’ndeki Engellilerin Nüfusu ve Oranları

TÜİK’in hazırlamış olduğu 28.01.2013 tarihli nüfus sayımı sonuçları’na göre İstanbul’un toplam nüfusu 13.854.740 kişidir (URL-24, 2013).

İstanbul İli’ndeki engellilerin türlerine göre kişi sayıları Tablo 2.5’te gösterilmiştir. Buna göre toplam 462.000 engelli olduğu ve engel türlerinden en çok ortopedik engellilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir (DİE 2002).

Tablo 2.5 İstanbul İli'ndeki engellilerin türlerine göre dağılımı (DİE 2002).

İstanbul	Ortopedik Özürlü	Görme Özürlü	İşitme Özürlü	Dil ve Konuşma Özürlü	Zihinsel Özürlü
Toplam:462000	187.500	90.000	55.500	57.000	72.000
Kadın	77.437	37.980	25.197	26.856	28.728
Erkek	110.063	52.020	30.303	30.144	43.272

Tablo 2.6'da ifade edildiği gibi il genelinde engellilerin cinsiyete göre oransal dağılımına bakıldığında toplumda bedensel engellilerin % 58,7'sini erkeklerin, % 41,3'ünü kadınların oluşturduğu görülmektedir (Tufan ve Arun 2006).

Tablo 2.6 İstanbul İli'ndeki engellilerin türlerine göre oransal dağılımı (DİE 2002).

Engellilik Türü	%	
	Erkek	Kadın
Bedensel	58,7	41,3
Görme	57,8	42,2
İşitme	54,6	45,4
Konuşma	62,7	37,3
Zihinsel	60,1	39,9

TÜİK'in hazırlamış olduğu 28.01.2013 tarihli nüfus sayımı sonuçları'na göre İstanbul İli Kadıköy İlçesi toplam nüfusu 521.005 kişidir (URL-8 2013).

2006 yılı Ocak ayı'nda yapılan "Demokrasi ve İnsan Hakları için Toplumsal İşbirliği Projesi Kadıköy Bölgesi Engelliler Araştırma Sonuçları"na göre Kadıköy İlçesi'nde bulunan engellilerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 2.7'de ifade edilmektedir. Buna göre engellilerin %32,8'ini kadınların, %67,2'sini ise erkeklerin oluşturduğu görülmektedir (Güventürk 2006).

Tablo 2.7 Kadıköy İlçesi'ndeki engellilerin cinsiyetlerine göre dağılımı (Güventürk 2006).

	Sıklık	Oran (%)
Kadın	82	32,8
Erkek	168	67,2

Yine bu araştırma sonuçları'na göre Kadıköy İlçesi'nde bulunan engellilerin yaş sıklık durumuna göre dağılımı açısından, Tablo 2.8'de ifade edildiği gibi, 24 yaş ve üzeri engellilerin daha çok olduğu görülmektedir (Güventürk 2006).

Tablo 2.8 Kadıköy İlçesi'ndeki engellilerin yaş sıklık durumuna göre dağılımı (Güventürk 2006).

	Sıklık	Oran (%)
0-6 Yaş	15	6
6-12 Yaş	25	10
12-18 yaş	35	14
18-24 Yaş	50	20
24 Yaş ve Üzeri	125	50

Tablo 2.9'da engellilerin türlerine göre dağılımına bakıldığında ise Kadıköy İlçesi'nde %35,6 oranı ile en fazla bedensel engellilerin bulunduğu gözlemlenmektedir (Güventürk 2006).

Tablo 2.9 Kadıköy İlçesi'ndeki engellilerin türlerine göre dağılımı (Güventürk 2006).

	Sıklık	Oran (%)
Bedensel	89	35,6
Zihinsel	87	34,8
Zihinsel ve Bedensel	34	13,6
Görme	13	5,2
İşitme	19	7,6
Karma Engelli	8	3,2

2.8 BEDENSEL ENGELLİLERİN KENTSEL MEKÂNLARDA ULAŞIM SORUNLARI

Herhangi bir tasarımda kullanıcı ihtiyaçlarına yönelik eylemler için gerekli araç, gereç ve mekânlarla bütünleşen çevre oluşturulur. Bu yapay çevreden beklenen amaç içinde yaşayan insanların bir problemle karşılaşmaksızın amaçlarına uygun eylemlerini yapabilmesidir. Hareket olanağı kısıtlı olmayan insanlar için eylemlerini yaparken çevrede “hareketi engelleyici” bir faktörle karşılaşmak normal koşullarda olabilecek bir problem değildir. Oysa hareket olanağı kısıtlı olan tekerlekli sandalye kullanan engelli için çevrede böyle bir engelle karşılaşmak en önemli problemlerden biridir (Şahin 1986).

Yollar, kaldırımlar, kamu binaları, parklar ve bahçeler, okullar, içinde yaşanılan konutlar, ulaşım araçları ve bunun gibi daha birçok fiziksel çevre unsurunu kapsayan kentsel mekânlar, engellilerin topluma katılmasının önünde ciddi birer engel oluşturarak sahip olduğu hareket yeteneğini sınırlamakla birlikte bireyin toplumsal yaşamdan dışlanmasına sebep olmaktadır. Kentsel mekândaki bütün problemlerin engellilerin topluma katılmasını, toplumla bütünleşmesini kolaylaştıracak bir biçimde tasarlanıp, geliştirilmesi ve ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bedensel engellilerin kentsel mekânda karşılaştığı sorunlar ulaşım sorunları olarak ele alınarak aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

Kentsel mekânlara tekerlekli sandalye kullanan bedensel engellilerin kolay fiziksel erişiminin sağlanabilmesi için yaya yollarında, alt ve üst geçitlerde, otoparklarda ve rekreasyon alanlarında aşağıdaki hususların dikkate alınarak uygulanması gerekmektedir.

- **Yaya Yolunda Rahat ve Güvenilir Ulaşımın Sağlanamaması**

Tekerlekli sandalye ile yaya yolunda rahat ve güvenilir bir şekilde ulaşımın sağlanması, bir kaldırımdan diğerine yaya yollarından geçebilmek için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Bu konuyla ilişkin çözümlenmesi gereken sorunlar aşağıda sıralanmıştır:

- Yaya yollarının kent içinde dağılımının yetersiz olması,
- Yaya yolu genişliğinin dar olması,

- Yaya yollarında rampa düşünülmemesi nedeni ile bir başka kişiye ihtiyaç duyulması (Şekil 2.3),
- Yaya yollarında kullanılan malzemenin düzgün yüzeye sahip olmaması,
- Yaya geçitlerinin ve yaya yollarının tekerlekli sandalye kullanan engellilere göre düzenlenmemiş olması,
- Yaya yollarında ızgaraların tekerlekli sandalyeler için engelleyici olması,
- Yapılan yanlış uygulamalar ile geçişlerin sağlanamaması (Şekil 2.4),
- Yaya yollarında düzenlenmiş rampalarda eğimin %6'dan yüksek olması sebebiyle bir başka kişiye ihtiyaç duyarak geçişin sağlanmasıdır (Şekil 2.5).

Şekil 2.3 Rampa düşünülmemesi nedeni ile engellenen birey (*URL-25, 2013*).

Şekil 2.4 Yapılan yanlış uygulamalar sonucu engelli bireyin ulaşabilirliğinin engellenmesi (*URL-26, 2013*).

Şekil 2.5 Yaya yollarında düzenlenmiş rampalarda eğimin %6'dan yüksek olması sebebiyle bir başka kişiye ihtiyaç duyan engelli birey (URL-27, 2013).

Tekerlekli sandalyeli engelli, kısa mesafede yapılan yüksek eğimli rampa sebebiyle bir başka kişiden yardım almak zorunda kalmakta, tekerlekli sandalye ile dönüş yapamamakta, kaplama yüzeylerinin pürüzlü olması nedeniyle engelliye zorlamakta, sarsılmalarına ve kısa zamanda araçlarının eskimesine sebep olmaktadır.

- **Yaya Geçitlerinde Karşıdan Karşıya Geçememek**

Ulaşım sisteminde karşıdan karşıya geçerken yaya alt ve üst geçitlerinde kot farkının aşılabilmesi için engelli bireylere yönelik rampa, merdiven asansörü, asansör gibi alternatif ulaşım çözümleri sağlanmalı, bu mekânlar engelli insanlar da düşünülerek tasarlanmalıdır.

Tekerlekli sandalye kullanan engelli bireylere uygun alternatif ulaşım çözümleri olmadığı için alt ve üst geçitleri kullanamamaktadır (Şekil 2.6).

Şekil 2.6 Tekerlekli sandalye kullanan engellinin ulaşım sorunu (URL-28, 2013).

Bu alanlarda bedensel engelli bireyin karşıdan karşıya rahat ve güvenilir bir şekilde geçmek ve yaya geçitlerinde normal bir hızla tek başına geçebilmesi sağlanmalıdır (Şekil 2.7).

Şekil 2.7 Karşıdan karşıya geçerken hiçbir önlem bulunmaması (URL-29, 2013).

- **Otoparklarda Alan Yetersizliği Problemi**

Özel araç kullanan tekerlekli sandalyeli engelli otoparklarda alan yetersizliği problemi ile karşılaşmaktadır. Sınırlı hareket olanağına sahip olması ve diğer insanlara göre daha fazla alan kaplaması sebebiyle araçlarını uzak yerlere park etme, park yeri bulamama ve araçlarından inerken veya araçlarına binerken diğer arabalara çarpma gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Bu nedenle yapılacak düzenlemelerde tekerlekli sandalye kullanan engelliler düşünülerek tekerlekli sandalye için standartlara uygun güvenli bir geçiş yerinin ve park yerinin sağlanması gerekmektedir.

- **Rekreasyon Alanlarında Karşılaşılan Problemler**

Tekerlekli sandalye kullanan engelli merdivenden inip çıkamama, sınırlı hareket olanağına sahip olma, eğimin fazla olduğu yerlerde tekerlekli sandalye kullanamama sorunları yaşamaktadır. Merdiven basamaklarının olduğu yerlerde rampa yapılmaması (Şekil 2.8), yaya yollarının düzgün yüzeyi olmayan malzeme ile kaplanması, çocuk oyun alanlarının ve bu alanlardaki tuvaletlerin engellilere yönelik düzenlenmemesi sebebiyle tekerlekli sandalye ile ulaşım olanağı sağlanamamakta ve bu alanlar bedensel engelliler tarafından kullanılamamaktadır. Bu nedenle yapılacak düzenlemelerde bedensel engelliler göz önünde bulundurularak uygulama yapılmalıdır.

Şekil 2.8 Merdiven basamaklarını aşamama (URL-30, 2013).

2.9 TEKERLEKLİ SANDALYE KULLANAN ENGELLİLERE YÖNELİK KENTSEL MEKÂNLARIN TASARIMI İLE İLGİLİ ÖZELLİKLER

Kentlerde sadece engelli insanlar değil tüm bireyler için mekânsal engeller bulunmaktadır. Kentsel mekânların kullanımının rahat olabilmesi için toplumun tüm bireyelerine engel olmayacak şekilde erişilebilir ve kullanışlı olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

“Evrensel tasarım” engelli olan ya da olmayan tüm bireylere eşit kullanım olanakları veren ürünlerin üretimi ve tasarımıdır. Ya da; yaş, yetenek ve durumlarının farklılıklarına karşın tüm kullanıcıların (bireylerin) mümkün olduğu oranda kullanımlarını sağlayan çevre ya da tüm tasarım ürünlerinin tasarım yaklaşımıdır. Evrensel tasarım, aynı zamanda herkes için tasarım, ya da engelsiz tasarım gibi kavramlarla da anılmaktadır. (“design for all”- herkes için tasarım , “barrier-free design”- engelsiz tasarım) (Uslu 2013).

Güllü’ye (2013) göre Evrensel Tasarım;

- Tüm ürünlerin ve çevrelerin, yaş, beceri ve durum farkı gözetmeksizin pek çok kişi tarafından kullanılabilmesini olanaklı kılan, bütünselleşme sağlayan bir tasarım yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır.
- “Evrensel tasarım” kavramı, taşıdığı sosyal eşitlik ögesi ve performans temelli olmasıyla “ulaşılabilirlik” kavramından ayrılmaktadır.
- Evrensel tasarım yaklaşımında, ulaşılabilirlik, tasarımın tümüne entegre edilmiştir.
- Evrensel tasarım, standartlar veya gereklilikler yerine kullanılabilirlik sonuçlarına dayalıdır.

- Ulaşılabilir çevre sağlamak, genellikle ulaşılabilir olarak tasarlanan bazı özel öğeler eklemek anlamını taşımaktadır. Evrensel olarak kullanılabilir çevrede ise tasarlanan mekân ayrılmamış, bu alanları başka kişilerin kullanımını engellenmemiştir.
- Evrensel tasarım kavramında önemli olan genellikle kullanıcıdır ve konu edilen engelli insanlar değil, tüm insanlardır. Buradaki ana fikir, aslında tüm insanların, yaş, beceri kaybı gibi nedenlerle, bir çeşit engelli olduğu görüşüdür.

2.9.1 Tekerlekli Sandalye Kullanımına İlişkin Özellikler

Tekerlekli sandalye, ortopedik engellileri hayata bağlayan en önemli yardımcı gereçlerden birisidir. Tekerlekli sandalye ihtiyacı ortopedik engelli bireyin hayatında olduğu gibi hayatın normal seyri sırasında da geçici ve sürekli olarak ortaya çıkabilir. Yapılan araştırmalara göre, yetersiz tasarlanan sandalyeler engellilere problemler çıkarmaktadır. Kötü tasarlanmış ve yetersiz modeller engelli kişide acı ve rahatsızlığa yol açabilir. Bu da kişinin özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Sandalyelerin daha rahat, daha geniş ve manevrayı kolaylaştıracak biçimde kişiye uygun olmaları gerekmektedir. Uygun olmayan tekerlekli sandalye engelli ve yaşlı insanlarda birçok soruna yol açabilir (Mülayim 2009).

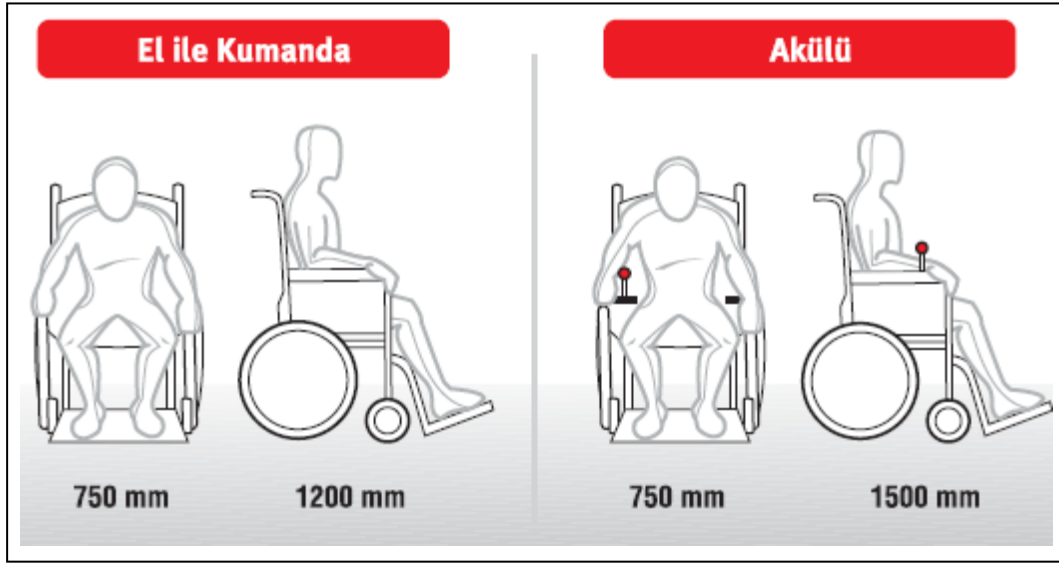
Tekerlekli sandalye kullananlar; yürüyemezler, ayakta duramazlar, eğilemezler, çömelemezler, kol yüksekliği dışında düşey olarak uzanamazlar. Buna karşılık tekerlekli sandalyede oturarak ileri veya geri hareket edebilir, el ile yapılacak işleri yapabilir, kol yüksekliği seviyesinde uzanmak, kol genişliği seviyesinde yatay olarak uzanmak eylemlerini gerçekleştirebilirler.

2.9.1.1 Tekerlekli Sandalye Standartları

Tekerlekli sandalye birbirlerine zıt düşebilen bazı temel özelliklere sahip olmalıdır; hafiflik, sağlamlık, manevra kabiliyeti, katlanabilirlik ve bu halde olabildiğince az yer işgal etme, rahatlık, dengeli olma, düzgün olmayan zemine uyabilecek deformasyon yeteneği, bir başkasının sürmesi halinde bu kişiyi en az yoracak inşa tarzı; kaldırımlardan çıkarılıp, indirilebilme kolaylığı, engelliye güven verecek hoş bir görünüş, az yer işgal etme, omurgaya en uygun oturma şeklini verebilmelidir (Sürmen 1988).

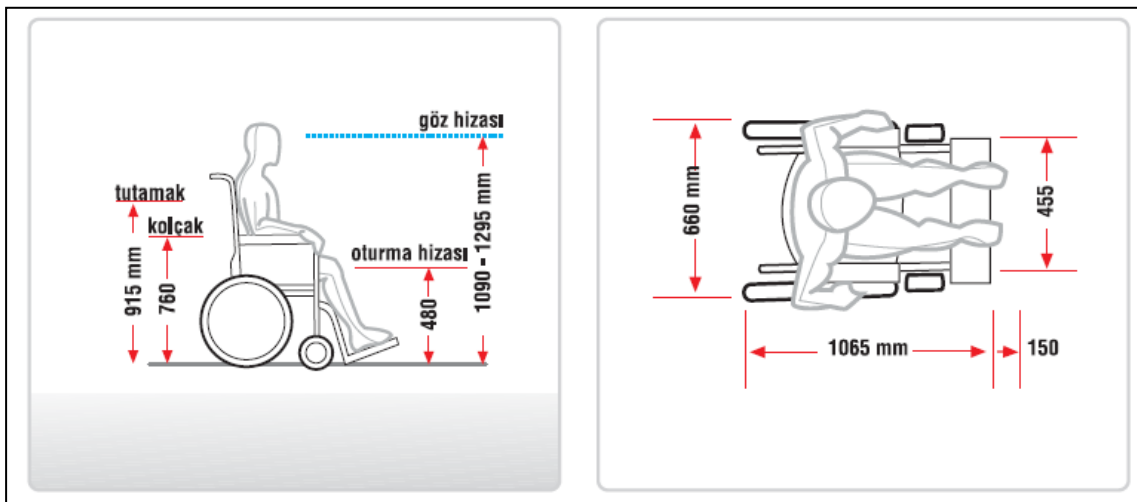
Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin, rahat hareket etmeleri ve tekerlekli sandalye ile dönüş yapabilmeleri için belirli mesafelere ihtiyaçları vardır. Yapılan düzenlemelerde bu standartlara uyulması gerekmektedir.

El ile kumanda edilen tekerlekli sandalyelerin ön cepheden ölçüsü 750 mm, yan cepheden ölçüsü ise 1200 mm'dir. Akülü sandalyelerde ise ön cephe genişliği 750 mm iken, yan cephe genişliği 1500 mm'dir (Şekil 2.9).

Şekil 2.9 Tekerlekli sandalye çeşitleri ve genişlikleri (Belir 2009).

Tekerlekli sandalye'deki bir bireyin göz seviyesi yüksekliği 1090-1295 mm iken; kucak yüksekliği 685 mm, ayak yüksekliği 205 mm, oturma hizası 485 mm, kolluk yüksekliği 760 mm ve tutamak yüksekliği 915 mm'dir (Şekil 2.10).

Şekil 2.10 Tekerlekli sandalye boyutları (Belir 2009).

Tekerlekli sandalye uzunluğu 1065 mm'dir. Tekerlekler ve tekerlekleri çevirme kısmı dahil net genişlik 660 mm'dir. Ayak taşma boyutu 150 mm ve tekerlekli sandalyenin önden dıştan dışa ölçüsü 455 mm'dir (Şekil 2.13).

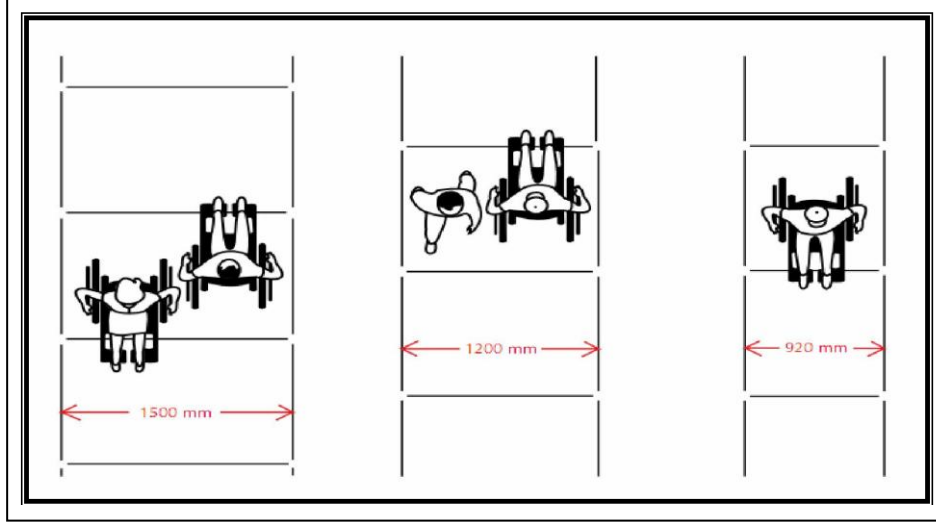
Tekerlekli sandalyenin tüm standart ölçüleri Tablo 2.10'da belirtilmiştir.

Tablo 2.10 Tekerlekli sandalye standart ölçüleri (TS 9111; Mülayim'den 2009).

Tekerlekli Sandalye Ölçü Yeri	Ölçüler (mm)
Elle kumanda tekerleği dahil dıştan dışa ölçüsü	650-700
Önden dıştan dışa ölçüsü	455
İki tutamak arası açıklık	450
Uzunluğu	1100-1200
Ayak taşma boyutu	150
Ayaklığın yerden yüksekliği	70
Ayakla birlikte yüksekliği	205
Oturma yeri yüksekliği	520
Kucak yüksekliği	685
Oturma yeri derinliği	440
Kolçak yüksekliği (Ayarlanabilir koltuklar için)	720-760
Toplam yerden yüksekliği	900-950
Göz seviyesi yüksekliği	1090-1295
Ön tekerlek çapı	200
Arka tekerlek çapı	650
Ayakla-diz arası yükseklik	300-700
Ayakla-diz arası derinlik	200-600

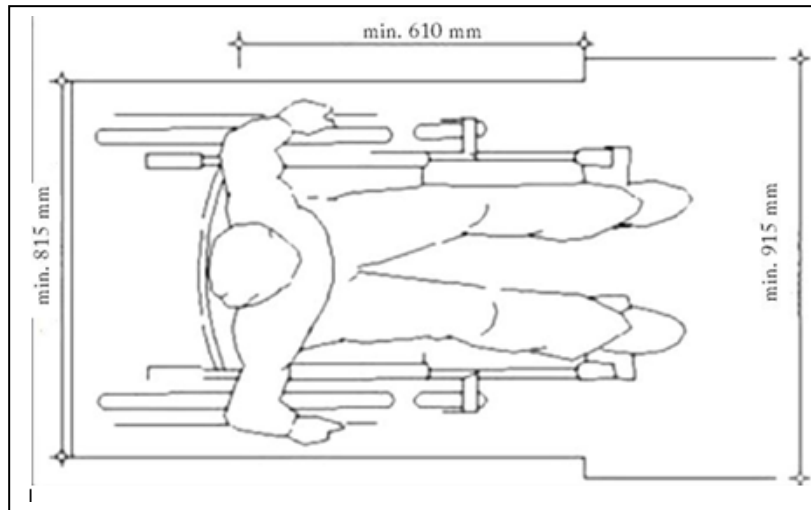
2.9.1.2 Tekerlekli Sandalyenin Hareketine İlişkin Özellikler

Bir tekerlekli sandalyenin net genişliği 750mm'dir. Eğer yan yana iki tekerlekli sandalyenin geçmesi gerekiyorsa bu genişlik en az 1500 mm'dir. Tekerlekli sandalyedeki engellinin eğilmeden öne doğru erişebilme uzaklığı 500–680 mm arasındayken, eğilerek bu uzaklık 710-920 cm aralığındadır (Şekil 2.11).

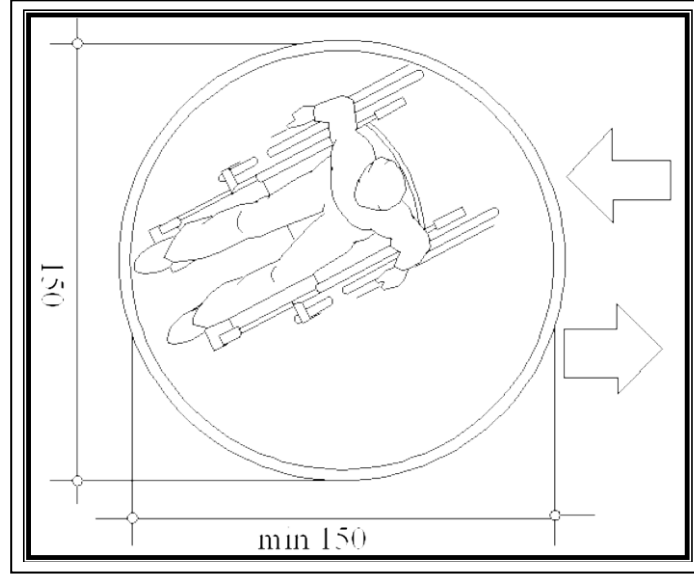
Şekil 2.11 Tekerlekli sandalye için çeşitli ölçüler (DEV 2010).

Tekerlekli sandalye kullananlar için 800 mm'lik genişlik yeterlidir. Bahçe kapısı girişleri için 760mm'lik net genişliğe ihtiyaç vardır. Ani ve sert hareketler için 815 mm genişliğe ihtiyaç vardır (Şekil 2.12). Geçilecek yerin derinliği 60 mm'den fazla ise genişliği en az 90 cm olmalıdır.

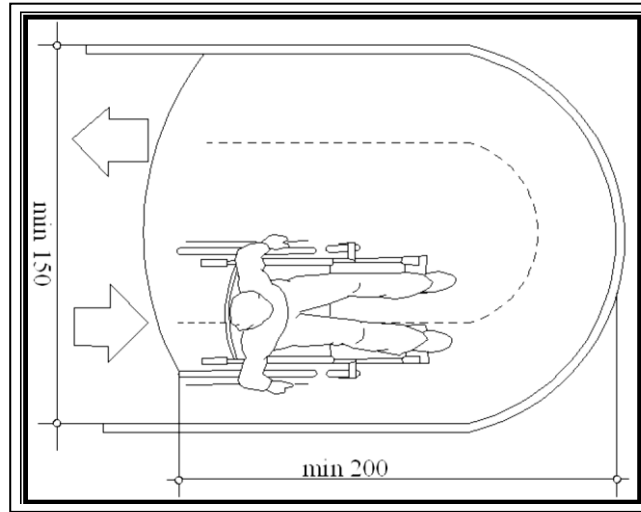
Şekil 2.12 Tekerlekli sandalye için en az geçiş genişliği (TSE 1991; Yüce Eşkil'den 2011).

Tekerlekli sandalyenin kendi eksenini etrafında 360° dönebilmesi için minimum 150 x 150 cm genişliğe ihtiyacı vardır (Şekil 2.15).

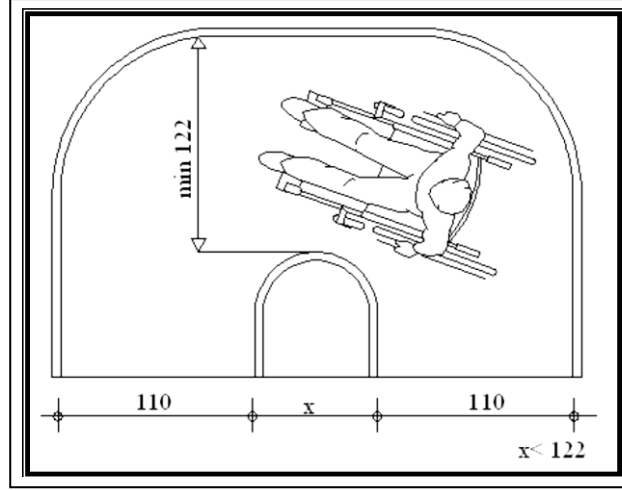
Şekil 2.15 Tekerlekli sandalyenin 360° dönüşü için gerekli alan (TSE 1999;Yüce Eşkil'den 2011).

Tekerlekli sandalyeli engellilerin U dönüşü yapabilmeleri için en az 150 x 200cm genişliğe ihtiyaçları vardır (Şekil 2.16) (TSE 1999;Yüce Eşkil'den 2011).

Şekil 2.16 Tekerlekli sandalyenin U dönüşü için gerekli alan (TSE 1999;Yüce Eşkil'den 2011).

Tekerlekli sandalyeli engellinin bir engel etrafında düzgün dönüş yapabilmesi için minimum 122 cm genişliğe ihtiyacı vardır (Şekil 2.17).

Şekil 2.17 Tekerlekli sandalyenin engel etrafında dönme alanı (TSE 1999;Yüce Eşkil'den 2011).

2.9.2 Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilere Yönelik Ulaşım Alanlarının Tasarımına İlişkin Özellikler

Standartlar kullandığımız birçok eşyanın ya da hizmetin etkinliğini ve güvenilirliğini artırmak, hayatı kolaylaştırmak için hazırlanır. Genel uygulamaları değil üzerinde anlaşılmiş en iyi uygulamaları tarifler. Standartlar konusunda uzman olmuş kişilerin bir araya gelmesiyle oluşturulur; üreticiler, satıcılar, alıcılar, kullanıcılar ve bu üründe kullanılacak her bir ürünü, prosesi ya da hizmeti kapsayan yasal gerekliliklerdir. Standartlar tercihi kullanım için tasarlanır, herhangi bir yasal düzenleme tarafından dayatılmaz. Ancak bazı durumlarda yasalar, uygunluğun sağlanabilmesi için standartları referans olarak gösterebilir ve zorunlu tutabilir. Mimarî standartlarda temel öge kullanıcılarıdır. Kullanıcının fiziksel yapısı, kültürel yapısı, yaşadığı yerin toplumsal yapısı ve kullanıcı gereksinimleri mimarî standartların oluşturulmasında temel verilerdir (Mülayim 2009).

Kentlerde sadece engelliler için değil, tüm bireyler için mekânsal engeller bulunmaktadır. Engellilerin kentlerde rahat dolaşımını sağlayacak biçimde yapılan düzenlemeler bu mekânların erişilebilir ve kullanışlı aynı zamanda yaşanabilir olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle fiziksel çevrenin düzenlenmesi, planlama ve tasarım aşamasından itibaren, tüm engelliler dahil, bütün insanların kullanım ve erişebilirlik gereksinimlerini karşılayacak biçimde düzenlenmelidir.

Bu bölümde kentsel mekânlarda olması gereken kullanım alanları, donatıları ve tasarım ölçütleri bedensel engelliler açısından incelenmektedir. Bunlar yaya yolları ve kaldırımlar, yaya geçitleri, merdivenler, rampalar ve tırabzanlar, otoparklar, otobüs durakları, yüzey elemanları, işaret ve yönlendiriciler, girişler ve kent mobilyalarıdır.

Bu bölümde T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı'nda kaldırım, rampa, merdiven, yaya geçidi, taşıt park yeri, açık- yeşil alan, kent mobilyası konuları bedensel engelliler açısından incelenmektedir.

Ülkemizde ulaşılabilir kentsel mekânlara ilişkin kurallar ve standartlar temel olarak TS 12576 Şehir İçi Yollar-Özürlü ve Yaşlılar İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerin Tasarım Kuralları'nda belirlenmiştir. Bu bölümün hazırlanmasında temel olarak bu standartta yer alan ölçü ve kurallar göz önüne alınmış; eksik kalan noktalarda farklı ülke uygulama örnekleri ve önerilerine de yer verilmiştir. Bunu yaparken de öncelikle BM tarafından hazırlanan (Accessibility for the Disabled A Design Manual for a BarrierFree Environment 2004), ayrıca ADA (1994), DIN 18024-01 Straßen, Plätze, Wege, Öffentliche Verkehrs- und Grünanlagen Sowie Spielplätze (1998) ve City of London (Kanada) "Tesislerde Erişilebilirlik Tasarım Standartları" (Facility Accessibility Design Standarts 2007) kaynaklarından yararlanılmıştır (ÖZİDA 2010).

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Kasım 2011 tarihinde yayınlamış olduğu "Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Teknik Bilgiler El Kitabı"na göre ulaşılabilir yapıyı çevrenin teknik özellikleri aşağıda belirtilmektedir.

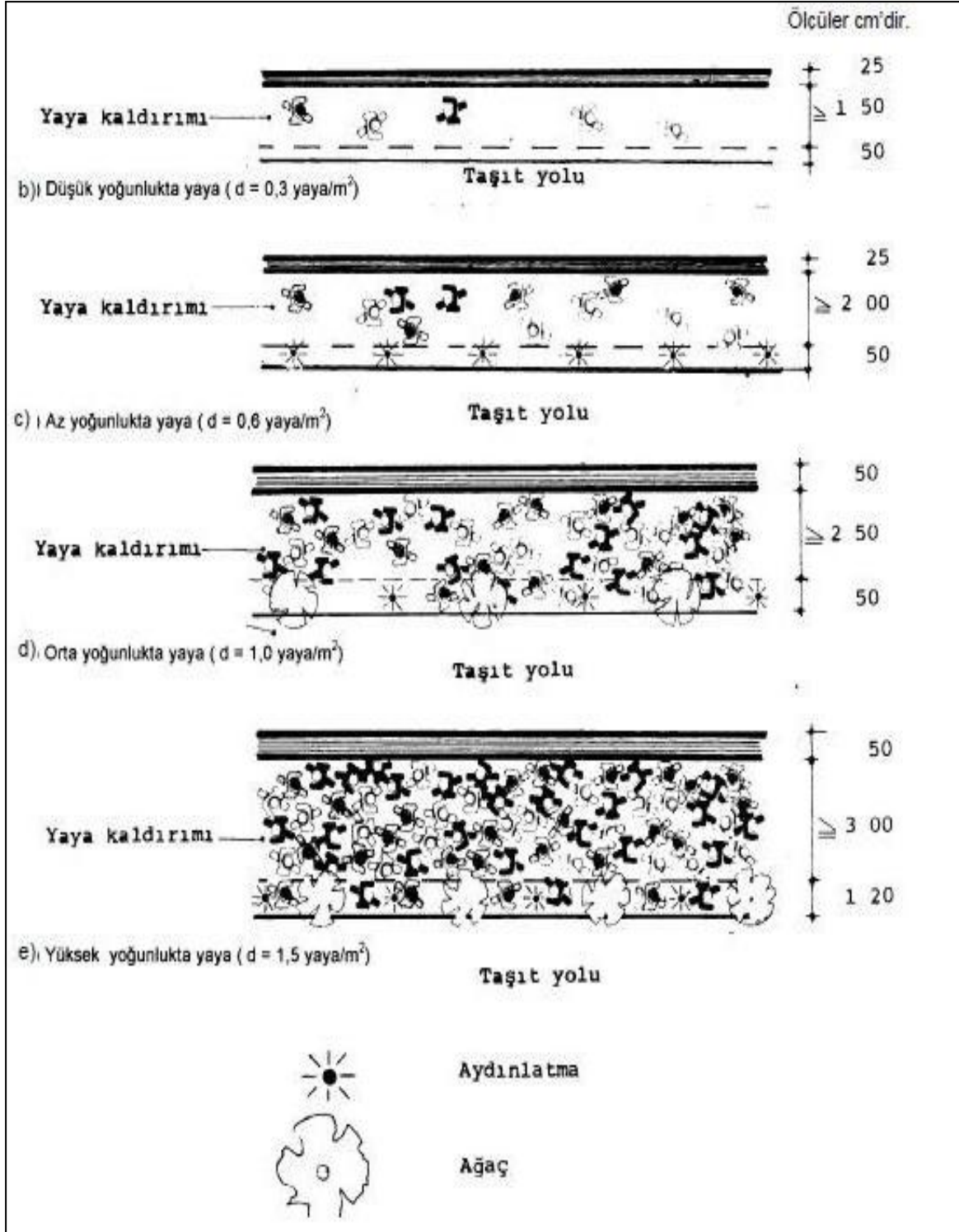
2.9.2.1 Yaya Yolları ve Kaldırımlar

Farklı yapıları, aktiviteleri ve mekânları dış mekânda birbirine bağlayan yaya yolları ve kaldırımlar tüm kullanıcılar düşünülerek hareket kısıtlılığı olanların ulaşılabilirliğinin sağlanması için, güvenli, temiz, engelsiz, düzgün ve yeterli genişlikte, rasyonel ve akılda kalabilecek ulaşım imkânı sunarak tasarlanmalı ve uygulanmalıdır (DEV 2011).

Kaldırımlar tasarlanırken uyulacak kurallar TS 12576 Şehir İçi Yollar-Engelli ve Yaşlılar İçin

Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerin Tasarım Kuralları'nda belirtilmiştir. Buna göre ;

- Engelsiz bir yaya kaldırımını en az 1.5 metre, en ideal 2.0 metre genişlikte olmalıdır. Kaldırım genişliği, otobüs duraklarında en az 3.0 metre ve dükkan önlerinde en az 3.5 metre olmalıdır.
- Düşük yoğunluktaki yerlerde tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımında engellerden arındırılmış en az 150 cm net geçiş genişliği, az yoğunluktaki yerlerde en az 200 cm net geçiş genişliği, orta yoğunluktaki yerlerde en az 250 cm net geçiş genişliği, yüksek yoğunluktaki yerlerde en az 300 cm net geçiş genişliği olmalıdır (URL-31, 2013) (Şekil 2.18).

Şekil 2.18 Düşük, az, orta ve yüksek yoğunlukta yaya kaldırımında engellerden arındırılmış en az net geçiş genişliği (URL-31, 2013).

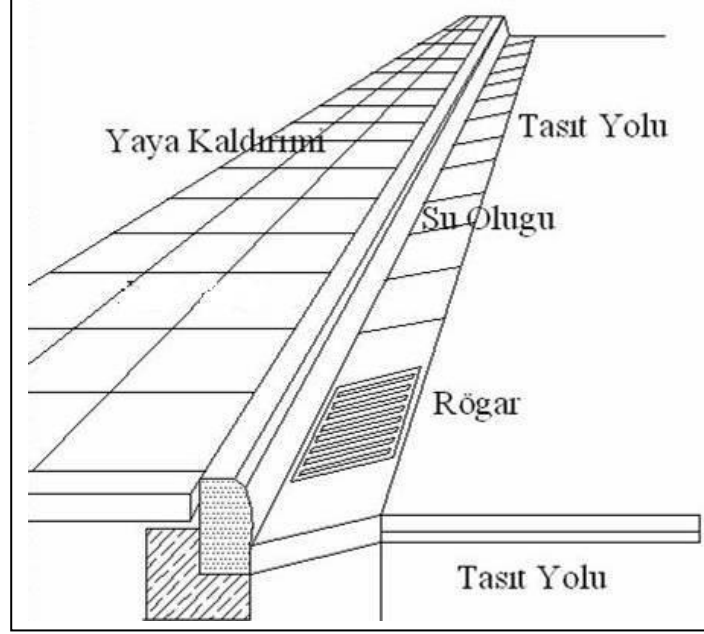
- Yaya kaldırımının genişliği kullanma yoğunluğu ile yol sınıfına ve grubuna göre boyutlandırılmalı ve TS 7937'ye uygun olarak yapılmalıdır.

- Yaya kaldırımı net ölçüsüne ilâveten mülkiyet yanında en az 25 cm, bordür taşı tarafında bordür taşı dahil 50 cm emniyet şeridi olmalıdır. Kaldırım genişliğine ve yol gruplarına göre emniyet şeritleri mülkiyet sırasında 50 cm'ye ve bordür taşı tarafında 120 cm'ye kadar olabilir.
- Yaya kaldırımında özellikle tekerlekli sandalye kullanıcıları açısından problem oluşmasını engellemek için kaldırım kesitinin eğimi %2'den küçük olmalıdır.
- Yaya kaldırımının kaplaması, kaymayı önleyici ve dolaşmayı kolaylaştırıcı olmalı, yollardaki basamak vb. yol sathındaki yeraltı tesisatı rögar kapakları çıkıntı oluşturmayacak, anî seviye değişiklikleri olmayan, sürekli veya aynı seviyede zemin oluşmalıdır.
- Yaya kaldırımında bordür taşı üst seviyesi taşıt yolu kaplamasından en fazla 15 cm yükseklikte, en az 3 cm yükseklikte olmalıdır.
- Yaya geçidinde, bordür taşı yükseklikleri “±0” veya “+3” cm olmalı veya tekerlekli sandalyeli engelliler için kaldırımın herhangi bir yerinde 90 cm genişliğinde taşıt yolundaki yaya geçidine “%8” eğimde rampa yapılmalıdır.
- Bordür taşları düzgün, iyi pahlanmış ve pahların eğimleri aynı olmalıdır.
- Yaya Kaldırımında Drenaj;

Tüm yayalar açısından kaldırımlarda yağış sonrası ortaya çıkan sular nedeniyle yürüyüş/kullanım konforunun bozulmaması ve güvenlik problemlerinin oluşmaması için hemen drene edilmeleri gerekmektedir. Bu konuyla ilgili standartlar TS 12576'da belirtilmiştir (DEV 2011):

- Yaya kaldırımında boyuna ve enine yönde gerekli eğimler verilip, bordür taşı ile taşıt yolunun birleştiği yerde, yapılacak su oluğu ve rögarlarla yeterli drenaj sağlanarak, yüzeysel sular uzaklaştırılmalıdır.

- Kavşak ve yaya geçitlerinde su oluğu yaya ve engelliler için bir engel oluşturmayacak ve yüzeysel sular oluk içinde göllenme yapmayacak şekilde tasarlanmalıdır (Şekil 2.19).
- Yaya geçitlerinde rögar ızgara takımları bulunmamalıdır.

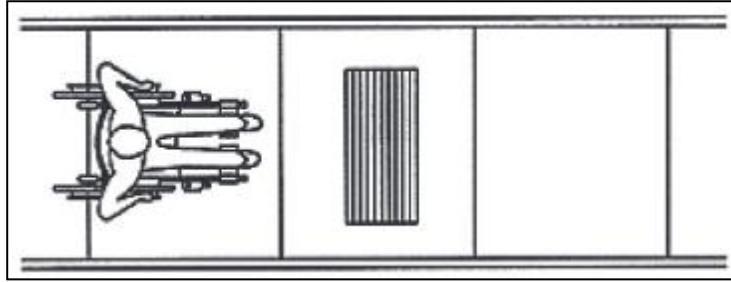
Şekil 2.19 Yaya kaldırımında ve taşıt yolunda drenaj örneği (TS12576; DEV 2011'den).

Yaya kaldırımının genişliğine bağlı olarak, taşıt yolu ile kaldırım kenarına dikilecek, ağaçlar TS 8146'ya uygun olmalı, ayrıca elektrik, trafik işaretleri direkleri ile süs bitkileri, çiçeklik/saksılar, yaya korkulukları vb. tesisler bordür taşı dahil, yaya kaldırımını boyunca en az 75 cm en çok 120 cm genişliğinde bir şerit içinde bir hizada düzgün olarak yerleştirilmelidir. Yaya kaldırımının mülkiyet sınırında kot farkı olması halinde kaldırım ile bahçe arasına korkuluk yapılmalıdır.

- Kök yayılma alanı üzerinde korunması gereken toprak yüzeyinin boyutları, ağacın gövde çapının merkezinden itibaren her yöne en az 100 cm'dir (TS 8146) (DEV 2011).
- Yaya Kaldırımında Güvenlik;

Engellilerin, yayalara ayrılan yollarda serbestçe, engellenmeden ve durmadan dolaşabilmeleri ve hareketlerinin bilincinde olarak, yaya kaldırımını kullanabilmeleri için kaldırım yüzeyinde engeller bulunmamalıdır. Tehlikeli olacak her türlü düzensizlikten kaçınılmalıdır (Örnek; yer ızgaraları, yer mantarları, yola gerilmiş otopark zincirleri, yol sathındaki anormal döşeme farklılıkları, çukurlar, yoldaki gelişigüzel seviye farklılıkları ve yükseklikler vb.) (TS 12576) (DEV 2011).

Yaya kaldırımında ızgaraların konumlandırılması Şekil 2.20’de belirtilmektedir.

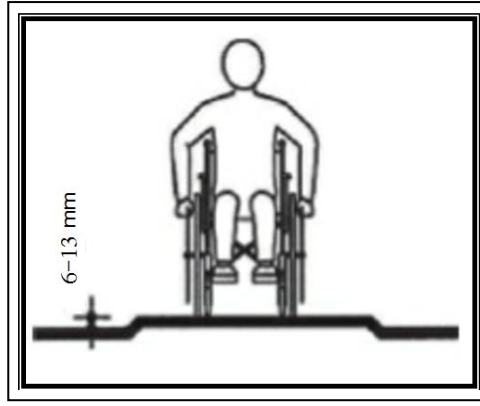
Şekil 2.20 Yaya kaldırımında ızgaraların konumlandırılması (BM 2004; DEV 2011’den).

2.9.2.2 Yaya Geçitleri Standartları

Geçidin her iki yanında yaya yolunda engelliye uyarılmak amacıyla yaya yolu ve kaplamasında renk malzeme farklılığı yumuşak eğimle belirtilmelidir. Araç yolu ile yaya yolu arasında 2 cm yükseklik farkı olmalıdır. Geçidin ortasında bir kurtarma bölgesi düşünülmeli, bu bölge yayaların ve sürücülerin dikkatini çekebilecek renkli ve dokulu malzeme kullanılarak belirtilmelidir (Bekiroğlu 2002).

Yaya geçitlerinde yapılan düzenleme, tekerlekli sandalyeliler, bebek arabası kullananlar, bastonla ya da destekle yürüyen kişiler, çok kısa boylular, çocuklar ve görme engelliler de düşünülerek gerçekleştirilmelidir.

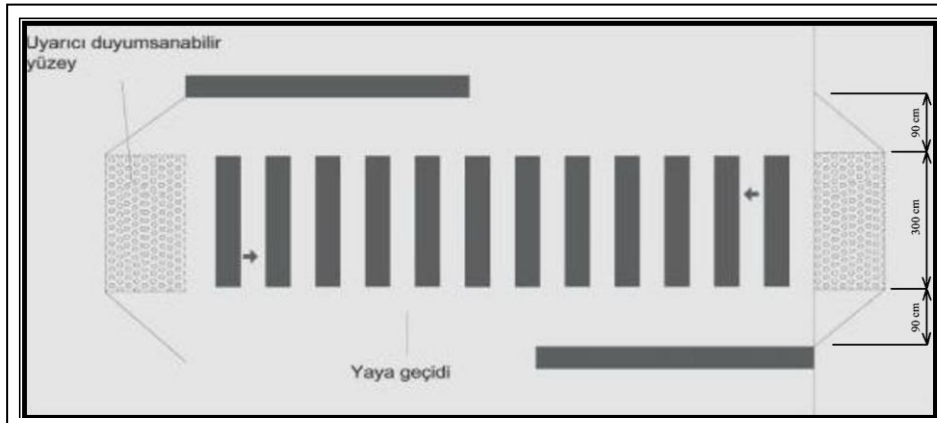
Ayrıca yaya geçitlerinde yol yüzeyi kaldırım ile aynı seviyeye getirildiğinde tekerlekli sandalye kullanan engelliler yükselti farkını aşma zorunluluğuyla karşı karşıya kalmayacaktır (Şekil 2.21) (BM 2004; DEV 2011’den).

Şekil 2.21 Yaya geçitlerinde kaldırımın yükseltilmesi (BM 2004; DEV 2011'den).

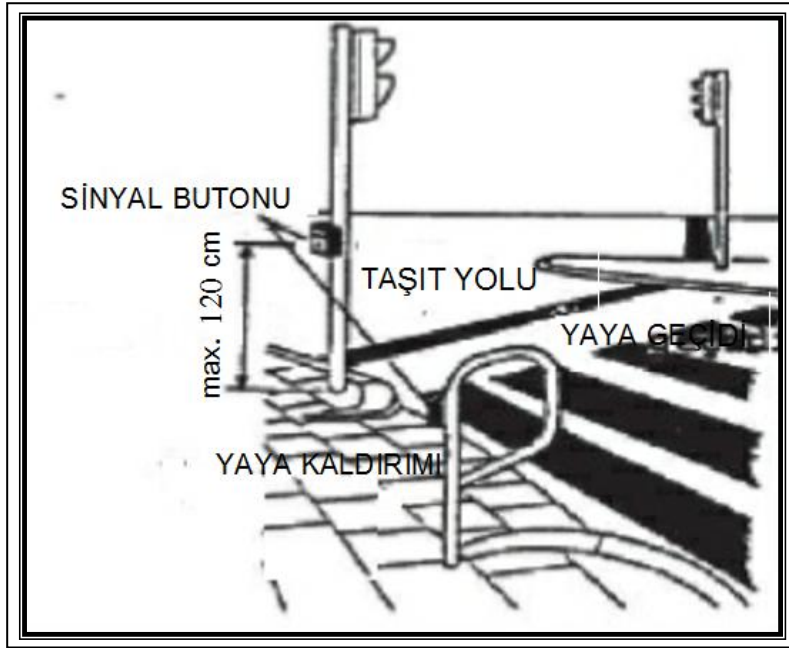
Yaya geçitleri ile ilgili olarak TS 12576'da şu genel ilkelere değinilmiştir (DEV 2011):

- Kavşaklar dışında yaya geçitleri, geçide yaklaşan sürücülerin yeterli (emniyetli) mesafeden görebilecekleri yerlere yerleştirilmelidir.
- Engellilerin, taşıt yolu ve kavşak geçişlerinde gelişigüzel konan çiçeklik ve çiçek saksıları, mantarlar, sembol, ilân panoları, direkler (elektrik, aydınlatma, trafik vb.) hareket kabiliyetini azaltacağından bu gibi engeller yaya geçitlerine konmamalıdır.
- Yaya geçitleri üstten ve iyi aydınlatılmalı, bu aydınlatmanın yol aydınlatmasından ayırt edilebilmesi için farklı ve daha aydınlık düzenlenmelidir.
- Yaya geçitleri, yer işareti (zebra çizgileri) ile iyi belirtilmelidir (Şekil 2.22)

Şekil 2.22 Yaya geçidinde zebra işaretlemesi (DEV 2011).

- Taşıt yolunun her iki tarafında kaldırım olmalıdır. Yaya geçitleri birbirinden en az 135 m uzaklıkta olmalıdır.
- Kavşak ve kavşaklar dışında yapılan pelikan türü yaya geçitlerinde basmalı (butonlu) ışıklı ve sesli trafik işareti engelliler tarafından da kullanabilecek şekilde en fazla 120 cm yükseklikte olmalıdır (Şekil 2.23).

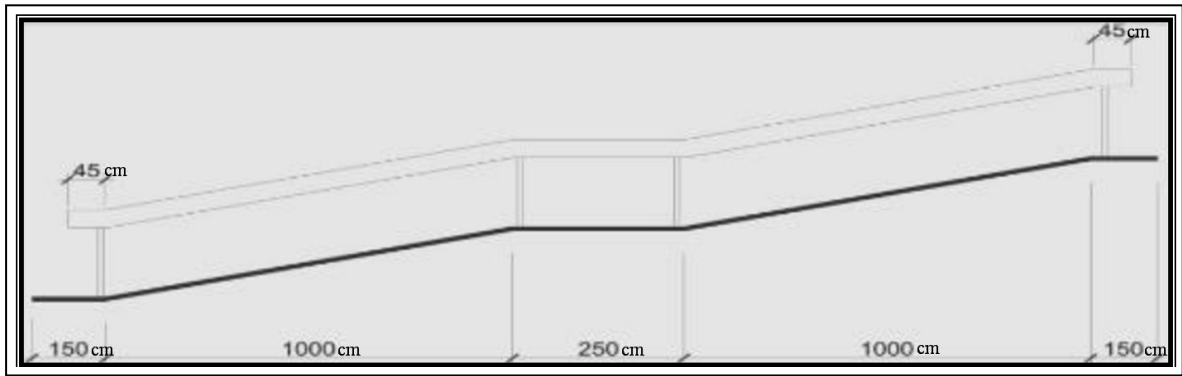
Şekil 2.23 Pelikan geçitlerde buton yüksekliği (TS 12576; DEV 2011'den).

- Yaya kaldırımında, kavşak veya yol yaya geçitlerine rastlayan bölümlerinde araç yoluna doğru engellilerin hareket edeceği en çok %8 eğim olmalıdır. Taşıt yolu ve kavşaklarda yaya geçitleri bordür taşı ile kesilmemeli ve taşıt yolu seviyesine kadar yaya yolunda her üç yönde %8 eğimli rampa yapılmalıdır (Şekil 2.24).

2.9.2.3 Rampalar

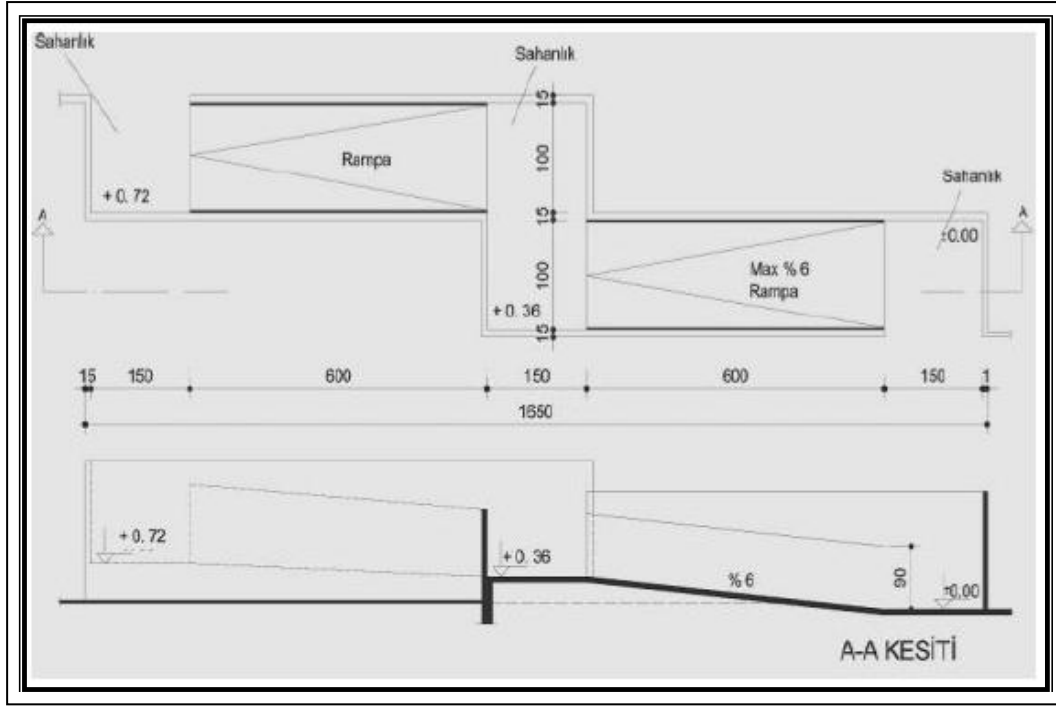
Rampalar; kaldırımlarda, yaya geçitlerinde, bina girişlerinde kısacası yayaların yürüyüş güzergâhı üzerinde ya da bir etkinliğe katılması sırasında karşısına çıkan yükseklik farklarını aşmalarında kullanılmaktadır. Rampalar tasarlanırken temel hedef, tekerlekli sandalye kullanıcıları, bebek arabaları, görme engelliler açısından yükseklik farkını aşarken ergonomik açıdan gerekli koşulları sağlamak olmalıdır.

Engellilerin yaya kaldırımında bulunan yükseklik farklılıklarını aşmasında zorlanmamaları için, bu yollara, engellilerin hareketlerini rahat ve yorulmadan yapabilecekleri eğimler verilmelidir (TS 12576; DEV 2011'den) (Şekil 2.26).

Şekil 2.26 Rampada eğim ve dinlenme alanı (DEV 2011).

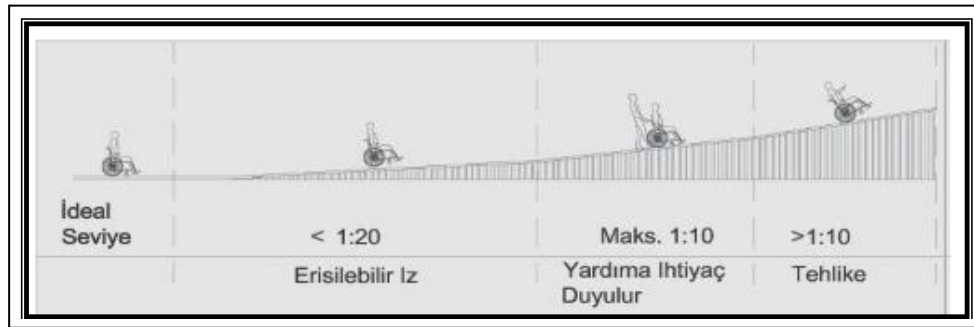
Rampa sahanlıkta yön değiştiriyorsa, tekerlekli sandalyeli engellinin manevrası için gerekli sahanlık alanı en az 150 x 150 cm olmalıdır (Şekil 2.27).

Şekil 2.27 Sahanlıkta rampanın yön değiştirmesi (Ölçüler cm.dir) (DEV 2011).

Rampaları, tekerlekli sandalyeli ve bastonlu kişilerin de kullanacağı düşünülerek eğimler mümkün olduğu kadar rahat ve güvenli yapılmalıdır. Hiç bir şekilde %8 (1:12)'den dik olmamalıdır. Bir rampanın eğimi minimum olmalıdır. Maksimum eğim tekerlekli sandalyeli engellinin aşabileceği yüksekliğe bağlıdır. Döşeme seviyesinden 20 mm.'den daha fazla bir kot farkı varsa rampa düşünölmelidir. Rampa uzunlukları 10 m.'ye kadar olan rampaların en fazla eğimi %8 olmalıdır. 10 m.'den daha uzun rampalarda en fazla eğim %6 olmalıdır. Dinlenme alanlarında banklar konulmalıdır (TS 12576; DEV 2011'den).

Rampaların eğimi, kullanan kişilerin güvenliği açısından büyük önem taşımaktadır. BM standartlarına göre rampa eğimi ölçüleri Şekil 2.28 ve Tablo 2.11'deki gibi olmalıdır.

Şekil 2.28 Rampalarda güvenli eğim aralıkları (BM 2004; DEV 2011'den).

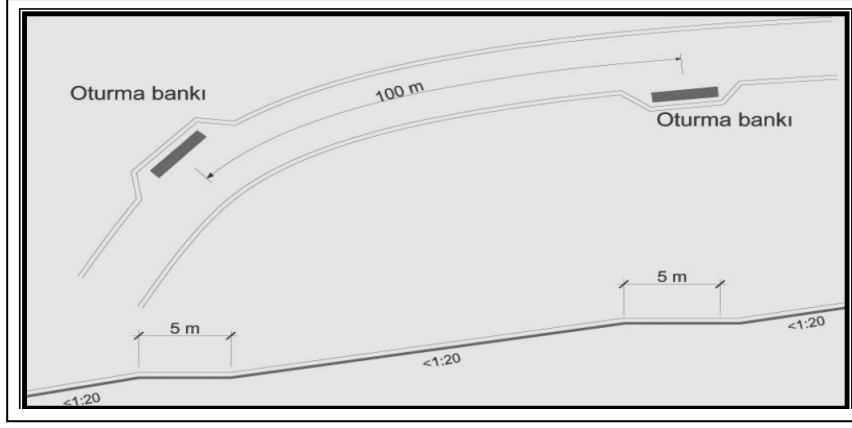
Tablo 2.11 Rampaların Eğimi, Uzunluğu ve Yüksekliği (BM 2004; DEV 2011'den).

Maksimum Eğim	Maksimum Uzunluk (m)	Maksimum Yükselme (m)
1:20 (%5)	-	-
1:16 (%6)	8.00	0.50
1:14 (%7)	5.00	0.35
1:12 (%8)	2.00	0.15
1:10 (%10)	1.20	0.12
1:8 (%12)	0.50	0.06

Rampaların yüzeylerine ve kullanılan malzemelere ilişkin özellikler şu şekilde olmalıdır:

- Görme engelliler için rampaların başında ve sonunda 150 cm uzunluğunda düz ve farklı dokuda bir alan bulunmalıdır (TS 12576; DEV 2011'den).
- Rampaların yüzeyleri sert, stabil, kaymaz ve çok az pürüzlü malzeme ile kaplanmalıdır. Yüzeydeki pürüzlülük yüksekliklerinde 20 mm.'den büyük farklılık olmamalıdır (TS 12576; DEV 2011'den).

Dış mekânlardaki küpeştelere, emniyet bakımından rampa başlangıç ve bitiminde 45 cm daha devam etmelidir. 20 cm yüksekten fazla bir kot farkını geçerken rampanın bir veya iki tarafına küpeşte yapılmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için rampaların korumasız taraflarına en az 5 cm yüksekliğinde koruma bordürü yapılmalıdır. Yaya yolundaki rampalarda dinlenme alanları ve oturma bankları yapılmalıdır (TS 12576; DEV 2011'den) (Şekil 2.29).

Şekil 2.29 Rampalarda dinlenme ve oturma alanları.

Rampaların boyutları kullanım yoğunluğuna, aşılması gereken yükseklik farkına ve seçilen rampa tipine göre değişmektedir. BM (2004) minimum rampa genişliğini düz rampalarda 90 cm, 90° dönüşlü rampalarda 140 cm, 180° dönüşlü rampalarda 90 cm olarak belirtmiştir. ADA tarafından ise rampa genişliği rampanın tipi belirtilmeden 91,5 cm olarak önerilmektedir.

TS 12576'a göre rampaların genişliğine ilişkin diğer özellikler şu şekilde olmalıdır (DEV 2011):

- Rampalar tekerlekli iki sandalyenin iki yönlü geçişinin olacağı şekilde minimum net geçiş genişliği olan 180 cm genişliğinde yapılmalıdır.
- 10 m.'den uzun ve yüksekliği 50 cm.'yi geçen rampalarda veya bir rampadan ikinci bir rampaya geçiş varsa en az 250 cm.'lik düz dinlenme alanları yapılmalıdır.

2.9.2.4 Otoparklar

Yol kenar parkına izin verilen yollarda engelliler için de yeterli sayıda park alanları tesis edilmelidir (TS 12576; DEV 2011'den).

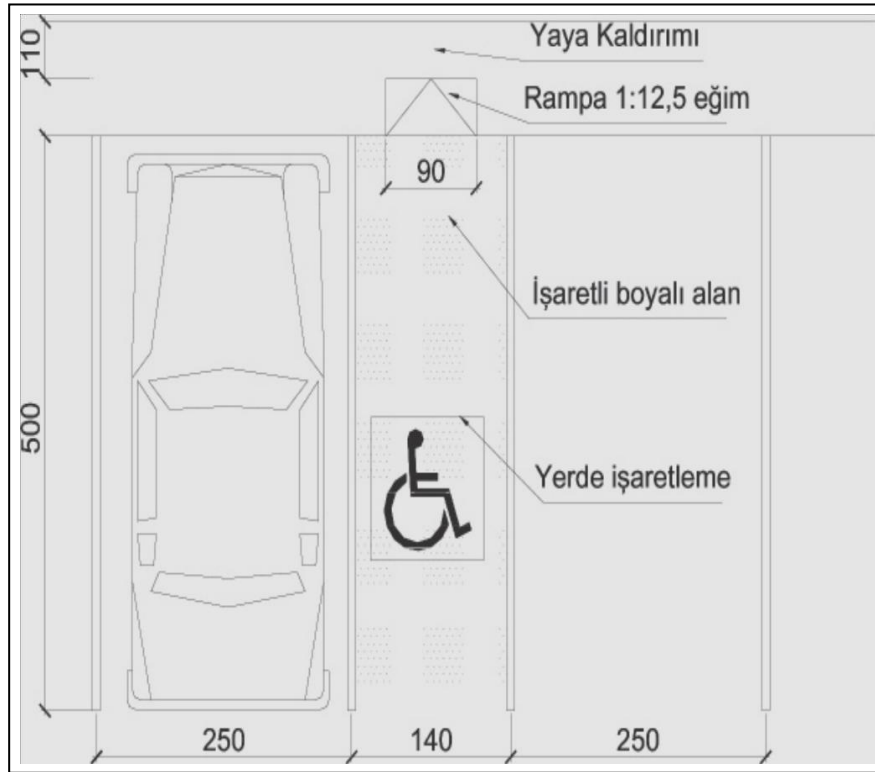
Otopark Yönetmeliği'nin 4 üncü maddesine göre; umumi bina ve bölge otoparkları ile genel otoparklarda birden az olmamak şartıyla, engelliler için tüm tesisteki park yeri sayısının %5'i kadar otopark yeri ayrılması gerekmektedir.

BM (2004)'de, kapasitesi 50 taşıttan küçük taşıt park yerlerinde en az 1 taşıtlık park yerinin, 50-400 arası taşıtlık park yerlerinde her 50 taşıt için 1 engelli park yerinin, kapasitesi 400 taşıttan fazla olan park yerlerinde ise en az 8 engelli park yerinin ve ilave her 100 taşıt için 1 park yerinin bulunması önerilmektedir.

TS 12576'ya göre taşıt park yerleri aşağıda belirtilen niteliklere sahip olmalıdır (DEV 2011):

- Park yeri ile park ettikten sonra gidilecek güzergâhlar arasındaki mesafe maksimum 25 m, tercihen 10 m olmalıdır.
- Açık ve kapalı park tesislerinde engelli park yeri, asansöre, giriş/çıkışa veya bina girişine en yakın yerde ayrılmalıdır.
- Kamusal binalarda (Hastane, alışveriş merkezi, tren istasyonları vb. yerlerde) engelliler için ayrılan park yeri, otopark giriş ve çıkışına yakın olmalıdır. Bu yerlerde engellilerin inme/binmede herhangi bir engelle karşılaşmaması için kaldırımlar taşıt yolu kotuna göre kaldırım kotu "0" veya "+3 cm" olacak şekilde alçaltılmalıdır.

Engelliler için ayrılmış park yerlerinde kaldırım rampası ve engellilere ait park yeri işareti olmalıdır (Şekil 2.30) (DEV 2011) .

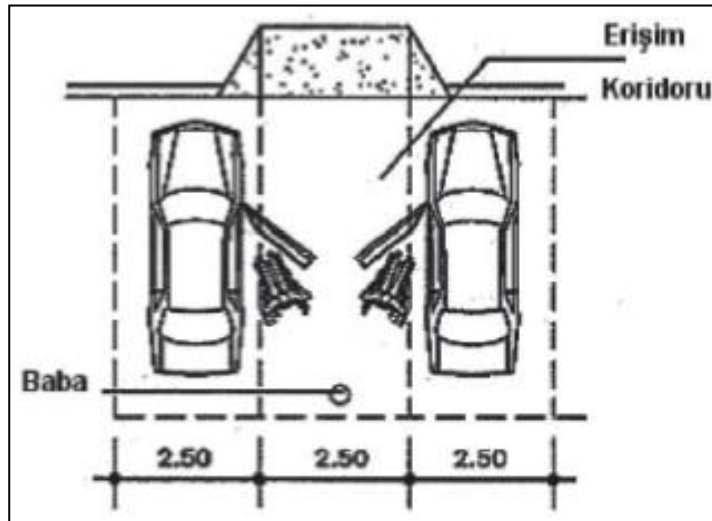

Şekil 2.30 Park yeri genişliği (Ölçüler cm.dir) (DEV 2011).

Tekerlekli sandalye geçişleri için iki park yeri arasında 1.20 m genişliğinde bir erişim koridoru önerilmektedir. Açılı park yerlerinde, park yeri sonundaki alan tekerlekli sandalyeli engelliler için erişim koridoru olarak kullanılabilir.

TS 12576'ya göre taşıt park yerlerindeki işaret ve uyarılar şu şekilde olmalıdır (DEV 2011):

- Genel otopark tesisinde engellilerin park edebileceğini bildiren, görülebilen ve kolay okunabilen engelli levhası ile park tesis içinde engellinin park edeceği yere kadar yön gösterici engelli levhası bulunmalıdır.
- Açık park yerinde, yerde engelli park işareti, kapalı park tesisinde yerde, duvarda ve tavana asılı engelli park işareti konmalıdır.
- Otoparkta kullanılan yol işaretleri geceleri ışıklandırılmalıdır.
- Otoparkın giriş ve çıkış alanları, yol kotu ile aynı veya en fazla %8'i geçmeyen rampa olmalı, zemin kaymayı önleyen ve giriş çıkışı belirleyen farklı malzemelerle kaplanmalıdır.
- Açık/kapalı otoparkların giriş/çıkış alanlarında, araç trafiğini aksatmayacak ve görülebilir şekilde engellilerin de algılayacağı şehir, mahal, acil durum gibi bilgi panoları yerleştirilmelidir.
- Mevcut park yerlerinde iyileştirme yaparken bir park yerinin baba (mânia) ile kapatılarak engelli park yeri haline dönüştürülmesi mümkündür (BM 2004; DEV 2011'den) (Şekil 2.31).

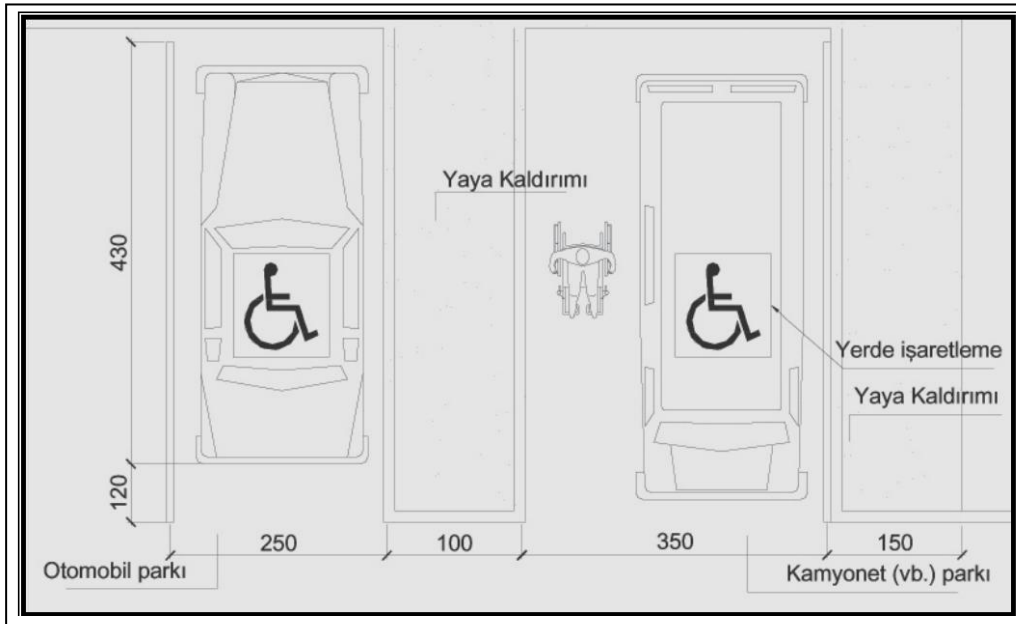
Şekil 2.31 Erişim koridoru ile düzenlenmiş park yeri (Ölçüler m.dir) (DEV 2011).

Taşıt park yerleri TS 12576’da taşıt yolu kenarındaki park yerleri ve taşıt yolu dışındaki park yerleri olmak üzere iki grupta toplanmıştır (DEV 2011).

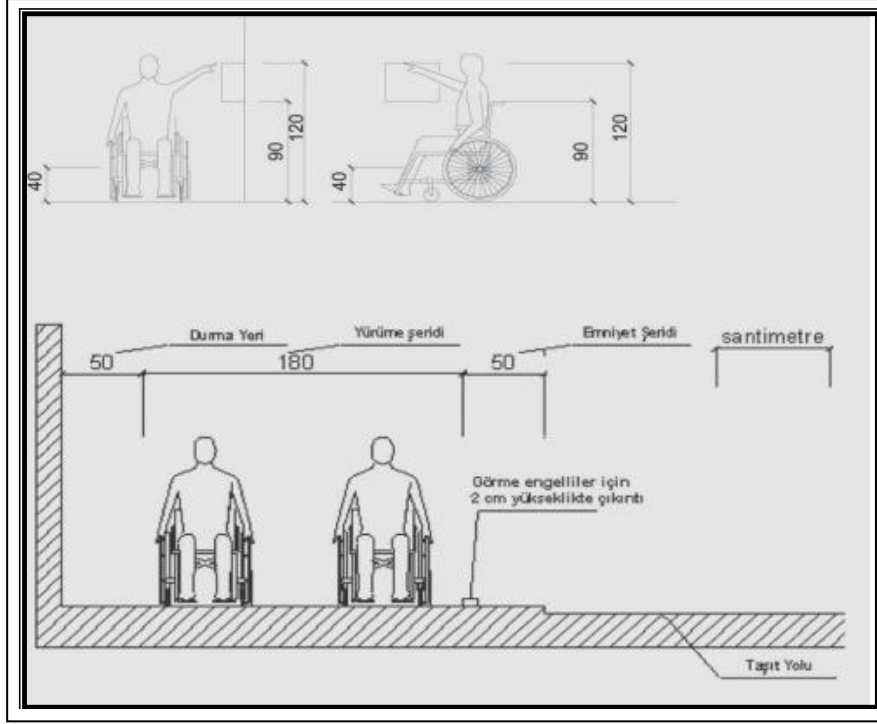
Taşıt Yolu Kenarındaki Park Yerleri

TS 12576’ya göre (DEV 2011);

- Taşıt yolu üzerinde yaya kaldırımı kenarında araçların park etmelerine müsaade edilmiş ise, park yerinde engelliler için de yeterli sayıda elverişli park ve inme/binme yerleri ayrılmalıdır (Şekil 2.32).
- Park yeri engelli işareti ile belirlenmelidir.
- Engelli park işaretleri görülür, okunur ve ışıklı olmalıdır.
- Kaymayı önleyen bir düz satıhla kaplanmış yol seviyesinde engelsiz inme/binme alanları olmalıdır.
- Kaldırım rampası yapılmalı ve bordür taşı yüksekliği 3 cm olmalıdır.
- Park yeri bilet makinesi ve parkmetreler engellinin kullanacağı yükseklikte 90 cm ile 120 cm arasında olmalıdır (Şekil 2.33).

Şekil 2. 32 Taşıt yolu kenarındaki park yerleri ile ilgili özellikler (Ölçüler cm.dir) (DEV 2011).

Şekil 2.33 Taşıt yolu kenarındaki park yerleri ile ilgili özellikler (Ölçüler cm.dir) (DEV 2011).

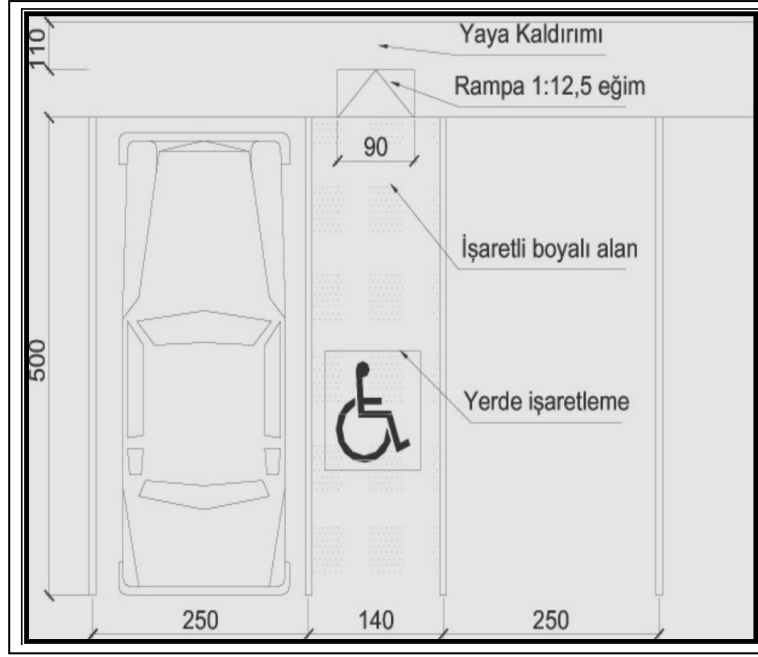
Taşıt Yolu Dışındaki Otoparklar

Otopark tesislerinde engellilere de hitap edecek şekilde taşıtların park alanı ve engellilerin kendi vasıtalarına rahat inme/binmeleri için Şekil 2.33'e uygun ölçülerde alan ayrılmalı ve kaldırım rampaları yapılmalıdır (TS 12576; DEV 2011'den).

Taşıt yolu dışındaki otoparklar; açık ve kapalı olarak ikiye ayrılmaktadır.

Açık otopark yerlerinde aşağıdaki şartlar bulunmalıdır (TS 12576; DEV 2011'den):

- Yanlış kullanımı engelleyen sembol veya trafik işaretleri açıklamaları,
- Yol seviyesinde kaymayı önleyen malzemeyle düzgün kaplanmış, engellenmemiş inme/binme alanı,
- Yerlerde ve direklerde yönlendirici oklar,
- Engelliler için ayrılmış park yerlerinde kaldırım rampası ve engellilere ait park yeri işareti olmalıdır (Şekil 2.34).

Şekil 2.34 Açık otoparkta engelli park alanı (Ölçüler cm.dir) (DEV 2011).

Ayrıca 3194 sayılı İmar Kanununun İstanbul Büyükşehir Belediyesi sorumluluk sınırları içerisinde uygulanan Otopark Yönetmeliği'ne göre "Umumi bina ve bölge otoparkları ile genel otoparkların giriş-çıkış ve asansörlerine en yakın yerlerinde birden az olmamak şartıyla, her 20 park yerinden birinin engelli işareti konularak engelliler için ayrılması zorunludur" (URL-32, 2013).

2.9.3 TEKERLEKLİ SANDALYE KULLANAN ENGELLİLERE UYGUN REKREASYON ALANI STANDARTLARI

Kent merkezlerindeki günlük rekreasyon alanları, kolay ve kısa zamanda ulaşılabilir olmalıdır. Günlük rekreasyon ihtiyacı her insan için aynıdır. Ancak engelli insanın etkinliklere rahat katılabilmesi için yapılacak bazı özel tasarımlara ihtiyaç vardır (Pamay 1978).

Kentsel dış mekânlar, yapıların oluşturduğu, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütündür. İnsanın yaşantısını sürdürdüğü, kapalı mekânların dışında kalan açık alanlar bir bakıma da açık yüzeylerdir. İnsanların ve toplumun çeşitli rekreatif gereksinimleri için yararlandıkları, çoğunlukla yeşil elemanların yer aldığı yüzeyler ve boşluklardır (Bekiroğlu 2002).

2.9.3.1 Hobi Bahçeleri

Bahçeler, dışarıya çıkmak için çok uzun yol gidemeyecek durumda olan engellilerin açık alanlardan faydalanabilmesini sağlayan alanlardır. Günlük rekreasyonun en önemli bölümünü oluşturan bahçeler, parklar, meydanlarda olabileceği gibi, teraslarda veya balkonlarda da olabilir. Ayrıca tek evler, teras evler veya blokların arasında da bulunabilir (Bekiroğlu 2002)

Bir bahçeye kolay ve rahat ulaşım için bu alandaki kot farklılıklarının giderilerek gerektiğinde rampa ile çözümlenerek uygun bir şekilde tasarlanmış olması gerekir.

Kişinin bitkilerle ilgilenbilmesi için, öncelikle bitkilere kolay ulaşabilmesi gerekmektedir. Kişi bitkiye ya eğilmeden ayakta veya tekerlekli sandalyede oturarak rahat ulaşabilmelidir. Tekerlekli sandalyede oturarak çalışabilmek için, bitki yerden yaklaşık 60 cm yüksekte olmalı, eğer kişi eğilemiyorsa ve ayakta çalışıyorsa bitki yerden 80 cm yüksekte olmalıdır. Ayrıca bitki kutularının dar olması gerekir. Bu nedenle 90-120 cm genişlikte bitki kutuları uygun olabilir (Verhe 1995; Yüce Eşkil'den 2011).

Tekerlekli sandalye kullanıcılarının bitkilerin bulunduğu kasalara kolay erişebilmeleri için, bitki kasalarının altında, tekerlekli sandalye kullanıcısının dizini koyabileceği kadar bir açıklık bulunmalıdır ve tekerlekli sandalyenin rahat hareket edebileceği genişlikte alanın bulunması gerekmektedir (Şekil 2.35).

Şekil 2.35 Tekerlekli sandalyeli engelliler için tasarlanmış bitki alanları (URL-33, 2013).

2.9.3.2 Parklar

Parklar günlük yaşamın stresinden uzak huzur içinde dinlenmeye olanak sağlayan mekânlardır. Çeşitli kent dokuları arasında en önemli kentsel dinlenme ve eğlenmeye olanak sağlayan rekreasyon alanlarıdır.

Engelli birey, kendindeki esneklik ve hareket kabiliyetindeki dezavantajlara karşın büyük ölçüde engellerle karşılaşmaktadır. Bunlar bağlantı eksikliği, bariyerler, kötü hava koşullarının etkisi, aşırı dik geçit, rampa ve merdivenlerdir. Bu koşullar engelli bireyi olduğu kadar engeli olmayan bireyleri de zorlamakta, zaten kısıtlamakta olan hareket kabiliyetini tekrar kısıtlamaktadır. Bu açıdan ulaşımı özendirici önlemler önem kazanmaktadır (Bekiroğlu 2002).

Engelli bireyler için yaya ulaşımı planlaması yapılırken yaya yolları amaca yönelik olmalı ve geçişli bir yol sistemi ile yapılandırılmalı ayrıca yayaların (engelli bireylerin) güvenliğine ve hareket özgürlüğüne öncelik tanınmalıdır (Şekil 2.36).

Şekil 2.36 Engelli bireyin rahat bir şekilde park içinde dolaşması (URL- 34, 2013).

Park alanlarında insanların dinlenme ihtiyacını karşılamak için oturma mekânları düzenlenmelidir. Parklarda da tıpkı bahçelerde olduğu gibi pergolalı dinlenme alanları bulunmalıdır. Bu tip dinlenme alanları hem güneşli hem gölgeli alanlarda 100 m aralıklarla park yolları boyunca yerleştirilmelidir. Yolun ana malzemesinden farklı olan bir yüzey

malzemesi dinlenme alanları için kullanılabilir (Stoneham ve Thoday 1996; Bekiroğlu'ndan 2002).

Özel aracı ile gelen engelli birey için otopark olanağı sağlanmalı ve bu otopark alanının girişe yakın olmasına özen gösterilmelidir. Araç için minimum 2.90 m açıklık bırakılmalıdır (Şekil 2.37, Şekil 2.38).

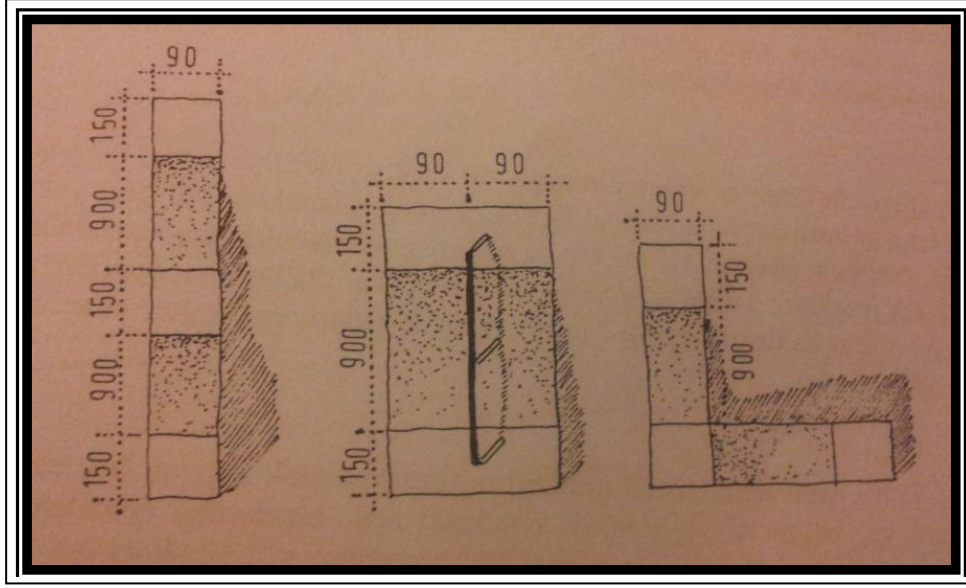
Şekil 2.37 Engelli bireyler için ayrılan otopark alanı (URL-35,2013)

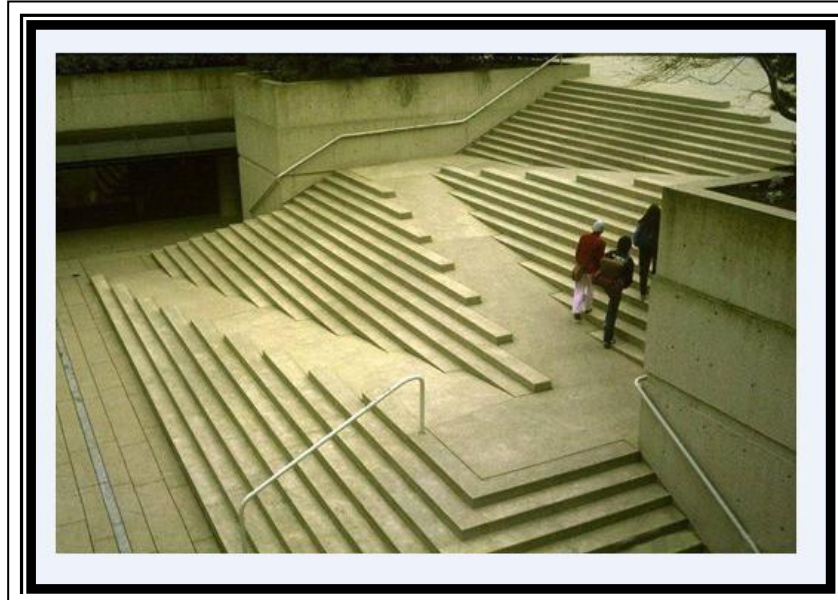
Şekil 2.38 Engelli bireyin aracından inerken gerekli alanın bırakılması örneği (URL-36, 2013)

Ulaşım ve dolaşım düzenlemesinde doğru olan çözüm merdiven ve rampaların beraber kullanılarak aktivitelerin gerçekleştirilmesidir. Maksimum rampa uzunluğu 9.00 m.'yi geçmemelidir. 9.00 m'de bir minimum 1.50 m genişliğinde düz bir zemin oluşturulmalıdır. Rampaların döşeme kaplaması kaymaya izin vermeyen malzemelerle kaplanmalı ve bir doku

oluşturulmalıdır. Minimum rampa genişliği 90 cm ideal olan ise 180 cm'dir. Rampanın 180 cm'den geniş olması durumunda merdiven 6rneğinde olduğu gibi 90 cm'de emniyet barları oluşturulmalıdır. Rampanın başında ve sonunda kesinlikle minimum 150 cm genişliğinde d6z bir zemin oluşturulmalıdır. Mekânın elverişsizliği nedeni ile rampa 6z6z6m6 k6şeli olarak sağlanabiliyorsa k6şede d6z bir zemin oluşturulmalıdır (Şekil 2.39, Şekil 2.40) (Bekiroğlu 2002).

Şekil 2.39 Rampa ve sahanlık boyutları (Bekiroğlu 2002)

Şekil 2.40 Başında ve sonunda d6z bir zemin olan rampalı merdiven 6rneği (URL-37, 2013).

Bitkilendirme yapılırken, yağışlar nedeniyle kırılıp yürüme yoluna düşen dallar, yere dökülen yaprakları kaygan yüzeyler ve kirlilik oluşturabilecek türler, dikenler, zehirli ve kaygan meyveler üreten türler yürüme yollarında tehlike arz edebilirler ve bundan dolayı dikkatli kullanılmaları gerekmektedir. Ayrıca, şu hususlara dikkat edilmelidir (URL-6, 2013);

- Dikenli bitkiler ile kaygan bir yüzey oluşturabilecek tohum ve meyve dökücü ağaç ve bitkiler, potansiyel tehlikeli bitkiler olduğundan yaya yollarından uzak tutulmalıdır.
- Yaya yollarına uzayan dallar, özellikle görme engelliler için tehlikeli bir engel oluşturmaktadır. Bitkilerin dallarının yaya yollarını engellememesi sağlanmalıdır. Ya geçişi engellemeyecek biçimde yaya yollarından yeterli uzaklığa dikilmeli, ya da yeterli ve düzenli bakım ve budama yapılmalıdır.
- Bitkilendirmede değişik renk, biçim ve kokuda çeşitlilik yaratacak çalı, ağaççık ve çiçeklerin seçimi de önem taşımaktadır.

2.9.3.3 Çocuk Oyun Alanları

Oyun her çocuk için bir gereksinimdir ve çocuğun yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Engelli çocuk yapılan düzenlemelerde kendini yalnız hissetmemeli, kendini toplum içinde bulmalıdır. Çocuk oyun alanları çocukların açık alanda serbestçe koşup oynadıkları, boş zamanlarını değerlendirdikleri bir alan olup, bu alanlar yalın, algılanabilir, emniyetli, özendirici, ruhen ve bedenen gelişimi destekleyen nitelikte mekânlardır (Bekiroğlu 2002).

Oyun alanlarında çocukların sosyal etkileşimleri düşünülerek herkesin katıldığı oyun alanları belirli değişikliklerle engelli çocukların, diğer çocuklarla farklılığını en aza indirecek şekilde tasarlanmış olmalıdır (Şekil 2.41).

Şekil 2.41 Herkes için tasarlanmış oyun alanı (İnalhan 2013).

Çocukların en çok sevdiği oyunların başında kum ve su ile ilgili oyunlar gelmektedir. Genel düzenlemelerde çocuklar için kullanılan kum havuzları ve su yüzeyleri zeminde yer almakta, dolayısıyla engelli çocuk bunu ya kullanamamakta ya da kullanırken zorlanmaktadır. Bunu önlemek, engelli çocuğun da bunlarla oynayabilmesini sağlamak üzere bu elemanların yükseltilmesi doğru bir yaklaşımdır. Aşağıdaki resimlerde farklı şekilde düzenlenmiş kum havuzu ve su oyun elemanı görülmektedir (Şekil 2.41, Şekil 2.42) (Bekiroğlu 2002).

Şekil 2.42 Farklı şekilde düzenlenmiş kum havuzu örnekleri (İnalhan 2013).

Şekil 2.43 Engelli çocuklar için tasarlanmış su havuzu (URL-38, 2013).

Çocuk oyun alanlarında, çocukları en fazla meşgul eden objeler, oyun aletleridir. Bu aletler; sabit, basit, emniyetli ve çok yönlü olmalıdır. Eski araba lastikleri ve sallanan yataklar

salıncak olarak kullanım için uygun olabilir. Sallanan yataklar, çocukların sırtüstü ve yüzüstü uzanarak sallanmalarına imkân tanır ve aynı anda birçok çocuk tarafından kullanılabilir. Bu salıncaklar, kendilerine destek sağlayamayan engelli çocuk için daha yavaş sallanma imkânı tanır (Şekil 2.44, Şekil 2.45) (Verhe 1995).

Şekil 2.44 Engelli çocuklara yönelik oyun elemanı (URL-38, 2013).

Şekil 2.45 Engelli çocuklara yönelik oyun elemanından başka bir örnek (URL-39, 2013).

Çocukları en çok mutlu eden oyun aletlerinden birisi de yaylı oyun elemanlarıdır. Engelli çocukların bu elamanlardan yararlanması, tekerlekli sandalyeden kolaylıkla geçebildiği yay üstünde yer alan bir platform ile sağlanabilir (Şekil 2.46).

Şekil 2.46 Engelli çocuklara yönelik yaylı oyun elemanı (URL-40, 2013).

Tekerlekli sandalye seviyesine göre düzenlenmiş bitki yatakları sayesinde, çocuk bitkilerle ve doğa ile kaynaştırılabilir, ruhsal gelişimi üzerinde olumlu etkileri görülebilir (Şekil 2.47) (Bekiroğlu 2002).

Şekil 2.47 Engelli çocukların bitkilerle ve doğayla kaynaştıkları bitki yatakları (URL-42, 2013).

Çocuk oyun alanlarında kullanılan oyun elemanları, fiziksel gelişim ile birlikte zihinsel gelişimi de destekleyici oyun elemanları olarak seçilmelidir (Şekil 2.48).

Şekil 2.48 Fiziksel ve zihinsel gelişim için farklı oyun çarklarından örnekler (URL-43,2013).

Fiziksel ve zihinsel gelişim oyun elemanlarına bir başka örnek Şekil 2.49’da görülmektedir.

Şekil 2.49 Fiziksel ve zihinsel gelişim için döner platformlar (URL-44,2013).

Minik kepçe kullanarak kum yükleme ve boşaltma işlemi yapabilen oyun elemanı ile engelli çocukların kollarının güçlenmesine ve fiziksel gelişimine katkı sağlanabilmektedir (Şekil 2.50).

Şekil 2.50 Tekerlekli sandalyedeki engelli çocuğun oynayabileceği kum yükleme ve boşaltma yapabildiği kepçe oyun elemanı (URL-45, 2013).

Engelli bir çocuğun engeli olmayan bir çocukla aynı salıncağı paylaşması engelli çocuğun ruhsal gelişimini olumlu etkilemektedir (Şekil 2.51).

Şekil 2.51 Herkes için kullanılabilir salıncak örneği (URL-46, 2013).

Oyun alanlarında kullanılan tırmanma platformları engelli çocuğun zihinsel ve bedensel gelişimini desteklemektedir (Şekil 2.52).

Şekil 2.52 Herkes için tasarlanmış tırmanma platformu (URL-47,2013).

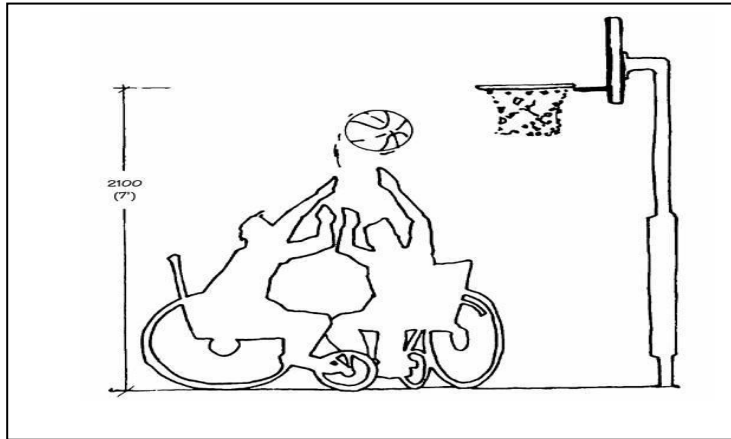
2.9.3.4 Spor Alanları

Sporun, engelli bireyler için daha farklı bir önemi vardır. Engel türü ve derecesi ne olursa olsun hareket etme, egzersiz yapma, sportif aktivitelere katılma bireye haz vermekte, hareket etmekten duyulan haz da bireyin yaşam motivasyonunu arttırmaktadır.

Bu çalışmada engelliler için basketbol ve tenis spor dallarına değinilmektir.

- **Basketbol**

Bedensel engelli çocuklar da basketbol oynayabilmektedir. Böylece bir iletişim sağlanırken, aynı zamanda vücudun fiziksel gelişimi de desteklenebilir. Standart bir pota yüksekliği 3.04 m iken engelliler için bu yükseklik 2.10 m'dir (Şekil 2.53). Yüksekliği ayarlanabilir potalar da kullanılabilir (Bekiroğlu 2002).

Şekil 2.53 Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için pota yüksekliği (Harris ve Dinnes 1988, Bekiroğlu'ndan 2002).

- **Tenis**

Tekerlekli sandalye tenis karşılaşmaları Paralimpik Oyunlar Programı'na 1992'de alınmıştır. İlk olarak 1970'lerde Amerika'da yapılmaya başlayan bu spor günümüzde yaygınlaşmasını sürdürmektedir. Karşılaşmalarda geleneksel tenis kuralları uygulanır ve tenisin ana unsurları olan beceri kondisyon ve strateji burada da esastır. Tek fark topun yerde iki kere sektirilmesine izin verilmesidir. Karşılaşmalara ancak tıbbi olarak tespit edilmiş hareket ile ilgili bir engeli olan sporcular katılabilir. Paralimpik Oyunlar Programı'nda tekerlekli sandalye tenis karşılaşmaları tekler ve çiftler sınıflarında yapılmaktadır (DEV 2000) (Şekil 2.54).

Şekil 2.54 Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin tenis oynayabilmesi örneği (URL-48, 2013).

2.9.3.5 Piknik Alanları

Günübirlik kullanım alanlarındaki kapasite değerleri:

Kapasite değerleri, bir hektarlık günübirlik kullanım alanının, genelde 250 kişiye veya bir piknik ünitesinin 5 kişiye hizmet verdiği kabul edilerek, bir hektarlık alana 50 piknik ünitesi hesap edilecektir. Ancak doğal kaynakların özelliklerine göre hektara yoğunluğun, en az 150 kişiden en fazla 250 kişiye kadar değişen rakamlar arasından seçilebilir.

Günübirlik Kullanım Birimleri:

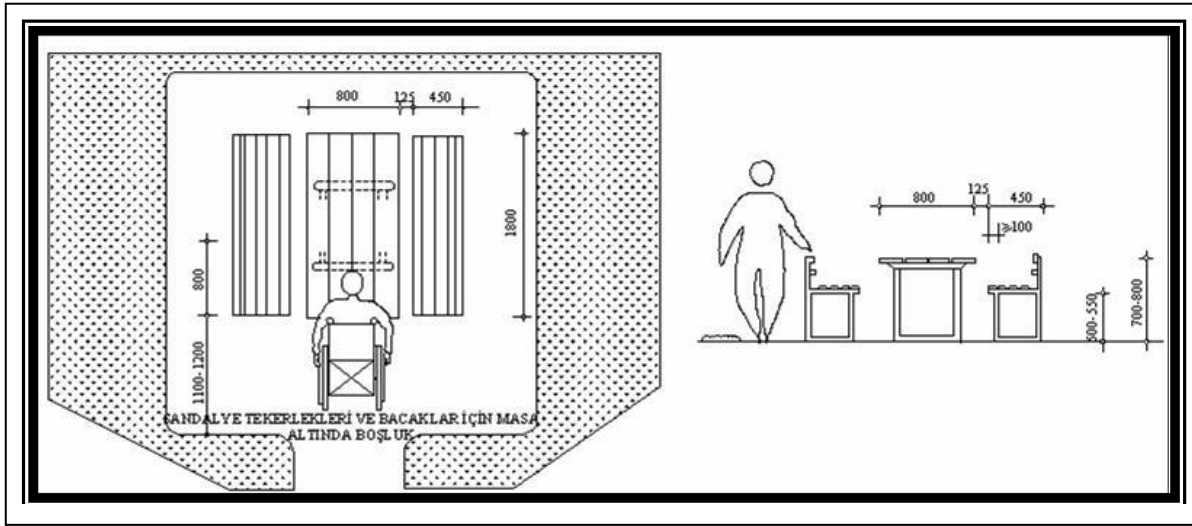
Aile birimi (5 kişi) : 200-350 m² kullanma alanı,

Grup birimi (20 kişi) : 800-1.400 m² kullanma alanı,

Aile birimi (1 piknik ünitesi): 1 masa,

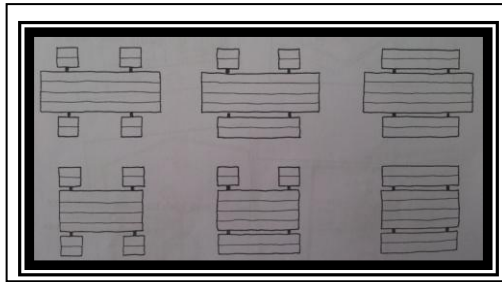
Grup birimi (grup piknik ünitesi): 4 masa olarak tasarlanmalıdır.

Piknik alanlarının zemin seviyesi nispeten düşük olmalı ve engel bulundurulmamalıdır. Ayrıca tekerlekli sandalye kullananlar için de hem yüzey hem de ebat olarak uygun olmalıdır. Piknik alanlarında çocuk oyun alanları, otopark, büfe, çeşme, tuvalet, piknik masaları, piknik barınakları, piknik ocakları, çöp kutuları yerleştirilmelidir. Piknik masalarının tasarımı tekerlekli sandalye kullananların rahatça kullanabileceği şekilde tasarlanmalıdır. Piknik masalarındaki oturma yerlerinin genişliği, 40-50 cm, yüksekliği 50-55 cm olmalıdır. Tekerlekli sandalye kullananların rahat yaşayabilmesi için, bacakların konulacağı yer en az 67 cm yüksekliğinde ve 80 cm genişliğinde olmalıdır (Bekiroğlu 2002) (Şekil 2.55).

Şekil 2.55 Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için tasarlanmış piknik masası (Goltsman 1992; Bekiroğlu'ndan 2002).

Şekil 2.56'da ise tekerlekli sandalye kullanan engelliler için tasarlanmış piknik masalarından çeşitli örnekler gösterilmektedir.

Şekil 2.56 Tekerlekli sandalye kullanan engellilere yönelik piknik alanlarında uygun piknik masası çözümleri (Bekiroğlu 2002).

Piknik alanlarındaki masalar herkes için kullanıma uygun olması gerekmektedir (Şekil 2.57).

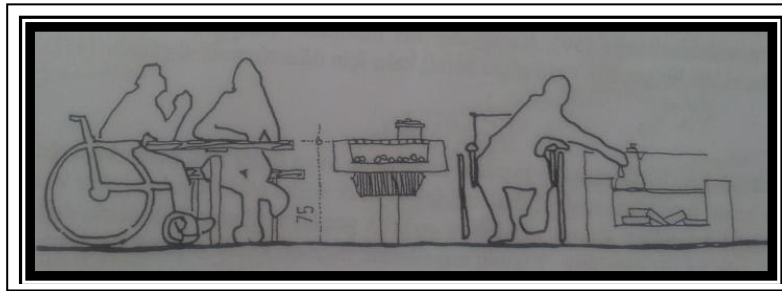
Şekil 2.57 Engelli bireyler için çok yönlü kullanılabilen piknik masası örneği (URL-49, 2013).

Piknik alanındaki çeşmeler, engeli olmayan insanların kullanımına uygunluğu kadar engelli insanların da kullanımına uygunluğu düşünülerek tasarlanmalıdır. Şekil 2. 58’de engelli bireyin kullanımına uygun çeşme örneği bulunmaktadır.

Şekil 2.58 Piknik alanlarında engelli bireyin kullanımına uygun çeşme örneği (URL-50, 2013).

Piknik alanlarında engelli birey piknik masasına ve ızgaraya rahatça ulaşımı sağlayabilmelidir (Şekil 2.59).

Şekil 2.59 Piknik masasına ve ızgaraya rahatça ulaşım sağlanmalıdır (Bekiroğlu 2002).

Yapılan düzenlemelerde piknik masaları ve barbeküer tüm kullanıcıların kullanımına uygun olmalıdır (Şekil 2.60)

Şekil 2.60 Engelli ve diğer bireylerin kullanımına uygun piknik masası ve barbekü örneği (URL-51, 2013).

Piknik alanlarında yapılan düzenlemelerde tuvaletlerin de engelli bireylerin kullanımına uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Şekil 2.61’de engelli bireyler için piknik alanlarında düzenlenen tuvalet örneği bulunmaktadır.

Şekil 2.61 Engelli bireyler için piknik alanlarında tuvalet örneği (URL-52, 2013).

Şekil 2.62’de engelli bireylere yönelik düzenlenen tuvalet örneği bulunmaktadır.

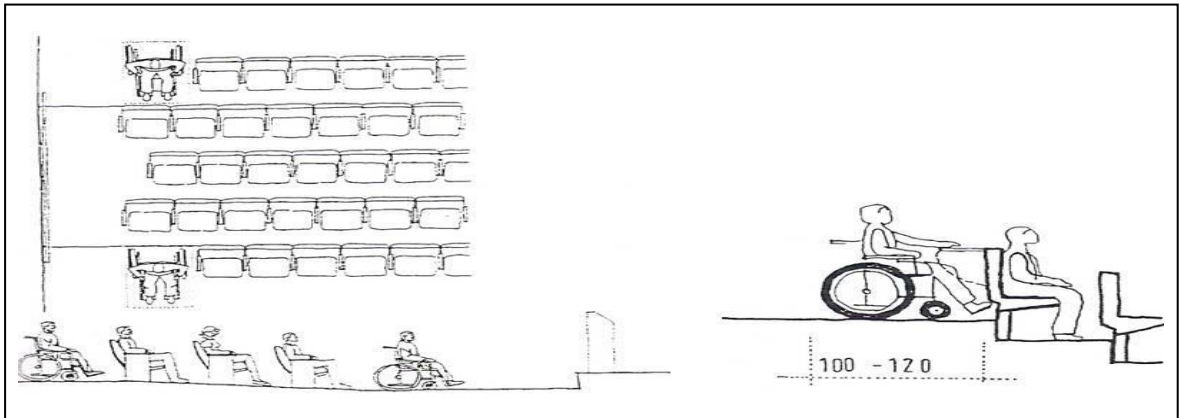

Şekil 2.62 Engelli bireye yönelik düzenlenen tuvalet örneği (URL-53, 2013).

2.9.3.6 Açık Hava Sinemaları, Tiyatroları ve Tribünler

Sosyo-kültürel işlevleri içeren açık hava sinema ve tiyatroları özellikle büyük kentlerde yer almaktadır. Yeşil boşluklar yaratmaktan çok, kentlinin boş vakitlerini değerlendirdikleri kültürel mekânlardır. Bu işlevlerini sürdürürken engelli bireylerinde bu alanları kullanmalarının bir gereksinim olduğu unutulmamalıdır.

Bu mekânlarda yer alan girişler tekerlekli sandalye kullanan engellilere göre ayarlanmalıdır. Her 10 WC' den bir tanesi tekerlekli sandalye ile kullanılabilir türden olmalıdır. Salonda yer alan 300 oturma yerinden biri tekerlekli sandalye için ayrılmalıdır. Tiyatrolarda ön tarafta, sinemalarda orta ve arka tarafta yer ayrılması uygun olacaktır. Rampa ve merdiven ile çözümler sağlanabilir (Şekil 2.63) (Bekiroğlu 2002).

Şekil 2.63 Sinema ve tiyatro salonlarında çözüm önerileri (Bekiroğlu 2002).

Şekil 2.64'te tekerlekli sandalyeli engellilere uygun amfitiyatro örneği yer almaktadır.

Şekil 2.64 Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilere Uygun Amfityatro Örneği (İnalhan 2013).

2.9.4 Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilere Yönelik Kent Mobilyalarının Standartları

Kent mobilyaları oturma bankları, aydınlatma lambaları, telefon kulübeleri, çöp kutuları, bitki kasaları, gazete büfeleri, halka açık tuvaletler, otobüs durakları ve işaret / bilgilendirme levhalarını kapsamaktadır.

Kent mobilyalarının tasarımı ve düzenlenmesinde uyulması istenen genel kurallar TS 12576'da şu şekilde belirtilmiştir (DEV 2011):

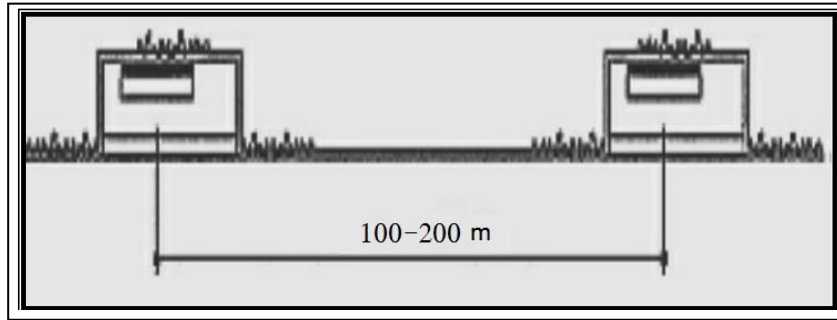
- Kent mobilyaları ve donanımları; trafiği kanalize edip, yol aydınlatmasında ve bilgilendirmede, yönü belirtme veya dinlenmede imkânlar sunduğundan, bu donanımlar uygun yerlerde kullanılmalı ve yeterli işaretlemelerle engellilerin hareketlerine engel olmayacak şekilde yerleştirilmelidir.
- Kent mobilyalarından; telefon kabinleri, satış büfeleri, bilet satış, gazete, tütün, çiçek satış kulübeleri, dondurmacılar ile yangın musluğu, çöp ve posta kutuları, oturma bankları vb. mobilyalar yaya yolunda hareket yönünde engel teşkil etmeyecek şekilde yerleştirilmeli ve işaretlendirilmelidir.

- Yaya yoluna çıkıntı yapan lokanta, pastane vb. dükkânların güneşlikleri, şemsiyelikler, oturma alanları ile yapıtlar ve sanat eserleri engellilerin hareketinde engel oluşturmamalıdır.
- Yürüme doğrultusundaki her beklenmeyen engel; kontrast renkler veya doku farklılıkları kullanarak işaretlenmelidir.
- Şehir mobilyalarının kenarları yuvarlatılmış olmalıdır.

2.9.4.1 Dinlenme Alanları

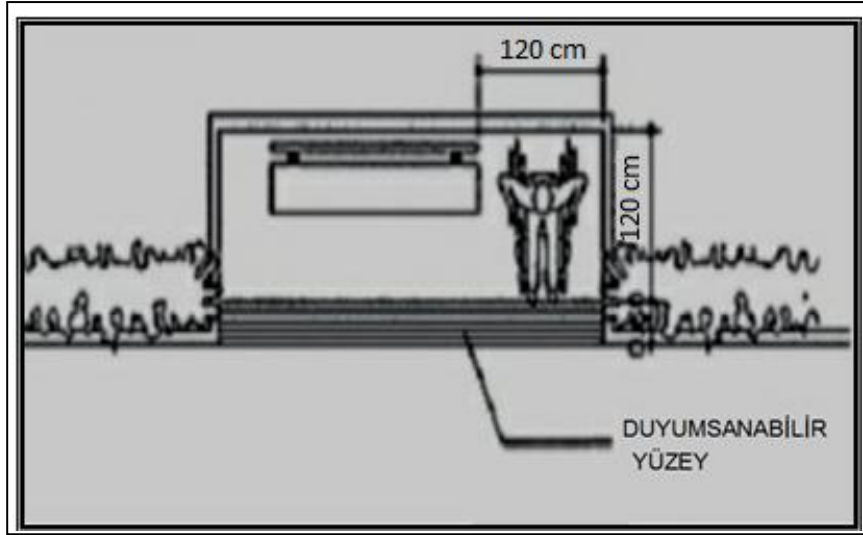
BM ölçütlerine göre dinlenme alanları aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır:

- Parklar, rekreasyon alanları, yaya geçişleri, binaların giriş ve çıkışlarındaki dinlenme alanları, ana yaya yolunun dışına yerleştirilmelidir.
- Oturma bankları 100- 200 m gibi düzenli aralıklarla yerleştirilmelidir (Şekil 2.65) .

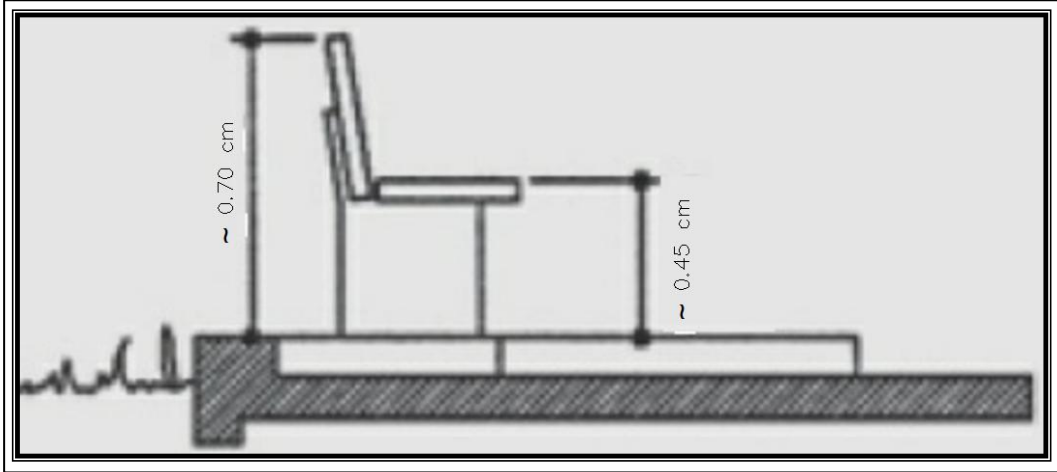
Şekil 2.65 Dinlenme alanlarının konumlandırılması (BM 2004; DEV 2011'den).

- Genel tuvaletler ile telefon kulübelerinin yakınında dinlenme-oturma alanları konumlandırılmalıdır.
- Dinlenme alanlarında oturma bankının yanında tekerlekli sandalyeler için mutlaka 120 cm'lik alan bırakılmalıdır (Şekil 2.66).

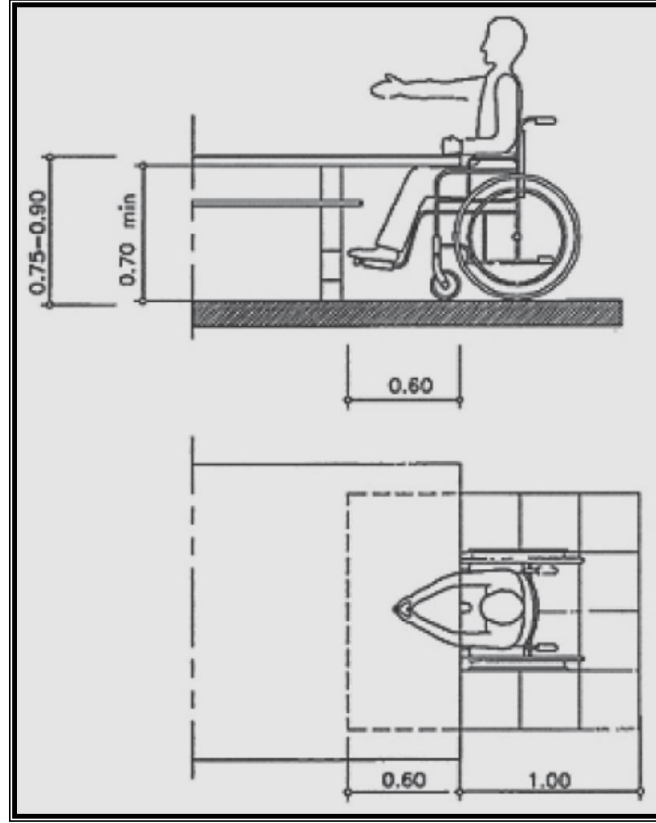
Şekil 2.66 Oturma ceplerinin tasarımı (BM 2004; DEV 2011'den).

- Bankın zeminden yüksekliği 45 cm, sırt yaslama yerinin yüksekliği 70 cm olmalıdır (Şekil 2.67).

Şekil 2.67 Dinlenme bankının yüksekliği (BM 2004; DEV 2011'den).

- Dinlenme alanlarındaki masaların yüksekliği 0.75 m ile 0.90 m arasında olmalı, bütün yönlerden tekerlekli sandalyenin yaklaşabilmesi için masanın altındaki minimum derinlik 0.60 m olmalıdır (Şekil 2.68).

Şekil 2.68 Dinlenme alanlarındaki masaların boyutları (Ölçüler cm.dir) (BM 2004; DEV 2011'den).

2.9.4.2 İşaret Levhaları

Bilgi ve işaret levhaları engelliler açısından çok önemlidir. Engellilerin gidecekleri yerin kendileri için uygun olup olmadığı ve ne gibi engellerle karşılaşabileceklerini önceden bilmeleri onlar için büyük kolaylık sağlamaktadır. Bilgi ve işaret levhaları, görme engelliler dahil olmak üzere bütün engelliler tarafından kolayca algılanabilecek biçimde yerleştirilmelidir. Bilgi ve işaret levhaları, yeri, uyarıları ve yönle ilgili bilgileri açık ve net olacak biçimde aktarabilmelidir.

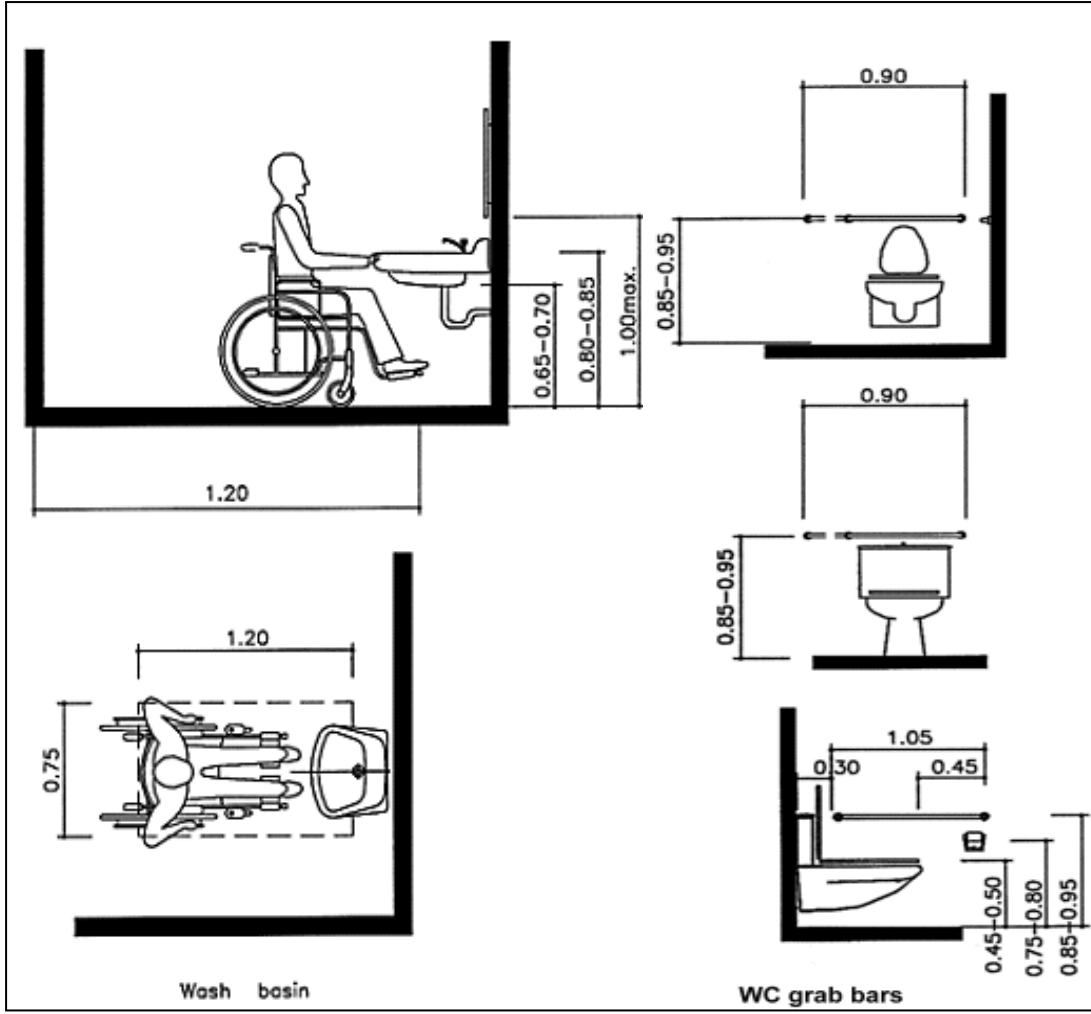
2.9.4.3 Tuvaletler

Engelliler için çok dikkatli ve titiz çalışarak tasarlanması gereken bölümdür. Konut içi genel kullanım alanlarından daha fazla yararlanabilmek için WC'ler küçük bırakılır. Ancak WC'ler engelliler için mutlaka özel tasarlanmalıdır. Bu tasarımlarda kapı genişlikleri 85 cm'den az olmamalıdır. Islak hacimlerde özellikle dar hacimli olanlarda, hem yerden tasarruf hem de güvenlik açısından kapılar dışarı açılmalıdır. Ulaşılabilir bir hacimde 180 dönüş için 150 cm

apında bir manevra alanı bırakılmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanıcılar için mutlaka klozet kullanılmalıdır. Klozetler belirtilen şartları taşımak kaydıyla duvara monteli veya yere monteli olabilir. Klozet etrafında bırakılacak manevra alanı ve transfer boşluğu kullanıcının hangi elini kullandığı ile bağıntılıdır (Mülayim 2009).

Tekerlekli sandalye ve yürüme aracı kullanıcıları için klozetin çevresine kaymayı, düşmeyi engellemek ve transfer için mutlaka tutunma bantları konulmalıdır. Bu bantlar kişiye özel ayarlanmalıdır. Ancak genel kullanımlarda döşemeye paralel veya dik olmalıdır (Mülayim 2009).

Şehir merkezlerinde, engellilere uygun yerlerde rahat ve kolay girişli basamaksız kadın ve erkekler için en az 2 (iki) adet engelli tuvaleti olmalıdır. Engellilere ait tuvaletlerin kapısında engelli işareti bulunmalı ve gerektiğinde dışarıdan yardım istenebilmesi için içeride yardım butonu bulunmalıdır. Tuvalet kapısı dışarıya doğru açılmalı ve kapı üzerinde engelli işareti ile kapı kilidi dışarıdan açılacak şekilde olmalıdır. Kapı yanındaki butonla tuvaletin girilmez veya boş olduğunu gösteren yazılı ışıklı ve sesli bilgilendirme işaretini gösteren levha ve ses sinyali kapı üzerinde görülebilir yerde olmalıdır (TS 12576) (Şekil 2.69).

Şekil 2.69 Lavabo ve tuvalet için gerekli ölçüler (Ölçüler cm.dir) (ADA 2004).

Engellilerin tuvalet ve banyoda kalma zamanları uzun olduğundan, tuvalet bölmesi ile banyo mümkün olduğunca ayrı düzenlenmelidir. Tuvalet bölmesinin derinliği en az 142 cm olmalıdır. Derinlik en az 157.5 cm olduğunda duvara monteli klozet kullanılabilir. Bu derinlik en az 75 mm artırıldığında yere monteli klozet kullanılabilir. Tuvalet bölmesi düzenlemeleri sağ veya sol el kullanımına müsaade etmelidir. Tuvalet bölmelerinde ön kısımda veya en azından bir tarafta yerden en az 23 cm olan ayak koyma yeri yüksekliği bulunmalıdır. Tuvalet bölmesi derinliği 152.5 cm'den büyükse ayak açıklığına gerek yoktur. Koridorla tuvalet bölmesi döşemesi arasında kot farkı bulunmamalıdır. Kapı genişliği en az 81.5 cm olmalı, dışa açılmalı ve tehlike anında dıştan açılabilir. Tutunma bantları döşemeye paralel veya gerektiğinde düşey olarak veya kişiye göre ayarlanabilen tipte düzenlenmeli, kullanım alanındaki hareketlere engel olmamalıdır. Tutunma bantlarının genişlik veya çapı 32-38 cm olmalıdır. Tutunma bantları duvara yerleştirilmişse, duvarla-bant arasında 38 mm aralık bulunmalıdır (Mülayim 2009).

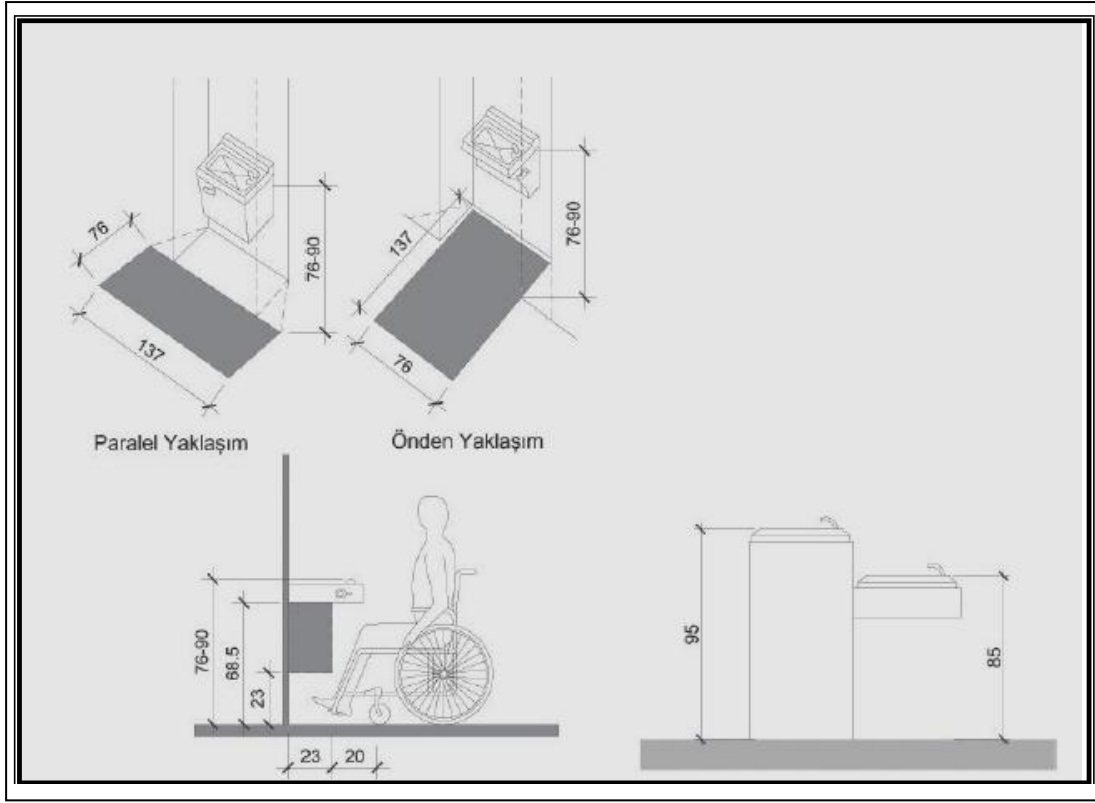
Klozet duvara veya yere monteli olabilir. Klozet oturma yüksekliği yerden 43-48.5 cm arasında olmalıdır. Oturma yüksekliğinin ayarlanabilmesi için klozetin adaptör takılabilir tipte olması tavsiye edilir. Klozet, oturma kalkma pozisyonundan dönmeye engel olmamalıdır. Taharet muslukları el ile kumandalı veya otomatik olabilir. Musluk, tuvalet bölmesinin geniş tarafında olacak şekilde monte edilmelidir. Sifon kolu yerden en fazla 112 cm yükseklikte olmalıdır.

Bideler (klozetin yanında bulunan kapaksız ikincil bir klozet), bölme tipinde veya yerden en fazla 43 cm yükseklikte uzun kenarından duvara asılı tipte olmalıdır. Önden yaklaşım için bidenin önünde 76x122 cm ebatlarında bir alan olmalıdır. Net genişliği 76 cm'den daha küçük olan bide kişisel bölmelerinde, bölme en fazla bide kenarının ön kısmına kadar uzanmalıdır. Lavabonun ön kısmının altından döşemeye olan düşey ölçü (Tekerlekli sandalyenin girebilmesi için) en az 73.5 cm olmalıdır. Önden yaklaşım için lavabo önünde 76x122 cm'lik net döşeme alanı bulunmalıdır. Tekerlekli sandalyeyi kullanan kişi klozette oturduğunda lavaboyu kullanabilmelidir. Eğer musluk 10 saniye açık kalabiliyorsa fotoselli (kendi kendine açılıp kapanan) musluklar kullanılabilir.

Aynaların alt kenarı yerden en fazla 101.5 cm veya aynanın üst kenarı yerden en fazla 188 cm yükseklikte olmalıdır. Tekerlekli sandalye kullananlar için ayna göz hizasında olmalı veya inip çıkan ayarlı aynalar tercih edilmeli veya sabit olduğunda öne doğru 10°-15° eğik olmalıdır (Mülayim 2009).

2.9.4.4 Çeşmeler

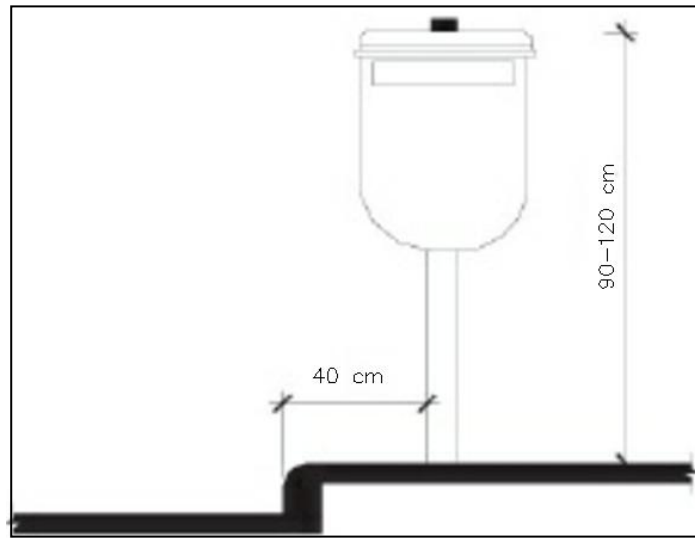
Çeşmelerin su içilecek bölümleri yaklaşık 90 cm yükseklikte olmalıdır/monte edilmelidir. Tekerlekli sandalye kullananlar için uygun yükseklik 85 cm iken, diğer kullanıcılar için yaklaşık 95 cm yükseklik uygundur (BM 2004; DEV 2011'den) (Şekil 2.70).

Şekil 2.70 Çeşmeler ve sebiller (BM 2004; DEV 2011'den)

2.9.4.5 Çöp Kutuları

Çöp kutuları yaya hareketine mani olmayacak şekilde yaya kaldırımı kenarında bordür taşına en az 40 cm uzaklığında ve en az 90 cm, en çok 120 cm yüksekliğe monte edilmelidir (TS 12576; DEV 2011'den) (Şekil 2.71).

Şekil 2.71 Çöp kutusu (TS 12576; DEV 2011'den)

2.9.4.6 Otobüs Durakları

Engelli bireyler için mekânları ulaşılabilir bir şekilde tasarlarken, bu kişilerin mekânlara ulaşımının mutlaka düşünülmesi gerekir. Toplumun tüm fertleri gibi engellilerin de toplu taşıma araçlarını kullanabilmeleri yaşantılarını kolaylaştıracaktır. Engelli kişilerin araçlardan inip binecekleri yerlerde (DEV 2010);

- Duraklar yardıma ihtiyaç duymadan, kolay ve engelsiz ulaşılabilir olmalıdır.
- Durakların yerleri kolay anlaşılabilir ve belli uzaklıklardan görülebilir olmalıdır.
- Engellilerin otobüse rahat inip binmeleri için, durak kısmı taşıt yolundan 20cm rampa ile yükseltilmeli ve 30cm'lik döşemeyle otobüse kolayca giriş sağlanmalıdır. Otobüs duraklarında engelliler için oturma bankı ve bankın uygun yerlerinde tutunma barları, tekerlekli sandalye için ayrılmış alan olmalıdır.
- Otobüs duraklarında, toplu taşıma vasıtaları dışındaki vasıtaların durma ve park etmeleri yasaklanmalı, bu yasak düşey ve kaplama üstü işaretlerle belirtilmelidir.
- Durakta bekleyen insanları kötü hava şartlarından koruyan siperlikler yararlıdır, ancak bu siperlikler yaklaşmakta olan otobüsün veya tramvayın görülmesini engellememelidir.
- Duraklar aydınlatılmalı veya bu mümkün değilse, iyi aydınlatılmış noktalara konulmalıdır.
- Modern duraklar genellikle şeffaf malzemelerle kurulmakta, bu sayede durağın daha aydınlık olması sağlanmaktadır. Ancak bu durum görme engelliler için tehlike arz etmektedir. Bu tür duraklarda saydam yüzeyin yerden 150 cm yukarısına 14-16 cm kalınlıkta parlak renkli bir şerit yapıştırılmalıdır.
- Durakta oturaklar bulunmalı, bunlardan bazıları 45 cm yükseklikte alışılmış banklardan, bazıları ise 70-80 cm yükseklikte, yüksek tip oturaklardan olmalıdır.
- Tarife 100-170 cm arasında bir yüksekliğe asılmalı ve mümkünse aydınlatılmalıdır.
- Zihinsel engelliler dikkate alınarak tarifede semboller ve resimli anlatımlar kullanılmalıdır.
- Bayrakla işaretlenmiş duraklarda bir barınak bulunsun ya da bulunmasın, tarife mutlaka uygun bir yere asılmalıdır. Bayrağın üzerinde de zıt renklerde, o duraktan geçen otobüs veya tramvayların güzergâh numaraları yazılı olmalıdır. Rakamlar 5 cm

büyükükte, bayrak ölçüleri ise 45x45 cm olmalıdır. Bayrağın alt kısmı yerden 250 cm'den aşağıda ve bunun çok yukarısında olmamalıdır.

2.10 DÜNYA'DAN, TÜRKİYE'DEN VE İSTANBUL'DAN ENGELSİZ REKREASYON ALANI ÖRNEKLERİ

Fiziksel engellilere uygun bazı ülkelerden örneklerin değerlendirilmesinin amaçlandığı bu bölümde parklarda yapılan açık alan aktivitelerinden örnekler sunulmaya çalışılmıştır.

2.10.1 Dünya'dan Engelsiz Rekreasyon Alanı Örnekleri

2.10.1.1 John Dillon Parkı (New York)

John Dillon Park 15,802 dönümlük alanı kapsamaktadır (URL-54, 2013). John Dillon Parkı kuzey New York'ta bulunan yolları, rampaları ve piknik alanları ile tam erişilebilir bir rekreasyon alanıdır. Bu rekreasyon alanı kullanıcılarına doğa yürüyüşü ve ormandaki hayvanları izlemek için bir fırsat sağlamaktadır. John Dillon Parkı'nın ana amacı öncelikle engelliler olmak üzere herkes için kullanılabilen bir doğal peyzaj ortamı oluşturmaktır (URL-55, 2013).

John Dillon Park'ında tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanımına uygun olduğunu gösteren park giriş tabelası Şekil 2. 72'de gösterilmektedir.

Şekil 2.72 John Dillon Parkı'nın tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanımına uygun olduğunu gösteren park giriş tabelası (URL-54, 2013).

Engellilere balık tutma imkânı sağlayan, çıkarılabilir ahşap tamponlar ile engellinin teknelere rahat ve kolay transferini gerçekleştirdiği iskele alanları bulunmaktadır (Şekil 2.73).

Şekil 2.73 John Dillon Parkı'nda tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanımına uygun iskele platformu (URL-55, 2013).

Yürüyüş yollarından tüm kullanıcılar rahat ve kolay bir şekilde faydalanabilmektedir (Şekil 2.74 a.b.).

Şekil 2.74 John Dillon Parkı'nda engellilerin kullanımına uygun yaya yolları (a,b) (URL-55, 2013).

Piknik alanlarına uygun rampalarla giriş sağlanmakla birlikte piknik masaları ve ateş yakma yeri de tekerlekli sandalyeli engellinin kullanımına uygundur (Şekil 2.75 a.b.).

Şekil 2.75 John Dillon Parkı'nda tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanımına uygun piknik alanları (a,b) (URL-55, 2013).

2.10.1.2 Mount Isa Aile Eğlence Parkı (The Mount Isa Family Fun Park)

Avustralya'nın Batı Avustralya eyaletinden sonra en büyük eyaleti olan Queensland eyaletinde yer almaktadır (URL-56,2013). Parkın toplam alanı 15000 m², çocuk oyun alanı ise 3000 m²'dir (URL-57, 2013). Mount Isa Aile Eğlence Parkı Queensland'in en büyük oyun alanıdır. 2009 yılında halkın kullanımına açılmıştır. Park, hareket düzeyi veya hareket yeteneği ne olursa olsun herkes için erişilebilir bir parktır. Park kullanıcılarına geniş otopark, ücretsiz barbekü tesisleri, bisiklet parkuru, geniş yeşil alanlar sunmaktadır. Oyun alanlarının döşemesi yumuşak düşüş sağlayacak malzemeden yapılmıştır. Park alanında ayrıca;

- Ailelerin çocuklarını güvende hissetmeleri için çit ile çevrili 0-6 yaş çocuk oyun alanı,
- 6 yaş ve üstü çocuk oyun alanı, ses ve ışıklarla etkileşimli devir daim özelliği olan su parkı,
- Görme, tatma, dokunma ve koklama duyularını uyarmak için inşa edilen interaktif duyu bahçesi,
- Tekerlekli sandalyeli kullanıcılar dâhil herkes için inşa edilen özgürlük salıncağı,
- Açık performanslar için daimi açık sahne, oturma alanları, tuvaletler yer almakla birlikte,
- Düğün ve özel günler için gazebo alanı yer almaktadır (URL-57, 2013).

Mount Isa Aile Eğlence Parkı Leke Planı Şekil 2.76'da belirtilmiştir.

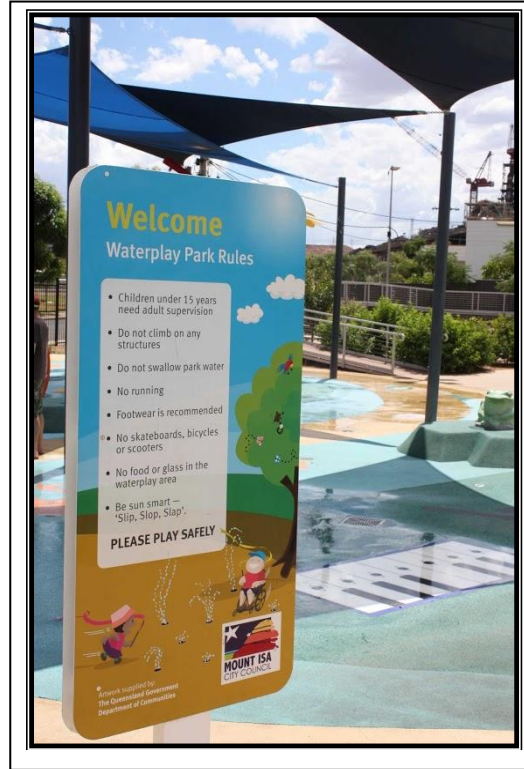
Şekil 2.76 Mount Isa aile eğlence parkı Leke Planı (URL-57, 2013).

Mount Isa Aile Eğlence Parkı'na ait ana giriş kapısı Şekil 2.77'de gösterilmektedir.

Şekil 2.77 Mount Isa aile eğlence parkı girişi (URL-58, 2013).

Mount Isa Aile Eğlence Parkı'nda herkes için kullanılabilmesini gösteren su oyun alanı'nın kurallarına ilişkin tabela Şekil 2.78'de gösterilmektedir.

Şekil 2.78 Mount Isa Aile Eğlence Parkı'nda herkes için kullanılabilmesini gösteren su oyun alanı'nın kurallarına ilişkin tabela (URL-59, 2013).

Mount Isa Aile Eğlence Parkı'nda herkes için kullanıma uygun salıncak örneği Şekil 2.79'da, çocuk oyun alanları Şekil 2. 80'de ve duyu bahçesi Şekil 2. 81'de gösterilmektedir.

Şekil 2.79 Herkes için kullanılabilir salıncak örneği (URL-56, 2013).

Şekil 2.80 Çocuk Oyun Alanları a) Su Oyun alanı b) Etrafı çevrili 0-6 yaş çocuk oyun alanı (URL-57, 2013).

Şekil.2.81 Duyu bahçesi (URL-60, 2013).

2.10.2 Türkiye'den Engelsiz Rekreasyon Alanı Örnekleri

Bu bölümde büyüklüğü ve fonksiyonelliği ile tüm kent halkı için önemli bir yere sahip bulunan Ankara İli Keçiören İlçesi Engelsiz Parkı ve Eskişehir İli Odunpazarı İlçesi Engelsiz Parkı ele alınmıştır.

2.10.2.1 Ankara İli Keçiören İlçesi Engelsiz Parkı

“Kentsel ulaşım hizmetlerinin, kentteki her türlü açık alan ve yapının engelliler için ulaşılabilirliğinin sağlanması, engellilerin sosyal yaşama katılmasında fırsat eşitliğini sağlayan en önemli unsurdur” ilkesinden yola çıkarak Keçiören Belediyesi tüm kullanıcıları için engelsiz park hizmete sunmuştur (URL-61, 2013).

Bunun için engelsiz park projesinde tüm bireylerin; ulaşılabilirlik, güvenlik, kentsel yaşam kalitesinin artması ve sürdürülebilirlik, sosyal çevre iletişimi, fiziksel aktivite katılımı, kültürel aktivite katılımı ve sosyal aktivite katılımı sağlanması amaçlanmıştır (URL-50, 2013).

Keçiören Belediyesi tarafından halkın kullanımına sunulan Engelsiz Park 10.000 m² alanı kapsamaktadır (Şekil 2.82). Proje alanında andezit döşeme taşlı yürüme yolları, üç adet ahşap kamerye, dinlenme alanları, süs havuzu, ağaç altı oturma alanları, evcil hayvan barınakları, kuş alanı, kauçuk zemin malzemesinden oluşan kondisyon alanında 4 adet özel tasarım salıncak, 2 adet özel tasarım tahterevalli, 5 adet özel tasarım oturma bankı, 2 adet özel tasarım bilgi küpü, 1 adet özel tasarım bilgi küpü yine kauçuk zemin kaplama çocuk oyun alanında ise 3 adet özel tasarım silindir davul, 4 adet özel tasarım rüzgar flütü, 1 adet özel tasarım bilgi küpü, 1 adet özel tasarım abaküs, 25 adet özel tasarım denge kütüğü, 8 adet özel tasarım konik denge aleti, 1 adet kum havuzu ve otopark bulunmaktadır (Keçiören Belediyesi 2013).

Şekil.2.82 Keçiören Belediyesi Engelsiz Parkı (URL-62, 2013).

Şekil 2.83 ve Şekil 2.84'te Keçiören Belediyesi Engelsiz Parkı'nda bulunan ve engellilere yönelik tasarlanmış olan oyun grupları yer almaktadır.

Şekil 2.83 Keçiören Belediyesi Engelsiz Parkı çocuk oyun alanında salıncak, kaydırak ve tahterevallli örneği (Keçiören Belediyesi 2013).

Şekil 2.84 Keçiören Belediyesi Engelsiz Parkı çocuk oyun alanında engelliler için özel tasarlanmış oyun elemanları (Keçiören Belediyesi 2013).

Keçiören Belediyesi Engelsiz Parkı'nda engelliler için özel tasarlanmış salıncak ve basketbol örneği Şekil 2. 85'te yer almaktadır.

Şekil 2.85 Keçiören Belediyesi Engelsiz Parkı çocuk oyun alanında engelliler için özel tasarlanmış salıncak ve basketbol sahası örneği (Keçiören Belediyesi 2013).

2.10.2.2 Eskişehir İli Odunpazarı İlçesi Engelsiz Parkı

5.400 m² alanı kapsayan projede, engelsiz fitness aletleri, engelsiz çocuk oyun grupları, paralel yürüme barı, hissedilebilir yürüme ve yönlendirme şeridi, bilgilendirme panoları, engelli rampaları ve pergola oturma birimleri yer almaktadır (URL-63, 2013).

Şekil 2.86 a. b.'de Eskişehir İli Odunpazarı İlçesi Engelsiz Parkı'nda bulunan engelsiz park giriş tabelası ve engelsiz fitness aletleri'nden görünüm yer almaktadır.

Şekil 2.86 a. Engelsiz park giriş tabelası b. Engelsiz fitness aletleri (URL-64, 2013).

Şekil 2.87 a.b.'de engelsiz çocuk oyun grupları ve engelsiz fitness alanından görünüm yer almaktadır.

Şekil 2.87 a. Engelsiz çocuk oyun alanı b. Engelsiz fitness alanı (URL-64, 2013).

2.10.3 İstanbul'dan Engelsiz Rekreasyon Alanı Örnekleri

Bu bölümde büyüklüğü, fonksiyonelliği ve konumu bakımından Avrupa Yakası'nda önemli bir yer tutan Emirgân Korusu ile Anadolu Yakası'nda merkezî bir konumda yer alan Göztepe 60. Yıl Parkı ele alınmıştır.

2.10.3.1 Sarıyer İlçesi Emirgân Korusu

Emirgan Korusu 452.000 m² olup, 5 adet çocuk oyun alanı,4 adet aletli spor alanı, 1350 m yürüyüş parkuru, 1 adet basketbol sahası, 1 adet satranç oyun alanı, 1 adet süs havuzu ve 1 adet yapay gölet bulunmaktadır (URL-65, 2013).

Emirgân Korusu'nda engelliler için yer alan çalışmalar (URL-65, 2013) ;

- Braille ve Latin alfabesi ile oluşturulmuş harita,
- Erişilebilir yol güzergâhları; rampalar, görme engelliler için oluşturulan hissedilebilir yüzey çalışması,
- Engellilerin kullanımına uygun tuvalet,
- Engelliler için otopark.

Emirgân Korusu'nda engellilere yönelik yapılmış olan rampa, korkuluk, görme engelliler için kılavuz yol örnekleri, koru girişi, diğer engellilere uygun yaya yolu örnekleri ve engellilere uygun engelli tuvaleti'nden görünüm Şekil 2.88, Şekil 2.89 ve Şekil 2.90'da yer almaktadır.

Şekil 2.88 Emirgân Korusu'nda rampa, korkuluk ve görme engelliler için kılavuz yol örneği (URL-65, 2013).

Şekil 2.89 Emirgân Korusu'nda koru girişi görme ve diğer engellilere uygun yaya yolu uygulaması örneği (URL-65, 2013).

Şekil 2.90 Emirgân Korusu'nda engellilere uygun engelli tuvaleti girişi (URL-65, 2013).

Şekil 2.91 ve Şekil 2.92’de engelli tuvaleti’nden bir başka görünüm ve Koru içerisinde yer alan engelli otoparkı’ndan görünüm yer almaktadır.

Şekil 2.91 Emirgân Korusu’nda engellilere uygun tuvalet örneği (URL-65, 2013).

Şekil 2.92 Emirgân Korusu’nda engelli otoparkı örneği (URL-65, 2013).

2.10.3.2 Kadıköy İlçesi Göztepe 60. Yıl Parkı (Kadıköy İlçesi)

Parkta engelliler için yer alan çalışmalar (İBB Arşivi 2013);

- Erişilebilir yol güzergâhları; rampalar, görme engelliler için oluşturulan hissedilebilir yüzey çalışması,
- Engellilerin kullanımına uygun tuvalet,
- Engelli çocuklar için oyun ekipmanları,

- Engelli insanlar için fitness aleti.

Şekil 2.93'te Göztepe 60.Yıl Parkı'ndan genel bir görünüm yer almaktadır.

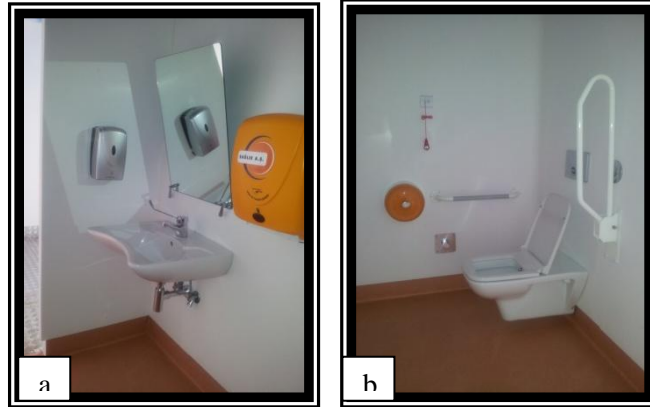

Şekil 2.93 Göztepe 60.Yıl Parkı genel görünümü (İBB Arşivi 2013).

Şekil 2.94 ve Şekil 2.95'de park içerisinde yer alan engelli tuvaletinden görüntüler yer almaktadır.

Şekil 2.94 Göztepe 60. Yıl Parkı'nda engellilere uygun park içinde bulunan engelli tuvaleti dış görünümü (İBB Arşivi 2013).

Şekil 2.95 Göztepe 60. Yıl Parkı'nda a. Engellilere uygun lavabo b. Engellilere uygun tuvalet örneği (İBB Arşivi 2013).

Şekil 2.96 ve Şekil 2.97’de park girişlerinde yer alan engellilerin kullanımına uygun eğimde rampa örnekleri yer almaktadır.

Şekil 2.96 Göztepe 60. Yıl Parkı girişinde engellilere uygun rampa örneği (İBB Arşivi 2013).

Şekil 2.97 Göztepe 60. Yıl Parkı girişinde engellilere uygun rampa’dan başka bir örnek (İBB Arşivi 2013).

Park içerisinde engelli çocukların kullanımına uygun oyun grupları yer almaktadır (Şekil 2.98 a.b.).

Şekil 2.98 Göztepe 60. Yıl Parkı'nda engellilere uygun çocuk oyun elemanı örnekleri (a,b) (İBB Arşivi 2013).

Engellilerin park içerisinde dolaşımını zorlaştırmayacak şekilde yaya yolu ile araç yolu arasında hiçbir kot farkı yer almamaktadır (Şekil 2.99).

Şekil 2.99 Göztepe 60. Yıl Parkı'nın içinde araç yolu ile yaya yolu arasında kot farkı olmaması örneği (İBB Arşivi 2013).

BÖLÜM 3

MATERYAL ve YÖNTEM

3.1 MATERYAL

Bu araştırma, Marmara bölgesinde yer alan, İstanbul kenti il sınırları içerisinde yer alan Kadıköy ilçesinde yürütülmüştür. Araştırma alanının ana materyalini İstanbul ili, Kadıköy ilçesi Özgürlük Parkı oluşturmaktadır. Araştırma alanının konumu Şekil 3.1’de gösterilmiştir.

Şekil 3.1 Araştırma alanı olan Özgürlük Parkı'nın ülke sınırları içerisindeki konumu (Google Earth, 2013).

Tez çalışmasında araştırma konusu olan kent parkının tanımlarına, bedensel engelliler için dış mekân tasarım özellikleri ve çalışma alanı olarak seçilen Özgürlük Parkı'nın mevcut durumuna ilişkin bilgilerin toplanmasında, yerli ve yabancı literatür, yayınlar, raporlar, fotoğraflar, istatistikler ve internet siteleri kullanılmıştır.

Ana materyalin incelenmesi amacı ile aşağıda belirtilmiş bazı yardımcı materyaller kullanılmıştır.

- Araştırma konusu ile ilgili yayınlar ve planlar,
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü (İSEM)'ndeki yetkili kişiler ile irtibata geçilerek İSEM'e kayıtlı, İstanbul Anadolu yakası genelinde ikâmet eden ve Kadıköy Özgürlük Parkı'nı kullanan 62 adet engelli bireyin tespit edilmesi amacıyla kullanılan veriler,
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan Türkiye geneli engellilik istatistikleri,
- T.C. Özürlüler İdaresi Başkanlığından temin edilen İstanbul İli engellilik istatistikleri,
- 2006 yılı Ocak ayı'nda yapılan "Demokrasi ve İnsan Hakları için Toplumsal İşbirliği Projesi Kadıköy Bölgesi Engelliler Araştırma Sonuçları"ndan elde edilen Kadıköy İlçesi engelli istatistikleri,
- Türk Standartları Enstitüsü verileri,
- Çeşitli üniversitelerin kütüphaneleri ve internet siteleri,
- Araştırma alanının erişim ve fonksiyonelliğinin ortaya konması amacı ile alanda çekilen fotoğraflar,
- Araştırma Alanlarınının Google Earth'den elde edilen Uydu Görüntüleri,
- Ayrıca fotoğraf düzenlemeleri için kullanılan Autocad 2013 ve Photogrid cep telefonu yazılımı,
- Anket istatistik analizi için kullanılan Microsoft Excel ve Word bilgisayar yazılımı,
- İstanbul dışında yapılan çalışmalar için Ankara Keçiören Belediyesi Etüd ve Projeler Müdürlüğü ile yapılan görüşmeler,

- Engellilerin araştırma alanını kullanırken kent parklarında karşılaştıkları sorunların ortaya konulması amacıyla Göztepe 60. Yıl Parkı'nı kullanan bedensel engelliler ve İSEM'e kayıtlı tekerlekli sandalye kullanan engelliler ile yapılan, telefonla ve yüz yüze görüşmeler sonucunda değerlendirilen, anket formları (Ek Açıklamalar A),
- T.C. Başbakanlık Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Açık Alanlar Tespit Formu (Tespit Formu bedensel engellilere göre düzenlenmiştir) (Ek Açıklamalar B) materyal olarak kullanılmıştır.

3.2 YÖNTEM

Sağlıksız ve plansız kentleşme tüm bireyler için hayatın farklı alanlarında çeşitli sorunlara yol açarak özellikle engelli bireyler için yaşamı daha da zorlaştırmaktadır. Ana ulaşım aksları olan yollar ve kaldırımların özellikle bedensel engelliler için uygun bir şekilde tasarlanmaması en büyük sorunlardan biridir. Kent tasarımcılarının yapmış olduğu uygulamalarda bedensel engellilerin hareket kabiliyetini sağlayacak standartları göz önünde bulundurarak engelli bireylere kendilerinin yetersizliğini hissettirmemeleri gerekmektedir. Bu araştırmada, yöntem olarak aşağıdaki program uygulanmıştır:

- **Araştırma konusu, amacı ve kapsamının belirlenmesi:** 2006 yılı Ocak ayı'nda yapılan "Demokrasi ve İnsan Hakları için Toplumsal İşbirliği Projesi Kadıköy Bölgesi Engelliler Araştırma Sonuçları"na göre Kadıköy İlçesi'nde %35,6 oranla bedensel engellilerin yoğun olduğu tespit edilmiştir (Güventürk 2006). Bu nedenle çalışmanın amacı, tekerlekli sandalye kullanan bedensel engelli bireylerin kent parklarında karşılaştıkları problemlerin saptanması, buna ilave olarak bedensel engelliler tarafından kentsel mekânların ne derecede kullanılabilir olup olmadığının araştırılmasıdır. Araştırma alanının olarak İstanbul İli Kadıköy İlçesi'nde 120.000 m²'lik alanı kapsayan, Anadolu yakasının genelinde bulunan insanlar için kullanım potansiyeli yüksek ve merkezi bir yerleşimde bulunan Özgürlük Parkı seçilmiştir.
- **Verilerin toplanması:** Araştırma konusuna ait literatür çalışması yapılarak temel kavramlarla ilgili Kent Parkı ve Park kavramının açıklanması, engellilik tanımları ve ortopedik engelliliğin açıklanması, engellilik istatistikleri, evrensel haklar, yasal düzenlemeler, bedensel engellilerin kentsel mekânlarda karşılaştıkları

sorunlar, dünyadan ve ülkemizden uygulama örnekleri araştırılmıştır. Alana ait proje ilgili kurum olan Kadıköy Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nden temin edilerek araştırma alanında yer alan mevcut kullanımlar ifade edilmiştir. Ayrıca uydu görüntüsü ile ülkemizdeki konumu tanımlanmıştır. Araştırma alanında yapılan fotoğraf çekimleri, gözlemler ile alanın erişim ve fonksiyonelliği değerlendirilmiştir.

Tekerlekli sandalye kullanan bedensel engelliler açısından Özgürlük Parkı'nın erişim ve fonksiyonelliğini belirlemek amacıyla 21 sorudan oluşan anket formu hazırlanmıştır. Anket formlarının oluşmasında bugüne kadar yapılmış çalışmalardan yararlanılmıştır.

Anket çalışması; Göztepe 60. Yıl Parkı'nı ziyaret edenler ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü (İSEM)'ne kayıtlı olup, İstanbul İli Anadolu yakasında ikâmet eden 350 bedensel engelli bireyden, tekerlekli sandalye kullananlar, telefon ile ulaşılabilenler, ikâmet yeri değişmeyenler ve Özgürlük Parkı'nı ziyaret edebilenler olmak üzere toplam 62 adet tekerlekli sandalyeli engelli bireyi kapsamaktadır. Anket çalışması dönem olarak 2013 yılının Haziran- Eylül ayları arasında gerçekleşmiştir. Anketlerden elde edilmesi amaçlanan veriler, park kullanıcılarının sosyo-demografik özelliklerini ortaya çıkarmak, denneğin parkı kullanımına ait bilgiler edinmek, denneğin park donatılarına ilişkin düşüncelerini ve bir kent parkından beklentilerini belirlemektir.

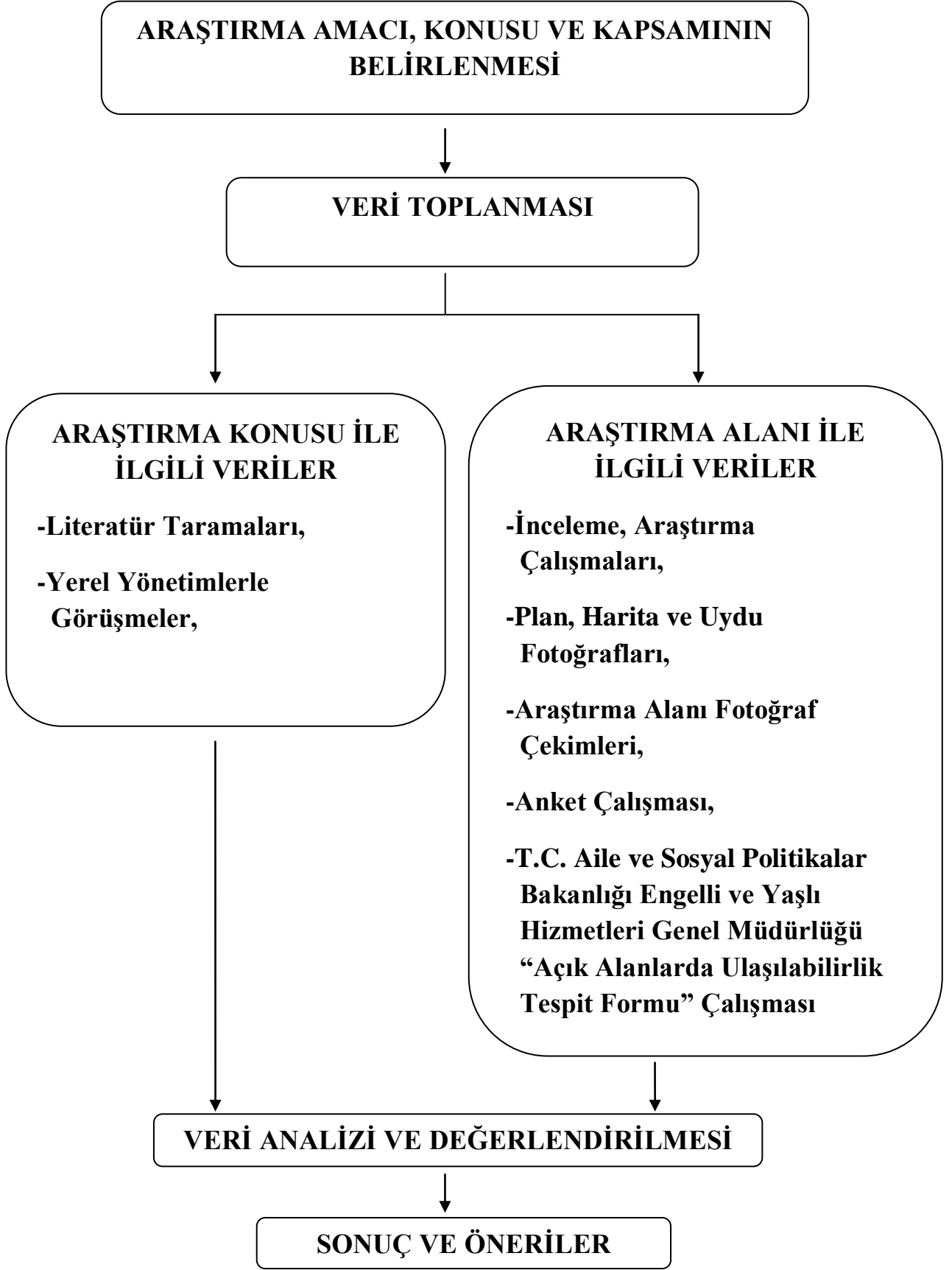
Anket çalışmaları; tespit edilen toplam 62 engelli bireyden Göztepe 60. Yıl Parkı'nı ziyaret edenlerle yüzyüze, İSEM'e kayıtlı olan engelli bireylerle telefon görüşmesi yoluyla uygulanmıştır.

- **Verilerin analizi ve değerlendirilmesi:** Anketler sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yöntemi, araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme veya gözlemde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için oluşturulan çerçeveye göre elde edilen verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması yöntemidir (URL-66, 2013). Microsoft Excel ve Word programlarında oluşturulan tablo ve grafiklerle desteklenerek açıklanmıştır. Ek Açıklamalar A'da anket formu yer almaktadır.

Ayrıca araştırma alanı araştırma konusu olan bedensel engellilere, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Açık Alanlarda Ulaşılabilirlik Tespit Formu”na göre değerlendirilmiş olup, anket formu Ek Açıklamalar B’de yer almaktadır.

- **Sonuç ve önerilerin oluşturulması:** Tüm literatür bilgileri ve anket verilerinin sonucunda parkı ziyaret eden bedensel engellilerin karşılaştıkları sorunlar ve gereksinimleri belirlenmeye çalışılmış olup Türk Standartları doğrultusunda planlama önerileri getirilmiştir.

Araştırmaya ilişkin yöntem Şekil 3.2’de verilmiştir.

Şekil 3.2 Yöntem şeması.

BÖLÜM 4

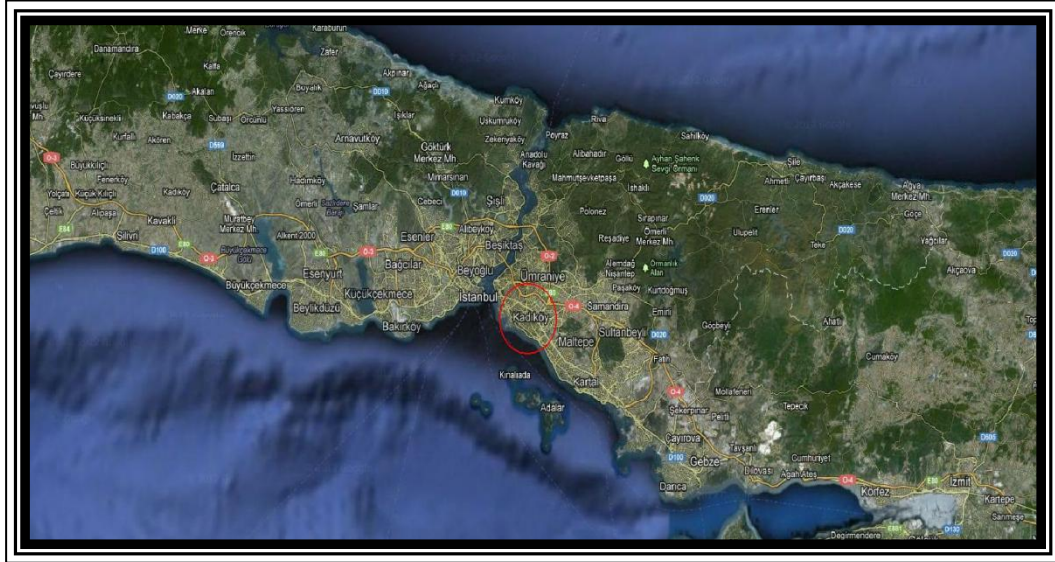
ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1 ARAŞTIRMA ALANININ KONUMU

İstanbul ili toplam 5.313 km² bir alanda, iki büyük yarımada (Çatalca ve Kocaeli) ve irili ufaklı 11 ada üstünde kuruludur. İlin komşuları kuzeyde Karadeniz, güneyde Marmara Denizi, batıda Tekirdağ ve doğuda Kocaeli'dir. İstanbul'un 14'ü Anadolu Yakasında, 25'i Avrupa Yakasında olmak üzere toplam 39 ilçesi vardır (URL-67, 2013).

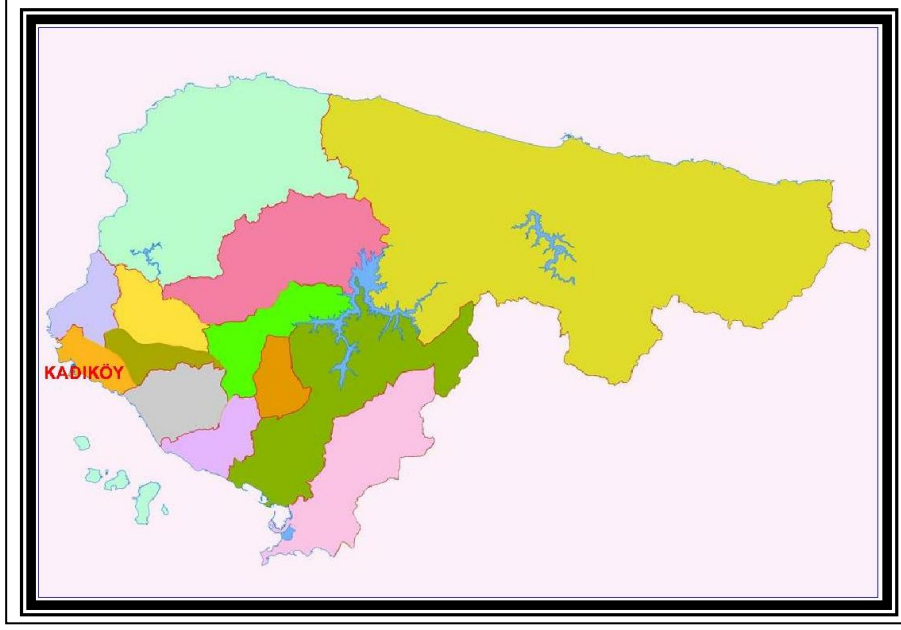
Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 28.01.2013 tarihli nüfus sayımı sonuçlarına göre İstanbul'un toplam nüfusu 13.854.740 kişidir. Toplam nüfus içerisinde Kadıköy ilçesinin nüfusu ise 521.005 kişidir (URL-68, 2013).

Kadıköy ilçesinin İstanbul genelinde konumu Şekil 4.1'de belirtilmiştir.

Şekil 4.1 Kadıköy ilçesinin İstanbul İli'ndeki konumu (Google Earth, 2013).

Araştırma alanının İstanbul ili Anadolu yakasındaki konumu Şekil 4.2'de belirtilmiştir.

Şekil 4.2 Araştırma alanının İstanbul Anadolu yakasındaki konumu (Google Earth, 2013).

İstanbul kentinin Anadolu yakasında Kadıköy İlçesi'nde bulunan Özgürlük Parkı, fonksiyonelliğinin, kullanıcı potansiyelinin fazla olması ve yüzölçümünün büyük olması nedeni ile çalışma alanı olarak seçilmiştir. Özgürlük Parkı'nın İstanbul İli içindeki konumu Şekil 4.3'de belirtilmiştir.

Şekil 4.3 Özgürlük Parkı'nın uydu görünümü (Google Earth, 2013).

4.2 ÖZGÜRLÜK PARKI ERİŞİM VE FONKSİYONELLİĞİNİN TEKERLEKLİ SANDALYE KULLANAN BEDENSEL ENGELLİLERE YÖNELİK DEĞERLENDİRİLMESİ

Özgürlük Parkı, Ankara- İstanbul çevreyolu üzerinden çevreyoluna 20 km uzaklıkta ve çevreyolunun 1800 metre güneyinde, doğu-batı istikametindedir (Şekil 4.3). Parkın çevresi taşıt yolu ve toplu konutlar ile çevrelenmiştir.

İstanbul Anadolu Yakası'nda Kadıköy Selamiçeşme'deki tren yolunun hemen yanında 120.000 m²'lik bir alanda konumlanan Özgürlük Parkı, Anadolu Yakası'nda fonksiyonel yeşil alanları ve büyüklüğü ile bölge halkı için bir çekim noktası olarak kentin bütün bölgelerinden gelen kullanıcılarla yoğun bir kullanıcı kitlesine sahiptir. Parkta, futbol ve basketbol sahası, tenis kortu, yürüyüş yolları, bisiklet ve koşu parkuru, çocuklar için beş adet oyun alanı, kum havuzu, yetişkinler için spor aletleri, süs havuzları, amfityatro, hayvanların gezdirilmesi için özel alanlar, piknik alanları, dinlenme alanları, kafeterya ve aile çay bahçesi yer almaktadır. Barındırdığı bu fonksiyonlarla rekreasyonel açıdan her türlü yaş grubuna hitap etmektedir (Şekil 4.4).

Şekil 4.4 Kadıköy Belediyesi tarafından hazırlanan Özgürlük Parkı projesinin Google Earth (2013) uydu görünümü ile geliştirilmiş hali.

Parktaki kullanımları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Özgürlük Parkı'na giriş,
- Amfitiyatro,
- Çocuk oyun alanları,
- Kum havuzu,
- Dinlenme alanları,
- Süs havuzu,
- Piknik alanları,
- Basketbol sahaları,
- Tenis sahası,
- Futbol sahası,
- Kafeterya,
- Aile çay bahçesi,
- Fitness alanı,
- Köpek oyun alanı,
- Kadıköy belediyesi sera,
- WC,
- Otopark.

Yoğun bir kullanıma sahip Özgürlük parkının dört girişi bulunmaktadır. Ana giriş olan birinci giriş kapısı otobüs durağına yakın bulunmaktadır ve park alanına ulaşımı sağlayan yolun eğimi %8'den az olduğu için tekerlekli sandalye kullanan engellinin geçişine uygun bulunmaktadır (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 Özgürlük Parkı ana giriş kapısı.

İkinci giriş kapısı otopark alanının yanında yer almaktadır. Giriş kapısının genişliği 90 cm olup tekerlekli sandalyeli bir engellinin geçişine olanak vermektedir. Ayrıca araçtan indikten sonra parka girişte tekerlekli sandalye kullanan engelli hiçbir kaldırım veya yüksek bir engel ile karşılaşmamaktadır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 Özgürlük Parkı 2. giriş kapısı.

Özgürlük Parkı etrafında kaldırım mevcut olmakla birlikte geçişler rampa ile sağlanmıştır. Kaldırımlar 1.7 m aralıklarla yerleştirilen sınır elemanları ile sınırlandırılmıştır. Giriş kapılarında yer alan kaldırım kenarlarına rampa yapılmıştır. Fakat bu rampalar eğim ve genişlik bakımından standartlara uygun değildir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Özgürlük Parkı 3. Giriş kapısı önünde kaldırım üzeri engelleyiciler.

Özgürlük Parkı'nın 3. giriş kapısı en yoğun kullanılan giriş kapısıdır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 Özgürlük Parkı 3. giriş kapısı.

- Park'ın 4. Giriş kapısı'na giriş %8'den fazla eğimi olan bir rampa ile sağlanmıştır (Şekil 4.9).

Şekil 4.9 Özgürlük Parkı 4. giriş kapısı.

Yürüyüş yollarının büyük bir çoğunluğu düz, sabit, dayanıklı ve kaygan olmayan malzemedir. Yürüyüş yollarının bazı kısımları granit küp taş, diğer kısımları ise beton plak taş ile kaplanmıştır. Tekerlekli sandalye kullanan engelli için granit küp taş malzeme zorlayıcı olmakta, fakat engelleyici olmamaktadır. Parktaki yürüyüş yollarına ait fotoğraflar Şekil 4.10'da gösterilmiştir.

Şekil 4.10 Özgürlük Parkı yürüyüş yollarından genel bir görünüm a.) Kırmızı ve gri renkte granit küp taş ile birlikte beton plak taş kaplı yürüyüş yolu b.) Beton plak taş kaplı tekerlekli sandalyeli engellinin geçişini zorlamayan ana yürüyüş yolu.

- Orta yoğunlukta bulunan yürüyüş yollarında tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için engellerden arındırılmış en az 250 cm net geçiş genişliği bulunması gerekmektedir. Park içerisindeki yürüyüş yolları genişlik bakımından tekerlekli sandalye kullanan engellilerin kullanımına uygundur.

- Park içerisindeki oturma banklarının şekil ve yüksekliği engellilerin kullanımına uygundur. Ayrıca oturma banklarının yanında tekerlekli sandalye için yeterli genişlikte (en az 120 cm x 120 cm) alan bulunmaktadır (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 Özgürlük Parkı içerisindeki oturma banklarından genel bir görünüm.

- Park içerisinde çöp kutuları oturma banklarının ve piknik alanlarının kenarlarına, yürüyüş yolları üzerine ve mevcut kullanımların bulunduğu alanlara yerleştirilmiş, çeşitli modellerde ve sıklıkla kullanılmıştır.
- Çöp kutularının yerden yüksekliği 50-60 cm arasında değişmektedir ve standartlara uygundur (Şekil 4.12).

Şekil 4.12 Park içerisindeki çöp kutularından görünüm.

- Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için aydınlatma elemanlarının ortalama yüksekliği 120 cm olması gerekirken Özgürlük parkı içerisindeki aydınlatma elemanlarının yüksekliği ortalama 250-300 cm arasındadır (Şekil 4.13). Aydınlatma elemanları gece parkın kullanımını için yeterli değildir.

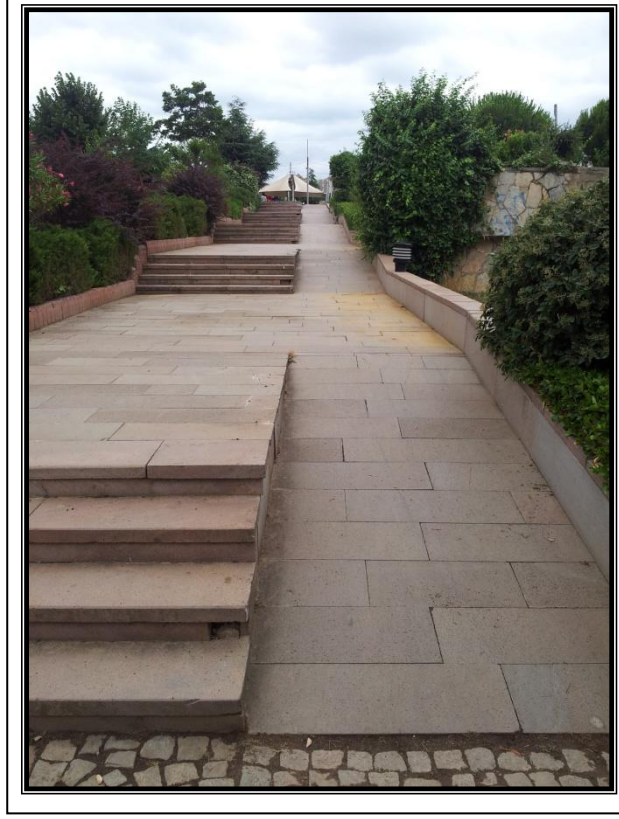

Şekil 4.13 Özgürlük Parkı'nda yer alan aydınlatma elemanı.

Park içerisinde bulunan Özgür Cafe dinlenme alanına merdiven ve kenarında rampa ile geçiş sağlanmaktadır. Rampanın eğimi %8'den fazla olduğu için tekerlekli sandalyeli engellinin tek başına çıkışını engellemektedir (Şekil 4.14) (Şekil 4.15).

Şekil 4.14 Özgür Cafe dinlenme alanından genel bir görünüm.

Şekil 4.15 Özgür Cafe dinlenme alanına tekerlekli sandalyeli engellinin tek başına geçişine olanak vermeyen % 8'den fazla eğimi olan rampa.

- Park içerisinde 5 ayrı yerde çocuk oyun alanı bulunmaktadır.
- Yürüyüş yollarından 2 çocuk oyun alanına geçiş engelsiz olmaktadır.
- 3 adet çocuk oyun alanında zemin malzemesi olarak kauçuk kullanılmıştır.
- 1 adet çocuk oyun alanında zemin malzemesi olarak sıkıştırılmış toprak kullanılmıştır (Şekil 4.16, Şekil 4.17).
- Oyun elemanlarına erişim merdivenle sağlanmaktadır ve elemanlar engelli çocukların kullanımına uygun değildir.
- Salıncakların ebat olarak küçük olması nedeniyle hareket yeteneği kısıtlı olan tekerlekli sandalye kullanan engelli çocukların kullanımına uygun değildir (Şekil 4.18).

Şekil 4.16 Zemini sıkıştırılmış toprak ile kaplı 1. çocuk oyun alanından genel bir görünüm.

Şekil 4.17 Zemini sıkıştırılmış toprak ile kaplı çocuk oyun elemanlarının yakın görünümü.

Şekil 4.18 Zemini kauçuk malzeme ile kaplı, oyun elemanlarının tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanımına uygun olmadığı 2. çocuk oyun alanı.

Özgürlük Parkı'nda engellilerin kullanımına uygun olmayan 3. çocuk oyun alanı Şekil 4.19'da, 4. Çocuk oyun alanı Şekil 4.20'de, 5. Çocuk oyun alanı ise Şekil 4.21'de gösterilmektedir.

Şekil 4.19 Zemini kauçuk malzeme ile kaplı, oyun elemanlarının tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanımına uygun olmadığı 3. çocuk oyun alanı.

Şekil 4.20 Zemini kauçuk malzeme ile kaplı girişi çocuk tren yolu üzerinden sağlanan ve engellinin geçişine uygun olmayan 4. çocuk oyun alanı.

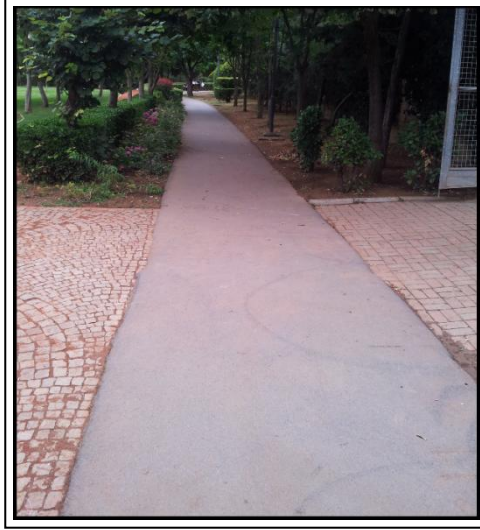
Şekil 4.21. Park alanına sonradan eklenen piknik alanlarına yakın fakat bedensel engellilerin kullanımına uygun olmayan 5. çocuk oyun grubu.

- Park alanında yalnızca 1 adet çeşme bulunmaktadır. Çeşmelerde musluk yüksekliği 90 cm'dir ve standartlara uygundur. Ancak tekerlekli sandalyeli engellilerin musluğa erişimi için mümkün olmadığından kullanıma uygun değildir (Şekil 4.22).

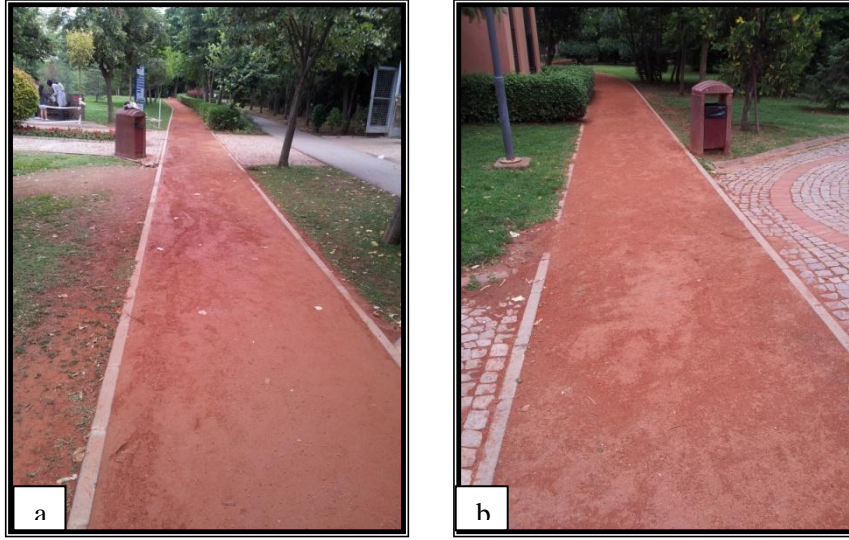
Şekil 4.22. Erişimi uygun olmayan çeşme örneği.

- Düz ve pürüzsüz bir zemine sahip olan bisiklet parkuru, yürüyüş yolu ile aynı seviyede bulunmaktadır (Şekil 4.23).

Şekil 4.23 Bisiklet Parkuru örneği.

- Yürüyüş parkuru ile aynı seviyede olan koşu parkuru sıkıştırılmış toprak malzemeden oluşmaktadır (Şekil 4.24).

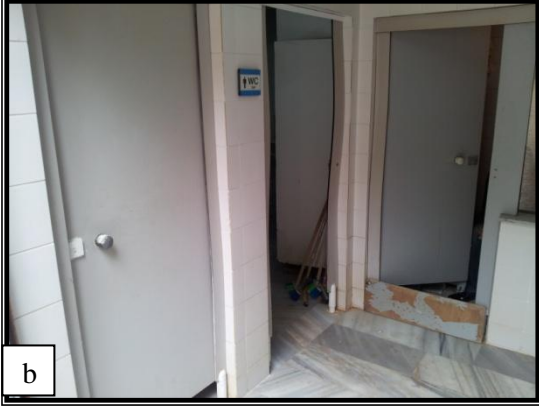
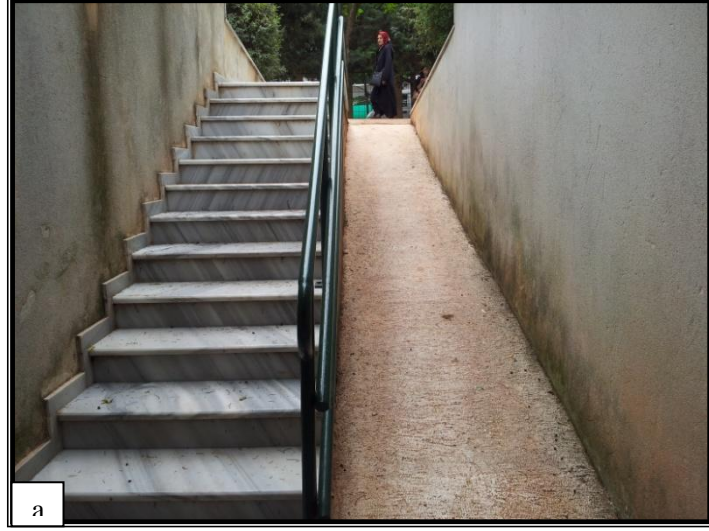

Şekil 4.24 Koşu Parkuru'ndan genel bir görünüm a.) Koşu parkuru, bisiklet parkuru ve yürüyüş yolunun aynı seviyede olması b.) Koşu parkuru ile yürüyüş yolunun birleşmesi.

- Park içerisinde tuvaletler piknik alanları çevresine ve çocuk oyun alanlarına yakın yerlere yapılmıştır.
- Tuvaletlerin tamamına engelli bireyler için erişim bulunmamaktadır. Erişim merdivenlerle ya da eğimi yüksek rampa ile sağlanmaktadır ve engelli WC bulunmamaktadır (Şekil 4.25) (Şekil 4.26).

Şekil 4.25 Park içerisindeki tuvaletlerin genel görünümü.

Şekil 4.26 Tuvaletlere erişim a.) Tuvalet ana girişi b.) Tuvalet bay girişi c.) Tuvalet bayan girişi.

- Park alanı içerisindeki kum havuzu engelli çocukların kullanımına uygun bulunmamaktadır (Şekil 4.27).

Şekil 4.27 Kum havuzu.

- Fitness aletleri engellilerin kullanımına uygun değildir (Şekil 4.28).

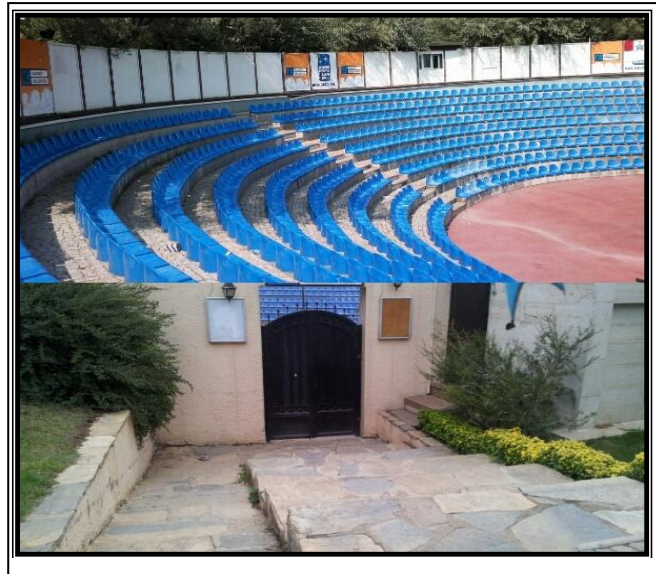
Şekil 4.28 Bedensel engellilere uygun olmayan fitness aletleri.

- Özgürlük Parkı'nda kullanılan kameriye ve pergolalara geçiş düz bir zemin ile sağlanmaktadır (Şekil 4.29).

Şekil 4.29 Kameriye ve pergolalı dinlenme alanlarına düz bir zeminle geçişin sağlanarak tekerlekli sandalyeli engellinin geçişine uygun olması.

Özgürlük Parkı'nda yer alan 1500 kişilik kapasiteye sahip amfityatro alanına giriş dik bir eğimle sağlanmaktadır ve tekerlekli sandalyeli engellinin geçişini zorlaştırmaktadır. Tribünlerin alt kısmında bulunan geniş düz alan engellinin tekerlekli sandalyesi ile sahneyi izleyebileceği rahat bir ortam sağlamaktadır. Tribünlere çıkan uygun eğimde rampa bulunmamaktadır (Şekil 4.30).

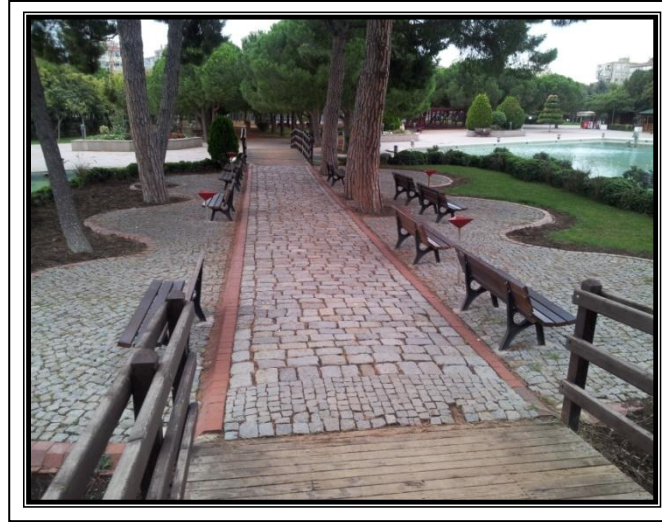
Şekil 4.30 Amfityatro girişi ve tribünleri.

- Park alanında basketbol, tenis ve futbol sahaları engellilerin kullanımına uygun değildir (Şekil 4.31).

Şekil 4.31 Özgürlük Parkı'nda yer alan basketbol, tenis ve futbol sahaları.

- Süs havuzu kenarındaki dinlenme alanı düz bir zemin olmakla birlikte kullanılan döşeme malzemesi tekerlekli sandalyeli engellileri zorlamaktadır (Şekil 4.32).

Şekil 4.32 Özgürlük Parkı'nda yer alan süs havuzu kenarı dinlenme alanları.

- Özgürlük Parkı için ayrılan otopark alanlarında engelliler için hiçbir işaretlendirme bulunmamaktadır. Engelli kişi aracını park ettikten sonra aracından inerken

gerekli olan 150 cm'lik mesafe ayrılmamıştır. Kaldırıma çıkarken hiçbir rampa veya eğimli yüzey bulunmamaktadır; bu da tekerlekli sandalyeli engellinin park alanına geçişini engellemektedir (Şekil 4.33).

Şekil 4.33 Özgürlük Parkı otopark alanları.

- Özgürlük Parkı'nda yer alan köpek oyun alanına girmek isteyen tekerlekli sandalyeli engellinin düz bir zeminle geçişi sağlanabilmektedir. Köpek oyun alanında engellinin tekerlekli sandalyesi ile rahatça oturabileceği mesafede yeterli alanlar bulunmaktadır (Şekil 4.34).

Şekil 4.34 Herkes için kullanıma uygun köpek oyun alanı.

- Özgürlük Parkı'nda yer alan piknik alanlarına düz bir zemin ile geçiş sağlanmaktadır ve tüm kullanıcılar için rahat bir şekilde piknik yapma olanağı bulunmaktadır (Şekil 4.35).

Şekil 4.35 Piknik alanından genel bir görünüm.

Tekerlekli sandalye kullanan engelli bireyin rekreasyonel alanlarda bulunan piknik masalarını kullanabilmesi için piknik masaları altında 90 cm genişliğinde ve 49 cm derinliğinde diz boşlukları bulunmalıdır. Özgürlük Parkı'nda yer alan piknik masaları altında tekerlekli sandalyeli engelli birey için 90 cm genişlikte diz boşluğu bulunmaktadır fakat 49 cm derinlikte değil 30 cm derinlikte diz boşluğu yer almaktadır. Bu bakımdan engelli bireylerin piknik masalarını kullanamadığı ve sosyalleşme adına giriştiği rekreasyonel bir aktivitede engellendiği ortaya çıkmaktadır. Kent donatılarının işlevselliği sağlanarak tüm rekreasyonel alanlarda herkes için erişilebilir mekânlar oluşturulmalıdır.

- Özgürlük Parkı'nda yaşlı insanlar için özel bir alan tasarlanmış olup, burada kullanılan yer döşeme malzemesi olan kayrak taşı tekerlekli sandalyedeki engelliye gezinti esnasında zorlamaktadır. Ancak, tekerlekli sandalyeli engellinin dinlenmesi için yeterli genişlikte alanlar bulunmaktadır (Şekil 4.36).

Şekil 4.36 Yaşlı insanlar için ayrılmış özel dinlenme alanından genel bir görünüm.

4.3 TEKERLEKLİ SANDALYE KULLANAN ENGELLİLERİN ÖZGÜRLÜK PARKI'NA ERİŞİMİ VE PARK KULLANIMLARINA İLİŞKİN ANKETİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tez kapsamında araştırma konusu olarak incelenen İstanbul ili Kadıköy ilçesinde yer alan Özgürlük Parkı'nı tekerlekli sandalye kullanan bedensel engellilere göre irdelemek amacıyla parkı kullanan ziyaretçilere uygulanmak üzere anket formu (Ek Açıklamalar A) hazırlanmıştır.

Özgürlük Parkı anket formu, farklı yaş grupları ve farklı eğitim seviyelerinden oluşan engelli kitlesini kapsamı bakımından çeşitlilik arz eden bir yapıdadır. Anket çalışması toplam 62 adet tekerlekli sandalye kullanan engelli bireye uygulanmıştır. Yapılan anketler sonucunda amaç, Özgürlük Parkı örneğinde bir kent parkındaki kullanımlara tekerlekli sandalye kullanan bedensel engellilerin erişilebilirliğinin en iyi şekilde irdelenmesini sağlamaktır.

Ankette engellilerin kişisel özellikleri hakkında bilgi edinmek için 5 soru, tez konusu kapsamında, engellilerin kent parklarına erişilebilirlikleri, parkları kullanımları, parklarda karşılaştıkları sorunlar hakkında bilgi edinmek için 16 soru olmak üzere toplam 21 soru sorulmuştur.

Anketin değerlendirilmesinde betimsel analiz yönteminden yararlanılarak anket sonuçları bilgisayar ortamına aktarılmış, daha sonra istenilen bilgilerin istatistikleri kullanılarak hazırlanan Tablolar ile sonuçlara varılmış ve sonuçlara göre değerlendirmeler yapılmıştır.

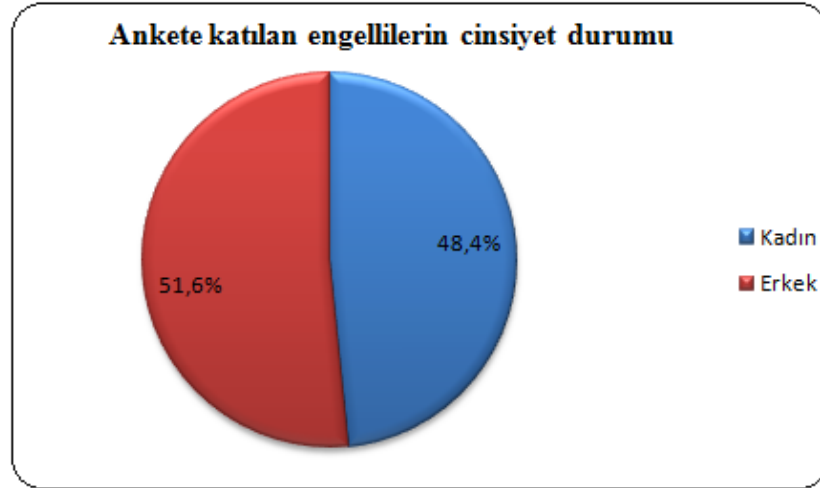
4.3.1 Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilerin Özellikleri İle İlgili Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Ankete katılan engellilerin özelliklerinin belirlendiği soruların sonuçları bu bölümde irdelenmiştir.

Ankete katılan engellilerin %48,4'ünü kadınlar, %51,6'sı erkekler oluşturmaktadır. Ankete katılan erkek engellilerin daha fazla olduğu gözlemlenmektedir (Tablo 4.1, Şekil 4.37).

Tablo 4.1. Ankete katılan engellilerin cinsiyete göre dağılımı.

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Kadın	30	48,4
Erkek	32	51,6
Toplam	62	100,00

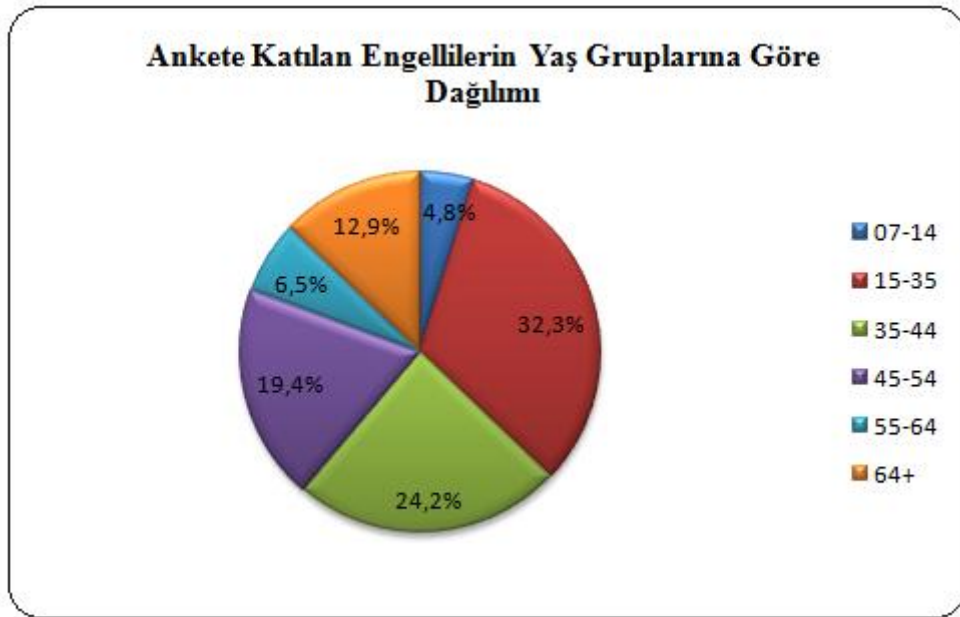
Şekil 4.37 Ankete katılan engellilerin cinsiyet durumuna göre dağılımının grafik gösterimi.

Ankete katılan 15-34 yaş aralığındaki tekerlekli sandalye kullanan engelliler %32,3'lik oranda yer alarak diğer yaş gruplarına göre çoğunluğu kapsadığı gözlemlenmekte, bunu sırayla

%24,2 oranla 35-44 yaş aralığındaki engelliler, %19,4 oranla 45-54 yaş aralığındaki engelliler takip etmektedir (Tablo 4.2, Şekil 4.38).

Tablo 4.2 Ankete katılan engellilerin yaş gruplarına göre dağılımı.

Yaş	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
7-14	3	4,8
15-34	20	32,3
35-44	15	24,2
45-54	12	19,4
55-64	4	6,5
64+	8	12,9
TOPLAM	62	100,00

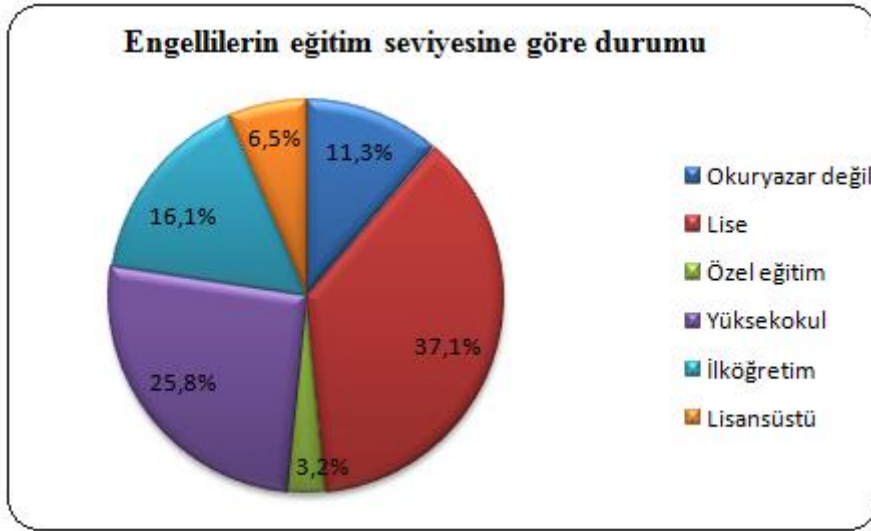

Şekil 4.38 Ankete katılan engellilerin yaş gruplarına göre dağılımının grafik gösterimi.

Anket çalışmasına katılan engelli bireylerin eğitim seviyesi öncelik sırasına göre lise, yüksekokul, ilköğretim, okur-yazar değil ve lisansüstü olarak sıralanmaktadır. Sonuç olarak ankete katılan engellilerin çoğunluğunu %37,1'lik oranla lise mezunu engelli bireyler teşkil etmektedir (Tablo 4.3, Şekil 4.39).

Tablo 4.3 Ankete katılan engellilerin eğitim seviyesine göre dağılımı.

Eğitim Seviyesi	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Okur- yazar değil	7	11,3
İlköğretim	10	16,1
Lise	23	37,1
Yüksekokul	16	25,8
Lisansüstü	4	6,5
Özel eğitim	2	3,2
TOPLAM	62	100,00

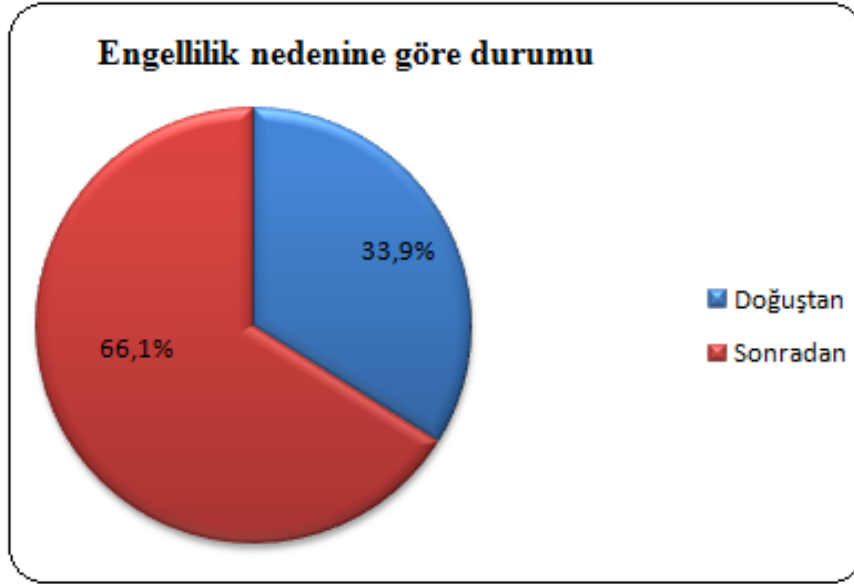

Şekil 4.39 Ankete katılan engellilerin eğitim seviyesine göre dağılımının grafik gösterimi.

Anket çalışmasına katılan engelli bireylerin engellilik nedenine göre dağılımına bakıldığında sonradan oluşan engelin %66,1 oranla doğuştan olan engele göre daha fazla olduğu gözlemlenmiştir (Tablo 4.4, Şekil 4.40).

Tablo 4.4 Ankete katılan engellilerin engellilik nedenine göre dağılımı.

Engellilik Nedeni	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Doğuştan	21	33,9
Sonradan	41	66,1
TOPLAM	62	100,0

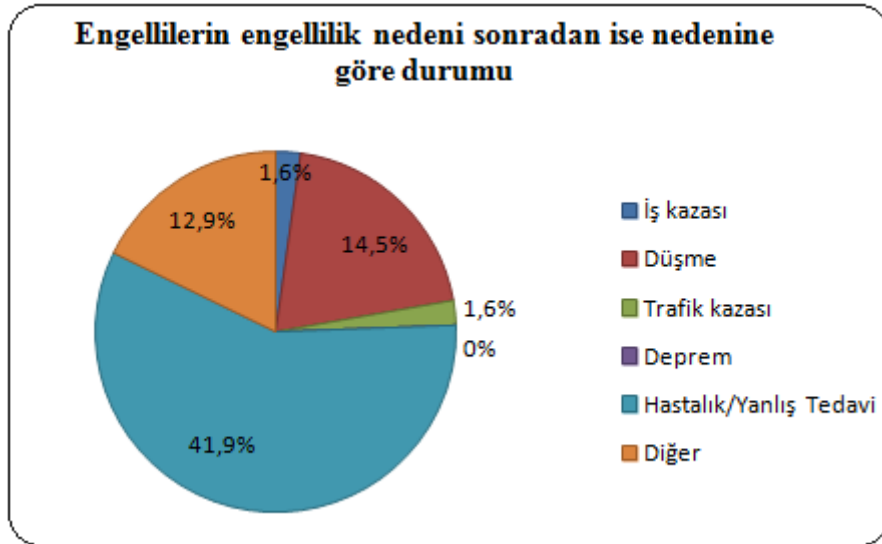

Şekil 4.40 Ankete katılan engellilerin engellilik nedenine göre dağılımının grafik gösterimi.

Ankete katılan engellilerin engellilik nedeninin sonradan olma sebebine bakıldığında % 41,9 gibi büyük bir oransal farkla hastalık veya yanlış tedavi sonucu engelli oldukları gözlemlenmektedir. Bunu sırasıyla % 14,5 oranla düşme sonucu, % 12,9 ile diğer sebepler, %1,6 oranla iş kazası ve trafik kazası takip etmektedir (Tablo 4.5, Şekil 4.41) .

Tablo 4.5 Ankete katılan engellilerin engellilik nedeni sonradan ise nedenine göre dağılımı.

Engellilik Sonradan ise Nedeni	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
İş kazası	1	1,6
Düşme	9	14,5
Trafik kazası	1	1,6
Deprem	0	0,0
Hastalık/Yanlış Tedavi	26	41,9
Diğer	8	12,9

Şekil 4.41 Ankete katılan engellilerin engellilik nedeni sonradan ise nedenine göre dağılımının grafik gösterimi.

4.3.2. Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilerin Tez Konusu İle İlgili Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde tekerlekli sandalyeli bedensel engellilerin Özgürlük Parkı'nda karşılaştıkları sorunlardan yola çıkarak engellilerin bir kent parkından beklentilerinin tespit edilmesi amaçlanmış ve engellilere 16 soru sorulmuştur.

Özgürlük Parkı'na erişimi rahatlıkla sağlayabiliyor musunuz? Engellilerin kent parklarına yardım almadan, kendi başlarına gidip gidemediklerini tespit etmek amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar Tablo 4.6'da ve Şekil 4.42'de gösterilmiştir.

Tablo 4.6 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı'na erişimine göre dağılımı.

Özgürlük Parkı'na Erişim	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Rahat	43	69,4
Rahat değil	19	30,6
TOPLAM	62	100,00

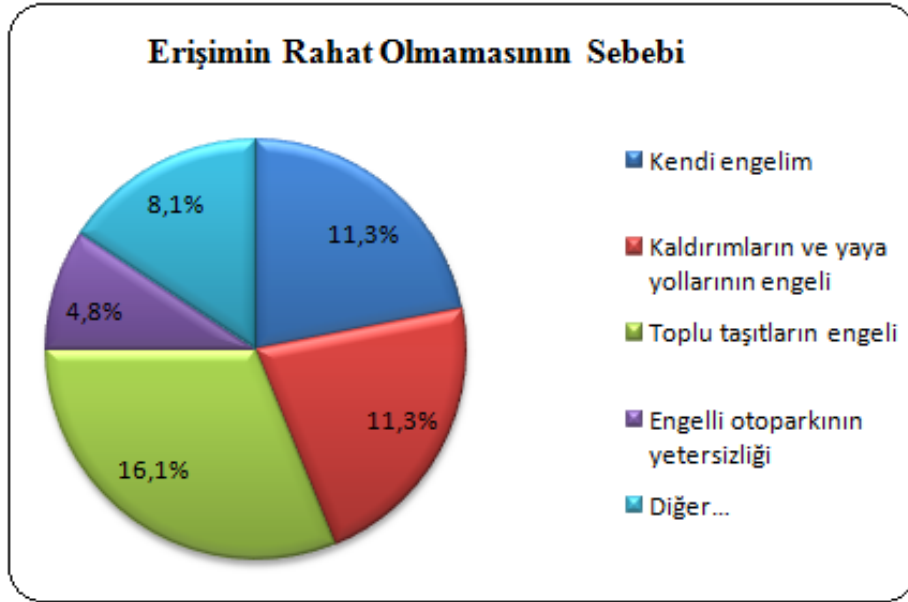
Şekil 4.42 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı'na erişimine göre dağılımının grafik gösterimi.

Ankete katılan engellilerin % 30,6'sı Özgürlük Parkı'na rahatlıkla erişemediğini, %69,4'ü ise Özgürlük Parkı'na erişimde sorun yaşamadığını belirtmiştir. Sonuç olarak ankete katılan engellilerin büyük bir oransal fark ile Özgürlük Parkı'na erişiminde sorun yaşamadığı görülmektedir.

Ankete katılan engellilerden Özgürlük Parkı'na rahat erişim sağlayamayanların sebebine bakıldığında ise en fazla % 16,1 oranla toplu taşıtların engel olduğu gözlemlenmektedir. Erişimin rahat olmamasının sebebi ve oranları Tablo 4.7'de ve Şekil 4.43'de belirtilmektedir.

Tablo 4.7 Özgürlük Parkı'na erişimin rahat olmamasının sebebine göre dağılımı.

Erişimin Rahat Olmamasının Sebebi	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Kendi engelim	7	11,3
Kaldırımların ve yaya yollarının engeli	7	11,3
Toplu taşıtların engeli	10	16,1
Engelli otoparkının yetersizliği	3	4,8
Diğer...	5	8,1
TOPLAM	32	51,6

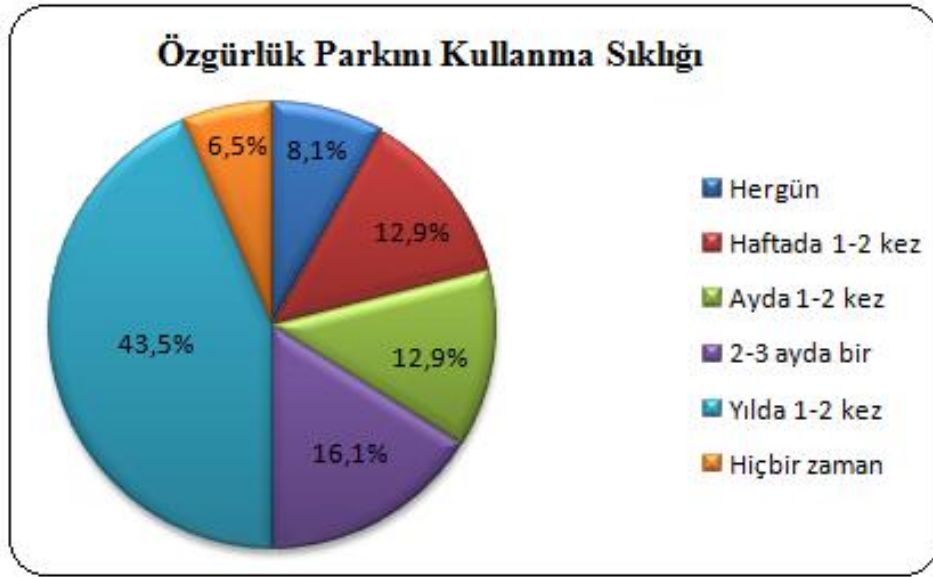

Şekil 4.43 Özgürlük Parkı'na erişimin rahat olmamasının sebebine göre dağılımının grafik gösterimi.

Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı'nı kullanma sıklığına bakıldığında büyük bir çoğunluğunun %43,5 oranla yılda 1-2 kez kullandığı gözlemlenmiştir. Bunu sırayla %16,1 oranla 2-3 ayda bir, %12,9 oranla haftada 1-2 kez ve ayda 1-2 kez, %8,1 oranla her gün, %6,5 oranla hiçbir zaman cevapları takip etmektedir. Engellilerin Özgürlük Parkı'nı kullanma sıklığı Tablo 4.8'de ve Şekil 4.44'de belirtilmiştir.

Tablo 4.8 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı'nı kullanma sıklığına göre dağılımı.

Özgürlük Parkını Kullanma Sıklığı	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Hergün	5	8,1
Haftada 1-2 kez	8	12,9
Ayda 1-2 kez	8	12,9
2-3 ayda bir	10	16,1
Yılda 1-2 kez	27	43,5
Hiçbir zaman	4	6,5
TOPLAM	62	100

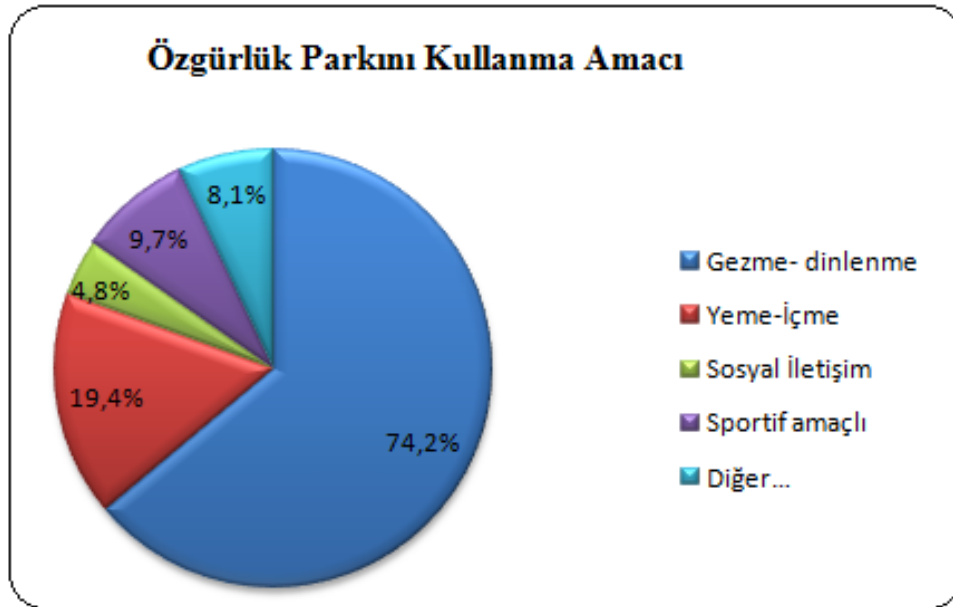

Şekil 4.44 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı'nı kullanma sıklığına göre dağılımının grafik gösterimi.

Ankete katılan engellilerin, Özgürlük Parkı'nda ne tür aktivitelerde bulduklarını öğrenmek amacı ile sorulmuş olan soruya verilen cevaplar Tablo 4.9'da ve Şekil 4.45'de gösterilmiştir. Ankete katılan engellilerin kent parklarını çoğunlukla %74,2 gezme ve dinlenme amacı ile kullandığı, %19,4 oranda ise yeme-içme amacı ile kullandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4.9 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Park'ını kullanma amacına göre dağılımı.

Özgürlük Parkını Kullanma Amacı	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Gezme- dinlenme	46	74,2
Yeme-İçme	12	19,4
Sosyal İletişim	3	4,8
Sportif amaçlı	6	9,7
Diğer...	5	8,1

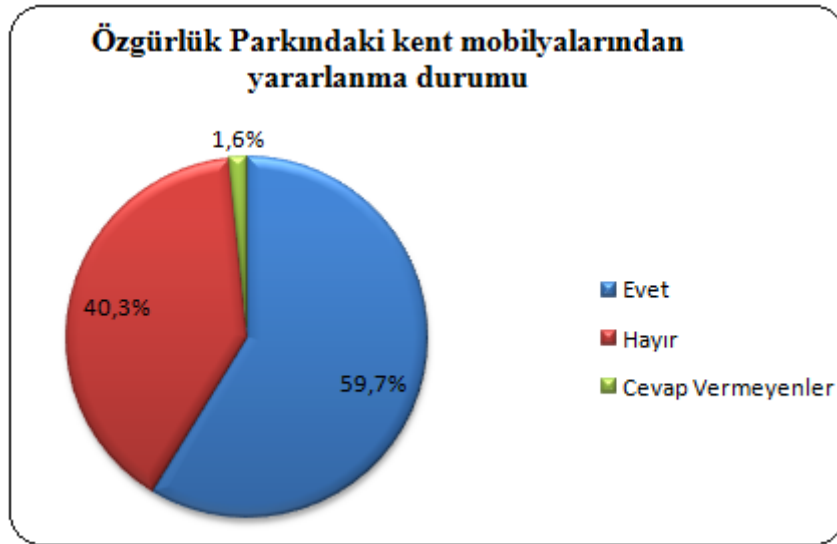

Şekil 4.45 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Park'ını kullanma amacına göre dağılımının grafik gösterimi.

Ankete katılan engellilerin, kent parklarındaki oturma elemanları, çöp kutuları, aydınlatma elemanları, WC'ler gibi kent mobilyalarından yararlanıp, yararlanamadıklarını öğrenmek amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar Tablo 4.10'da ve Şekil 4.46'da verilmiştir. Kent mobilyalarından %59,7'sinin yararlanabildiğini belirtmişlerdir.

Tablo 4.10 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı'ndaki kent mobilyalarından yararlanma durumuna göre dağılımı.

Özgürlük Parkındaki kent mobilyalarından yararlanma durumu	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	37	59,7
Hayır	24	40,3
Cevap Vermeyenler	1	1,6
TOPLAM	62	100

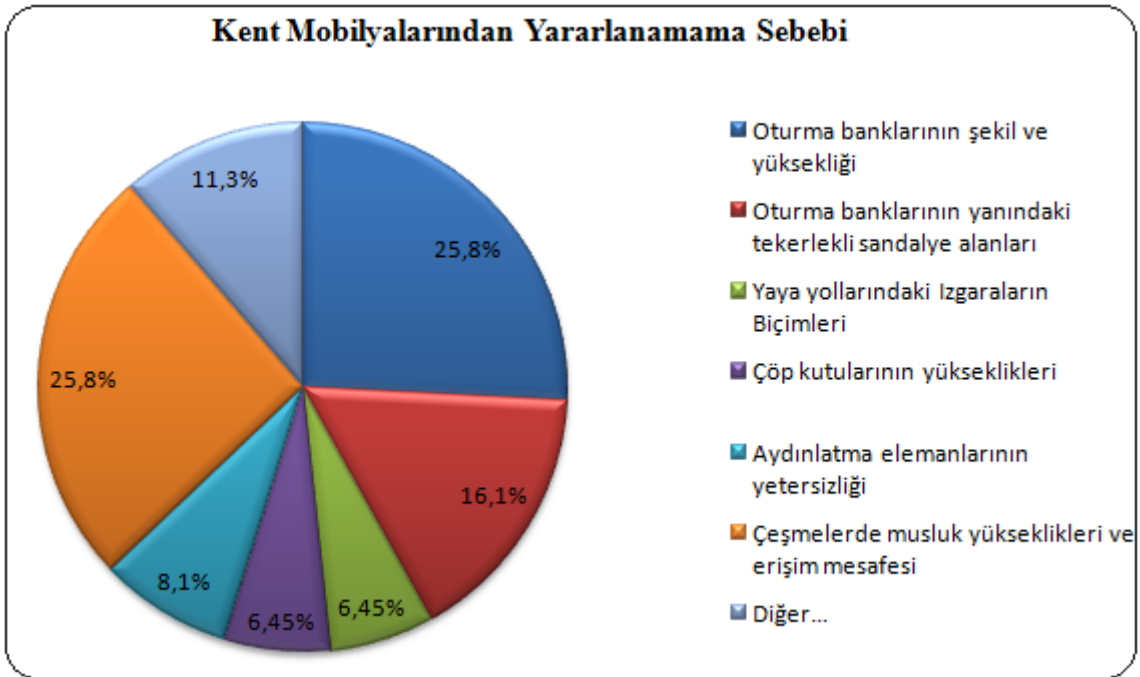

Şekil 4.46 Ankete katılan engellilerin Özgürlük Parkı'ndaki kent mobilyalarından yararlanma durumuna göre dağılımının grafik gösterimi.

Ankete katılan 62 engelliden %40,3'ünün Özgürlük Parkı'ndaki kent mobilyalarından yararlanamadığı gözlemlenerek bunun sebebi tespit edilmiştir. %25,8 oranda bir kısım engelli oturma banklarının şekil ve yüksekliğinin ayrıca çeşmelerde musluk yükseklikleri ve erişim mesafesinin standartlara uygun olmayarak yararlanamadığını belirtmişlerdir. Tablo 4.11'de ve Şekil 4.47'de Özgürlük Parkı'ndaki kent mobilyalarından yararlanamama sebebine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4.11 Özgürlük Parkındaki kent mobilyalarından yararlanamama sebebine göre dağılımı.

Kent Mobilyalarından Yararlanamama Sebebi	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Oturma banklarının şekil ve yüksekliği	16	25,8
Oturma banklarının yanındaki tekerlekli sandalye alanları	10	16,1
Yaya yollarındaki Izgaraların Biçimleri	4	6,45
Çöp kutularının yükseklikleri	4	6,45
Aydınlatma elemanlarının yetersizliği	5	8,1
Çeşmelerde musluk yükseklikleri ve erişim mesafesi	16	25,8
Diğer...	7	11,3

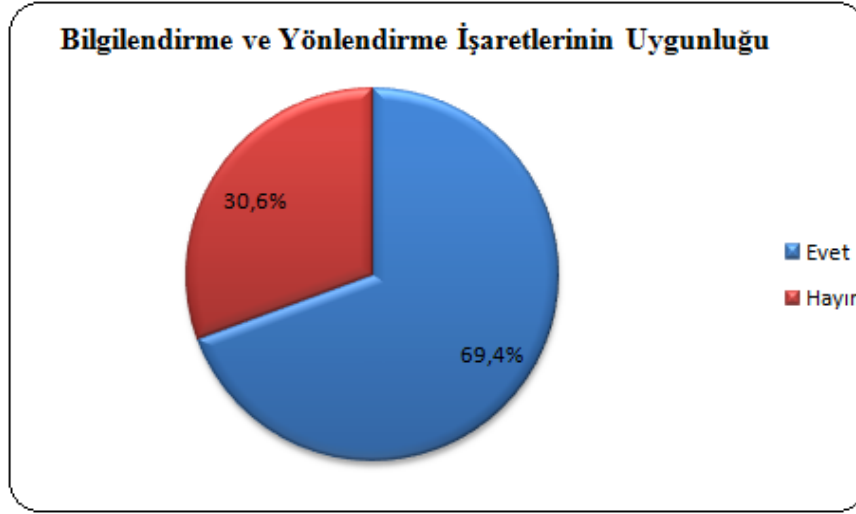

Şekil 4.47 Özgürlük Parkındaki kent mobilyalarından yararlanamama sebebine göre dağılımının grafik gösterimi.

Ankete katılan engelli bireylerin, Özgürlük Parkı'nda yardım almadan, bilgilendirme levhaları ve yönlendirme işaretlerini kullanarak tek başlarına hareket edip edemediklerini tespit etmek amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar, Tablo 4.12'de ve Şekil 4. 48'de gösterilmiştir. Ankete katılan engelliler %30,6 oranda Özgürlük Parkı'ndaki bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanamadığını, %69,4 oranda ise yararlanabildiğini belirtmiştir.

Tablo 4.12 Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerini kullanma durumu.

Bilgilendirme ve Yönlendirme İşaretlerinin Uygunluğu	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	43	69,4
Hayır	19	30,6
TOPLAM	62	100

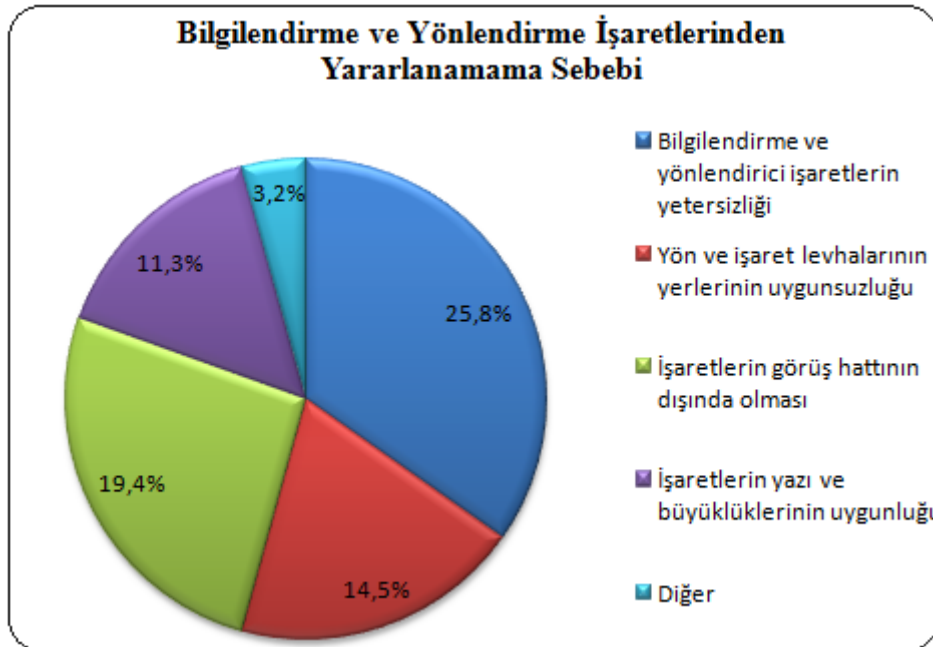
Şekil 4.48 Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerini kullanma durumuna göre dağılımının grafik gösterimi.

%30,6 oranda Özgürlük Parkı'ndaki bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanamadığını belirten engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden neden yararlanamadıklarını tespit etmek amacı ile sorulan bu soruya verilen cevaplar ise Tablo 4.13'de ve Şekil 4.49'da gösterilmiştir. Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve

yönlendirme işaretlerinden yararlanamama sebebinin %25,8'lik büyük bir oranla bilgilendirme ve yönlendirici işaretlerin yetersizliği nedeniyle olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 4.13 Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanamama nedenleri.

Bilgilendirme ve Yönlendirme İşaretlerinden Yararlanamama Sebebi	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Bilgilendirme ve yönlendirici işaretlerin yetersizliği	16	25,8
Yön ve işaret levhalarının yerlerinin uygunsuzluğu	9	14,5
İşaretlerin görüş hattının dışında olması	12	19,4
İşaretlerin yazı ve büyüklüklerinin uygunluğu	7	11,3
Diğer	2	3,2

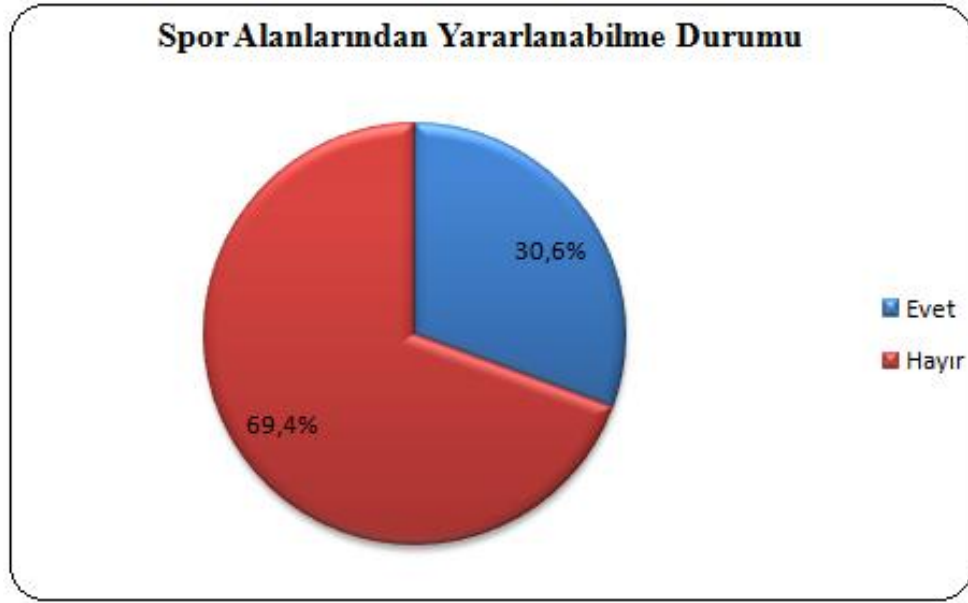

Şekil 4.49 Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanamama nedenleri grafik gösterimi.

Ankete katılan engelli bireylerin, Özgürlük Parkı'ndaki spor alanlarından yararlanma durumunu tespit etmek amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar, Tablo 4.14'de ve Şekil 4.50'de gösterilmiştir. Ankete katılan engelliler Özgürlük Parkı'ndaki spor alanlarından %69,4 gibi büyük bir oransal fark ile yararlanamadıklarını, %30,6 oranda spor alanlarından yararlanabildiklerini belirtmiştir.

Tablo 4.14 Ankete katılan engellilerin spor alanlarından yararlanabilme durumu.

Spor Alanlarından Yararlanabilme Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	19	30,6
Hayır	43	69,4
TOPLAM	62	100,00

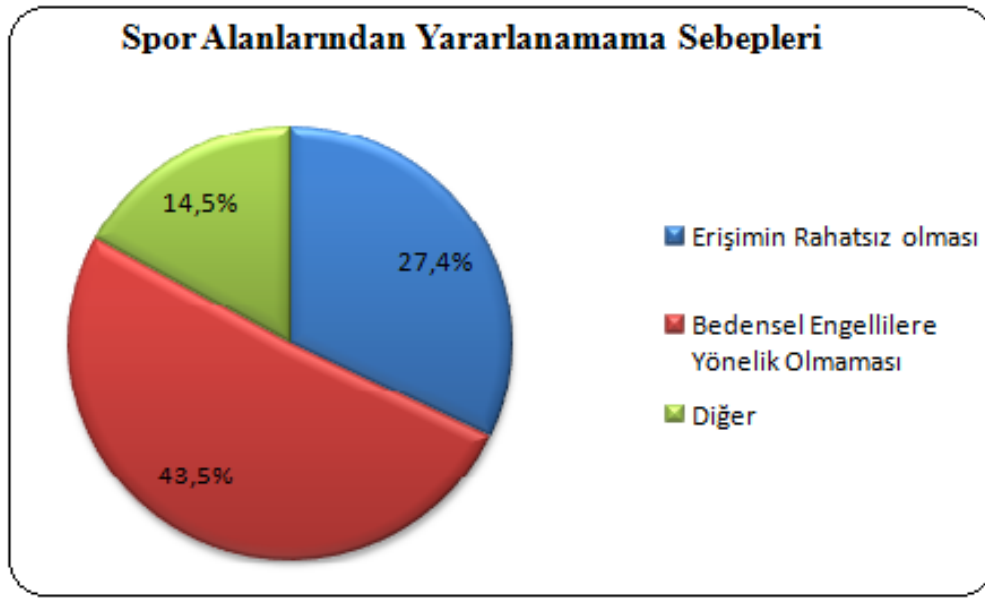

Şekil 4.50 Ankete katılan engellilerin spor alanlarından yararlanabilme durumuna göre dağılımının grafik gösterimi.

%69,4 oranında spor alanlarından yararlanamayan büyük çoğunluktaki engellilerin yararlanamama sebepleri Tablo 4.15'de ve Şekil 4.51'de belirtilmiştir. Spor alanlarından yararlanamayan %43,5 oranda büyük bir çoğunluğun spor alanlarının bedensel engellilere yönelik olmamasını belirtmiştir.

Tablo 4.15 Ankete katılan engellilerin spor alanlarından yararlanamama nedenleri.

Spor Alanlarından Yararlanamama Sebepleri	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Erişimin Rahatsız olması	17	27,4
Bedensel Engellilere Yönelik Olmaması	27	43,5
Diğer	9	14,5

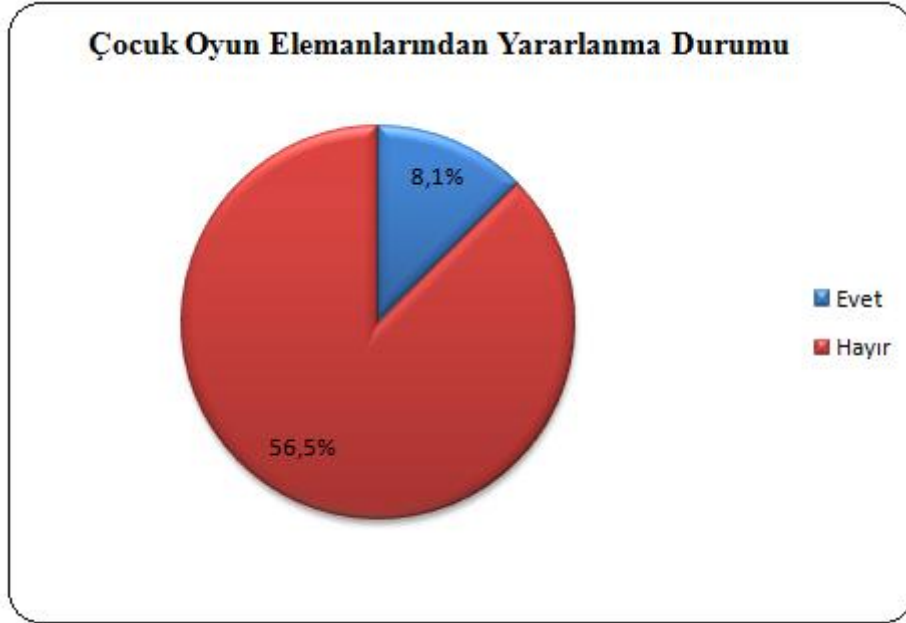

Şekil 4.51 Ankete katılan engellilerin spor alanlarından yararlanamama nedenlerine göre dağılımının grafik gösterimi.

Ankete katılan, 7-14 yaş grubu arasında ve 15-34 yaş grubu arasında bulunan engelli çocukların kent parklarındaki çocuk oyun alanlarını kullanıp kullanamadıklarını tespit etmek amacı ile sorulmuş olan soruya verilen cevaplar Tablo 4.16'da ve Şekil 4.52'de gösterilmiştir. Ankete katılan engellilerden %56,5'i çocuk oyun elemanlarını kullanamadıklarını, % 8,1'i ise çocuk oyun elemanlarını kullanabildiklerini belirtmişlerdir. Ankete katılan diğer engelliler çocuk oyun alanlarını kullanma ihtiyacı hissetmedikleri için cevap vermemiştir.

Tablo 4.16 Ankete katılan engelli çocukların, çocuk oyun elemanlarından yararlanma durumları.

Çocuk Oyun Elemanlarından Yararlanma Durumu	Sayı	Yüzde (%)
Evet	5	8,1
Hayır	35	56,5

Şekil 4.52 Ankete katılan engelli çocukların, çocuk oyun elemanlarından yararlanma durumlarına göre dağılımının grafik gösterimi.

%56,5 oranda çocuk oyun elemanlarından yararlanamadığını belirten engellilerin yararlanamama sebepleri Tablo 4.17’de ve Şekil 4.53’de belirtilmektedir. Ankete katılan engellilerden, %40,3’ü çocuk oyun elemanlarının bedensel engellilere uygun olmaması, %21,0’ı oyun gruplarının engelli çocukların kişisel gelişimlerini sağlayacak şekilde tasarlanmamış olması nedeni ile, %14,5’i ise oyun elemanlarının bulunduğu zemin yapısının oyun oynamaya engel olması nedeni ile oyun elemanlarını kullanamadıklarını belirtmiştir.

Tablo 4.17 Ankete katılan engelli çocukların oyun elemanlarını kullanamama nedenleri.

Çocuk oyun alanlarından yararlanamama sebebi	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Bedensel engellilere uygun olmaması	25	40,3
Zemin yapısının uygun olmaması	9	14,5
Oyun grupları kişisel gelişimi sağlayacak şekilde tasarlanmamış	13	21,0
Diğer...	6	9,7

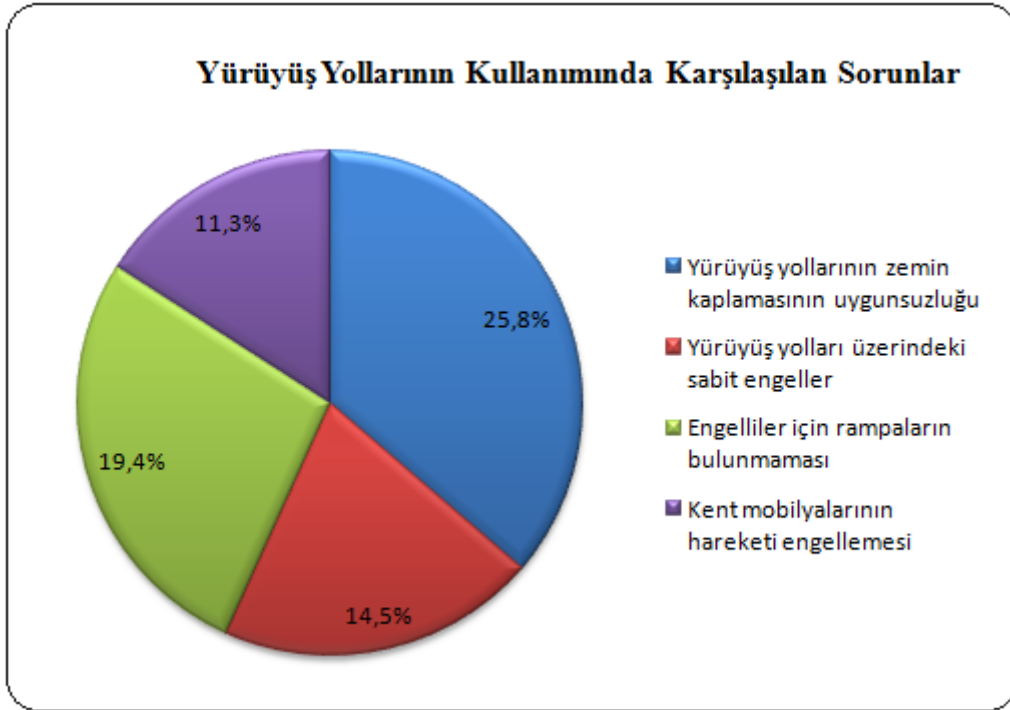

Şekil 4.53 Ankete katılan engelli çocukların oyun elemanlarını kullanamama nedenlerine göre dağılımının grafik gösterimi.

Engellilerin dış mekânda ilk karşılaştığı engelin genellikle yürüyüş yolları olması sebebiyle yürüyüş yollarının kullanımında karşılaşılan sorunlar saptanarak Tablo 4.18’de ve Şekil 4.54’de belirtilmiştir. Ankete katılan engellilerden % 25,8’i yürüyüş yollarının zemin kaplamasının engellilerin kullanımına uygun standartlarda olmadığını, %19,4’ünün yürüyüş yollarında gerekli olan yerlerde engelliler için rampa bulunmadığını, %14,5’inin yürüyüş yolları üzerindeki sabit engeller nedeni ile %11,3’ünün ise kent mobilyalarının hareketi engellemesi nedeni ile hareketlerini kısıtladıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.18 Ankete katılan engellilerin kent parklarındaki yürüyüş yollarında karşılaştıkları sorunlar.

Yürüyüş Yollarının Kullanımında Karşılaşılan Sorunlar	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Yürüyüş yollarının zemin kaplamasının uygunsuzluğu	16	25,8
Yürüyüş yolları üzerindeki sabit engeller	9	14,5
Engelliler için rampaların bulunmaması	12	19,4
Kent mobilyalarının hareketi engellemesi	7	11,3

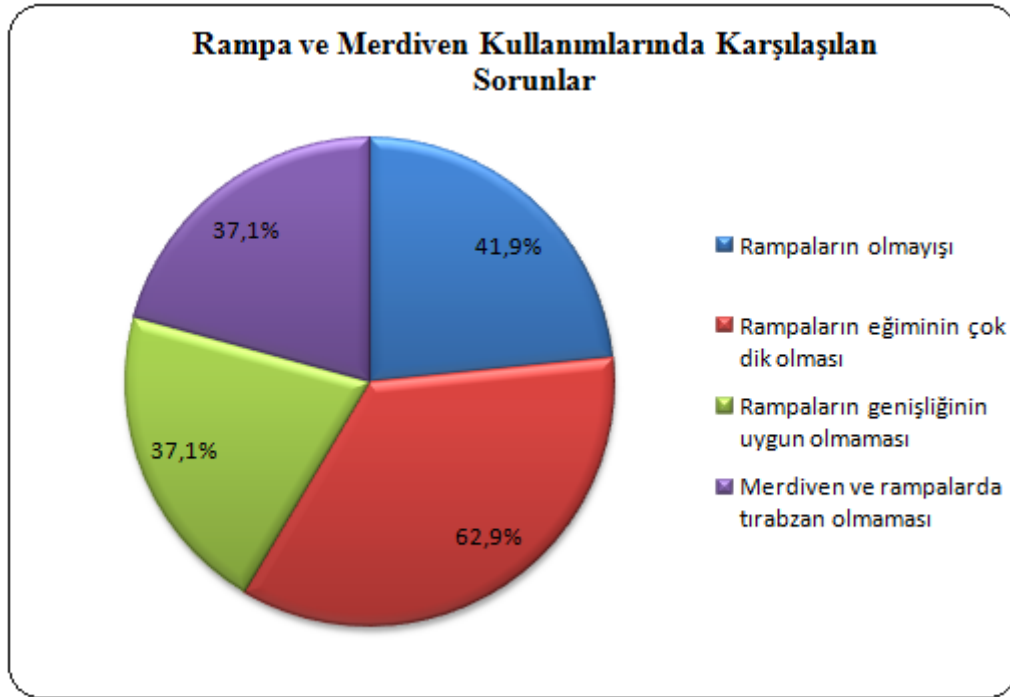
Şekil 4.54 Ankete katılan engellilerin kent parklarındaki yürüyüş yollarında karşılaştıkları sorunlarına göre dağılımının grafik gösterimi.

Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin hareketini en çok kısıtlayan nedenlerin başında eğimi standartlara uymayan yerlerde rampaların olmaması ve merdiven kenarında tırabzanların bulunmamasıdır. Bu amaçla sorulan bu soruya verilen cevaplar Tablo 4.19’da ve Şekil 4.55’de belirtilmiştir. Ankete katılan engellilerden %62,9’u rampaların eğiminin çok dik olduğunu, %41,9’u gerekli olan yerlerde rampaların olmadığını, %37,1’inin rampaların genişliğinin uygun olmadığını ve merdivenlerde, rampalarda tırabzan olmadığını belirtmiştir.

Sonuç olarak ankete katılan engellilerin büyük bir çoğunluğunun merdivenleri, rampaları kullanamadıkları ve gerekli olan yerlerde rampaların olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.19 Ankete katılan engellilerin merdiven ve rampa kullanımlarında karşılaştıkları sorunlar.

Rampa ve Merdiven Kullanımlarında Karşılaşılan Sorunlar	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Rampaların olmayışı	26	41,9
Rampaların eğiminin çok dik olması	39	62,9
Rampaların genişliğinin uygun olmaması	23	37,1
Merdiven ve rampalarda tırabzan olmaması	23	37,1

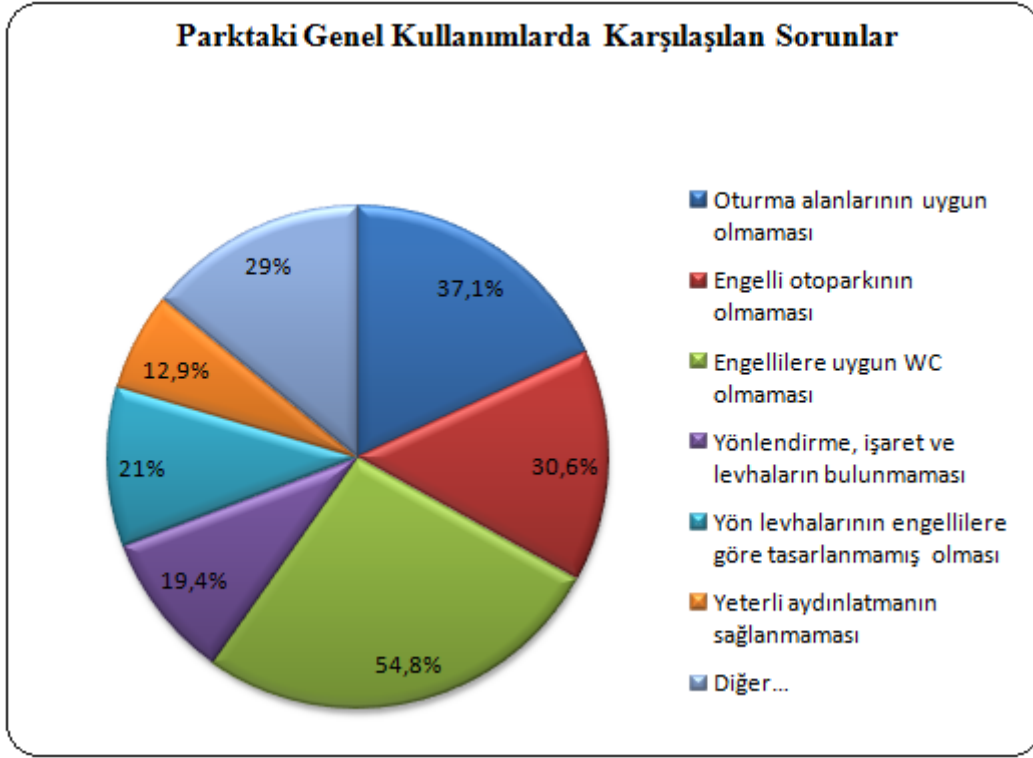
Şekil 4.55 Ankete katılan engellilerin merdiven ve rampa kullanımlarında karşılaştıkları sorunlarına göre dağılımının grafik gösterimi.

Özgürlük Parkı'ndaki oturma alanları, otopark, WC, yönlendirme işaret ve levhaları, yön levhaları ve aydınlatma gibi kullanımların ankete katılan engellilerin kullanımına uygun olup olmadığını tespit etmek amacı ile soruya verilen cevaplar Tablo 4.20'de ve Şekil 4.56'da gösterilmiştir. Ankete katılan engelliler kent parklarındaki genel kullanımlarda karşılaştığı en

büyük sorunun %54,8 oranda engellilere uygun WC olmaması olarak belirtmişlerdir. Diğer sorunlar sırasıyla % 37,1 oranda park içerisinde oturma alanlarının uygun olmaması, %30,6 oranda engelli otoparkının olmaması, %29,0 oranda diğer sebepler, %21,0 oranda yön levhalarının engellilere göre tasarlanmamış olması, %19,4 oranda yönlendirme, işaret ve levhaların bulunmaması, %12,9 oranda ise yeterli aydınlatmanın sağlanmaması şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4.20 Ankete katılan engellilerin genel kullanımlarda karşılaştıkları sorunlar.

Parktaki Genel Kullanımlarda Karşılaşılan Sorunlar	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Oturma alanlarının uygun olmaması	23	37,1
Engelli otoparkının olmaması	19	30,6
Engellilere uygun WC olmaması	34	54,8
Yönlendirme, işaret ve levhaların bulunmaması	12	19,4
Yön levhalarının engellilere göre tasarlanmamış olması	13	21,0
Yeterli aydınlatmanın sağlanmaması	8	12,9
Diğer...	18	29,0

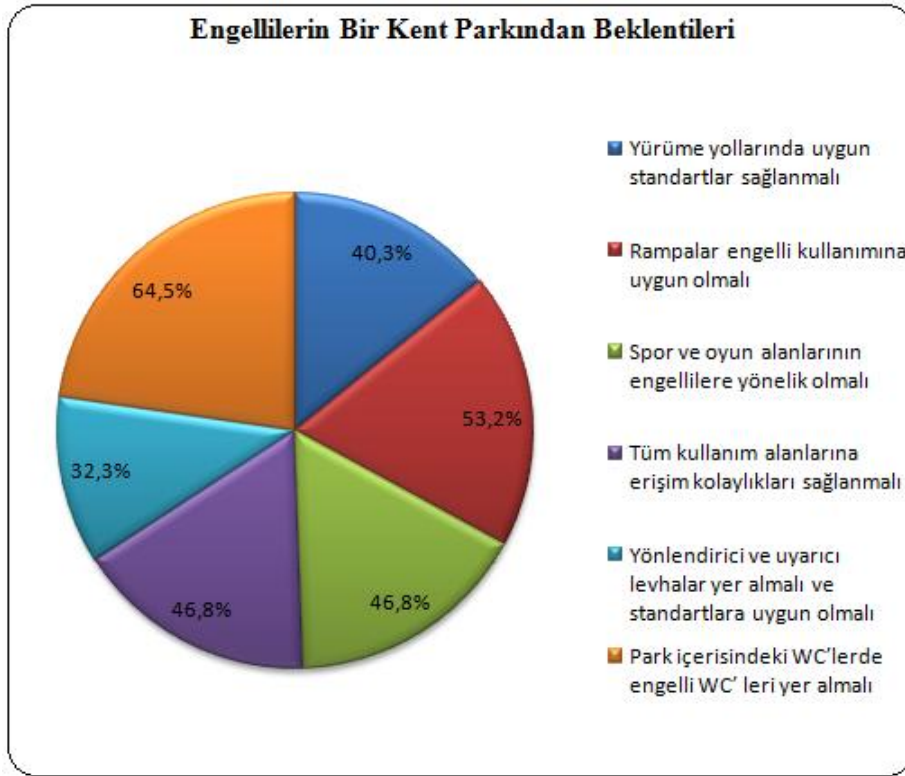

Şekil 4.56 Ankete katılan engellilerin genel kullanımlarda karşılaştıkları sorunlarına göre dağılımının grafik gösterimi.

Engellilerin kent parklarını kendi başlarına yardım almadan kullanabilmeleri amacı ile sorulan bu soruya verilen cevaplar Tablo 4.21’de ve Şekil 4.57’de gösterilmiştir. Ankete katılan engellilerin %64,5 oranda büyük çoğunluğunun park içerisindeki WC’lerde engelli WC’leri yer alması gerektiğini, %53,2 oranda kent parklarındaki rampaların engellilerin kullanımına uygun şekilde tasarlanmasını, %46,8 oranda ise spor, oyun alanlarının engellilere yönelik olması ve tüm kullanım alanlarına erişimin kolay olmasını istedikleri tespit edilmiştir.

Tablo 4.21 Ankete katılan engellilerin kent parklarından beklentileri.

Engellilerin Bir Kent Parkından Beklentileri	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Yürüme yollarında uygun standartlar sağlanmalı	25	40,3
Rampalar engelli kullanımına uygun olmalı	33	53,2
Spor ve oyun alanlarının engellilere yönelik olmalı	29	46,8
Tüm kullanım alanlarına erişim kolaylıkları sağlanmalı	29	46,8
Yönlendirici ve uyarıcı levhalar yer almalı ve standartlara uygun olmalı	20	32,3
Park içerisindeki WC'lerde engelli WC'leri yer almalı	40	64,5

Şekil 4.57 Ankete katılan engellilerin kent parklarından beklentilerine göre dağılımının grafik gösterimi.

Ankete katılan tüm engellilerin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde, yürüyüş yollarındaki zemin kaplamasının, rampaların genişlik ve eğimlerinin, merdivenlerdeki tırabzanların, çocuk oyun alanlarının, spor alanlarının, kent mobilyalarının şekil ve yüksekliklerinin, engellilerin kullanımına uygun olmaması, engelli WC'lerin ve engelli otopark'ının bulunmaması nedeni ile kent parklarını kullanımda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir.

Kent parkları tasarlanırken ya da mevcut parklarda yeni düzenlemeler yapılırken engellilerinden de toplumun bir parçası olduğu düşünülmeli, yaşadıkları sorunlar dikkate alınarak, düzenlemeler yapılmalı ve kent parklarından istedikleri kadar yararlanabilmeleri sağlanmalıdır.

4.3.3 Özgürlük Parkı'nın Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün "Açık Alanlar İçin Ulaşılabilirlik Tespit Formu"na göre değerlendirilmesi

Bu bölümde, Tablo 4.22'de T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün "Açık Alanlar İçin Ulaşılabilirlik Tespit Formu" araştırmaya konu olan tekerlekli sandalyeli engellilere ve araştırma alanı olan Özgürlük Parkı'ndaki mevcut kullanımlara göre değerlendirilmesi yapılmıştır.

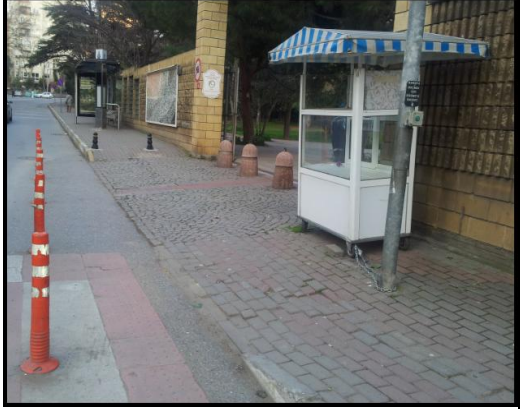
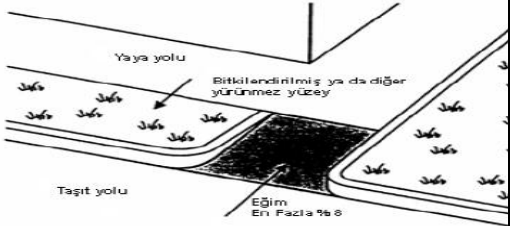
Tablo 4.22 Araştırma alanının Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün “Açık Alanlar İçin Tespit Formu”na ve araştırma konusu olan bedensel engellilere göre değerlendirilmesi.

1.	YAYA KALDIRIMLARI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
1.	Taşıt yolunun her iki tarafında kaldırım var mı?	X		<p>Özgürlük Parkının etrafındaki taşıt yolunun her iki tarafında da kaldırım bulunmaktadır.</p>
1.1.	YAYA KALDIRIMI GENİŞLİĞİ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
2.	Düşük yoğunluktaki yerlerde tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımında engellerden arındırılmış en az 150 cm net geçiş genişliği var mıdır?		X	<p>Park alanını çevreleyen kaldırımında düşük yoğunlukta kullanım mevcuttur. Yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımında engellerden arındırılmış en az 73 cm net geçiş genişliği bulunmaktadır.</p>
3.	Az yoğunluktaki yerlerde tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımında engellerden arındırılmış en az 200 cm net geçiş genişliği var mıdır?			
4.	Orta yoğunluktaki yerlerde tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımında engellerden arındırılmış en az 250 cm net geçiş genişliği var mıdır?			

Tablo 4.22 (devam ediyor)

5.	Yüksek yoğunluktaki yerlerde tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımında engellerden arındırılmış en az 300 cm net geçiş genişliği var mıdır?			
1.2.	YAYA KALDIRIMI YÜKSEKLİĞİ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
6.	Yaya kaldırımında bordür taşı üst seviyesi taşıt yolu kaplamasından en fazla 15 cm yükseklikte midir?		X	Bordür taşı üst seviyesi 20 cm yüksekliktedir
1.3.	YAYA KALDIRIMI EĞİMİ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
7.	Yaya kaldırımının boyuna eğimi, tek başına hareket eden tekerlekli sandalye kullanıcıları hesaba katılarak, en fazla % 5 midir?	X		
8.	Yaya kaldırımında boyuna eğimin %5'in üzerinde olduğu durumlarda kaldırımlar, rampa gibi değerlendirilerek tasarlanmış mıdır? (Boyuna eğim %5'in üzerinde değilse sonraki soruya geçiniz).			

Tablo 4.22 (devam ediyor)

9.	Yaya kaldırımında, yağmur suyunun drenajı için gerek duyulan enine (yanal) eğim en fazla %2 midir? (% 2'den fazla eğimler, özellikle tekerlekli sandalye kullanıcılarının ilerlemesinde sıkıntı yaratacaktır.)	X		
1.4.	YAYA KALDIRIMI RAMPASI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
10.	Yaya kaldırımalarında gerekli ve uygun yerlerde rampa var mıdır? (Örneğin; yaya geçitlerinin olduğu, yaya dolaşımının bulunduğu yerlerde)	X		
11.	Rampalar en az 90 cm genişliğinde midir?	X		
12.	Tek yöne eğimli rampalarda şekle uygun bitkilendirme yapılmış mıdır?		X	
13.	Tek yöne eğimli rampalarda eğim en fazla %8 midir?		X	
14.	Üç yöne eğimli rampalarda yan eğim en fazla %10 mudur? (Üç yöne eğimli rampa yok ise sonraki soruya geçiniz).			

Tablo 4.22 (devam ediyor)

15.	Kaldırım genişliğinin %8 eğimli rampa için uygun olmadığı durumlarda yola paralel rampa düzenlemesi var mıdır? (Kaldırım genişliğinin %8 eğimli rampa için uygun olmadığı durumlar yok ise diğer soruya geçiniz).			
16.	Mevcut dar kaldırımlarda uygulanan yola paralel rampa çözümlerinde yanal eğimler (kanat) en fazla %8 midir? (Yola paralel rampa yok ise diğer soruya geçiniz).			
17.	Rampa ile taşıt yolunun birleştiği yerlerde zemin, özürlü yayaların hareketini engelleyecek herhangi bir çıkıntı veya çukurluk olmayacak şekilde düzenlenmiş midir?	X		
1.5.	YAYA KALDIRIMI KAPLAMASI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
18.	Yaya kaldırımı düz, sabit, dayanıklı ve kaygan olmayan (ıslak/kuru) malzeme ile kaplanmış mıdır?	X		
19.	Derzler 1,3 cm'den az mıdır?	X		
20.	Yaya kaldırımı yüzeyinde 0,6 cm'den fazla seviye farklılıkları giderilmiş midir? (kaplama malzemesi farklılığının oluşturduğu ya da onarımı yapılması gereken yerler vb.)		X	
21.	Yaya kaldırımının gerektikçe bakım ve onarımı gerçekleştiriliyor mu?		X	
1.6.	YAYA KALDIRIMI KENARLARI DÜZENLEMESİ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
22.	Elektrik direkleri, trafik işaretleri ile süs bitkileri, çiçeklik/saksılar, reklam/ ilan panoları, tezgâh, masa, sandalye, totem vb. nesnelere 150 cm genişliğinde engellerden arındırılmış yaya güzergâhı dışında yerleştirilmiş midir?		X	

Tablo 4.22 (devam ediyor)

23.	Yüksek yoğunluktaki yollarda aydınlatma vb. direkler ile ağaç gibi nesnelerin bir engel teşkil etmemesi için yaya kaldırımında taşıt yolu tarafında bir şerit şeklinde konumlandırılmış mıdır? (Yüksek yoğunlukta yollar mevcut değilse diğer soruya geçiniz).			
1.7.	YAYA KALDIRIMINDA GÜVENLİK	EVET	HAYIR	ŞEKİL
24.	Yaya kaldırımında tehlike oluşturacak zemin düzenlemelerinden arındırılmış mıdır? (Aralıkları $\pm 1,3$ cm'den fazla ve/veya dolaşım yönüne paralel olan yer ızgaraları, yer mantarları, yola gerilmiş oto park zincirleri, yol sathındaki $\pm 0,6$ cm'den fazla kot farklılıkları, çukurlar, $\pm 0,6$ cm'den fazla kot farklılıkları oluşturan alt yapı kapakları, diğer engel oluşturan zemin döşemeleri)		X	
25.	Taşıt engelleyicilerin birbirlerine uzaklığı 120 cm midir?	X		
26.	Yaya kaldırımında ani seviye değişikliklerinden kaçınılmış mıdır? (Ani seviye değişikliklerinden kaçınılmış ise diğer soruya geçiniz).	X		
27.	Yaya kaldırımlarda ani seviye değişikliği olan yerlerde düşmeyi engellemek için 90 cm yüksekliğinde korkuluk bulunuyor mu?			
28.	Yol ağaçlandırılmasına uygun ağaçlar kullanılmış mıdır?(gövde uzunluğu 220 cm'den az olmayan, alttan taçlanma yapmayan, vb.)	X		
29.	Kavşaklarda köşe başları görüşe mani olacak engellerden arındırılmış mıdır?	X		
30.	Kaldırımlarda gece güvenliği ve konforu için yeterli aydınlatma yapılmış mıdır?	X		

Tablo 4.22 (devam ediyor)

31.	Yaya kaldırımındaki bisiklet yolu yayalardan ayrılmış mıdır? (Yaya kaldırımında bisiklet yolu yok ise diğer soruya geçiniz).			
32.	Yaya kaldırımı üzerindeki veya yaya kaldırımına taşan inşaat, onarım ve alt yapı çalışmaları sırasında, yayanın güvenli geçişini sağlayacak 150 cm genişlikte alan bırakılmış mıdır? (Yaya kaldırımında inşaat çalışmaları yok ise diğer soruya geçiniz).			
1.8.	BORDÜR TAŞI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
33.	Bordür taşları yaya kaldırım kaplamasından farklı dokuda mıdır?		X	
34.	Bordür taşları düzgün, iyi pahlanmış ve pahların eğimleri aynı mıdır?	X		
1.9.	DRENAJ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
35.	Yaya kaldırımında boyuna (en fazla %5) ve enine (en fazla %2) yönde gerekli eğimler verilip, bordür taşı ile taşıt yolunun birleştiği yerde, yapılacak su oluğu ve rögarlarla yeterli drenaj sağlanmış mıdır?		X	
36.	Kavşak, yaya geçitleri ve diğer rampalarda bulunan su oluğu yaya ve engelliler için bir engel oluşturmayacak şekilde düzenlenmiş midir? (Su oluğu yok ise diğer soruya geçiniz).			
37.	Izgaralar hareket yönüne dik olarak konumlandırılmış mıdır ? (Yaya kaldırımında ızgara mevcut değilse diğer soruya geçiniz).			
38.	Izgaraların yürüme güzergâhı doğrultusundaki aralıkları en fazla 1,3 cm midir?			

Tablo 4.22 (devam ediyor)

31.	Yaya kaldırımındaki bisiklet yolu yayalardan ayrılmış mıdır? (Yaya kaldırımında bisiklet yolu yok ise diğer soruya geçiniz).			
32.	Yaya kaldırımı üzerindeki veya yaya kaldırımına taşan inşaat, onarım ve alt yapı çalışmaları sırasında, yayanın güvenli geçişini sağlayacak 150 cm genişlikte alan bırakılmış mıdır? (Yaya kaldırımında inşaat çalışmaları yok ise diğer soruya geçiniz).			
1.8.	BORDÜR TAŞI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
33.	Bordür taşları yaya kaldırım kaplamasından farklı dokuda mıdır?		X	
34.	Bordür taşları düzgün, iyi pahlanmış ve pahların eğimleri aynı mıdır?	X		
1.9.	DRENAJ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
35.	Yaya kaldırımında boyuna (en fazla %5) ve enine (en fazla %2) yönde gerekli eğimler verilip, bordür taşı ile taşıt yolunun birleştiği yerde, yapılacak su oluğu ve rögarlarla yeterli drenaj sağlanmış mıdır?		X	
36.	Kavşak, yaya geçitleri ve diğer rampalarda bulunan su oluğu yaya ve engelliler için bir engel oluşturmayacak şekilde düzenlenmiş midir? (Su oluğu yok ise diğer soruya geçiniz).			
37.	Izgaralar hareket yönüne dik olarak konumlandırılmış mıdır? (Yaya kaldırımında ızgara mevcut değilse diğer soruya geçiniz).			
38.	Izgaraların yürüme güzergâhı doğrultusundaki aralıkları en fazla 1,3 cm midir?			

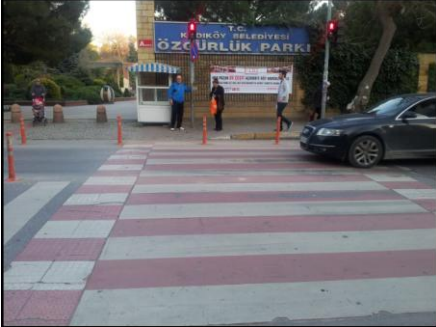
Tablo 4.22 (devam ediyor)

2.	RAMPALAR	EVET	HAYIR	ŞEKİL
39.	Kot farkının 0,6 cm – 1,3 cm olduğu yerler en fazla 1/2 eğimle pahlanmış mıdır?		X	
40.	1.3 cm'den daha fazla kot farkının olduğu yerler rampa olarak düzenlenmiş midir?		X	
41.	Rampalar düz, sabit, dayanıklı ve kaygan olmayan (ıslak/kuru) malzeme ile kaplanmış mıdır?	X		
42.	Yürüyüş güzergâhından açıkça görülemeyen rampalara yönlendirme yapılmış mıdır?		X	
43.	Rampaların genişliği en az 150 cm midir?		X	 <p>Rampaların genişliği en az 143 cm'dir.</p>
44.	Rampa eğimi en fazla %5 midir?		X	<p>Rampaların eğimi en fazla %9,5'tir.</p>

Tablo 4.22 (devam ediyor)

45.	Rampa yapılmasının mümkün olmadığı durumlarda alternatif ulaşım yöntemi var mıdır? (Platform asansörü, hidrolik asansör vb.)		X	
46.	Rampaların başlangıç ve bitiminde tekerlekli sandalyenin manevra yapabileceği en az 150 cm x 150 cm'lik alan var mıdır?	X		
47.	Rampa sahanlıkta yön değiştiriyorsa manevra için gerekli sahanlık alanı en az 150 cm x 150 cm midir?	X		
48.	9 m'den uzun rampalarda veya bir rampadan ikinci bir rampaya geçişin olduğu yerlerde; en az 150 cm'lik düz dinlenme alanları var mıdır?	X		
49.	48. maddede belirtilen, 9 m'de bir sahanlıklarla bölünen ancak 30 m'den fazla uzunluğu bulunan rampalarda her 30 m'de bir 2.5 m'lik dinlenme alanları ve bu alanlarda geçişi engellemeyecek şekilde bank yerleştirilmiş midir? (30 m'den fazla uzunlukta rampa yok ise diğer soruya geçiniz).			
2.1.	RAMPALARDA GÜVENLİK	EVET	HAYIR	ŞEKİL
50.	15 cm'den fazla bir kot farkını geçen rampaların her iki yanında korkuluk/ küpeşte var mıdır?		X	
51.	300 cm'den geniş rampalarda rampanın iki yanındaki trabzanlara ilaveten, arada üçüncü bir trabzan yapılmış mıdır? (Bölünmüş rampa genişliği 90-140 cm arasında olacak şekilde) (300 cm'den geniş rampa yok ise diğer soruya geçiniz).			
52.	Rampaların her iki tarafında en az 5 cm yüksekliğinde koruma bordürü ya da demiri var mıdır?		X	
3.	KORKULUKLAR VE KÜPEŞTELER	EVET	HAYIR	ŞEKİL

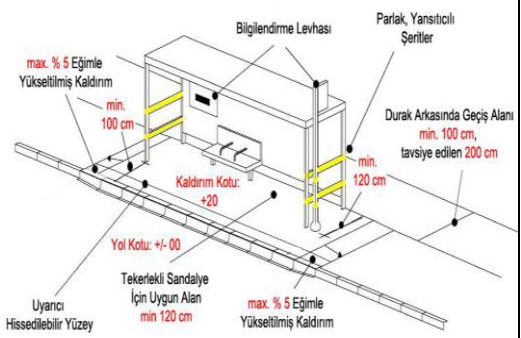
Tablo 4.22 (devam ediyor)

53.	Merdivenin/ rampanın her iki yanında kesintisiz küpeşte (tutamak) var mıdır?		X	
54.	Küpeşte merdivenler/rampalarda döşeme kaplaması üzerinden 90 cm yükseklikte midir?(Küpeşte yok ise diğer soruya geçiniz).			
4.	HEM ZEMİN YAYA GEÇİTLERİ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
4.1.	Genel			
55.	Yaya geçitleri hemzemin midir?	X		
56.	Yaya geçitleri ile yaya kaldırımları arasında seviye farklılıkları olduğu durumlarda yol yüzeyi kaldırım ile aynı seviyeye getirilerek yükseltilmiş midir?			
57.	Yaya geçitleri ile yaya kaldırımları arasında seviye farklılıkları olduğu durumlarda yaya geçidi genişliğinde üç yöne eğimli yaya kaldırım rampası yapılmış mıdır?			
58.	Taşıt yolu ve kavşak geçişlerinde çiçeklik ve çiçek saksıları, mantarlar, sembol, ilân panoları, direkler (elektrik, aydınlatma, trafik vb.), rögar ve ızgaralar hareket kabiliyetini azaltacağından yaya geçitleri bu gibi engellerden arındırılmış mıdır?	X		
59.	Trafik ışıkları ve yer çizgileri standardına uygun yapılmış mıdır? (TS 7636'ya uygun)			
60.	Yaya geçitlerinin bulunduğu yerlere yönlendirme işaretleri var mıdır?	X		

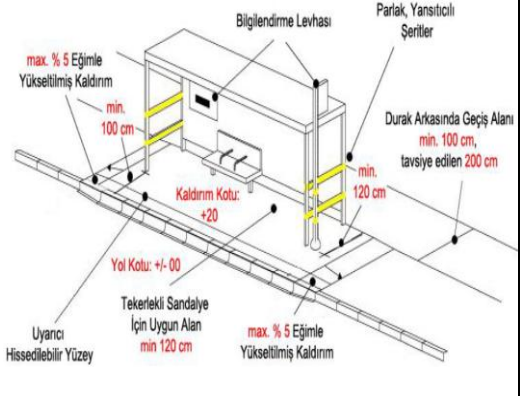

Tablo 4.22 (devam ediyor)

61.	Yaya geçitleri herkes tarafından kolaylıkla fark edilebilecek şekilde iyi ve üstten aydınlatılmış mıdır?	X			
62.	Bisiklet yolunun yaya geçitlerine rastlayan bölümlerinde, bisiklet yolu yaya yoluyla birlikte alçaltılmış veya araç yoluna doğru en çok %8 eğimli rampa yapılmış mıdır? (Bisiklet yolu yok ise diğer soruya geçiniz).				
63.	Taşıt trafiğinin yoğun olduğu yaya geçitlerinde kavşaklarda ve yaya geçitlerinin en az 15 m sağ ve sol taraflarında metal yaya korkuluğu yapılmış mıdır? (Taşıt trafiği yoğun değil ise diğer soruya geçiniz).				
4.2.	Butonlu Yaya Geçidi (Pelikan Yaya Geçidi)	EVET	HAYIR	ŞEKİL	
64.	Kavşak ve kavşaklar dışında yapılan pelikan (TS 7768) türü yaya geçitlerinde buton, ışıklı, sesli, titreşimli ve en fazla 120 cm yükseklikte midir?	X			
65.	Butonların üstünde kavşak yönünü belirten kabartmalı oklar var mıdır?		X		
5.	DURAKLAR	EVET	HAYIR	ŞEKİL	
5.1.	Genel				
66.	Özürllüler duraklara kolay, engelsiz ve bağımsız olarak ulaşmakta mıdır?	X			

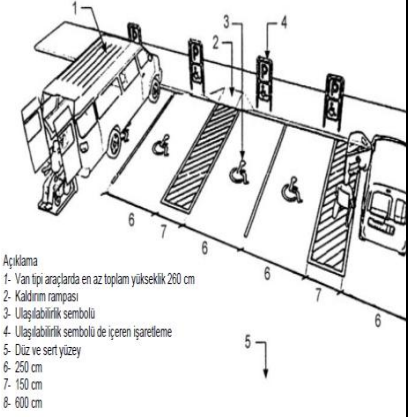
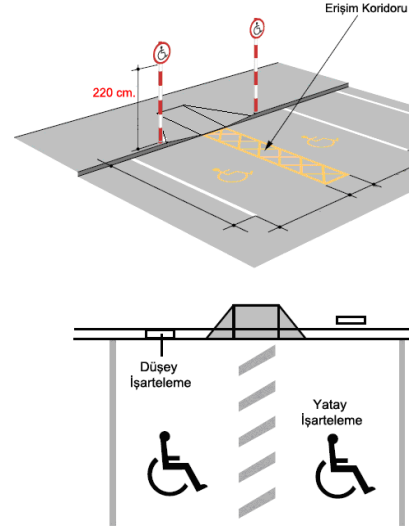
Tablo 4.22 (devam ediyor)

67.	Durakların yerleri anlaşılabilir ve belli bir uzaklıktan görülebilir mi?	X		
68.	Duraklarda bulunan ilân, reklâm ve bilgilendirme tabelâlarının keskin kenarlı ve sivri köşeli olmamasına dikkat edilmiş midir?	X		
69.	Durak/Platform zemininde kullanılan kaplama malzemeleri düz, sabit, kaymaz (ıslak/kuru) ve dayanıklı mıdır?	X		
70.	Duraklarda özürllüler için oturma bankı ve bankın uygun yerlerinde tutunma barları bulunmakta mıdır?		X	
71.	Duraklarda tekerlekli sandalye için 120 cm genişliğinde alan bulunmakta mıdır?	X		
5.2.	Otobüs Durakları	EVET	HAYIR	ŞEKİL

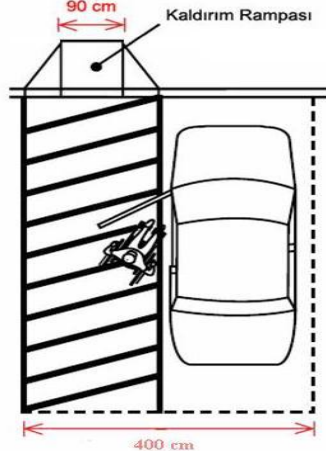
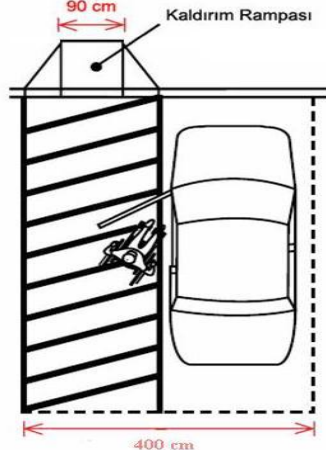
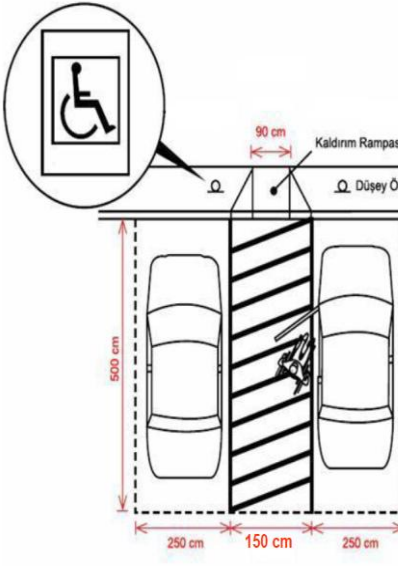
Tablo 4.22 (devam ediyor)

<p>72.</p>	<p>Özürülerin engelsiz ve başkalarına ihtiyaç duymadan otobüse inip binmeleri için otobüs zemini ile kaldırım aynı seviyede mi veya otobüste en fazla %6 eğimde rampa var mıdır?</p>		<p>X</p>	
<p>73.</p>	<p>Özürülerin, duraklarda otobüse rahat inip binebilmeleri için durak döşemesi, taşıt girişi seviyesine kadar eğimi %5'i geçmeyen rampa ile yükseltilmiş midir?</p>		<p>X</p>	
<p>74.</p>	<p>Otobüs duraklarında toplu taşıma vasıtaları haricindeki taşıtların durma ve park etmelerini önlemek için gerekli işaretlemeler yapılmış mıdır?</p>		<p>X</p>	
<p>75.</p>	<p>Yola paralel bisiklet yolu, durak arkasından durağa 200 cm'lik mesafede geçmekte midir? (Bisiklet yolu yoksa soruyu boş bırakınız.)</p>			
<p>76.</p>	<p>Duraklar bulunduğu yöre nin hava şartlarına karşı korunaklı mıdır?</p>	<p>X</p>		

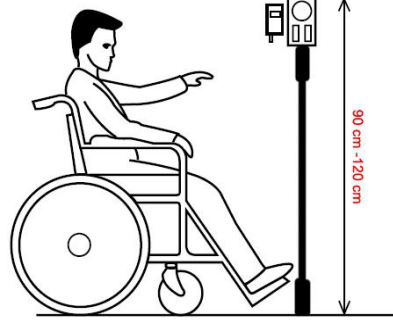
Tablo 4.22 (devam ediyor)

5.3.	Açık Otoparklar	EVET	HAYIR	ŞEKİL
77.	Otopark alanlarında, engelliler için en az 1 olmak üzere toplam park yeri sayısının %5'i kadar yer ayrılmış mıdır?		X	
78.	Engelli otoparkları park ettikten sonra gideceği güzergâhlar arasında ulaşım mesafeleri en fazla 25 m tercihen 10 m midir? (Engelli otoparkı yok ise diğer soruya geçiniz).			
79.	Üzeri kapalı engelli otoparkı yüksekliği en az 250 cm midir? (Üzeri kapalı engelli otoparkı yok ise diğer soruya geçiniz).			
80.	Engelli otopark yerleri işaretlerle belirtilmiş midir? (yatay ve düşey) (Engelli otoparkı yok ise diğer soruya geçiniz).			
81.	Girişten itibaren özürlü otopark alanına yönlendiren işaretlemeler yapılmış mıdır? (yatay ve düşey olarak) (Engelli otoparkı yok ise diğer soruya geçiniz).			

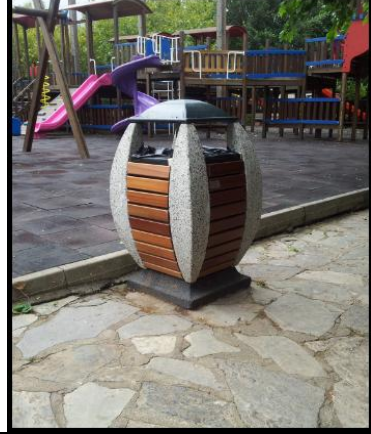

Tablo 4.22 (devam ediyor)

<p>82.</p>	<p>Özürlü otoparkının yanında en az 150 cm genişliğinde ve park yeri boyunca boş bir manevra alanı var mıdır? (Engelli otoparkı yok ise diğer soruya geçiniz).</p>			
<p>83.</p>	<p>Kaldırıma paralel ve sürücünün iniş yönünün kaldırım tarafında olduğu park yerinde kaldırımlar taşıt yolu kotuna göre 0 cm - 3 cm olacak şekilde alçaltılmış mıdır?</p>	<p>X</p>		
<p>84.</p>	<p>Özürlü otopark alanı ile yaya kaldırımı arasında kot farkı bulunuyorsa yaya kaldırım rampası yapılmış mıdır? Engelli otoparkı yok ise diğer soruya geçiniz).</p>			
<p>85.</p>	<p>Özürlü otoparkına ait manevra alanının zemininde kullanılan kaplama malzemeleri düz, sabit, kaymaz (ıslak/kuru) ve dayanıklı mıdır? Engelli otoparkı yok ise diğer soruya geçiniz).</p>			

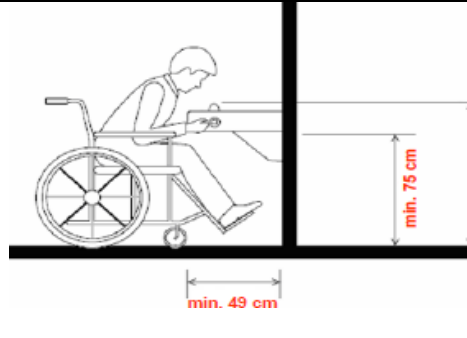

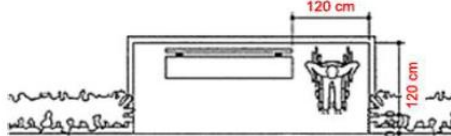
Tablo 4.22 (devam ediyor)

86.	Otoparkta kullanılan işaretlemeler geceleri ışıklandırılmakta mıdır? (Otoparkta işaretlendirmeler yok ise diğer soruya geçiniz).			
87.	Açık otoparkların giriş/çıkış alanlarında araç trafiğini aksatmayacağı ve görülebilir yerlere özürülülerin de algılayacağı yönlendirme (şehir, mahâl gibi) levhaları/panoları yerleştirilmiş midir?		X	
87.	Park yeri bilet makinesi ve parkmetrelerin yüksekliği 90 cm ile 120 cm arasında mıdır? (Park yeri bilet makinesi yok ise diğer soruya geçiniz).			
6.	KENT MOBİLYALARI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
88.	Şehir mobilyalarının keskin ve çıkıntılı kenarlı olmaması sağlanmış mıdır?	X		
7.	HALKA AÇIK TUALETLER	EVET	HAYIR	ŞEKİL
89.	Halka açık tuvaletlerde ulaşılabilir kadın ve erkek olmak üzere en az 2 (iki) adet özürülü tuvaleti var mıdır? (Cevabınız "hayır" ise 92. soruya geçiniz).		X	
90.	Özürülü tuvaletlerinin ulaşılabilirliği sağlanmış mıdır?(rampa, asansör)			
91.	Özürülülere ait tuvaletlerin kapısında özürülü işareti bulunmakta mıdır?			
92.	Acil durumlarda kapı kilidi dışarıdan açılabilir şekilde midir?		X	

Tablo 4.22 (devam ediyor)

8.	ÇÖP KUTULARI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
93.	Yerden yüksekliği en fazla 120 cm midir?	X		
94.	Yürüyüş güzergâhından ulaşılabilir mesafede yerleştirilmiş midir?	X		
95.	Tek elle kullanılabilir şekilde midir?	X		
9.	ÇEŞMELER	EVET	HAYIR	
96.	Kamu kullanımına açık yerlerde ulaşılabilir çeşme sağlanmış mıdır? (Cevabınız "hayır" ise diğer soruya geçiniz.)		X	
97.	Ulaşılabilir çeşmelere yönlendirme yapılmış mıdır?		X	
98.	Çeşmeye tekerlekli sandalyenin yaklaşabilmesi için en az 90 cm x 130 cm ölçülerinde net zemin alanı var mıdır?		X	

Tablo 4.22 (devam ediyor)

99.	Çeşme altları tekerlekli sandalye girebilecek şekilde en az 75 cm yüksekliğinde, 49 cm derinliğinde midir?		X	
100.	Çeşmenin su içilecek bölümlerinin yükseklikleri 85 cm ile 90 cm aralığında mıdır?	X		
101.	El veya ayak kumandasıyla kolay açılabilir özellikte midir?		X	
12.	BANKLAR	EVET	HAYIR	ŞEKİL
102.	Dinlenme bankları yaya kaldırımlarında yaya dolaşımına mani olmayacak şekilde yerleştirilmiş midir?	X		Dinlenme bankları yaya dolaşımına mani olmayacak şekilde yerleştirilmiştir.
103.	Dinlenme bankının sırt ve kol dayanağı var mıdır?		X	
104.	Dinlenme bankının oturma bölümü yerden 45 cm ve kol dayanağı yerden 70 cm yükseklikte midir?	X		Dinlenme bankının oturma bölümü yerden 45 cm yüksekliktedir.
105.	Dinlenme bankları yaya kaldırımlarında en fazla 30 m aralıklarla yerleştirilmiş midir? (Yaya kaldırımında dinlenme bankı yok ise diğer soruya geçiniz).			
106.	Yaya kaldırımındaki dinlenme banklarının yanında tekerlekli sandalyenin yanaşabilmesi için en az 120 cm düz alan bırakılmış mıdır? (Yaya kaldırımında dinlenme bankı yok ise diğer soruya geçiniz).			

Tablo 4.22 (devam ediyor)

13.	PİKNİK MASALARI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
107.	Piknik ünitelerinin arasındaki yaya yollarının genişliği en az 150 cm midir?	X		
108.	Piknik ünitelerinin (masa ve oturma yerleri birbirine monteli) oturma yerlerine herkes için engelsiz geçiş sağlanmış mıdır?		X	
109.	Tekerlekli sandalye kullanıcıları için piknik üniteleri var mıdır?		X	
110.	Tekerlekli sandalye kullanıcıları için masalar 75 cm - 86 cm arasında yükseklikte midir?	X		
111.	Masa altında tekerlekli sandalye kullanıcısı için 90 cm genişliğinde ve 49 cm derinliğinde diz boşlukları var mıdır?		X	<p>Tekerlekli sandalye kullanıcısı için masa altında 103 cm genişliğinde 30 cm derinliğinde diz boşluğu bulunmaktadır.</p>

BÖLÜM 5

SONUÇ ve ÖNERİLER

DİE ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın 2002 yılında yaptığı Türkiye Özürlüler Araştırması'na göre, Türkiye'de engelli nüfusun toplam nüfusa oranı %12,29'dur. Ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel engelli oranı ise %2.58'dir. Bu değerlerden anlaşılacağı üzere Türkiye'de engelli bireylerin oranı, toplam nüfusla birlikte değerlendirildiğinde engelli birey sayısının ülkemizde oldukça yüksek olduğu tespit edilmektedir.

“Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilerin Kentsel Mekânları Kullanım Olanaklarının İrdelenmesi: Özgürlük Parkı Örneği/ Kadıköy- İstanbul” adlı bu araştırmada yapılan anket çalışması ve T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Açık Alanlar için Tespit Form'unda elde edilen bulgulara göre kentsel mekânın kullanımında ortopedik engelli bireylerin önemli sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu sorunlar, hem kentsel mekânın kullanımıyla ilgili fiziksel sorunları içermekte, hem de kent yaşamını ilgilendiren sosyal problemleri içine almaktadır.

Yapılan çalışma sonucunda elde edilen verilere göre geliştirilen önerileri şu şekilde özetlememiz mümkündür:

5.1 Parka Ulaşım Açısından Saptanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Bir kent parkının amaçlarından biri, bulunduğu kent halkına rekreasyonel aktiviteler sunması ve kolay ulaşılabilir olmasıdır.

Parka ulaşım: Özgürlük Parkı'na gelen tekerlekli sandalye kullanan engellilere uygulanan anket çalışmasında ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde;

- Yaya kaldırımı eğiminin standartlara uygun olduğu,
- Yaya kaldırımındaki derzlerin uygun olduğu,
- Yaya kaldırımında, yağmur suyunun drenajı için gerek duyulan enine (yanal) eğimin uygun olduğu,
- Yol ağaçlandırmasında uygun ağaçların kullanıldığı,
- Yaya kaldırımındaki taşıt engelleyicilerin birbirine uzaklığının uygun mesafede olduğu,
- Park içerisinde bulunan rampaların başlangıç ve bitiminde tekerlekli sandalyenin manevra yapabileceği gerekli mesafenin bulunduğu,
- Rampaların genişliğinin uygun olduğu,
- Rampaların düz, sabit, dayanıklı ve kaygan olmayan malzeme ile kaplandığı,
- Rampa ile taşıt yolunun birleştiği yerlerde zemin, engelli yayaların hareketini engelleyecek herhangi bir çıkıntı veya çukurluk olmayacak şekilde düzenlenmiş olduğu,
- Durak zemin kaplamasının düz, sabit dayanıklı ve kaymaz olduğu,
- Yaya geçitlerinin yaya kaldırımı ile aynı seviyede olduğu,
- Yaya geçitleri ve taşıt yolunun mantar, çiçek saksıları gibi engellerden arındırıldığı,
- Yaya geçitlerinin herkes tarafından kolaylıkla fark edilebilecek şekilde iyi ve üstten aydınlatıldığı,
- Yaya kaldırımında bordür taşı üst seviyesinin taşıt yolu kaplamasından daha fazla yüksekte olduğu,
- Düşük yoğunlukta bulunan yaya kaldırımında engellerden arındırılmış net geçiş genişliğinin standartlara uygun olmadığı,
- Kavşaklarda köşe başlarının görüşe mani olacak engellerden arındırıldığı,
- Elektrik direkleri, reklam/ ilan panolarının yaya güzergâhı dışında yerleştirilmediği,
- Yaya kaldırımı kaplamasının düz, sabit, dayanıklı olduğu fakat bazı yerlerde bozuk ve düzeltilmesi gereken satırlar olduğu,
- Yaya kaldırımında ani seviye değişikliklerinin olduğu,
- Yaya kaldırımında yeterli drenajın sağlanmadığı,

- Parkın etrafında bulunan yaya kaldırımında gerekli yerlerde rampanın bulunduğu fakat 1.3 cm'den fazla kot farkı olan yerlerin rampa olarak düzenlenmediği,
- Yürüyüş güzergâhından görülmeyen rampalara yönlendirme yapılmadığı,
- Rampa yapılmasının mümkün olmadığı durumlarda alternatif ulaşım yönteminin olmadığı,
- Park içerisinde ve yaya kaldırımında 15 cm'den fazla kot farkını geçen rampaların her iki yanında korkuluk veya küpeşte bulunmadığı,
- Rampaların her iki tarafında en az 5 cm yüksekliğinde koruma bordürü ya da demiri bulunmadığı,
- Yaya geçitlerinin bulunduğu yerlere yönlendirme işaretleri bulunmadığı,
- Kavşaklar dışında yapılan pelikan (TS 7768) türü yaya geçitlerinde butonun, ışıklı, sesli, titreşimli ve en fazla 120 cm yükseklikte olduğu,
- Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin otobüs duraklarına engelsiz ve bağımsız ulaşamadığı,
- Duraklarda tekerlekli sandalyeli engelliler için yeterli mesafede genişliğin bulunmadığı,
- Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin engelsiz ve başkalarına ihtiyaç duymadan otobüse inip binmeleri için otobüs zemini ile kaldırım aynı seviyede olmadığı veya otobüse binmek için en fazla %6 eğimde rampa bulunmadığı,
- Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin, duraklarda otobüse rahat inip binebilmeleri için durak döşemesinin, taşıt girişı seviyesine kadar eğimi %5'i geçmeyen rampa ile yükseltilmediği,
- Otobüs duraklarında toplu taşıım vasıtaları haricindeki taşıtların durma ve park etmelerini önlemek için gerekli işaretlemelelerin yapılmadığı saptanmıştır.

Özel aracı olmayıp parkı ziyaret etmek isteyen tekerlekli sandalyeli engellilerin parka toplu taşıım araçları ile ulaşımında zorluklar yaşamaktadır ve bu engellerin gerekli yerlerde yapılacak rampa ve yeterli mesafede geçiş genişliği ile çözümlenmesi gerekmektedir. Otobüs durağında diğer araçların park etmemesi için gerekli işaretlemele yapılmalıdır. Yine park içerisindeki yaya yolunun gerekli yerlerinde rampa çözümlerinin yapılması, rampaların kenarında mutlaka küpeşte veya korkuluk yapılması, yaya yollarında geçişler için yeterli

mesafede genişlik bırakılması, bozuk satırların düzeltilmesi, yaya kaldırımında yeterli drenaj sağlanması, rampaların kenarında koruma bordürü yapılması gerekmektedir. Ayrıca park girişinde yer alan pelikan geçit için yönlendirme işaretlerinin yapılması gerekmektedir.

Alandaki otopark:

Otopark alanlarında, bedensel engelliler için en az 1 olmak üzere toplam park yeri sayısının %5'i kadar yer ayrılmadığı ve engelliler için hiçbir otopark düzenlemesinin bulunmadığı (yatay ve düşey işaretleme, kaldırım çıkış rampası vb.) saptanmıştır.

Anket çalışmasında parkı kullanan bedensel engellilerin %30,6'sı otopark alanı yetersizliğini belirterek, engelliler için otopark alanı ayrılmamasının büyük bir problem olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılacak olan düzenlemelerde özel aracı ile gelen engelliler de dikkate alınarak gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

5.2 Donatı Elemanları İçin Öneriler

Oturma / Dinlenme Alanları: Banklar ve oturma alanları önemli peyzaj elemanlarıdır. Kullanıcının dinlenip rahatlaması ve bir sonraki aktivitelerden daha iyi bir şekilde yararlanabilmesi için parkta olması gereken kentsel donatıların başında gelmektedir. Ankete katılan engellilerin %16,1'i oturma alanları yanında tekerlekli sandalye kullanan engelliler için yeterli mesafe olmadığını, %37,1'i ise oturma alanlarının uygun olmadığını belirtmektedir.

Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için mutlaka oturma alanları yanında 120 cm x 120 cm mesafede engelli için oturma alanı bırakılmalıdır.

Çöp kutuları: Çöp kutuları yayaların hareketlerini kısıtlamayacak şekilde yaya kaldırımı kenarında bordür taşına en az 40 cm uzaklıkta yer almalıdır. Yüksekliği en az 90 cm, en çok 120 cm olacak şekilde yerleştirilmelidir. Yanlış yerleştirilmiş çöp kutuları engelli yayalar için tehlike unsuru olabilirler. Bunu önlemek açısından diğer donatı elemanlarının olduğu gibi çöp kutularının da zıt renkler kullanılarak belirgin ve kolay algılanabilir hale getirilmesi gerekir.

Parkta genel olarak çöp kutuları sayısı yeterlidir. Mevcut çöp kutuları yürüyüş güzergâhında üzerinde ve erişimi kolaydır.

Aydınlatma: Peyzaj tasarımında aydınlatma öğelerinin yerleştirilmesi, özellikle rampa ve merdiven girişleri gibi potansiyel tehlike taşıyan alanlarda engelli kişiler için güvenlik açısından çok önemlidir. Aydınlatma engellilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak sabit elemanlar kullanılarak planlanmalıdır. Az gören kişiler için ışık şiddetinin artırılması mekânları algılamaları açısından faydalıdır. Birçok aydınlatma standardı yetişkin bir insanın ayaktayken göz hizasının yüksekliği ön görülerek belirlenmiştir. Kentsel dış mekânlar erişim ve kişisel güvenliği sağlayacak yeterlikte biçimde aydınlatılmalıdır. Burada, parlama/yansımayı önleyecek mat malzeme seçilmeli ve tehlikeli alanlarda ışıklandırma düzeyinin artırılması gerekmektedir.

Park kullanıcılarının %12,9'u yeterli aydınlatmanın olmadığını belirtmektedir ve parkın genelinde aydınlatmanın yeterliliği sağlanmalıdır.

Yönlendirme işaretleri: İşaret ve levhalar basit ve açık semboller içermeli, zemini ile zıt renkte olmalıdır. Uluslararası standartlarda; emniyet ve güvenlik için yeşil/beyaz, uyarı ve tehlike riski için sarı/siyah, yasaklama, durma, tehlike ve acil durumları bildirmek için kırmızı/beyaz, bilgilendirme için mavi/beyaz renkler belirlenmiştir. Trafik, bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinin basit ve görülebilir olması, yüksekliği, konumu, kolayca okunması, renk, ölçü ve grafik düzeni önem taşımaktadır. İşaretler ışıklandırılmalı, kabartmalı yazılmalı ve dokunulabilir yükseklikte olmalıdır. İşaretlerde uluslararası semboller kullanılmalıdır.

Parka gelen ziyaretçilerin yaklaşık %19,4'ü yönlendirme, işaret ve levhaların bulunmadığını, %21'i ise yön levhalarının engellilere göre tasarlanmamış olduğuna dikkat çekmektedirler. Ancak, parkta bulunan aktivitelerin daha erişilebilir olması için yönlendirme işaretleri sayılarının artırılması ve standartlara uygun olması gerekmektedir.

Çeşmeler: Tekerlekli sandalye kullanıcılarının da bu donatılardan faydalanacakları düşünülerek, çeşmenin etrafında tekerlekli sandalye ile herhangi bir engelle karşılaşmadan rahat hareket edebilecekleri kadar boşluk bırakılmalı, çeşme yüksekliği engelli kişilerin oturarak veya eğilerek erişebilecekleri şekilde ayarlanmalıdır. Buna göre çeşmeler için

ulaşılabilirlik ölçütlerine göre belirlenmiş tasarım detayları şunlardır; çeşmelerin ağızları yaklaşık 90 cm yüksekliğe yerleştirilmelidir. Çeşmelerin farklı yükseklikte iki ağıza sahip olmaları daha uygundur. Tekerlekli sandalye kullanıcıları için 85 cm, diğer engellilerin eğilerek kullanabilmeleri için 95 cm yükseklikte olmalıdır.

Park içerisinde bulunan çeşmeye tekerlekli sandalyelinin yaklaşabilmesi için en az 90 cmx 130 cm ölçülerinde net zemin alanı bulunmaktadır fakat çeşme altında yeterli boşluk yer almadığından çeşmeye yaklaşmamaktadır. Ayrıca çeşmeye hiçbir yönlendirme işareti bulunmamaktadır. Bu nedenle mevcut çeşmenin erişilebilirliği sağlanmalıdır.

5.3 Spor Alanları İçin Öneriler

Ankete katılan engellilerin %69,4'ü spor sahalarından faydalanamadığını belirtmektedir. Park içerisinde basketbol, tenis ve futbol sahaları bulunmakla birlikte, hiçbirini gerek erişim gerekse saha içi standartlar açısından engellilerin kullanımına uygun değildir. Bu nedenle yapılacak olan düzenlemelerde engellilerin de toplumda var olduğu göz önünde bulundurularak onların kullanımına uygun standartlarda spor sahaları da yapılmalıdır.

5.4 Çocuk Oyun Alanları için Öneriler

Ankete katılan engellilerin % 40,3'ü çocuk oyun alanlarının bedensel engellilere uygun yapılmadığını belirtmiş olup, parkta bulunan 5 adet çocuk oyun grubunun hiçbirini engelli kullanımına uygun değildir. Yapılacak düzenlemelerde engelli çocuklara uygun standartlarda çocuk oyun gruplarına yer verilmelidir. Ayrıca engelli ebeveynler de düşünülerek çocuk oyun alanlarında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

5.5 Alandaki WC için Öneriler

Park alanında bulunan tuvaletler ve girişinde bulunan rampanın eğimi tekerlekli sandalye kullanan engellinin kullanımına uygun değildir. Ankete katılan engellilerin %64,5'lik büyük oranı park içerisinde engelli tuvaleti olması gerektiğini belirtmektedir. En önemli ihtiyaçlardan biri olduğu göz önünde bulundurularak kentsel mekânlar olan parklarda engelli WC buldurulması gerekmektedir.

Yapılabilecek çalışmalar şu şekilde özetlenebilir: Kentsel mekân içerisinde daha önceki bölümlerde ayrıntılı olarak değinilen binalar ve açık alanlarla ilgili yayınlanmış olan standartlarda mevzuata göre düzenlemeler yapılmalıdır. Tez konusu tekerlekli sandalye kullanan engellileri kapsamakla birlikte, diğer engel grupları için de kentsel mekânların ulaşılabilirliğini sağlayan standartlar şunlardır;

- TS 12460/ Nisan 1998: Şehir İçi Yollar- Raylı Taşıma Sistemleri Bölüm 5:Özürlü ve Yaşlılar İçin Tesislerde Tasarım Kuralları,
- TS 9111/ Kasım 2011: Engelliler ve Hareket Kısıtlılığına Sahip Bireyler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Kuralları,
- TS 12576/ Haziran 2012: Şehir İçi Yollar- Engelli ve Yaşlılar İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemlerin Tasarım Kuralları,
- TS 12174/ Haziran 2012: Şehir İçi Yollar-Yaya yolu ve Yaya Bölgeleri Tasarım Kuralları,
- TS 23599 /Haziran 2012: Görme Engelli veya Az Görenler için Yardımcı Mamuller -Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi İşaretleri,
- TS 12716/ Temmuz 2012: Şehir İçi Yollar-Yaya Kaldırımlarındaki Koruyucu Engeller için Tasarım Kuralları,
- TS 23599/ Aralık 2012: Görme Engelli veya Az Görenler için Yardımcı Mamuller -Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi İşaretleri,
- TS ISO 23600 Aralık 2012: Görme Engelliler ile Görme ve İşitme Engelliler için Yardımcı Mamuller- Yaya Trafik Işıkları İçin Sesli ve Hissedilebilir Sinyaller.
- TS ISO 13536 Aralık 2012: TS ISO 23599'un uygulamasına yönelik tamamlayıcı standart şeklinde özetlenebilir.

Kentsel mekânların engelli bireylerin kullanımı için en uygun hale getirilmesinde plancılar ve tasarımcılar kadar uygulama ve düzenleme açısından en önemli görev yerel yönetimlere düşmektedir. Engelli haklarını ve engelli bireylerin de toplumun ayrılmaz bir parçası olduğu gerçeğini benimsemiş olan yerel yönetimcilerin görevlerini en iyi şekilde yapabilmeleri amacıyla yerel yönetimlere daha fazla maddi olanak sağlanmalıdır. Böylece yerel yönetimlerin engelsiz çevre ve planlı kentleşme için yapabileceği yatırımların önü açılmış olacaktır.

Tüm bu elde edilen veriler çerçevesinde, engelli bireylerin kentsel mekânda önemli sorunlarla karşı karşıya oldukları tespit edilmiştir. Her engel grubunun kent içi mekânda yaşadığı problemler farklılık göstermekle beraber ankete katılan engellilerin %43.5'inin yılda 1-2 kez kent parkını kullanarak en büyük sorunun tekerlekli sandalye kullanan bedensel engellilerin ulaşımı konusunda yaşandığı gözlemlenmektedir.

Kent planlaması, başta şehir bölge plancısı ve peyzaj mimarı olmak üzere birçok meslek disiplininin, kurum ve kuruluşların ortaklaşa çalışmasını gerektiren bir iştir. Bunların koordineli bir şekilde çalışmasını sağlama konusunda belediyelere büyük görevler düşmektedir.

- Peyzaj mimarlarının eğitiminde engellilere yönelik tasarım konusunun önemi vurgulanmalıdır.
- Yerel yönetimlerde peyzaj mimarlarının istihdamı artırılarak bu konuda hassasiyetle çalışmaları için sorumluluk alanları genişletilmelidir.
- Ülkemizde yaşayan engelli bireylerin yaşam standartlarının yükseltilmesi ve herkes gibi kullanım haklarının olduğu kamusal alanları oluşturan kentsel dış mekânların engellilerin ulaşılabilirliğini sağlayacak standartlara göre işlevsel bir şekilde planlanması, tasarlanması ayrıca kent mobilyalarının da bu amaca yönelik olarak oluşturulması ve yerleştirilmesi gerekmektedir.

- Toplumun engellilere bakış açısı düzeltilerek özellikle kaldırımlarda bilinçsizce park edilen araçlarını park etmeleri engellenmelidir.

Herkesin bir engelli olabileceği unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Al-Qudah, Y. M.** (2006) Amman (Ürdün) Kent Parklarının Peyzaj Erişilebilirliği Yönünden İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara, 99 s.
- Artar, Y. ve Karabacakoğlu, Ç.** (2003) *Özürülülerin Toplumsal Gelişimine Yönelik Proje Ortez ve Tekerlekli Sandalyenin Üretimi, Standartları Ve Pazar Potansiyeli*. Milli Produktivite Merkezi, Ankara.
- Atıcı, İ.** (2007) Fiziksel Engelliler ve Kentsel Mekânın Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Ankara, 112 s.
- Aydınyer, M.** (2010) Manisa Kent Merkezi ve Yakın Çevresinin Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara, 214 s.
- Bekiroğlu, M. S.** (2002) Peyzaj Düzenlemelerinde Özürülülerin Kullanımları İle İlgili Sorunların Saptanması. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul, 204 s.
- Belir, Ö.** (2009) *Mimari Erişilebilirlik Kılavuzu*. Özürülüler Vakfı, 40 s.
- Boyacı, E.** (2010) Ülkemizde Kent Parkı İşlevlerini Belirleyen Etmenler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara, 116 s.
- CSRPD** (2012) (The Committee on the Rights of Persons with Disabilities) Engelli Hakları Uzmanlar Komitesi, “Engeli Haklarını Korumak ve Geliştirmek”.
- DDK** (2009) TC Başbakanlık Özürülüler İdaresi Başkanlığı Faaliyetlerinin Denetimi ile Özürülüler Bireyler yakınları ve Toplumun Bütün Özürülülük Çalışmalarının Değerlendirilmesi. Denetleme Raporu, TC Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu, Ankara, 229 s.
- DİE** (2002) TC. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı, Türkiye Özürülüler Araştırması (Turkey Disability Survey), 176 s.
- DEV** (2010) *Engelsiz Tasarım Kılavuzu* (Dünya Engelliler Vakfı), 122 s.
- DEV** (2011) *Erişilebilir Şehir Yönetmeliği* (Dünya Engelliler Vakfı), 185 s.
- DSÖ** (2011) *Dünya Engellilik Raporu* (Dünya Sağlık Örgütü), 45 s.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Erdönmez, M. E. ve Akı, A.** (2005) Açık kamusal kent mekânlarının toplum ilişkilerindeki etkileri. *Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, e- dergisi*, 87 s.
- Eyüboğlu, Z.** (2008) Kentsel Mekânların Bedensel Engelliler Tarafından Kullanılması. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul, 173s.
- Google Earth** (2013) <http://www.google.com/earth/index.html>
- Güllü, G.** (2013) *Erişilebilirlik Uzmanlığı Sertifika Programı*. İstanbul Teknik Üniversitesi (Basılmamış) ders notları, İstanbul.
- Gül, A. ve Küçük, V.** (2001) Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, Sayı 2: 27-48.
- Güventürk, H.** (2006) Demokrasi ve İnsan Hakları İçin Toplumsal İşbirliği Projesi Kadıköy Bölgesi Araştırma Sonuçları, 13 s.
- İBB Arşivi** (2013) İstanbul Büyükşehir Belediyesi Anadolu Yakası Park ve Bahçeler Müdürlüğü.
- İnalhan, G.** (2013) *Erişilebilirlik Uzmanlığı Sertifika Programı*. İstanbul Teknik Üniversitesi (Basılmamış) ders notları, İstanbul.
- Kara, B.** (2006) Kentsel Dış Mekân Standartlarının Yeterliliği ve İzmir Kenti Örneğinde Bir Model Oluşturma Üzerine Araştırma. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, İzmir, 395 s.
- Keçiören Belediyesi** (2013) Keçiören Belediyesi Etüd ve Projeler Müdürlüğü Arşivi, 2013
- Müftüoğlu, U.** (2006) Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Engellilerin Kentsel Mekânları Kullanım Olanaklarının Trabzon Kent Merkezi Örneği Üzerinde İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, Trabzon, 242 s.
- Mülayim A** (2009) Bedensel Özürlüler İçin Mimari Mekân Tasarımı. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 180 s.
- Onsekiz, D. ve Emür, S. H.** (2008) Kent parklarında kullanıcı tercihleri ve değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi. *Erciyes Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- ÖZİDA** (1997) T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Ulaşılabilirlik Stratejisi ve Ulusal Eylem Planı (2010-2011), 37 s.
- ÖZİDA** (2008) *Herkes İçin Ulaşılabilirliğin İyileştirilmesi Örnek Uygulama Rehberi*, TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Aslından Çeviren: Murat Öznaneci, Anıl Matbaacılık, Yayın No: 48, Ankara, 155s.
- ÖZİDA** (2010) T.C. Özürlüler İdaresi Başkanlığı, “Yerel yönetimler için ulaşılabilirlik temel bilgiler teknik el kitabı, Ankara.
- Özcan, Y.** (2008) Engelli Standartlarının Adana Kenti Açık Yeşil Alanlarında Analizi ve Uygulama Örnekleri. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Adana, 202 s.
- Özkır, A.** (2007) Kent Parkları Yönetimi Modelinin Geliştirilmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara, 176 s.
- Özveri** (2013) “Engelli Bireylere İlişkin İstatistik Bilgiler” T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Araştırma Geliştirme ve Proje Dairesi Başkanlığı, 2013.
- Pamay, B.** (1978) *Kentsel Peyzaj Planlaması*. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, Yayın No:2487, İstanbul.
- Sürmen, Ş.** (1988) *Tekerlekli Koltuktaki İnsanların Hayatından Tablolar ve Bir Mimarlık Kılavuzu*. İstanbul Teknik Üniversitesi Vakfı Yayınları, Yayın No: 27, İstanbul.
- Şahin, A.** (1986) Tekerlekli Sandalye Kullanan Özürlülerin Yapma Çevre Problemleri ve Çözümleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, İstanbul, 141 s.
- TMMOB** (2007) Tasarım ve Özgürlük: Engelli İnsanlar ve Herkes İçin Tasarım, Bülten 46, Ocak
- Tufan, İ. ve Arun, Ö.** (2006) *Türkiye Özürlüler Araştırması 2002 İkincil Analiz*, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma kurumu, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu, Ankara, 133s.
- TÜİK** (2010) Türkiye İstatistik Kurumu, Sağlık Araştırması (Health Survey), 68 s.
- URL-1** (2013) www.ihb.gov.tr/IcerikGoster.aspx?ID=621d87e2-9219-4014-8ad9f3f3e1d95801 (01.06. 2013)
- URL-2** (2013) http://www.eyh.gov.tr/upload/Node/8137/files/bm_engellihaklarisozlesmesi.pdf (01.06.2013)
- URL-3** (2013) <http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm> (15.06.2013)

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- URL-4** (2013) <http://siteresources.worldbank.org/turkeyinturkishextn/resources/455687-1328710754698/YoneticiOzeti.pdf> (15.06.2013)
- URL-5** (2013) <http://engelliler.gen.tr/f77/dogum-oncesi-ve-sonrasi-engellilik-nedenleri-334/> (15.06.2013)
- URL-6** (2013) <http://www.devturkiye.org/upload/files/engellilericintasarim.pdf> (15.06.2013)
- URL-7** (2013) www.eyh.gov.tr/tr/8245/Turkiye-Ozurluler-Arastirmasi-Temel-Gostergeleri (15.06.2013)
- URL-8** (2013) <http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/about/soz159.htm> (21.06.2013)
- URL-9** (2013) <http://www.memurlar.net/haber/121338/> (23.06.2013)
- URL-10** (2013) <http://www.mebk12.meb.gov.tr> (23.06.2013)
- URL-11** (2013) <http://mirekoc.ku.edu.tr/sites/mirekoc.ku.edu.tr/files/1475.pdf> (01.07.2013)
- URL-12** (2013) <http://www.orgtr.org/tr/> (05.07.2013)
- URL-13** (2013) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.doc> (09.09.2013)
- URL-14** (2013) <http://trg.docdat.com/docs/472/index-1017398.html> (01.10.2013)
- URL-15** (2013) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf> (01.10.2013)
- URL-16** (2013) <http://sgkrehberi.com/makale/166/> (01.10.2013)
- URL-17** (2013) <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1079&uid=SP81I5TFFXSM4YMD&type=madde> (01.10.2013)
- URL-18** (2013) <http://www.turged.org.tr/linkler.htm> (10.10.2013)
- URL 19** (2013) <http://www.unicankara.org.tr/today/4.html> (28.10.2013)
- URL-20** (2013) <http://www.devturkiye.org/Projeler/Teknik-Medikal-Arac-Gerec-Uretim-Merkezi/Ortez-Protez-Tekerlekli-Sandalye/> (28.10.2013)
- URL-21** (2013) www.coe.int/t/dc/files/source/Speech_Minister_Kavaf.doc (25.10.2013)
- URL-22** (2013) <http://www.eyh.gov.tr/tr/html/8507/Avrupa-Birliginde-Ozurlulukle-Ilgili-Durum-Raporu> (25.10.2013)
- URL-24** (2013) http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1017 (25.10.2013)

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- URL-25** (2013) <http://www.teb.org.tr/images/upld2/haberler/Hvf20130717141803NEV.pdf> (28.10.2013)
- URL-26** (2013) http://buradaengellendim.blogspot.com/2011_08_01_archive.html (01.11.2013)
- URL-27** (2013) <http://www.engelliler.web.tr/2011/12/yeter-artk-onumuze-engeller-koymayn.html> (01.11.2013)
- URL-28** (2013) <http://engelliler.gen.tr/f53/kaldirim-rampalari-en-buyuk-engel-4707/> (01.11.2013)
- URL-29** (2013) <http://www.pazar53.com/karadeniz-usulu-ust-gecit-20960h.htm> (01.11.2013)
- URL-30** (2013) <http://www.izmir.bel.tr/pagePrint.asp?page=7125&pageType=3> (01.11.2013)
- URL-31** (2013) <http://www.kirikhanolay.com.tr/canakkale/lapsekide-kamu-binalarinda-engellilere-merdiven-eziyeti-h31704.html> (05.11.2013)
- URL-32** (2013) www.ibb.gov.tr/trTR/kurumsal/Birimler/ImarMd/Documents/otoparkyon.pdf
- URL-33** (2013) http://www.ozida.gov.tr/tespitformlari/tespit_formu_acik_alanlar.pdf (05.11.2013)
- URL-34** (2013) http://latimesblogs.latimes.com/home_blog/2009/06/lazysusan-garden-universal-design-wheelchair-bound-gardener.html (01.11.2013)
- URL-35** (2013) www.environment.nsw.gov.au (01.11.2013)
- URL-36** (2013) <http://engelsizkent.org/tasarim-rehberi/otopark-alanlari/> (05.11.2013)
- URL-37** (2013) <http://www.engelliler.biz/forum/archive/index.php/t-71696.html> (07.11.2013)
- URL-38** (2013) <http://urbanplanningblog.com/2012/04/19/wheelchair-ramp-staircase/> (07.11.2013)
- URL-39** (2013) <http://wildexplorer.org/2012/10/18/aza-accredited-zoos-and-aquariums-help-to-ensure-there-is-something-for-everyone/> (07.11.2013)
- URL-40** (2013) www.mimdap.org (07.11.2013)
- URL-41** (2013) www.mandurah.wa.gov.au (07.11.2013)
- URL-42** (2013) <http://www.accessibleplayground.net/2013/09/08/a-response-to-npr-accessible-playgrounds/> (07.11.2013)

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- URL-43** (2013) <https://www.markham.ca/wps/portal/Markham/AboutMarkham/EnvironmentalLeadership/EnvironmentalSustainabilityFund/> (07.11.2013)
- URL-44** (2013) <http://www.anec.org/print.asp?rnd=7055&ref=02-01.01-01&lang=en&ID=236> (07.11.2013)
- URL-45** (2013) <http://hohnsteins.blogspot.com.tr/2012/06/playgrounds-need-to-adapt-more-to.html> (07.11.2013)
- URL-46** (2013) <http://www.rocketcitymom.com/diy-halloween-costumes/>(07.11.2013)
- URL-47** (2013) <http://www.pembrokeshireknights.org.uk/thevision.html/> (07.11.2013)
- URL-48** (2013) <http://www.landscapeonline.com/research/article/11315> (08.11.2013)
- URL-49** (2013) http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wimbledon_2005_%2825%29.JPG (08.11.2013)
- URL-50** (2013) www.seatsandbenches.com (08.11.2013)
- URL-51** (2013) <http://www.fs.fed.us/recreation/programs/accessibility/htmlpubs/htm06232801/page08.htm> (08.11.2013)
- URL-52** (2013) <http://www.nationalparks.nsw.gov.au/thirlmere-lakes-national-park/werriberri-picnic-area/picnic-bbq> (08.11.2013)
- URL-53** (2013) <http://www.sha.com.tr/bolgesel/umumi-tuvaletler-hizmete-girdi-h4571.html> (08.11.2013)
- URL-54** (2013) <http://www.avrupaparkbahceler.com/korularimiz.php?koru=Emirgan%20Korusu&no=62> (08.11.2013)
- URL-55** (2013) <http://www.internationalpaper.com/US/EN/Company/Sustainability/DillonPark.html> (10.11.2013)
- URL-56** (2013) <http://www.johndillonpark.org> (15.11.2013)
- URL-57** (2013) <http://tr.wikipedia.org/wiki/Queensland> (15.11.2013)
- URL-58** (2013) <http://www.communities.qld.gov.au/disability/community-involvement/queensland-all-abilities-playground-project/playground-profiles/mount-isa-open> (15.11.2013)
- URL-59** (2013) <https://plus.google.com/111176162627502750304/about> (20.11.2013)

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- URL-60** (2013) http://www.overlandersway.com/Mount_Isa (20.11.2013)
- URL-61** (2013) http://www.kecioren.bel.tr/ENGELSIZ_PARK-7-proje.html (23.11.2013)
- URL-62** (2013) http://www.kecioren.bel.tr/Engelsiz_Park_-58-faliyet-icerik.html
(20.11.2013)
- URL-63** (2013) <http://haberciniz.biz/eskisehirde-engelsiz-park-calismalari-1957268h.htm>
(22.11.2013)
- URL-64** (2013) <http://www.haberand.com/fotogaleri/eskisehir-de-engelsiz-parki-f-15764/4#g>
(01.12.2013)
- URL-65** (2013) <http://www.avrupaparkbahceler.com/korularimiz.php?koru=Emirgan%20Korusu&no=62> (05.12.2013)
- URL- 66** (2013) www.egitim.aku.edu.tr/nitel-2.ppt (06.12.2013)
- URL-67** (2013) http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_%28il%29 (07.12.2013)
- URL-68** (2013) <http://www.ibb.gov.tr/sites/ks/tr-TR/0-Istanbul-Tanitim> (10.12.2013)
- Uslu, A. (2013) Peyzaj Erişilebilirliği- engelli dostu yaklaşım, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara.*
- Yılmaz Z (2006)** Kentsel Parklar ve Kentsel Tasarım İlişkisi İstanbul/ Gülhane Parkı Örneğinin İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul, 179 s.
- Yüce Eşkil, Ö. (2011)** Engelliler İçin Dış Mekân Tasarım Özellikleri Bağlamında Ankara Kent Parklarının İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Bartın, 350 s.

BİBLİYOGRAFYA

- ADA** (1994) Americans With Disabilities Act, Accessibility Guidelines for Buildings and Facilities
- ADA ve ABA** (2004) Accessibility Guidelines, United States Access Board.
- Altinel, F.** (1998) Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Yeniden Geliştirilmesine Bir Yaklaşım, İzmir: Kültürpark Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Şehir Bölge Planlama Bölümü, İzmir.
- Arslan, M.** (1999) Kent parklarının tarihsel gelişimi ve işlevleri. *Tarım ve köy işleri başkanlığı dergisi*, 129: s 40-43.
- Bayraktar, A.** (1973) İzmir Şehrinin İmarında Peyzaj Mimarisi İle İlgili Problemler ve Prensiplerinin Tespiti. Doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- BM** (2004) Accessibility for the Disabled A Design Manual for a Barrier Free Environment, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Division for Social Policy and Development.
- Çağlar, D.** (1982) *Ortopedik Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 2.Basım, No:115.
- Çubuk, M.** (1989) *Kamu Mekânları ve Kentsel Tasarım, Kamu Mekânları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu*. Mimar Sinan Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- DIN (1998)** 18024-01 Straßen, Plätze, Wege, Öffentliche Verkehrs- und Grünanlagen sowie Spielplätze.
- Goltsman, S. M.** (1992) *An Evaluation for Buildings and Outdoor Settings*, MIG Communication, USA.
- Gümüş, D. Ç.** (2001) *Kent İçi Toplu Taşımacılık Hizmetlerinde Özürlüler İçin Ulaşılabilirliğin Sağlanması*. Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Özürlüler Uzmanlığı Tezi, Ankara, 2001
- London** (2007) *City Of London Facility Accessibility Design Standards*. Canada.
- Mutluer, S. Y.** (1997) Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Özürlüler İçin Uygun Konut Tasarımı ve Çevre Düzenlemesi. Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Olmsted, F. ve Kimball, T.** (1973) *Forty Years of Landscape Architecture*. The MIT Press, USA.

BİBLİYOGRAFYA (devam ediyor)

- Oğuz, D.** 1998. Kent Parkı Kavramı Yönünden Ankara Kent Parklarının Kullanım Olgusu Üzerinde Bir Araştırma. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Özkan, M. B.** (2001) Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması. Bornova, İzmir, 79 s.
- Özkan, B. ve Küçükbaş, E. V.** (1999) Kemalpaşa Kentsel Dış Mekânlarının İrdelenmesi. Kemalpaşa Kültür ve Çevre Sempozyumu, Kemalpaşa Belediyesi, İzmir.
- Polat, A. T.** (2001) Kent Parkı Kavramı ve Konya Kenti İçin Bir Kent Parkı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Konya.
- Raschko, B. B.** (1991), Housing Interiors 210ort he Disabled and Elderly, Van Nostrand Reinhold, New York.
- Stoneham, J. ve Thoday, P.** (1996) Landscape Design For Elderly and Disabled People. Garden art pres, United Kingdom.
- TSE** (1991) *Özürlü İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları*, 1.Basım, Türk Standartları Enstitüsü Yayınları, 72s.
- TSE** (1999) *Şehir İçi Yollar-Özürlüler İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerinde Tasarım Kuralları*. TSE Enstitüsü Yayınları, 62s.
- Ulusoy, Z.** (2000) *Parklar, XXI Mimarlık Kültürü Dergisi*. Ankara, 122-141s.
- Uzun, G.** (1990) *Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması*. Çukurova Üniversitesi yayımları, Ders kitabı no: 48, Adana, 100s.
- Verhe, I.** (1995) The Adaptation Of Outdoor Activity Areas For The Use Of The Disabled, The finish association of sports fort he disabled, Filland.

EK AÇIKLAMALAR A
TEKERLEKLİ SANDALYE KULLANAN ENGELLİLERİN ÖZGÜRLÜK PARKINA
ERİŞİMİ VE PARKI KULLANIMINA İLİŞKİN ANKET SORULARI

ENGELLİNİN ÖZELLİKLERİ

1.Cinsiyetiniz?

- Kadın Erkek

2. Kaç yaşındasınız?

- 7-14 yaş 35-44 yaş 55-64 yaş
 15-35 yaş 45-54 yaş 65+

3. En son bitirdiğiniz eğitim seviyesi nedir?

- Okur-yazar değil İlköğretim Lise
 Yüksekokul Lisansüstü (Master-doktora) Özel Eğitim Merkezi

4. Engellilik nedeniniz nedir?

- Doğuştan Sonradan

5.Engeliniz sonradan ise nedeni nedir?

- İş Kazası Nedeni İle Düşme Nedeni İle Trafik Kazası Nedeni İle
 Deprem Nedeni İle Hastalık veya Yanlış Tedavi Diğer

TEZ KONUSU İLE İLGİLİ SORULAR

1. Özgürlük Parkı'na erişimi rahatlıkla sağlayabiliyor musunuz? (Cevap Evet ise 3. Soruya geçiniz).

- Evet Hayır

2. Özgürlük Parkı'na erişimi rahatlıkla sağlayamıyorsanız nedeni nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir).

- Evden sokağa çıkabilecek durumda değilim (Kendi engelim nedeni ile)
 Evden sokağa çıkamıyorum (Yaya yollarının ve kaldırımların bedensel engellilere uygun standartlarda olmaması nedeni ile)
 Toplu taşıtlara binemiyorum (Bedensel engellilere uygun olmaması)
 Özgürlük Parkı'nda engelli otoparkının olmaması ya da yetersiz olması
 Diğer...

3. Özgürlük Parkı'nı hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

- Hergün Haftada 1-2 kez Ayda 1-2 kez

- 2-3 ayda bir Yılda 1-2 kez Hiçbir zaman
4. Özgürlük Parkı'nı hangi amaçla kullanıyorsunuz?
- Gezme- dinlenme Sosyal İletişim Sportif amaçlı
- Yeme-İçme Diğer
5. Özgürlük Parkı'nda kent mobilyalarından (Oturma bankı, çöp kutusu, çeşme vb.) istediğiniz kadar yararlanabiliyor musunuz? (Cevap Evet ise 7. Soruya geçiniz).
- Evet Hayır
6. Kent mobilyalarından istediğiniz kadar yararlanamıyorsanız sebebi nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)
- Oturma banklarının şekil ve yüksekliği engelliler için uygun değil.
- Oturma banklarının yanında tekerlekli sandalye için uygun alan bulunmuyor.
- Yaya yollarındaki ızgaraların genişlikleri, açıklıkları ve yerleştirme biçimleri uygun değil.
- Çöp kutularının yükseklikleri uygun değil.
- Aydınlatma elemanları yetersiz.
- Çeşmelerde musluk yükseklikleri ve çeşmelere erişim mesafesi yetersiz.
- Diğer...
7. Özgürlük parkında yer alan bilgilendirme ve yönlendirme işaretleri hareketliliğinize yardımcı oluyor mu? (Cevap Evet ise 9. Soruya geçiniz).
- Evet Hayır
8. Bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yeteri kadar yararlanamıyorsanız nedeni nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)
- Yeterli bilgilendirme ve yönlendirici işaretler bulunmuyor.
- Yön ve işaret levhaları uygun yerlere konulmamış.
- Var olan işaretlerin algılanması zor, görüş hattının dışında bulunuyor.
- İşaretlerin yazı ve büyüklükleri uygun değil.
- Diğer
9. Özgürlük Parkı'ndaki spor alanlarından istediğiniz kadar yararlanabiliyor musunuz? (Cevap Evet ise 11. Soruya geçiniz).
- Evet Hayır
10. Spor alanlarından yeterince yararlanamıyorsanız nedeni nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- Spor alanlarına erişim zor.
 - Spor alanları bedensel engellilere yönelik tasarlanmamış.
 - Diğer...
11. Özgürlük Parkı'ndaki çocuk oyun elemanlarından istediğiniz kadar yararlanabiliyor musunuz? (Cevap Evet ise 13. Soruya geçiniz).
- Evet Hayır
12. Oyun elemanlarından istediğiniz kadar yararlanamıyorsanız nedeni nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)
- Oyun elemanları bedensel engellilerin kullanımına uygun değil.
 - Oyun elemanlarının bulunduğu zemin yapısı uygun değil.
 - Oyun grupları kişisel gelişimi sağlayacak şekilde tasarlanmamış.
 - Diğer...
13. Özgürlük Parkı'ndaki yürüyüş yollarının kullanımında karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)
- Yürüyüş yolları zemin kaplamasının engellilere uygun olmaması,
 - Yürüyüş yolları üzerindeki sabit engeller,
 - Tekerlekli sandalye kullananlar için gerekli yerlerde rampaların bulunmaması,
 - Çöp kutusu, bilgilendirme levhaları gibi kent mobilyalarının engellilerin hareketini engelleyecek şekilde olması.
14. Kent parklarındaki rampa ve merdiven kullanımlarında karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)
- Rampaların olmayışı,
 - Rampaların eğiminin çok dik olması,
 - Rampaların genişliğinin tekerlekli sandalyenin geçişine uygun olmaması,
 - Merdiven ve rampalarda trabzan olmaması.
15. Özgürlük Parkı'ndaki genel kullanımlarda karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)
- Oturma alanlarının engellilere uygun olmaması,
 - Engelli otoparkının olmaması,
 - Engellilere uygun WC olmaması,
 - Kullanımları belirleyecek yönlendirme, işaret ve levhaların bulunmaması,
 - Yön levhalarının engellilere göre tasarlanmamış olması,
 - Yeterli aydınlatmanın olmaması,

Diğer...

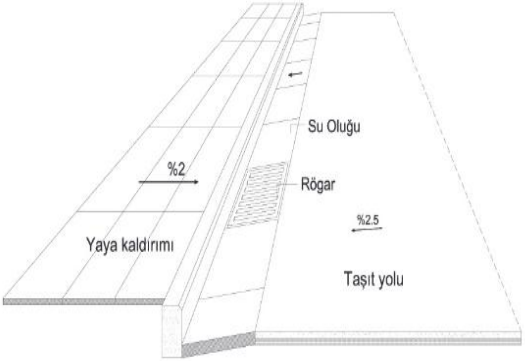
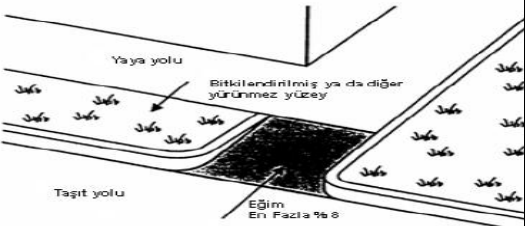
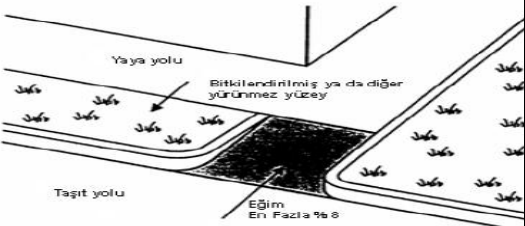
16. Engellilerin bir kent parkından beklentileri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

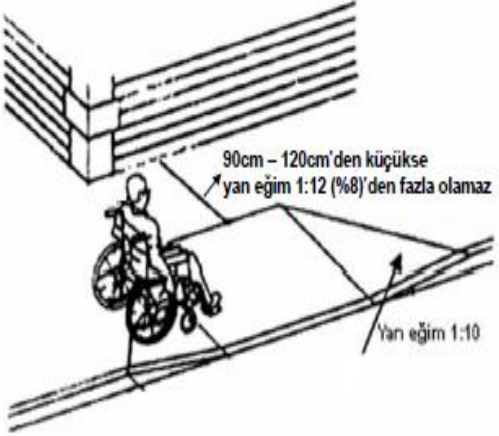
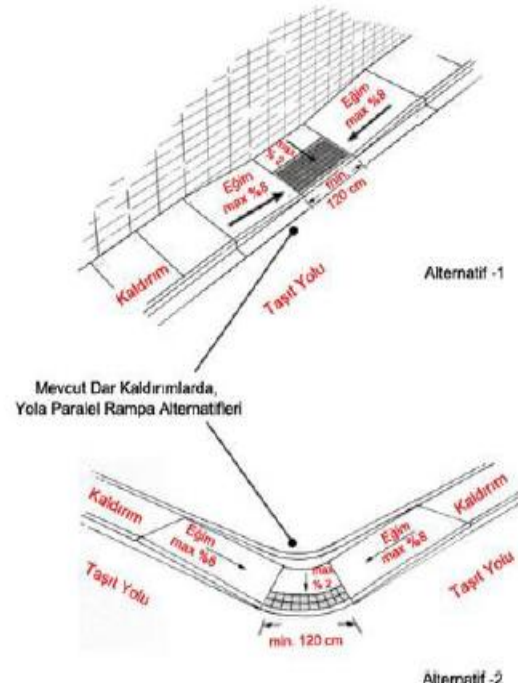
- Yürüme yollarında engellilerin dolaşımına uygun standartlar sağlanmalı.
- Rampalar engelli kullanımına uygun standartlarda olmalı.
- Spor ve oyun alanları engellilerin de kullanabileceği şekilde düzenlenmeli.
- Tüm kullanım alanlarına erişim kolaylıkla sağlanmalı.
- Yönlendirici ve uyarıcı levhalar yer almalı ve standartlara uygun olmalı.
- Park içerisindeki umumi WC'lerde engelli WC'leri yer almalı.
- Restoran, kafeterya gibi park içindeki tüm tesislerde engelli WC'leri bulunmalı.

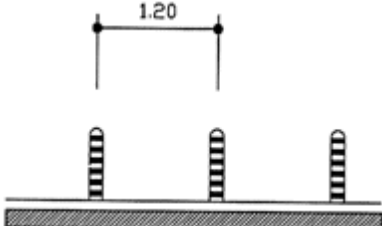
EK AÇIKLAMALAR B

**T.C. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI, ENGELLİ VE YAŞLI
HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN "AÇIK ALANLAR İÇİN
ULAŞILABİLİRLİK TESPİT FORMU"**

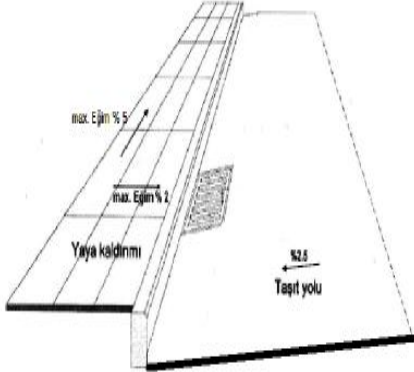

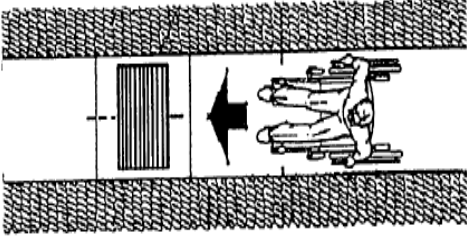
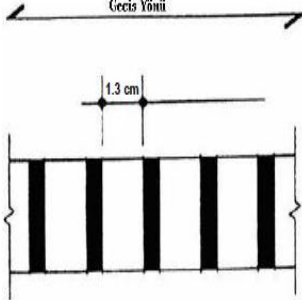
1.	YAYA KALDIRIMLARI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
1.	Taşıt yolunun her iki tarafında kaldırım var mı?			
1.1.	YAYA KALDIRIMI GENİŞLİĞİ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
2.	Düşük yoğunluktaki yerlerde tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımında engellerden arındırılmış en az 150 cm net geçiş genişliği var mıdır?			<p>Ölçüler cm'dir.</p> <p>b) Düşük yoğunlukta yaya (d = 0.3 yayal/m²)</p>
3.	Az yoğunluktaki yerlerde tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımında engellerden arındırılmış en az 200 cm net geçiş genişliği var mıdır?			<p>c) Az yoğunlukta yaya (d = 0.6 yayal/m²)</p>
4.	Orta yoğunluktaki yerlerde tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımında engellerden arındırılmış en az 250 cm net geçiş genişliği var mıdır?			<p>d) Orta yoğunlukta yaya (d = 1.0 yayal/m²)</p>
5.	Yüksek yoğunluktaki yerlerde tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımında engellerden arındırılmış en az 300 cm net geçiş genişliği var mıdır?			<p>e) Yüksek yoğunlukta yaya (d = 1.5 yayal/m²)</p> <p>Aydınlatma</p> <p>Ağaç</p>
1.2.	YAYA KALDIRIMI YÜKSEKLİĞİ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
6.	Yaya kaldırımında bordür taşı üst seviyesi taşıt yolu kaplamasından en fazla 15 cm yükseklikte midir?			
1.3.	YAYA KALDIRIMI EĞİMİ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
7.	Yaya kaldırımının boyuna eğimi, tek başına hareket eden			

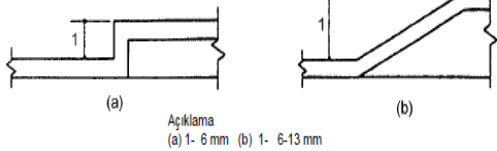

	tekerlekli sandalye kullanıcıları hesaba katılarak, en fazla % 5 midir?			
8.	Yaya kaldırımında boyuna eğimin %5'in üzerinde olduğu durumlarda kaldırımlar, rampa gibi değerlendirilerek tasarlanmış mıdır? (Bkz. Rampalar)			
9.	Yaya kaldırımında, yağmur suyunun drenajı için gerek duyulan enine (yanal) eğim en fazla %2 midir? (% 2'den fazla eğimler, özellikle tekerlekli sandalye kullanıcılarının ilerlemesinde sıkıntı yaratacaktır.)			
1.4.	YAYA KALDIRIMI RAMPASI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
10.	Yaya kaldırımalarında gerekli ve uygun yerlerde rampa var mıdır? (Örneğin; yaya geçitlerinin olduğu, yaya dolaşımının bulunduğu yerlerde)			
11.	Rampalar en az 90 cm genişliğinde midir?			
12.	Tek yöne eğimli rampalarda şekle uygun bitkilendirme yapılmış mıdır?			
13.	Tek yöne eğimli rampalarda eğim en fazla %8 midir?			

14.	Üç yöne eğimli rampalarda yan eğim en fazla %10 mudur?			
15.	Kaldırım genişliğinin %8 eğimli rampa için uygun olmadığı durumlarda yola paralel rampa düzenlemesi var mıdır?			 <p>Mevcut Dar Kaldırımlarda, Yola Paralel Rampa Alternatifleri</p> <p>Alternatif -1</p> <p>Alternatif -2</p>
16.	Mevcut dar kaldırımlarda uygulanan yola paralel rampa çözümlerinde yan eğimler (kanat) en fazla %8 midir?			
17.	Rampa ile taşıt yolunun birleştiği yerlerde zemin, özürllü yayaların hareketini engelleyecek herhangi bir çıkıntı veya çukurluk olmayacak şekilde düzenlenmiş midir?			
1.5.	YAYA KALDIRIMI KAPLAMASI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
18.	Yaya kaldırımı düz, sabit,			

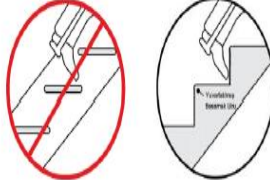

	dayanıklı ve kaygan olmayan (ıslak/kuru) malzeme ile kaplanmış mıdır?			
19.	Derzler 1,3 cm'den az mıdır?			
20.	Yaya kaldırımı yüzeyinde 0,6 cm'den fazla seviye farklılıkları giderilmiş midir? (kaplama malzemesi farklılığının oluşturduğu ya da onarımı yapılması gereken yerler vb.)			
21.	Yaya kaldırımının gerektiğçe bakım ve onarımı gerçekleştiriliyor mu?			
1.6.	YAYA KALDIRIMI KENARLARI DÜZENLEMESİ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
22.	Elektrik direkleri, trafik işaretleri ile süs bitkileri, çiçeklik/saksılar, reklam/ ilan panoları, tezgâh, masa, sandalye, totem vb. nesnelere 150 cm genişliğinde engellerden arındırılmış yaya güzergâhı dışında yerleştirilmiş midir?			
23.	Yüksek yoğunluktaki yollarda aydınlatma vb. direklerle ağaç gibi nesnelere bir engel teşkil etmemesi için yaya kaldırımında taşıt yolu tarafında bir şerit şeklinde konumlandırılmış mıdır?			
1.7.	YAYA KALDIRIMINDA GÜVENLİK	EVET	HAYIR	ŞEKİL
24.	Yaya kaldırımında tehlike oluşturacak zemin düzenlemelerinden arındırılmış mıdır? (Aralıkları $\pm 1,3$ cm'den fazla ve/veya dolaşım yönüne paralel olan yer ızgaraları, yer mantarları, yola gerilmiş oto park zincirleri, yol sathındaki $\pm 0,6$ cm'den fazla kot farklılıkları, çukurlar, $\pm 0,6$ cm'den fazla kot farklılıkları oluşturan alt yapı kapakları, diğer engel oluşturan zemin döşemeleri)			
25.	Taşıt engelleyicilerin birbirlerine uzaklığı 120 cm midir?			
26.	Yaya kaldırımında ani seviye değişikliklerinden kaçınılmış mıdır?			

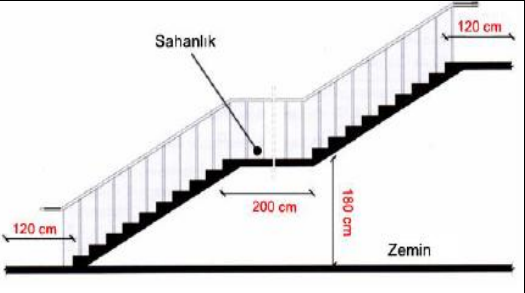
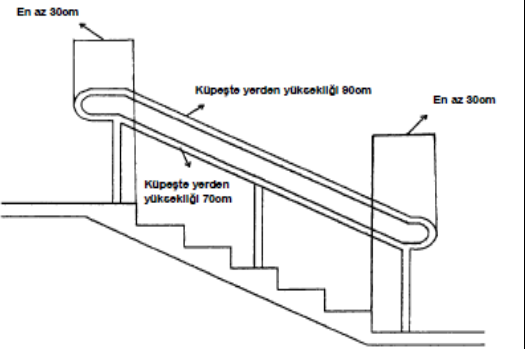
27.	Yaya kaldırımlarda ani seviye değişikliği olan yerlerde düşmeyi engellemek için 90 cm yüksekliğinde korkuluk bulunuyor mu?			
28.	Yol ağaçlandırılmasına uygun ağaçlar kullanılmış mıdır?(gövde uzunluğu 220 cm'den az olmayan, alttan taçlanma yapmayan, vb.)			
29.	Kavşaklarda köşe başları görüşe mani olacak engellerden arındırılmış mıdır?			
30.	Kaldırımlarda gece güvenliği ve konforu için yeterli aydınlatma yapılmış mıdır?			
31.	Yaya kaldırımındaki bisiklet yolu yayalardan ayrılmış mıdır?			
32.	Yaya kaldırımı üzerindeki veya yaya kaldırımına taşan inşaat, onarım ve alt yapı çalışmaları sırasında, yayanın güvenli geçişini sağlayacak 150 cm genişlikte alan bırakılmış mıdır?			
33.	32. soruda belirtilen güvenli geçiş alanı sağlanamadığında alternatif güvenli ve taşıt trafiğinden ayrılmış geçiş alanı oluşturulmuş mu, gerekli işaretleme yapılmış mıdır?			
34.	Bütün dikey barikatların alt kenarından 150-170 cm yükseklikte ve 15 cm kalınlıkta zıt renkli şeritler ile işaretlenmiş midir?			
35.	İnşaat, onarım ve alt yapı çalışmaları uzun çalışma bölgeleri oluşturuyorsa, işaretlemeler çalışma alanı başlarında ve yeterli aralıklarla tekrarlanmış mıdır?			
36.	Yaya kaldırımı kenarında devam eden inşaat alanı yayaları tehlikelerden korumak için kapatılmış mıdır?(Bina maskeleri panellerle çevrelenmesi vb.)			
1.8.	BORDÜR TAŞI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
37.	Bordür taşları yaya kaldırım kaplamasından farklı dokuda mıdır?			
38.	Bordür taşları düzgün, iyi pahlanmış ve pahların eğimleri aynı mıdır?			

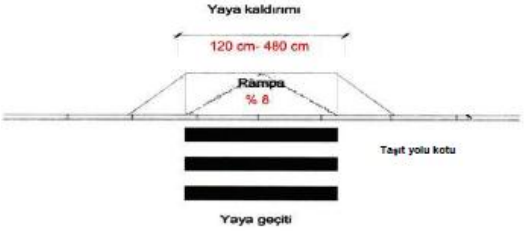
1.9.	DRENAJ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
39.	Yaya kaldırımında boyuna (en fazla %5) ve enine (en fazla %2) yönde gerekli eğimler verilip, bordür taşı ile taşıt yolunun birleştiği yerde, yapılacak su oluğu ve rögarlarla yeterli drenaj sağlanmış mıdır?			
40.	Kavşak, yaya geçitleri ve diğer rampalarda bulunan su oluğu yaya ve engelliler için bir engel oluşturmayacak şekilde düzenlenmiş midir?			
41.	Izgaralar hareket yönüne dik olarak konumlandırılmış mıdır ? (Yaya kaldırımında ızgara mevcut değilse sonraki soruya geçiniz).			
42.	Izgaraların yürüme güzergâhı doğrultusundaki aralıkları en fazla 1,3 cm midir?			
2.	RAMPALAR	EVET	HAYIR	ŞEKİL

43.	Kot farkının 0,6 cm – 1,3 cm olduğu yerler en fazla 1/2 eğimle pahlanmış mıdır?			
44.	1.3 cm'den daha fazla kot farkının olduğu yerler rampa olarak düzenlenmiş midir?			
45.	Rampalar düz, sabit, dayanıklı ve kaygan olmayan (ıslak/kuru) malzeme ile kaplanmış mıdır?			
46.	Yürüyüş güzergâhından açıkça görülemeyen rampalara yönlendirme yapılmış mıdır?			
47.	Rampaların genişliği en az 150 cm midir?			
48.	Rampa eğimi en fazla %5 midir?			
49.	Rampa yapılmasının mümkün olmadığı durumlarda alternatif ulaşım yöntemi var mıdır? (Platform asansörü, hidrolik asansör vb.)			

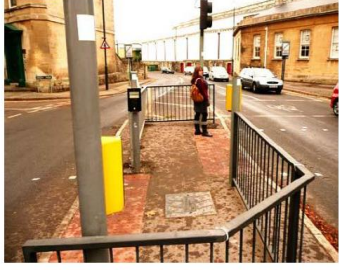
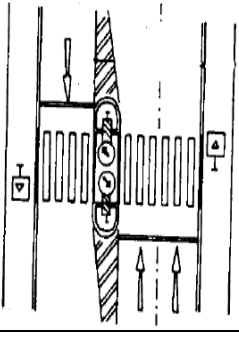
50.	Rampaların başlangıç ve bitiminde tekerlekli sandalyenin manevra yapabileceği en az 150 cm x 150 cm'lik alan var mıdır?			
51.	Rampa sahanlıkta yön değiştiriyorsa manevra için gerekli sahanlık alanı en az 150 cm x 150 cm midir?			
52.	9 m'den uzun rampalarda veya bir rampadan ikinci bir rampaya geçişin olduğu yerlerde; en az 150 cm'lik düz dinlenme alanları var mıdır?			
53.	52. maddede belirtilen, 9 m'de bir sahanlıklarla bölünen ancak 30 m'den fazla uzunluğu bulunan rampalarda her 30 m'de bir 2,5 m'lik dinlenme alanları ve bu alanlarda geçişi engellemeyecek şekilde bank yerleştirilmiş midir?			
2.1.	RAMPALARDA GÜVENLİK	EVET	HAYIR	ŞEKİL
54.	15 cm'den fazla bir kot farkını geçen rampaların her iki yanında korkuluk/ küpeşte var mıdır?			
55.	300 cm'den geniş rampalarda rampanın iki yanındaki trabzanlara ilaveten, arada üçüncü bir trabzan yapılmış mıdır? (Bölünmüş rampa genişliği 90-140 cm arasında olacak şekilde)			
56.	Rampaların her iki tarafında en az 5 cm yüksekliğinde koruma bordürü ya da demiri var mıdır?			

2.	MERDİVENLER	EVET	HAYIR	ŞEKİL
57.	Rampa, lift veya asansörle çözüm getirilemeyen merdiven varsa, ulaşılabilir alternatif bir güzergâh var mıdır?			
58.	Merdiven basamakları düz, sabit, dayanıklı ve kaygan olmayan (ıslak/kuru) malzemeyle kaplanmış mıdır?			
59.	Kapalı ya da yarı kapalı bir alana girişi sağlayan merdivenlerin (alt ve üst geçitler, istasyon girişleri vb.) üzeri hava etkilerine karşı kapatılmış mıdır?			
60.	Merdivenin yanında uygun rampa veya asansör yapılmış mıdır?			
61.	Basamak genişliği en az 30 cm midir?			
62.	Basamak yüksekliği en fazla 15 cm midir?			
63.	Bir merdivende yer alan tüm basamaklar aynı derinlikte ve aynı yükseklikte midir?			
64.	Rıhtlar kapalı mıdır?			
65.	Basamak uçları çıkıntısız mıdır?			
66.	Merdiven basamaklarının ön kenarında algılamayı kolaylaştırıcı farklı renkte ve çıkıntı yapmayacak şekilde 4-5 cm eninde kaymaz şeritler kullanılmış mıdır?			
67.	İlk basamaktan hemen önce ve merdiven bitiminde basamak genişliği kadar bir boşluktan sonra 60 cm genişliğinde ve kontrast renkte uyarıcı hissedilebilir yüzey kullanılmış mıdır?			

68.	Aynı yönde devam eden merdivenlerde en fazla 180 cm yükseklikten sonra 200 cm genişliğinde sahanlık yapılmış mıdır?			
69.	Döner merdivenlerden kaçınılmış mıdır?			
70.	Merdivenler basamaklarda gölge meydana gelmeyecek şekilde karşıdan ve iyi (mümkünse yol aydınlatmasından daha yüksek seviyede) aydınlatılmış mıdır?			
71.	Tek basamaklık yükseklikler merdiven yerine rampayla çözülmüş müdür?			
3.	KORKULUKLAR VE KÜPEŞTELER	EVET	HAYIR	ŞEKİL
72.	Merdivenin/ rampanın her iki yanında kesintisiz küpeşte (tutamak) var mıdır?			
73.	Küpeşte merdivenler/rampalarda döşeme kaplaması üzerinden 90 cm yükseklikte midir?			
74.	Merdivenler/rampalarda döşeme kaplaması üzerinde 70 cm yükseklikte özürülüler ve çocuklar için ikinci bir küpeşte var mıdır?			
75.	Küpeşte, merdiven/rampanın başlangıcından 30 cm önce başlamakta ve bitiminden 30 cm sonra bitmekte midir?			
76.	Küpeştelerin uçları yarım ay şeklinde veya şekildeki gibi yuvarlatılmış mıdır?			
77.	Merdiven/rampanın bir veya iki tarafında duvar varsa, duvar ile küpeşte arasındaki mesafe yaklaşık 4-6 cm midir?			
78.	Küpeşte kolayca kavranabilecek özellikte midir?			
79.	Küpeşte ile yan duvarlar zıt renkte midir?			
80.	Trabzanlar ve küpeşteler dayanan bir kişinin vücut			

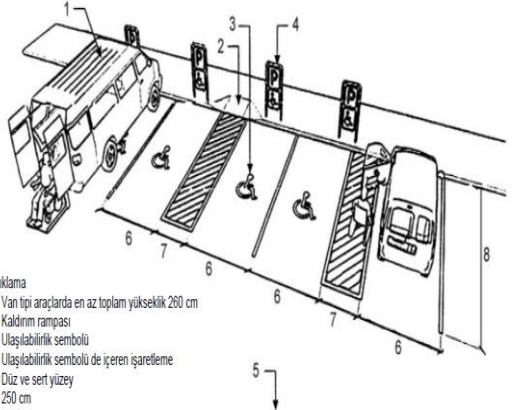
	kütlesini çekebilecek şekilde emniyetle tutturulmuş mudur?			
81.	Küpeşterler soğuğa ve sığağa karşı dayanıklı, kaymayı önleyen bir malzemelerden yapılmış mıdır?			
4.	HEM ZEMİN YAYA GEÇİTLERİ	EVET	HAYIR	ŞEKİL
4.1.	Genel			
82.	Yaya geçitleri hemzemin midir?			
83.	Yaya geçitleri ile yaya kaldırımları arasında seviye farklılıkları olduğu durumlarda yol yüzeyi kaldırım ile aynı seviyeye getirilerek yükseltilmiş midir?			
84.	Yaya geçitleri ile yaya kaldırımları arasında seviye farklılıkları olduğu durumlarda yaya geçidi genişliğinde üç yöne eğimli yaya kaldırım rampası yapılmış mıdır?			
85.	Taşıt yolu ve kavşak geçişlerinde çiçeklik ve çiçek saksıları, mantarlar, sembol, ilân panoları, direkler (elektrik, aydınlatma, trafik vb.), rögar ve ızgaralar hareket kabiliyetini azaltacağından yaya geçitleri bu gibi engellerden arındırılmış mıdır?			
86.	Trafik ışıkları ve yer çizgileri standardına uygun yapılmış mıdır? (TS 7636'ya uygun)			
87.	Yaya geçitlerinin bulunduğu yerlere yönlendirme işaretleri var mıdır?			
88.	Yaya geçitleri herkes tarafından kolaylıkla fark edilebilecek şekilde iyi ve üstten aydınlatılmış mıdır?			

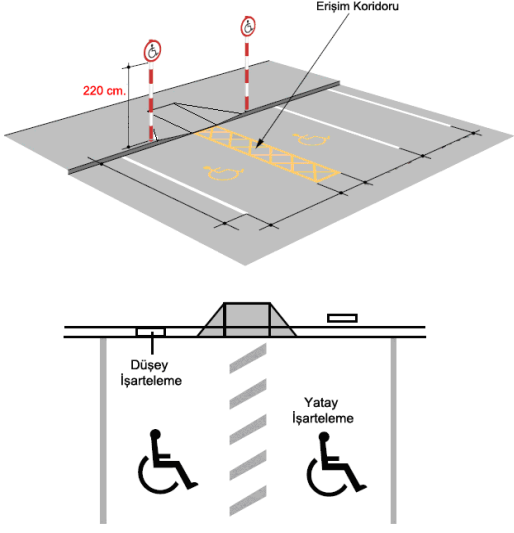
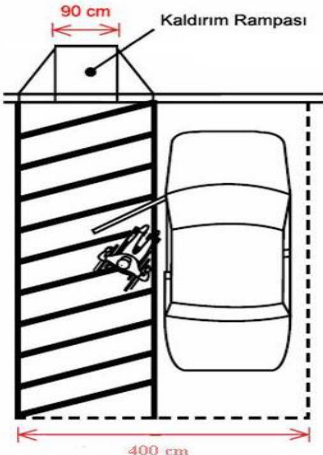
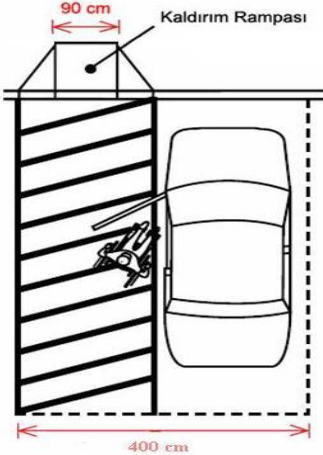
89.	Bisiklet yolunun yaya geçitlerine rastlayan bölümlerinde, bisiklet yolu yaya yoluyla birlikte alçaltılmış veya araç yoluna doğru en çok %8 eğimli rampa yapılmış mıdır?			
90.	Taşıt trafiğinin yoğun olduğu yaya geçitlerinde kavşaklarda ve yaya geçitlerinin en az 15 m sağ ve sol taraflarında metal yaya korkuluğu yapılmış mıdır?			
4.2.	Işık Kontrolsüz (sinyalsız) Hemzemin Yaya Geçitleri	EVET	HAYIR	ŞEKİL
91.	Işık kontrolsüz yaya geçidi yapılan yerlerde, özürhülerinde geçeceği düşünülerek sürücüler yaya geçidinden en az 20 m önce yaya geçidi işaretiyle, yaya geçidinde de yaya geçidi ve özürhü işaretiyle uyarılmış mıdır?			
92.	Işık kontrolsüz yaya geçitlerini gösteren ikaz trafik işaretleri sarı veya kırmızı renkli yanıp sönen trafik sinyal ışığı var mıdır?			
4.3	Işık Kontrollü (sinyalize) Hemzemin Yaya Geçidi	EVET	HAYIR	ŞEKİL
93.	Işık kontrollü (sinyalize) hemzemin yaya geçitleri standardına uygun mudur?(TS 7768,TS 11907)			
94.	Işık kontrollü 8sinyalize) hemzemin yaya geçitlerinde geçiş süreleri yavaş hareket eden yayaların geçişine izin verecek şekilde			

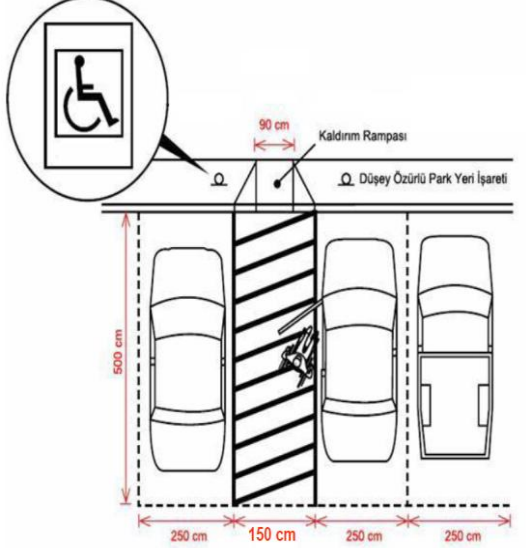
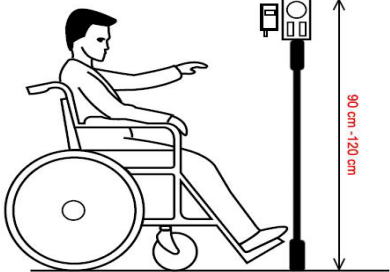

	programlandırılmış mıdır?			
4.4.	Butonlu Yaya Geçidi (Pelikan Yaya Geçidi)	EVET	HAYIR	ŞEKİL
95.	Kavşak ve kavşaklar dışında yapılan pelikan (TS 7768) türü yaya geçitlerinde buton, ışıklı, sesli, titreşimli ve en fazla 120 cm yükseklikte midir?			
96.	Butonların üstünde kavşak yönünü belirten kabartmalı oklar var mıdır?			
4.5.	Trafik Adalı veya Refüjlü Yaya Geçitleri	EVET	HAYIR	ŞEKİL
97.	Refüjlü veya üçten fazla şeritli refüjsüz yollarda, yolun ortasında, yayanın üzerinde bekleyebileceği yaya adaları var mıdır?			
98.	Koruyucu trafik adaları taşıt gidiş yönünde boyu 300-400 cm ve genişliği yaya geçiş yönünde 160-250 cm midir?			
99.	Koruyucu adalarda 15 cm yükseklikte bordür taşı, yayanın geçtiği yerlerde en az 150cm eninde yaya kaldırımı rampası yapılmış mıdır?			
100.	Koruyucu adalar trafik işareti ve ışıklı uyarıcı levhalar ile işaretli midir?			
101.	Koruyucu adalar taşıt yolu yüzeyinden farklı malzeme ile kaplanmış mıdır?			
102.	Refüjlü veya üçten fazla şeritli refüjsüz yollarda yayanın yolun ortasında bekleyebileceği koruyucu yaya adalarının uçlarına sürücülerini uyarmak için ışıklı veya fosforlu trafik işaretleri konulmuş mudur?			
5.	YAYA ALT VE ÜST GEÇİTLERİ	EVET	HAYIR	ŞEKİL

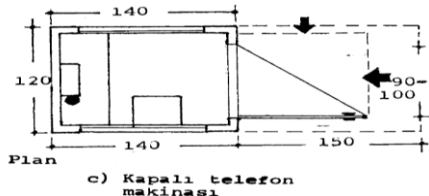
103.	Alt ve üst geçitlerde, merdiven yerine eğimi %6'yı geçmeyen rampalar bulunmakta mıdır?			
104.	Rampa yapılamaması durumunda asansör yapılmış mıdır?			
105.	Mevcut asansörler kullanılabilir ve çalışır durumda mıdır?			
106.	Mevcut asansörler TS EN 81-70'e uygun mudur?			
107.	Yaya alt geçitlerinde geçit girişleri, emniyet hissi veren geçidin bir ucundan diğer ucuna görülebileceği şekilde ferah görünümlü tasarlanmış mıdır?			
108.	Yaya alt ve üst geçitlerinde yeterli genişlik ve aydınlatma sağlanmış mıdır?			
109.	Yaya geçidinde erişim mümkün olduğunca kısa mıdır?			
110.	Yaya geçitlerinin kullanılan kaplama malzemeleri düz, sabit, kaymaz (ıslak/kuru)ve dayanıklı mıdır?			
111.	Merdivenlerin çıkış/inişleri rahat, güvenli ve aydınlık mıdır?			
6.	DURAKLAR	EVET	HAYIR	ŞEKİL
6.1.	Genel			
112.	Özrütlüler duraklara kolay, engelsiz ve bağımsız olarak ulaşmakta mıdır?			
113.	Durakların yerleri anlaşılabilir ve belli bir uzaklıktan görülebilir mi?			
114.	Duraklarda bulunan ilân, reklâm ve bilgilendirme tabelâlarının keskin kenarlı ve sivri köşeli olmamasına dikkat edilmiş midir?			
115.	Durak/Platform zemininde kullanılan kaplama malzemeleri			

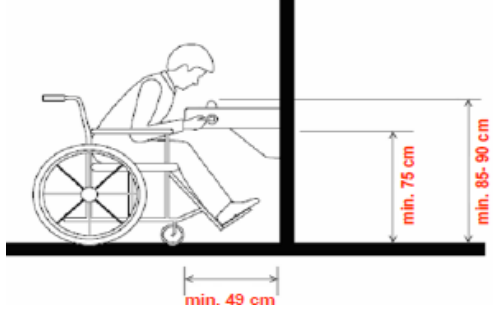
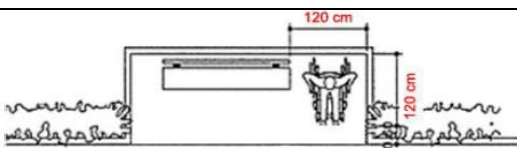
	düz, sabit, kaymaz (ıslak/kuru) ve dayanıklı mıdır?			
116.	Duraklarda özürllüer için oturma bankı ve bankın uygun yerlerinde tutunma barları bulunmakta mıdır?			
117.	Duraklarda tekerlekli sandalye için 120 cm genişliğinde alan bulunmakta mıdır?			
118.	Duraklarda özürllüer için oturma bankı ve bankın uygun yerlerinde tutunma barları bulunmakta mıdır?			
119.	Duraklarda tekerlekli sandalye için 120 cm genişliğinde alan bulunmakta mıdır?			
6.2.	Otobüs Durakları	EVET	HAYIR	ŞEKİL
120.	Özürllüer için engelsiz ve başkalarına ihtiyaç duymadan otobüse inip binmeleri için otobüs zemini ile kaldırım aynı seviyede mi veya otobüste en fazla %6 eğimde rampa var mıdır?			
121.	Özürllüer için, duraklarda otobüse rahat inip binebilmeleri için durak döşemesi, taşıt girişi seviyesine kadar eğimi %5'i geçmeyen rampa ile yükseltilmiş midir?			
122.	Otobüs duraklarında toplu taşıma vasıtaları haricindeki taşıtların durma ve park etmelerini önlemek için gerekli işaretlemeler yapılmış mıdır?			
123.	Yola paralel bisiklet yolu, durak arkasından durağa 200 cm'lik mesafede geçmekte midir? (Bisiklet yolu yoksa soruyu boş bırakınız.)			

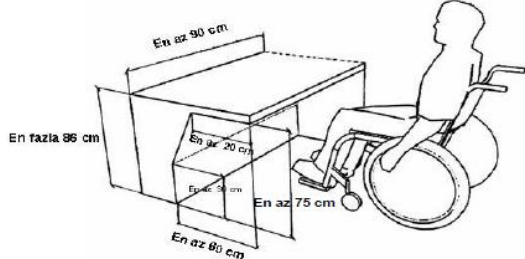
124.	Duraklar bulunduğu yörenin hava şartlarına karşı korunaklı mıdır?			
6.3.	Raylı Taşıma Durakları	EVET	HAYIR	ŞEKİL
125.	Raylı taşıma sistemi durakları yeterli uzaklıktan görülebilecek şekilde uygun sembollerle işaretlenmiş midir?			
126.	Özürülerin engelsiz ve başkalarına ihtiyaç duymadan araca binmeleri için araç ve durak zemini aynı seviyede midir?			
127.	Araç ve durak zemini aynı seviyede değilse %6 eğimli portatif rampa, araç üzerinde otomatik taşıma platformu veya rampa var mıdır?			
7.1.	Açık Otoparklar	EVET	HAYIR	ŞEKİL
128.	Otopark alanlarında, engelliler için en az 1 olmak üzere toplam park yeri sayısının %5'i kadar yer ayrılmış mıdır?			
129.	Özürü otoparkları park ettikten sonra gideceği güzergâhlar arasında ulaşım mesafeleri en fazla 25 m tercihen 10 m midir?			
130.	Üzeri kapalı özürü otoparkı yüksekliği en az 250 cm midir?			
131.	Özürü otopark yerleri işaretlerle belirtilmiş midir? (yatay ve düşey)			 <p>Açıklama 1- Van tipi araçlarda en az toplam yükseklik 260 cm 2- Kaldırım rampası 3- Ulaşılabilirlik sembolü 4- Ulaşılabilirlik sembolü de içeren işaretleme 5- Düz ve sert yüzey 6- 250 cm 7- 150 cm 8- 800 cm</p>

132.	Girişten itibaren özürlü otopark alanına yönlendiren işaretlemeler yapılmış mıdır? (yatay ve düşey olarak)			 <p>The diagram illustrates the required markings for an accessible parking space. The top part is a 3D perspective view showing a parking space with a 220 cm wide access corridor (Erişim Koridoru) leading to the space. The bottom part is a 2D top-down view showing the parking space with a wheelchair icon. The space is divided into two sections: 'Düşey İşarteleme' (Vertical Marking) and 'Yatay İşarteleme' (Horizontal Marking), both with wheelchair icons.</p>
133.	Özürlü otoparkının yanında en az 150 cm genişliğinde ve park yeri boyunca boş bir manevra alanı var mıdır?			 <p>The diagram shows a car parked next to a ramp (Kaldırım Rampası). The ramp has a width of 90 cm. The maneuvering area (manevra alanı) is 400 cm wide, extending along the length of the car.</p>
134.	Kaldırıma paralel ve sürücünün iniş yönünün kaldırım tarafında olduğu park yerinde kaldırımlar taşıt yolu kotuna göre 0 cm - 3 cm olacak şekilde alçaltılmış mıdır?			
135.	Özürlü otopark alanı ile yaya kaldırım arasında kot farkı bulunuyorsa yaya kaldırım rampası yapılmış mıdır?(Bakınız: Yaya kaldırım rampaları)			 <p>The diagram shows a car parked next to a ramp (Kaldırım Rampası). The ramp has a width of 90 cm. The maneuvering area (manevra alanı) is 400 cm wide, extending along the length of the car.</p>

136.	Özürlü otoparkına ait manevra alanının zemininde kullanılan kaplama malzemeleri düz, sabit, kaymaz (ıslak/kuru) ve dayanıklı mıdır?			
137.	Otoparkta kullanılan işaretlemeler geceleri ışıklandırılmakta mıdır?			
138.	Açık otoparkların giriş/çıkış alanlarında araç trafiğini aksatmayacağı ve görülebilir yerlere özürliülerin de algılayacağı yönlendirme (şehir, mahâl gibi) levhaları/panoları yerleştirilmiş midir?			
139.	Park yeri bilet makinesi ve parkmetrelerin yüksekliği 90 cm ile 120 cm arasında mıdır?			
7.	KENT MOBİLYALARI	EVET	HAYIR	ŞEKİL
140.	Şehir mobilyalarının keskin ve çıkıntılı kenarlı olmaması sağlanmış mıdır?			
7.1	Halka Açık Telefon Kulübeleri	EVET	HAYIR	ŞEKİL
141.	Özürlüler için tesis edilen açık veya kapalı telefon kulübeleri ve telefonlar yaya trafiğini aksatmayacak şekilde kolayca görülebilir ve ulaşılabilir yerde midir?			
142.	Telefon kulübeleri uluslar arası			

	ulaşılabilirlik sembolü ile işaretlenmiş midir?			
143.	Halka açık telefon makinelerinde en az bir tanesinin yüksekliği en fazla 120 cm midir?			
144.	Ankesörlü telefon makinesinin altında raf varsa raf en az 75 cm yüksekliğinde ve en fazla 49 cm derinliğinde midir?			
145.	Halka açık telefon makinelerinden en az bir tanesi tekerlekli sandalye kullanıcılarına uygun olarak düzenlenmiş midir?			
146.	Telefon kulübeleri önünde yaklaşım için en az 150 cm x 150 cm engelsiz manevra alanı var mıdır?			
147.	Telefon kulübesinin kapı genişliği en az 90 cm midir?			
148.	Telefon kulübesinde açılır kapanır oturma yeri bulunmakta mıdır?			
149.	Telefon kulübesinde bilgilendirmeler 110 cm – 130cm okuma seviyesinde yerleştirilmiş midir?			
150.	Telefon kulübelerinde baş kurtarma yüksekliği en az 220 cm midir?			
151.	Telefon kulübesinin ölçüleri en az 120 cm x 140 cm midir?			
152.	Telefon aparatı kablosu en az 75 cm uzunluğunda mıdır?			
9.	HALKA AÇIK TUVALETLER	EVET	HAYIR	ŞEKİL
153.	Halka açık tuvaletlerde ulaşılabilir kadın ve erkek olmak üzere en az 2 (iki) adet özürlü tuvaleti var mıdır? (Cevabınız "hayır" ise 157. soruya geçiniz.)			
154.	Özürlü tuvaletlerinin ulaşılabilirliği sağlanmış mıdır?(rampa, asansör)			
155.	Özürlülere ait tuvaletlerin kapısında özürlü işareti bulunmakta mıdır?			
156.	Acil durumlarda kapı kilidi dışarıdan açılacak şekilde midir?			
157.	Tuvaletlerde bulunması gereken			

	diğer özellikler için Binalar Tespit Formu "tuvaletler" bölümündeki soruları yanıtlayınız.			
10.	ÇÖP KUTULARI	EVET	HAYIR	
158.	Yerden yüksekliği en fazla 120 cm midir?			
159.	Yürüyüş güzergâhından ulaşılabilir mesafede yerleştirilmiş midir?			
160.	Tek elle kullanılabilir şekilde midir?			
11.	ÇEŞMELER	EVET	HAYIR	ŞEKİL
161.	Kamu kullanımına açık yerlerde ulaşılabilir çeşme sağlanmış mıdır? (Cevabınız "hayır" ise 165. soruya geçiniz.)			
162.	Ulaşılabilir çeşmelere yönlendirme yapılmış mıdır?			
163.	Çeşmeye tekerlekli sandalyenin yaklaşabilmesi için en az 90 cm x 130 cm ölçülerinde net zemin alanı var mıdır?			
164.	Çeşme altları tekerlekli sandalye girebilecek şekilde en az 75 cm yüksekliğinde, 49 cm derinliğinde midir?			
165.	Çeşmenin su içilecek bölümlerinin yükseklikleri 85 cm ile 90 cm aralığında mıdır?			
166.	El veya ayak kumandasıyla kolay açılabilir özellikte midir?			
12.	BANKLAR	EVET	HAYIR	ŞEKİL
167.	Dinlenme bankları yaya kaldırımlarında yaya dolaşımına mani olmayacak şekilde yerleştirilmiş midir?			
168.	Dinlenme bankının sırt ve kol dayanağı var mıdır?			
169.	Dinlenme bankının oturma bölümü yerden 45 cm ve kol dayanağı yerden 70 cm yükseklikte midir?			
170.	Dinlenme bankları yaya kaldırımlarında en fazla 30 m aralıklarla yerleştirilmiş midir?			
171.	Yaya kaldırımındaki dinlenme banklarının yanında tekerlekli sandalyenin yanaşabilmesi için en az 120 cm düz alan bırakılmış mıdır?			
13.	PİKNİK MASALARI	EVET	HAYIR	ŞEKİL

172.	Piknik ünitelerinin arasındaki yaya yollarının genişliği en az 150 cm midir?			
173.	Piknik ünitelerinin (masa ve oturma yerleri birbirine monteli) oturma yerlerine herkes için engelsiz geçiş sağlanmış mıdır?			
174.	Tekerlekli sandalye kullanıcıları için piknik üniteleri var mıdır?			
175.	Tekerlekli sandalye kullanıcıları için masalar 75 cm - 86 cm arasında yükseklikte midir?			
176.	Masa altında tekerlekli sandalye kullanıcısı için 90 cm genişliğinde ve 49 cm derinliğinde diz boşlukları var mıdır?			
14.	İŞARETLER ve İŞARETLEMELER	EVET	HAYIR	ŞEKİL ŞEKİL
177.	Özrlüler için kullanılan işaret ve işaretlemeler uluslararası standartlara uygun mudur?			
178.	İşaretlemler kolayca görünür yerde ve yeterli seviyede aydınlatılmış mıdır?			
179.	İşaretler okunaklı, anlaşılabilir ve görülebilir midir?			
180.	İşaretlemler çevre rengi ile zıt renkte midir?			

ÖZGEÇMİŞ

Sibel KURŞUN 1978’de Zonguldak’ta doğdu; ilk ve orta öğrenimini aynı şehirde tamamladı; Zonguldak Mehmet Çelikel Lisesi’nden mezun olduktan sonra 1994 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi’ne girdi; 1998’de mezun olduktan sonra sırasıyla 2001 yılında Metropol İnşaat Ltd. Şirketi’nde, 2002 yılında Zeytinburnu Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü’nde, 2007 yılında ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü’nde çalışmaya başladı halen aynı kamu kurumunda görevine devam etmekle birlikte Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda yüksek lisans programını sürdürmektedir. Evli ve üç çocuk annesidir.

ADRES BİLGİLERİ

Adres: Fahrettin Kerim Gökay cad.
Demirli Çıkmazı sok. Çemenzar apt. No:4, D:2
34730 Göztepe, Kadıköy İSTANBUL

Tel: (216) 368 3683

E-posta: sibel.kursun@ibb.gov.tr